

ADIM ADIM

OSMANLI TARİHİ

1299-1520

ORHAN GAZİ

I. MURAT

I. BAYEZİD

I. MEHMET

II. MURAT

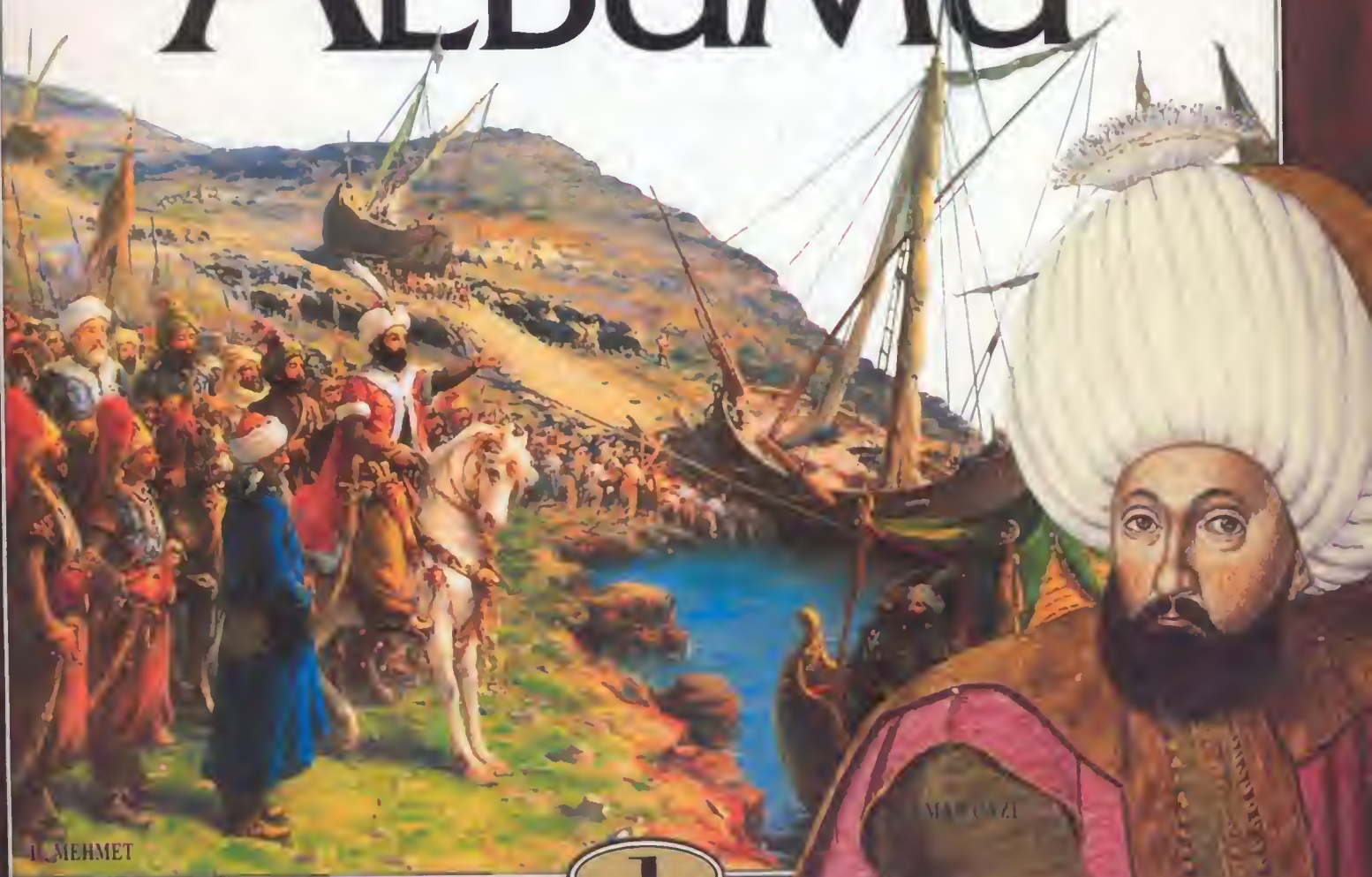
II. BAYEZİD

I. SELİM

ŞABAH

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

I. MEHMET

1

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1. CİLT (1299-1520)

1

OSMAN GAZİ

2

ORHAN GAZİ

3

I. MURAT (Hüdavendigâr)

4

I. BAYEZİD (Yıldırım)

5

I. MEHMET (Çelebi)

6

II. MURAT

7

II. MEHMET (Fatih)

8

II. BAYEZİD

9

I. SELİM (Yavuz)

BOYUT YAYIN GRUBU
DOSYA YAYINLARI

BOYUT DOSYA YAYINLARI

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1

Genel Yönetmen
BÜLENT ÖZÜKAN

Genel Müdür
NİLGÜN ÖZÜKAN

Genel Sanat Yönetmeni
MURAT ÖNEŞ

Elektronik Yayıncılık
Koordinatörü
HULUSİ ORAN

Tasarım Hazırlık
NİMETULLAH AKPOLAT

Dizgi
LALE KIRIM
RABİYA ÇİÇEK

Renk Ayrımı
İZZET ÖZBAY
ÖZCAN YILDIZ

Elektronik Montaj
VEDAT DOĞAN

Yayın Yönetmeni
ABDULLAH ÖZKAN

Metin Yazımı
NECDET ZEYBEK
KEMAL KARA

Sanat Yönetmeni
YILDIZ ERTAN

Redaksiyon ve Düzelti
NECDET ZEYBEK

Arşiv
ABDULLAH ÖZKAN

Görsel Bölüm - İletişim
HASAN TAVİLOĞLU

Katkıda Bulunanlar
SEVGİ ÖZKAN
İLKNUR GÜRACAR
BİLGE DURBAŞ
ZERRİN GÖKIRMAK

Baskı

BOYUT MATBAACILIK A.Ş.

Matbaacılar Sitesi 1. Cadde No:115
(Milliyet Gazetesi Arkası)
34560 BAĞCILAR / İSTANBUL
Tel : 0212 629 53 00 (pbx)
Faks : 0212 629 05 74-75

info@boyut.com.tr

BOYUT YAYIN GRUBU

© 1999 Boyut Yayıncılık A.Ş., İstanbul

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın 34. maddesine dayanılarak
hazırlanan bu kitabın her türlü yayın hakkı
Boyut Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

SUNUŞ

Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü; 1299'da Osman Gazi'nin, Osmanlı Beyliği'ni kurmasıyla başlayıp son Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin'in 17 Kasım 1922 günü ülkeyi terk etmesine kadar geçen 623 yıllık bir dönemi kapsamakta...

Bu dönemde 36 padişah, devletin başına geçti. Farklı özellikteydi devletin başındakiler. Bunlar arasında devleti çok iyi yönetenler, ordunun başında zaferden zafere koşanlar çoğunlukta idi. Padişahların bazılarında "av merakı", bazılarında "hanım merakı" daha ağır bastı; devlet işleri unutuldu. Çocuk yaşta başa geçenler oldu. İçlerinde akıldan yoksunlar da vardı. Sonuçta devlet büyüdü, zarar gördü ve yıkıldı.

623 yıllık bu süreçte çeşitli olaylar, ekonomik ve sosyal yapılanmada farklılıklar görüldü. İyiler, kötüler... Doğrular, yanlışlar... Günahlar, sevaplar...

İnsan, çoğu kez düşünür ve kendi kendine sorar: İnsanın dünü nasıldı? Ne gibi mücadeleler verdi? Bugünkü kültür ve medeniyete nasıl ulaştı? İstedik ki, insan bu tür soruların karşılığını rahatlıkla bulup geçmişteki olayları öğrensin.

Aynı zamanda düşüncelerini olgunlaştırsın ve kültür yönünden yükselsin.

İşte, bu amaçla yola çıktık.

Üç kıtaya yayılarak evrensel bir imparatorluk kuran Osmanlı Devleti'nin tarihini, kronolojik bir sıra içinde vermeyi uygun gördük.

Bu, bir ihtiyaçtan doğdu. Çünkü, elimizde İsmail Hami Danişmend'in "İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi"nden başka geniş kapsamlı kronolojik bir kaynak yoktu ve bu da, dilinin eskiliği nedeniyle kullanışsız bir hâl almıştı. Biraz da sıkıcıydı. Hatta, bilim adamları ve yazarlar dışında, çoğu kimse tarafından bilinmiyordu bile...

Bu olumsuzlukları gözönüne alarak, hazırladığımız bu kronolojik albümde; öncelikle, geleceğe ışık tutması açısından, geçmişte yaşananları, genç kuşaklara aktarmayı düşündük.

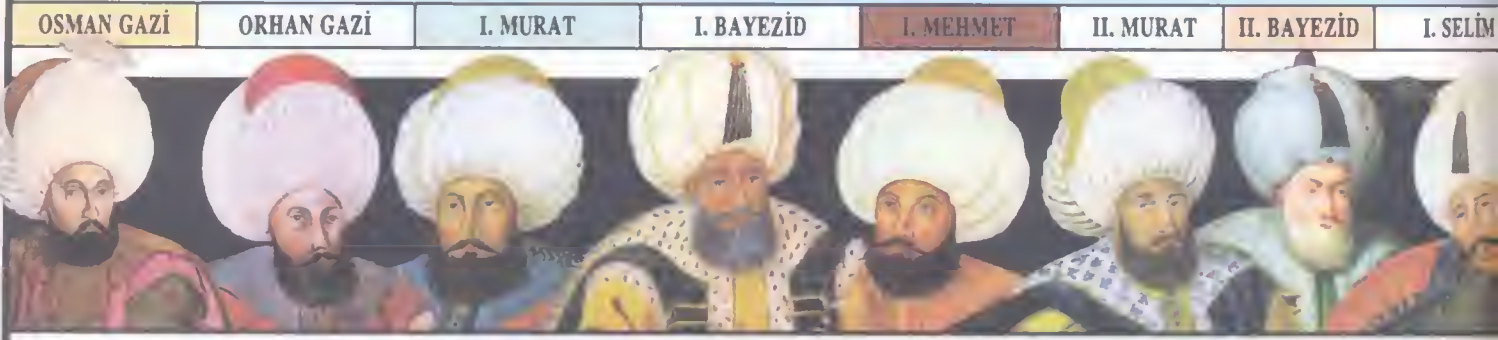
Albümde, her padişahın hayatını ve o dönem içindeki olayları resim, harita ve tablolar eşliğinde kronolojik bir sıra içinde vermeye çalıştık.

Bütün bunları yaparken de, okuyucuyu sıkmadan bilgilendirmek için, metin bölümünü kısa tutup görsel malzemeyi öne çıkardık.

Özetle, yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu albümün, öğrenmek isteyen herkese yararlı olacağı inancındayız.

1. CİLT 1299-1520

SUNUŞ	3	OSMAN GAZİ	22
OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN		ORHAN GAZİ	34
YAKIN DOĞU ANADOLU VE		I. MURAT (Hüdavendigâr)	46
BALKANLAR	6	I. BAYEZİD (Yıldırım)	58
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU	8	FETRET DEVRİ	
OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI	10	(Kardeşler Arasındaki Taht Kavgaları)	70
OSMANLI PADİŞAHLARI VE		I. MEHMET (Çelebi)	76
ÖZELLİKLERİ	18	II. MURAT	86
OSMANLI PADİŞAHLARI	20	II. MEHMET (Fatih)	100
		II. BAYEZİD	122
		I. SELİM (Yavuz)	134

II. MEHMET

3. CİLT 1648-1789

IV. MEHMET (Ava)	292
II. SÜLEYMAN	316
II. AHMET	324
II. MUSTAFA	332
III. AHMET	346
I. MAHMUT	368
III. OSMAN	388
III. MUSTAFA	394
I. ABDÜLHAMİT	412

IV. MEHMET

2. CİLT 1520-1648

II. SELİM

III. MURAT

III. MEHMET

I. AHMET

I. MUSTAFA

II. OSMAN

IV. MURAT

SULTAN İBRAHİM

I. SÜLEYMAN (Kanuni)	148
II. SELİM (San)	186
III. MURAT	200
III. MEHMET	216
I. AHMET	226
I. MUSTAFA	240
II. OSMAN (Genç)	242
IV. MURAT	258
SULTAN İBRAHİM	274

I. SÜLEYMAN

4. CİLT 1789-1922

IV. MUSTAFA

II. MAHMUT

ABDÜLMECİT

ABDÜLAZİZ

V. MURAT

II. ABDÜLHAMİT

V. MEHMET

VI. MEHMET

III. SELİM	436
IV. MUSTAFA	454
II. MAHMUT	460
SULTAN ABDÜLMECİT	480
SULTAN ABDÜLAZİZ	502
V. MURAT	522
II. ABDÜLHAMİT	528
V. MEHMET (Reşat)	552
VI. MEHMET (Vahdettin)	566

III. SELİM

OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN YAKIN DOĞU ANADOLU VE BALKANLAR

XIV. YÜZYIL BAŞINDA, YAKIN DOĞU'NUN EN GÜÇLÜ DEVLETİ, MEMLÜKLER İDİ. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR MOĞOLLAR VE HAÇILARLA SAVAŞARAK YAKIN DOĞU'NUN TÜMÜNE EGEMEN OLDULAR. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR BOYU GÜÇLERİNİ DEVAM ETTİRDİLER. ABBASÎ HALİFESİNİN MİSİR'DA BULUNMASI, MEMLÜKLERE, İSLÂM DÜNYASINDA DİNÎ YÖNDEN ÜSTÜNLÜK SAĞLIYORDU.

XIV.yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının önemli bir kısmını kaybetmiş olan Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Kanstantinapolis (İstanbul)'in çevresi surlarla çevriliydi; bu yüzden şehrin ele geçirilmesi çok zordu.

XIV.

yüzyıl başında Yakın Doğu, ekonomik yönden dünyanın en önemli bölgesi durumundaydı. Hindistan'dan başlayan ve Mısır ile Suriye limanlarında sona eren "Baharat Yolu", Memlûk topraklarından geçiyordu. Bu durum, Memlûk-
lere ekonomik yönden büyük fayda sağlamaktaydı.

Anadolu'yu ve Avrupa'yı egemenliği altına alan Roma İmparatorluğu'nun, 395'te Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) adıyla ikiye ayrılmadan önceki hâkimiyet alanını gösteren harita.

XIV. yüzyıl başlarında Anadolu'da şu devletler bulunuyordu:

- Türkiye Selçuklular Devleti
- İlhanlılar
- Bizans İmparatorluğu
- Trabzon Rum İmparatorluğu

Bu devletlerden Türkiye Selçuklular Devleti, 1243 Köse Dağ Savaşı sonrasında, İlhanlılara bağımlı hâle gelmişti. XIV. yüzyılın başında Türkiye Selçuklular Devleti, siyasî ve askerî gücünü tamamen kaybetmiş durumdaydı. Moğolların önünden kaçan Türkmenler, sınır bölgelerinde toplanmıştı. 1308'de Sultan II. Mesut'un ölümüyle Türkiye Selçuklular Devleti sona erdi. İlhanlılar, bundan sonra Anadolu'yu genel valiler vasıtasıyla yönetmeye başladılar. İlhanlıların etkili olamadığı sınır bölgelerinde yaşayan Türkmenler, birçok beylikler kurdular. 1336'da İlhanlılar Devleti'nin sona ermesiyle Türkmen beylikleri bağımsız duruma geldiler. Bu beylikler, bir süre sonra, Türkiye Selçuklular Devleti'nin yenini almak amacıyla aralarında mücadeleye başladılar. Başlangıçta en güçlü beylikler Karamanoğulları, Candaroğulları ve Germiyanogulları idi.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının çoğunu kaybetmişti. Daha çok Trakya, Marmara ve Kocaeli Yarımadasında varlığını

sürdüremektedir. Ekonomik durumu çok iyi olmayan Bizans'ın en önemli gelir kaynağı, Boğazlardan geçen Venedik ve Ceneviz ticaret gemilerinden aldığı vergilerdi. Trabzon Rum İmparatorluğu ise, bu yüzyılın başında İlhanlılara bağlı durumda bulunuyordu.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda da kaybetmişti. İmparatorluk makamında devamlılık yoktu. Generaller, imparator olmak amacıyla sürekli isyan etmekteydiler. Şehir ve kasabaları yöneten tekfurlar, merkezî yönetimi dinlememekteydiler. Halk, tekfurların baskısından, vergilerin ağırlığından yakınır durumdaydı.

XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda bulunan başlıca devletler şunlardı: Bulgar Krallığı, Sırp Krallığı, Arnavut, Bosna, Hersek, Eflâk ve Boğdan beylikleri. Bunların içinde en güçlü olanı, Sırp Krallığı idi. Balkanlarda, siyasî birlik olmadığı gibi, dinî birlik de yoktu. Bulgarlar, Sırp, Ortodoks; Bosnalılar ve Hersekliiler Bogomil mezhebine mensup; Macarlar, Ulahlar ve Hırvatlar Katolik idiler. Bu arada, Macarlar ve Venedikliler, Balkanları ele geçirme çabasıındaydılar. Ancak, Katolik olmaları ve Ortodoks olan Balkan milletlerini Katolik olmaya zorlamaları, bölgede siyasî ve dinî çatışmalara neden olmaktaydı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

1 2 9 9

OSMANLI BEYLİĞİNİN YURT EDİNDİĞİ TOPRAKLAR, BİZANS İMPARATORLUĞU'NUN BÜYÜK KENT VE KASABALARININ BULUNDUĞU MARMARA BÖLGESİ TOPRAKLARIYLA KOMŞUYDU. AYRICA BU TOPRAKLARIN, BİZANS'I TEBRİZ'E BAĞLAYAN TİCARET YOLU ÜZERİNDE BULUNMASI, BEYLİĞE BÜYÜK GELİR SAĞLIYORDU.

Osmanlıların bağlı bulunduğu Kayı Boyu damgası vurulan XVI. yüzyıla ait tambak at zırhı.
(Askerî Müze - İstanbul)

KAYI BOYU'NUN ANADOLU'YA GELİŞİ

Oğuzların Günhan koluna mensup olan Kayı boyu, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu fethetmek için gelen diğer Oğuz boylarının içinde yer almıştır. Kayı boyuna mensup olanların Anadolu'ya gelişleri, daha sonraki tarihlerde de devam etmiştir. 24 Oğuz boyu içinde önemli bir yeri bulunan Kayı boyunun damgası, iki ok ile bir yaydan oluşmaktaydı. Kayı'nın anlamı, güç ve kudret sahibi demektir.

Tarihî bilgilere göre, Kayı boyunun bir kısmı, Türkiye Selçukluların Sultanı I. Alâeddin Keykubat zamanında, Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirilmiştir. Bu sırada Kayı boyunun başında Ertuğrul Bey bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in yönetimindeki Kayılar, bir süre sonra batıya doğru ilerleyerek, Söğüt ve Domaniç'i ele geçirdiler. Kayılar, Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i yaylak olarak kullandılar.

Ertuğrul Bey, bu tarihlerde Türkiye Selçukluların Devleti'nin batı sınırında bir "uçbeyi" idi. Uçbeylerinin görevi sınırları korumaktır. Ertuğrul Bey, çok ileri bir yaşta Söğüt'te vefat etti (1281).

Osmanlı beyliğinin yurt edindiği topraklar, Bizans İmparatorluğu'nun Marmara bölgesi topraklarıyla komşuydu. Bu topraklarda Bizans'ın büyük kent ve kasabaları bulunuyordu. Bu durum, göçebe hayvancılık ekonomisinin birbiri tamamlayan bir bütün oluşturmaya neden oluyordu. Bölgede, Bizans kent ekonomisinin ürünleriyle göçebe Türkmenlerin hayvancılık ekonomisinin ürünlerinin pazarlandığı, takas edildiği büyük pazarlar kuruluyor, bu pazarlar bölgeye, dolayısıyla Osmanlı beyliğine büyük bir ekonomik potansiyel kazandıyordu.

Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönemde Anadolu'daki beylikler

du. Ayrıca Osmanlı beyliğinin kurulduğu topraklar, Bizans'ı Tebriz'e bağlayan ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Bu işlek ticaret yolunun Osmanlı beyliğinin topraklarından geçmesi, vergi, haraç ya da yağma biçiminde beyliğe büyük gelirler sağlıyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu Eskişehir-Sakarya-Söğüt dolayları, Anadolu'da biçim bakımından İlhanlılar'a bağlı olsa da, Moğol-İlhanlı etkisinin uzanamayacağı kadar batıda yer alan bir bölgeydi. Bu yüzden Osmanlı beyliğinin toprakları, Moğol baskısından kaçan Oğuz aşiretleri ve Anadolu Selçuklularına mensup asker, memur ve bilim adamları için bir sığınak yeri işlevini yerine getiriyordu. Bu ise, başlangıçta toprakları küçük, nüfusu az; asker, yönetici ve bilim adamı olarak deneyimli kimselere gereksinim duyan Osmanlı beyliğinin insan potansiyelini güçlendiriyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu sıralarda, Bektaşilik ve Babaîlik gibi tarikatlar, bölgede etkili bulunuyordu. Bunun gibi dinsel karakteri olan Ahîler de Osmanlı beyliği kurulduğu sıralarda bölgede ve bölge insanları üzerinde etkili olan bir esnaf kuruluşuydu. Osmanlı beyliğinin kurucusu kabul edilen Osman Bey'in bölge insanları üzerinde büyük nüfuzu olan Şeyh Edebali'nin kızı Bâlâ Hatun ile evlenebilmek için ısrar etmesi, onun politik ileri görüşlülüğünü gösterir. Nitekim Osman Bey ile Bâlâ Hatun'un evlilikleri gerçekleştiği sonraları Ahîlerin önde gelenlerinden Şeyh Mahmut Gazi, Ahi Şemseddin ve oğlu Ahi Hasan ve Cendereli (Çandarlı) Kara Halil, Osmanlı beyliğinin hizmetine girmişler ve bu beyliğin kuruluşunda, büyümesinde ve örgütlenmesinde, en azından Osmanlı hanedanı mensupları kadar önemli roller oynamışlardır.

Osmanlı beyliğinin temelleri XIII. yy. ortalarında böyle bir ortamda atıldı. Beyliğe adını veren Osman Bey'in babası Ertuğrul Bey hakkında sağlam ve güvenilir bilgiler hemen hemen yok gibidir. Bilinen, kendisinin XIII. yüzyıl-da Batı Anadolu'da yaşayan Türkmen beylerinden biri olduğudur. Babası gibi Osman Bey'in hayatı hakkında da bilinmeyenler pek çoktur. Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans üzerine akınlarda bulunanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey, bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslâm tarikatlarının, özellikle Şeyh Edebali'nin gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna ge-

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki türbesi

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki büstü

len Osman Bey, Bizans köy, kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçukluların Sultanı III. Alâeddin Keykubad'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI

Osmanlılar, bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıktılar. Bu nedenle yönetim, ilk zamanlar, uç beyliğinin geleneklerine göre düzenlenmişti. Yönetim, Osmanlı ailesine aitti ve ailenin başkanı, beyliğin de yöneticisiydi. Ancak, bey seçiminde, diğer beylerin de düşünceleri alınırdı.

Osmanlıların, kısa zamanda güçlü bir devlet kurmaları tesadüf olmayıp, tutarlı bir devlet anlayışının sonucudur. Osmanlı Devleti, daha önceki Türk-İslâm devletlerinin kültürel mirasları üzerine kurulmuştu. Osmanlılar, XIV. yüzyıla kadar, devlet yönetimi konusunda tecrübe birikiminden en iyi şekilde yararlandılar. Osmanlı devlet anlayışında, Türk-İslâm devletlerinin ve Orta Asya geleneğinin etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber Osmanlılar, gelişen zamana uygun olarak, merkez ve taşra yönetiminde, kendilerine özgü bir yönetim geliştirdiler.

Osmanlı Devleti'nde, devlet başkanı "padişah" idi. Padişahlar, devletin mutlak hâkimiydiler. İdarî, askerî, malî ve hukukî konularda geniş yetkilere sahiptiler. Ancak, bu yetkilerini kullanırken, kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uymak zorundaydılar. Padişahların sorumlulukları, daha önceki Türk devletlerinin hükümdarlarından farklı değildi. Ülkenin topraklarını genişletmek ve ülkeyi geliştirmek, halkın refah ve mutluluğunu sağlamak, padişahın başlıca göreviydi. En önemli görevi ise, ülkede adaleti sağlamaktı. Osmanlı Devleti'nin, güçlü ve 600 yılı aşan bir süre varlığını devam ettirmesinde, ülkede sağlanan adaletin büyük rolü olmuştur.

Padişahın, bütün egemenlik gücüne sahip olması, Osmanlı

Devleti'nin yönetim şeklini de belirlemişti. Devlet, tam bir merkeziyetçilikle yönetilirdi. Ülkenin bütün bölgeleri, başkentten verilen emirlerle yönetilmekteydi. Yöneticiler, merkezden atanır ve denetlenirdi. Aile içindeki bütün erkek çocuklar, taht üzerinde eşit haklara sahiptiler. Bu nedenle, kimin padişah olacağı hakkında XVII. yüzyıl başına kadar kesin bir kural yoktu. Erkek çocuklar arasında kimin tahta çıkacağı konusunda, devlet adamlarının, ulemanın ve askerlerin tercihleri önemli rol oynamaktaydı.

Osmanlılardan önceki Türk devletlerinde hükümdarlar, ülkeyi, kardeşleri ve kendi çocukları arasında paylaştırdı. Çünkü, onlar da hükümdar kadar egemenlik hakkına sahiptiler. Bu paylaşım sistemi, güçlü Türk devletlerinin bir süre sonra parçalanmalarına ve yıkılmalara sebep oluyordu. Bu nedenle Osmanlılar, şehzadelere, geniş yetkilerle büyük eyaletlerin valiliğini vermediler. Osmanlı şehzadeleri, ancak sancakbeyi olabildiler. Yetkileri de son derece sınırlıydı. Ayrıca, ülke içinde herhangi bir aileye ve aşirete imtiyaz tanınmadı. Osmanlılar, Selçuklularda olduğu gibi, bir bölgeyi fetheden komutanlara, o bölgenin yönetimini vermediler. Fetheden kim olursa olsun, alınan topraklar mutlaka padişaha ait oluyordu. Bu çeşit merkeziyetçi uygulamalar sayesinde devlet, gelişti ve güçlendi.

XIX. yüzyılda ilân edilen Tanzimat Fermanı ve Meşrutiyet, padişahların yetkilerini yeniden düzenleme amacı güdüyordu. Bununla beraber, gerek Tanzimat ve gerekse Meşrutiyet döneminde padişahlar, mutlak yönetim hakkını kullanmaya devam ettiler.

Kanunî Sultan Süleyman, 46 yıl süreyle tahtta en uzun süre kalan Osmanlı padişahı olmuştur.

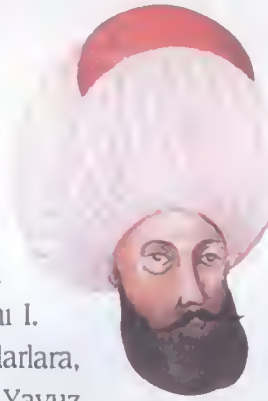

Padişahlar her konuda geniş yetkilere sahipti. Önemli konularda devlet adamlarının görüşlerini almakla birlikte son kararı kendileri verirlerdi. Yukarıdaki resimde bir padişahın Cuma namazına gittiği Eyüp Camii'nden dönüşü betimleniyor (Görüntü: Thomas Allom).

PADIŞAHLAR

Osmanlı Devleti, kurulduğu zaman küçük bir beylikti. Devletin başında ilk zamanlar "bey" ya da "gazi" unvanı ile anılan bir hükümdar bulunuyordu. Osmanlı hükümdarları içinde ilk defa "sultan" unvanını I. Murat kullanmıştır. Bunların yanı sıra hükümdarlara, "han", "hakan" ve "hünkâr" da denilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır seferinden sonra, Osmanlı hükümdarları "halife" unvanı da aldılar. Ancak, devletin güçlü olduğu dönemlerde halifelik unvanını siyasi amaçlarla kullanmak gereğini duymadılar. Osmanlı hükümdarları, halifelik unvanını ilk olarak, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında kullanmaya başladılar. Osmanlı hükümdarlarının en yaygın kullandıkları unvan, "padişah" olmuştur.

Padişahlar, devletin kurucusu Osman Bey'in soyundan gelirlerdi. Padişahlık, babadan oğula geçmekle beraber, ilk zamanlar bu konuda belli bir veraset sistemi yoktu. Bu durum, eski Türk geleneğinden kaynaklanıyordu. Buna göre, ailenin bütün erkekleri,

taht üzerinde hak sahibiydiler. Bu nedenle, her hükümdar değişikliğinde taht kavgaları çıkar ve devlet sarsıntı geçirirdi. Tahta çıkan şehzade, egemenlikte hak ileri sürmemeleri için, erkek kardeşlerini öldürtmek zorunda kalıyordu. Bu yöntem, bir saltanat yasası olarak, XVII. yüzyıl başlarına kadar devam etti.

XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet zamanında yapılan bir düzenlemeyle, Osmanlı ailesinin en yaşlı ve olgun (ekber ve erşed) olanının tahta geçmesi usulü getirildi.

Padişahlar, her konuda çok geniş yetkilere sahip bulunuyorlardı. Önemli konularda, büyük devlet adamlarının düşüncelerini almakla beraber, son karar yine kendileri verirdi. Divan'a başkanlık etmek (Fatih'le birlikte, bu görev sadrazamlara bırakılmıştır), ordulara komuta etmek, büyük devlet adamlarını atamak, savaşa ve barışa karar vermek padişahın başlıca görevleriydi. Bu görevlerini yerine getirirken, Kuran'a ve şeriat hükümlerine göre hareket etmek için zamanın şeyhülislâmından "fetva" alırlardı.

ŞEHZADELER

Osmanlı padişahlannın erkek çocuklarına "şehzade" ya da bilgili, görgülü, kibar anlamına gelen "çelebi" denirdi. Şehzadelere, küçük yaşlarından itibaren sancaklara gönderilir, askerî ve idarî konularda yetiştirilirdi. Sancakta bulunan şehzadeleri "çelebi sultan" denirdi. Şehzadelere yardımcı olmak üzere, yanlarına "lala" denilen bilgili, tecrübeli devlet adamları verilir. Bu uygulamadaki amaç, şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmesiydi. XV. Yüzyıl ortalarına kadar İzmit, Bursa, Eskişehir, Aydın, Kütahya, Balıkesir, Isparta, Antalya, Amasya, Manisa ve Sivas, başlıca şehzade sancakları olmuştur.

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, şehzadelerin sancaklara gönderilmesi usulü kaldırıldı. Bunun yerine, sarayda kalmaları ve eğitimlerini burada tamamlama uygulaması getirildi. III.

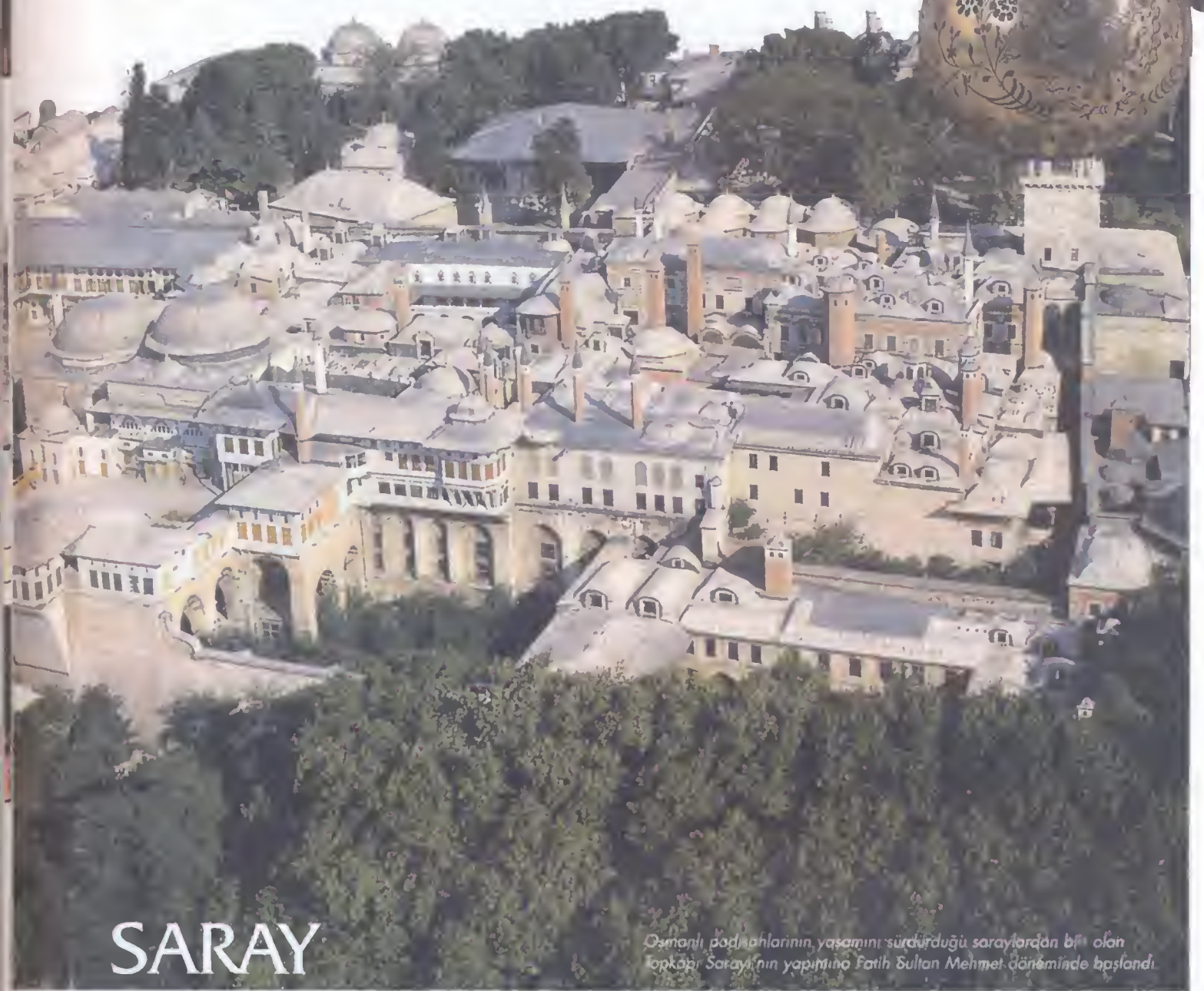
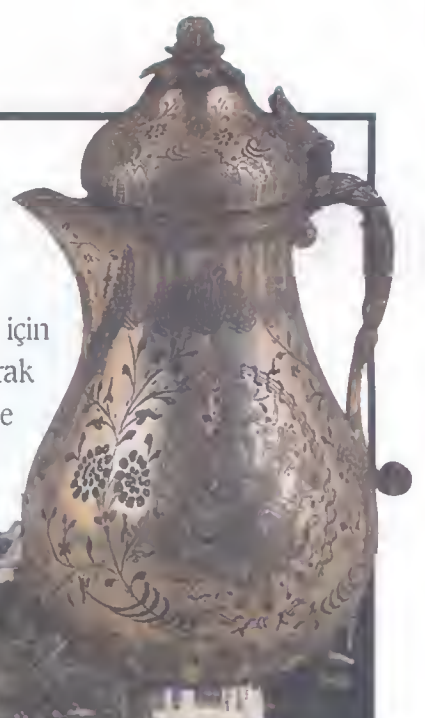
Topkapı Sarayı Üçüncü Avlusu'nda III. Ahmet'in şehzadeleri sünnet töreni için mermer taşıya götürülüyor.

(Surname-i Vehbi'den Levni'nin minyatürü - Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)

Mehmet, sancağa gönderilen son şehzade olmuştur. Şehzadelerin sancaklara gönderilmesi uygulamasına son verilmesi, onların devlet yönetimiyle ilgilerinin kesilmesine, toplumdan uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Şehzadeler, cülûs töreniyle tahta çıkarlar ve onlar için "kılıç alayı" düzenlenirdi.

MERKEZ TEŞKİLÂTI

Osmanlı devlet teşkilâtı, padişahın mutlak egemenliğini gerçekleştirmek için kurulmuştu. Devletin bütün yönetim birimleri doğrudan padişaha bağlı olarak teşkilâtlandırılmıştı. Meydana getirilen bu teşkilâtın merkezinde, padişah ve saray teşkilâtı bulunuyordu.

SARAY

Osmanlı padişahlarının yaşamını sürdürdüğü saraylardan biri olan Topkapı Sarayı'nın yapımına Fatih Sultan Mehmet döneminde başlandı.

Osmanlı Devleti'nde saray, padişahın özel hayatının geçtiği ve devletin yönetildiği yerd. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren saray teşkilâtı kurulmuş, devletin gelişmesine paralel olarak, saraylar da büyümüşür. İlk saray, 1326'da Bursa'da, daha sonra 1361'de Edirne'de yapılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet ta-

rafından yaptırılan Topkapı Sarayı, XIX. yüzyıl ortalarına kadar padişahların oturduğu ve merkez teşkilâtının bulunduğu yer olmuştur.

XIX. yüzyılın ikinci yansından itibaren padişahlar, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı gibi saraylarda oturmaya başladılar. Topkapı Sarayı, iki bölümden oluşuyordu:

Padışah Abdülaziz tarafından yaptırılan Çırağan Sarayı

BİRÜN (DIŞ SARAY)

Sarayın dış bölümüdür. Sarayın, Bab-ı Hümayun adı verilen dış kapısından girildiğinde, birinci avluya geçilir. Bundan sonra vanlan Babü's-selâm kapısından girildiğinde, orta avluya geçilir. Bu avluda "Has Odalar" yer alır. Bu odalarda saray hizmetlileri bulunurdu. Orta kapıdan sonra ise ikinci avluya geçilir. Burada, Has Ahırlan, Zülüflü Baltacılar koğuşları ve Divan-ı Hümayun'un toplandığı "Kubbealtı" bulunurdu. İkinci avludan sonra Babü's-saade denilen kapıya ulaşılır. Bu kapı, Birün (dış saray) ile Enderun'u (iç saray) birbirine bağlardı. Babü's-saade'nin karşısında padişahlann, Divan üyeleri ve yabancı elçileri kabul ettiği "Arz Odası" vardı.

ENDERUN (İÇ SARAY)

Burası, padişahın özel hayatını geçirdiği bölümdü. Bu bölümde, Enderun denilen saray okulu ve Harem bulunurdu. Enderun, saray görevlilerinin yetiştirildiği yerd. Enderun'da eğitim faaliyeti "oda" adı verilen yerlerde yapılmaktaydı. Enderun'a alınacaklarla ilgili olarak yapılan işlemler şunlardı:

Devşirme yoluyla toplanan çocuklar, Acemi Ocağı'na gönderilmeden önce, bir seçime tâbi tutulurlardı. Seçilen çocuklar, önce Edime Sarayı, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitilirdi. Bu eğitim sonrası ikinci bir seçim daha yapılırdı. Bu seçim sonrası Topkapı Sarayı'ndaki "Büyük Oda" ve "Küçük Oda"ya alınırlardı. Burada sıkı bir eğitimden geçirilirdi. Bu eğitimin amacı, saraya alınacak kişileri, devlet adamı, asker ve seçkin kişiler olarak yetiştirmekti. Bu odalardaki eğitim sonrasında da yeni bir seçim yapılır; seçilenler, padişahın özel hizmetine ait odalara alınırlardı. Bu odalar şunlardı:

Has Oda: Burada bulunanlar, padişahın günlük hizmetinde bulunurlardı. Bu odanın yöneticisine

"Hasodabaşı" denilirdi. Has Oda, rütbe bakımından en yüksek hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Hazine Odası: Bu odada bulunanlar, padişahın özel hazinesine ve değerli eşyalanna bakarlardı.

Kiler Odası: Burada bulunanlar, padişahın sofrâ hizmetlerine bakarlardı.

Seferli Odası: Müzisyen, berber gibi hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Bu odalarda eğitimlerini tamamlayanlar, "çıkma" denilen bir tayin usulüyle Birün'da ve taşrada önemli görevlere getirilirdi.

Harem: Saray kadınlarının bulunduğu bölümdü. Burada, padişahın annesi valide sultan ve eşleri ile cariyeler bulunurdu. Harem'deki kadınlar başkalfa kadın'ın yönetiminde özel bir eğitimden geçirilirdi. Harem'in yöneticisi "harem ağası" ıdı.

Osmanlı haremünde günlük yaşam.

Kubbealtı'na toplantıya gelen vezirler (Gravür: Thomas Allom).

DİVAN-I HÜMAYUN

Divan, merkez teşkilâtının temelini oluşturmaktaydı. İlk Osmanlı Divan'ı, Türkiye Selçuklular Devleti'ndeki Divan örnek alınarak kuruldu. Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilâtının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri, padişah, vezir ve Bursa kadısı idi. Divan toplantılarına padişahlar başkanlık yapmaktaydı. Bu nedenle, padişah nerede ise, Divan da orada toplanırdı. Fatih ve ondan sonraki padişahlar, bu görevi veziriazamlara bıraktılar. Padişahlar, bundan sonra Divan toplantılarını "kasr-ı adl" denilen pencereden izlemeye başladılar.

Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar her gün sabah namazından sonra toplanan Divan, sonradan haftada dört gün toplanmaya başladı. Divan, Topkapı Sarayı'nda "Kubbealtı" deni-

len yerde toplanırdı. Divan'da, siyasî, idarî, askerî, örfî, şer'î, adlî ve malî konular, şikâyet ve davalar görüşülüp karara bağlanırdı. Divan görüşmeleri öğle zamanı sonar erer, bundan sonra önce veziriazam (sadrazam), daha sonra diğer Divan üyeleri, padişahın huzuruna çıkarak, görüşmeler hakkında bilgi verirdi.

Divan-ı Hümayun dışında diğer divanlara, veziriazam konağında toplanan ikindi, Çarşamba ve Cuma divanları, veziriazam, sefere çıktığı zaman topladığı "Sefer Divanı", yenicilerin maaşlarının dağıtılması için toplanan "Ulûfe Divanı", padişahın yabancı elçileri kabulü sırasında toplanan "Galebe Divanı", olağanüstü hallerde toplanan "Ayak Divanı" ve yine sefer sırasında at üzerinde yapılan toplantıya "At Divanı" adı veriliirdi.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

Dİvan'da bulunan ve görüşmelere katılan kişilere, Divan üyeleri denirdi.

Divan üyeleri ve bunların başlıca görevleri şunlardır:

VEZİRİAZAM (SADRAZAM)

Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamı, veziriazamdı. Devlet yönetiminde padişahın vekili sayılır ve kendisinde, padişahın mührü bulunurdu. Orhan Bey zamanında, toprakların genişlemesi ve devlet işlerinin artması sonucu ilk vezirlik makamı kuruldu. I. Murat zamanında vezirlerin sayısı üçe çıktı. Vezirlerin derecelerini göstermek için, birinci vezire "veziriazam" denildi.

Büyük devlet memurlarını atama, görevden alma, veziriazamın buyruğu ile olurdu. Padişah sefere çıkmadığı zaman, "serdâr-ı ekrem" unvanıyla orduya komuta ederdi. Veziriazamlar, İstanbul'da önceleri Paşakapısı, sonraları Babiâli denilen yerde otururlardı. Veziriazamın görevinden azli, padişah mührünün alınmasıyla olurdu.

VEZİRLER

Vezirler, çeşitli devlet işlerinde yetişmiş tecrübeli kişiler olduklarından, görüşlerinden yararlanılır ve veziriazamın verdiği işleri yaparlardı. İlk Osmanlı vezirlerinin çoğu ulema (bilgin) kökenli idiler. Sonradan asker kökenli kişiler de vezirliğe getirildiler. Vezir olabilmek için, sancakbeyliği, beylerbeylik ve son olarak da Rumeli Beylerbeyliği'nde bulunmak gerekliydi. Divan toplantılarında, veziriazamın sağında otururlardı. XV. Yüzyılın sonlarına kadar üç vezir bulunuyordu. XVI. Yüzyılın sonlarında vezir sayısı yediye kadar çıkmıştır. Bu vezirlere, Kubbealtı vezirleri veya "kubbenişin" adı verildi.

KAZASKERLER

Kazaskerlik, 1362'de I. Murat zamanında kuruldu. 1480 yılına kadar bir kazasker bulunurken, Fatih döneminde, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri olarak sayılan ikiye çıkarıldı. Bunlardan Rumeli kazaskeri, rütbe bakımından daha ileri idi. Kazaskerler, Divan'da büyük davalara bakar, ayrıca kendi bölgelerindeki kadı ve müderrisleri atama ve görevden alma işlerine karar verirdi.

DEFTERDARLAR

Defterdarlar, Divan'da malî konularda açıklamalarda bulunurlar, devletin gelir ve giderlerine bakarlardı. İlk zamanlarda, defterdar sayısı bir iken, sonraları malî işlerin artmasından dolayı sayısı ikiye yükseltilmiştir. Bunlar; Rumeli Defterdan (Başdefterdar) ve Anadolu Defterdan idi. Rumeli Defterdan, Rumeli'deki malî işlere; Anadolu Defterdan, Anadolu'daki malî işlere bakardı. Rumeli Defterdanı, aynı zamanda bütün malî işlerden sorumluydu.

Mübaşir, Mekke Kadısı, Rumeli Kazaskeri, Nakibüleşraf ve İstanbul Kadısı'nı bir arada gösteren bir gravür.

NIŞANCI (TEVKİ-İ TUĞRAÎ)

Nişancı, padişahın adına yazılacak fermanlara, beratlar ve nâmelere, hükümdarın imzası olan tuğrasını çekardı. Ayrıca, devletin arazi kayıtları, tahrir defterlerinde düzeltmeler Nişancı tarafından yapılırdı. Nişancı, kanunları iyi bilir, gerektiğinde Divan'da açıklamalarda bulunurdu.

Nişancı'ya bağlı olarak çalışan Reisülküttap, Divan kâtiplerinin şefi idi. Reisülküttap, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan işlerindeki tecrübesi nedeniyle önemi büyüktü. Görevleri, Divan'da verilen kararları düzelttikten sonra tamamlamak, fermana uygun olarak emirleri yazmak, padişaha ve veziriazama gelen mektupları tercüme ettirerek, bunlara cevap hazırlamaktı. Reisülküttaba bağlı olarak çalışan kalemler ve bunların görevleri şunlardı:

Beylikçi Kalemî: Divan-ı Hümayun'da alınan kararların ve görüşülen konuların tutanaklarını yazıya geçirirdi. Ayrıca, dış ilişkiler ile ilgili kararları yazıya geçirir, anlaşmalarla ilgili metinleri düzenlerdi. Bu kalemin başında olan kişiye, Beylikçi Efendi denirdi.

Tahvil Kalemî: Bu kalem, yüksek dereceli görevlilerin (vezir, beylerbeyi, sancakbeyi) özlük işleriyle ferman ve beratları düzenlerdi. Ayrıca, zeamet ve tımar kayıtları da bu kalem tarafından tutulurdu.

Rûûs Kalemî: Tahvil kaleminin görev alanı dışında kalan bütün görevlilerin (kethüda, dizdar, müderris, imam) işlemleri bu kalem tarafından düzenlenirdi.

Âmedî Kalemî: Veziriazam ile padişah arasında yazışmalar, yabancı devletlere gönderilecek mektupları düzenlerdi. Osmanlı Devleti'nin, Avrupa ülkelerinde devamlı elçi bulundurmasından sonra, elçilerden gelen raporları kaydetmek, cevap yazmak, şifre çözmek görevi de bu kaleme aitti. Tanzimattan sonra bu kalemin önemi daha da arttı.

Yeniçeri Ağası

YENİÇERİ AĞASI

Yeniçeri ağası, Yeniçeri Ocağı'nın en büyük komutanıydı. Yeniçeri ağası, vezir rütbesine sahip ise, Divan'ın tabii üyesi sayılıp, görüşmelere katılırdı. Yeniçeri ağası, arz günü, vezirlerden önce padişahın huzuruna çıkar, yeniçeriler hakkında bilgi verirdi.

Kaptan-ı Derya

KAPTAN-I DERYA

Kaptan-ı Derya, donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumluydu. XVI. Yüzyılın ikinci yarısında vezir rütbesi aldıktan sonra Divan üyesi oldular.

ŞEYHÜLİSLÂM (MÜFTÜ)

Şeyhülislâm, Divan'da alınan kararların İslâm dinine uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi. Şeyhülislâm, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan'da alınan kararların dine ve şeriata uygun olup olmadığını kontrol ederdi. Fatih döneminde rütbe ve makam olarak Kazaskerlerden sonra gelen Şeyhülislâm, Kanunî döneminde veziriazamla eşit sayıldı.

Şeyhülislâm

TARİHÇİ REŞAT EKREM KOÇU'NUN ANLATIMIYLA

OSMANLI PADİŞAHLARI VE ÖZELLİKLERİ

OSMANOĞULLARI HANEDANINDAN ALTI YÜZYIL BOYUNCA 36 PADİŞAH GELMİŞTİR (BAZI TARİHÇİLER, FETRET DEVRİ'NDE SALTANAT SÜREN SÜLEYMAN ÇELEBİ VE MUSA ÇELEBİ'Yİ PADİŞAHLIK YAPMIŞ KABUL EDEREK BU SAYIYI 38 OLARAK BELİRTMEKTEDİRLER). I. SELİM'DEN İTİBAREN BUNLARIN 28'İ AYNI ZAMANDA MÜSLÜMANLARIN HALİFESİ OLMUŞTUR. SON PADİŞAH VI. MEHMET'İN VATANIMIZI TERK EDEREK YABANCI BİR MEMLEKETE İLTİCA ETMESİ ÜZERİNE TÜRKİYE'DE SALTANAT KALDIRILMIŞ VE ABDÜLÂZİZ'İN OĞLU ABDÜLMECİT, TÜRKİYE MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN HALİFE İLÂN EDİLMİŞTİR. BU ZATIN DA GENE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARIYLA OSMANLI HANEDANININ BÜTÜN ÜYELERİYLE BERABER MEMLEKETTEN ÇIKARILMASIYLA TÜRKİYE'DE HİLÂFET MÜESSESESİ DE KALDIRILMIŞTIR. BURADA, BU 36 TARİHİ SİMA ÜZERİNDE ÇEŞİTLİ AÇILARDAN BAKARAK BİR CETVEL TANZİM EDELİM:

EN UZUN SALTANAT SÜREN:

Kanunî Sultan Süleyman
(46 yıl)

PADİŞAHLIĞI YİRMİ YILI GEÇENLER:

Osman Gazi (25 yıl), Orhan Gazi (36 yıl), I. Murat (27 yıl), II. Murat (30 yıl), Fatih Sultan Mehmet (32 yıl), II. Bayezid (31 yıl), I. Süleyman (Kanunî) (46 yıl), III. Murat (21 yıl) IV. Mehmet (40 sene), III. Ahmet (27 yıl), I. Mahmut (24 yıl), II. Mahmut (31 yıl), II. Abdülhamit (33 yıl).

EN KISA SALTANAT SÜRENLER:

I. Mustafa (1 yıl 7 ay),
IV. Mustafa (1 yıl 2 ay)

ON YILDAN AZ SALTANAT SÜRENLER:

I. Mehmet (8 yıl),
I. Selim (8 yıl),
III. Mehmet (8 yıl),
II. Osman (4 yıl),
Ibrahim (8 yıl),
II. Süleyman (4 yıl),
II. Ahmet (5 yıl),
III. Osman (3 yıl),
V. Mehmet (9 yıl),
VI. Mehmet (4 yıl).

KIRK YAŞINDAN SONRA PADİŞAH OLANLAR:

Osman Gazi (41 yaşında),
Orhan (40 yaşında), I. Selim (Yavuz) (45 yaşında), II. Selim (43 yaşında), II. Süleyman (45 yaşında), II. Ahmet (49 yaşında), III. Mustafa (42 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), V. Mustafa (42 yaşında), III. Osman (51 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), VI. Mehmet (57 yaşında).

EN YAŞLI OLARAK PADİŞAH OLAN:

V. Mehmet (65 yaşında).

PEK GENÇ VEYA ÇOCUK İKEN PADİŞAH OLANLAR:

II. Murat (18 yaşında),
Fatih Sultan Mehmet (19 yaşında), I. Ahmet (13 yaşında), II. Osman (14 yaşında), IV. Murat (15 yaşında), IV. Mehmet (7 yaşında), Abdülmecit (18 yaşında)

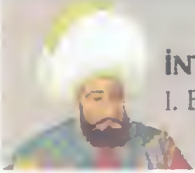
TAHTAN İNDİRİLENLER:

II. Bayezit, I. Mustafa, II. Osman, İbrahim, IV. Mehmet,
II. Mustafa, III. Ahmet, III. Selim,
IV. Mustafa, Abdülâziz, V. Murat,
II. Abdülhamit

İHTİLÂLDE ÖLDÜRÜLEN: II. Osman

FETVA İLE İDAM EDİLEN: İbrahim.

SELEFİ TARAFINDAN İDAM ETTİRİLEN: IV. Mustafa

İNTİHAR EDEN:

I. Bayezit (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

SİYASİ SUİKASTE KURBAN OLAN:

Fatih Sultan Mehmet (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

ORDUNUN BAŞINDA HARBE GİDENLER:

Osman Gazi,
Orhan Gazi, I.
Murat, I. Bayezid,
I. Süleyman,
Musa, I. Mehmet,
II. Murat,
Fatih Sultan
Mehmet,
II. Bayezid, Yavuz Selim, Kanunî Sultan Süleyman, III.
Mehmet, II. Osman, IV. Murat, II. Mustafa

MUHAREBEDE ŞEHİT OLAN: I. Murat

MUHAREBEDE YARALANAN: Fatih Sultan Mehmet

DÜŞMANA ESİR DÜŞEN: I. Bayezid

DİVAN SAHİBİ ŞAİR:

Fatih Sultan Mehmet, I. Selim, I. Süleyman. Osmanlı padişahlarının pek çoğu şiirle meşgul olmuştur.

BÜYÜK MUSİKİŞİNAS: III. Selim. Osmanlı padişahlarının çoğu musiki ile yakından meşgul olmuştur.

HATTAT: III. Ahmet. Osmanlı padişahlarının çoğu güzel yazı ile meşgul olmuştur.

RESİM HEVESKÂRİ: Abdülâziz

RESSAM: Halife Abdülmecit

GÜREŞE MERAKLI VE BİZZAT GÜREŞEN:
IV. Murat, Abdülâziz

ÇILGIN DERECEDE AV MERAKLISI: IV. Mehmet; avcılık, Osmanlı hanedanında millî bir gelenek olarak yaşatılmıştır.

BÂZÎ SAHİBİ KEMANKEŞ: IV. Murat, III. Selim, II. Mahmut. Osmanlı padişahlarının çoğu kemankeşlikle (okçulukla) yakından meşgul olmuşlardır.

BİR EL SANATI İLE MEŞGUL OLAN: Kanunî Sultan Süleyman (kuyumculuk), II. Abdülhamit (marangozluk)

AŞIRI KADIN DÜŞKÜNÜ:

III. Murat, III. Mehmet, İbrahim

AĞIR SİNİR HASTASI: İbrahim

NEFİS KÖRLETMİŞ PERHİZKÂR: II. Bayezid, V. Mehmet

AYYAŞ DENİLECEK KADAR İÇKİ DÜŞKÜNÜ:

I. Bayezid, I. Süleyman, II. Selim, IV. Murat, Abdülmecit, V. Murat

DOĞUŞTAN TİMARHANELİK MECNUN: I. Mustafa

TECENNÜN EDEN: V. Murat.

KARDEŞLERİNİ ÖLDÜRTEN:

II. Murat, I. Selim,
III. Mehmet (19 kardeşini bir anda boğdurttu, II. Osman, IV. Murat,
II. Mahmut

BABASINI ÖLDÜRTEN: I. Selim (rivayet), IV. Mehmet (7 yaşında bir çocuktu, engelleyemezdi)

OĞLUNU ÖLDÜRTEN: I. Süleyman, III. Mehmet

SEYAHATİ SEVEN VEYA SEYAHATE ÇIKARILAN:

IV. Mehmet, Abdülmecit, Abdülâziz, V. Mehmet

YABANCI MEMLEKETLERİ RESMEN ZİYARET EDEN:

Abdülâziz (Fransa ve İngiltere)

VATANINI TERK EDİP YABANCI MEMLEKETE İLTİCA EDEN: VI. Mehmet

GÖZLÜK KULLANAN: VI. Mehmet.

ENFİYE TİRYAKİSİ: III. Selim

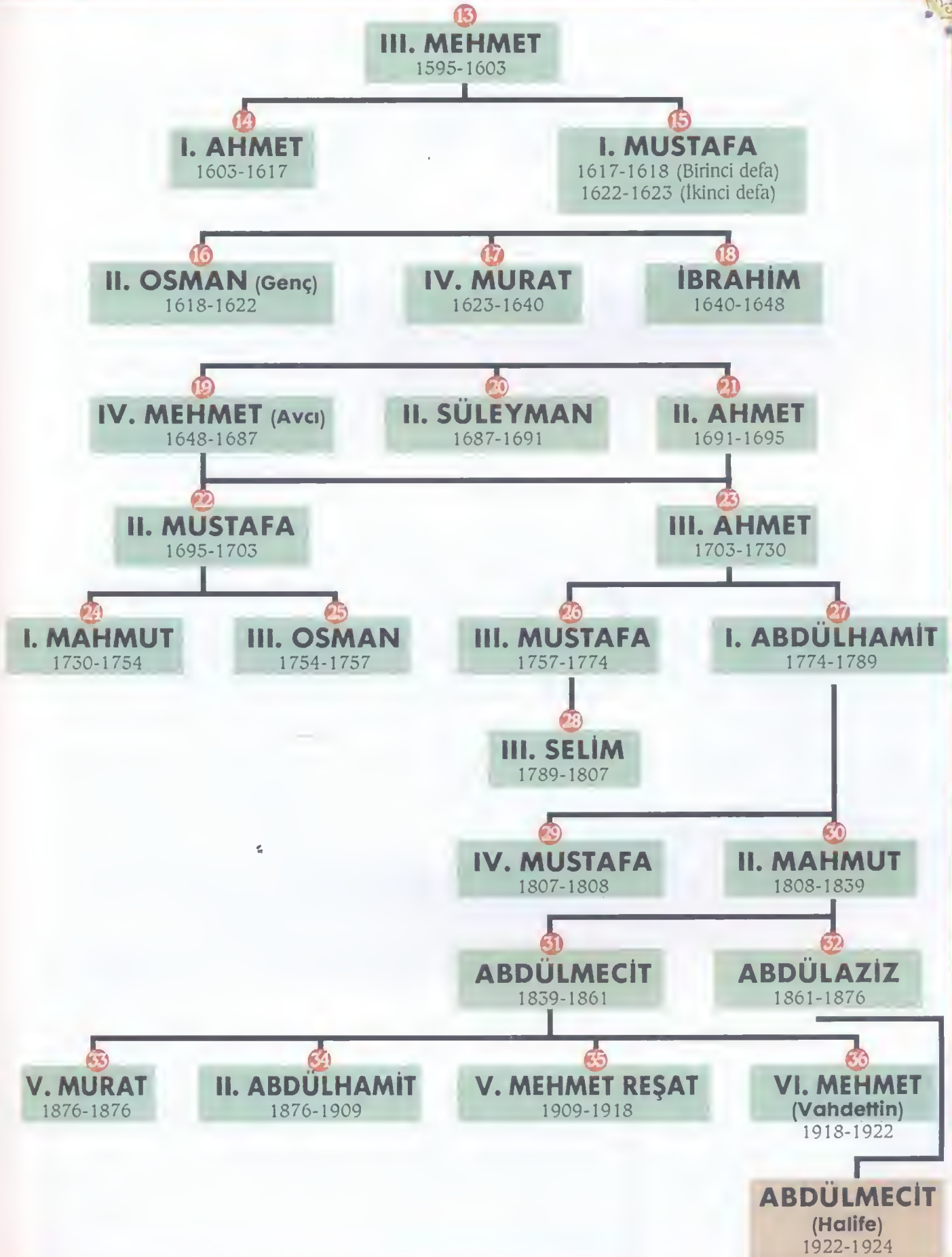
OBUR DENİLECEK KADAR BOĞAZINA DÜŞKÜN:
Abdülâziz

TEBDİLİ KIYAFETLE HALK ARASINDA

DOLAŞMASINI SEVEN: II. Osman, IV. Murat, III. Osman, III. Selim, II. Mahmut

OSMANLI PADİŞAHLARI

ÖSMAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1299 - 1326)

1299'DA BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİP KURDUĞU DEVLETE ADINI VEREN İ. ÖSMAN, BAZI KAYNAKLARCA ÖSMAN GAZİ, ÖSMAN BEY YA DA KARA ÖSMAN ADIYLA ANILIR. BABASI ERTUĞRUL BEY'İN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KAYI BOYU'NUN BAŞINA GEÇTİ. BİZANS'A KARŞI ELDE ETTİĞİ BAŞARILARLA HEM TOPRAKLARINI GENİŞLETTİ HEM DE TÜRKMEN BEYLİKLERİNDEN PEK ÇOK ASKER, KOMUTAN VE YÖNETİCİYİ KENDİ SAFLARINDA TOPLADI.

Osmanlı Devleti arması

O sman Gazi ya da Osman Bey adıyla anılır. Babası, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundan Ertuğrul Bey'dir. Kurduğu devlete adını veren İ. Osman'ın bağlı olduğu Kayı boyunun Anadolu'ya nasıl ve ne zaman geldiği konusunda olduğu gibi, Osman Bey'in adı da hâlâ tartışmalıdır. Ataman veya Otman biçiminde de söylenen İ. Osman'a, bazı kaynaklar Kara Osman Bey de demektedir. Kayı boyunun, XII. yy'ın ilk yansında, İ. Alaeddin Keykubat döneminde, Maverâünnehir dolaylarından, Moğol istilâsı nedeniyle kaçarak Anadolu'ya geldiği sanılır. Bir kaynağa göre, Kayı boyu, 1230'da Anadolu Selçuklu sultanı İ. Alaeddin Keykubat ile Harzemşahlar arasında Erzincan yakınlarında meydana gelen Yassı Çimen Savaşı'nda Selçukluların yanında yer almıştır.

ÖSMAN GAZİ

Doğum Tarihi	: 1258
Doğum Yeri	: Söğüt
Babası	: Ertuğrul
Annesi	: Türk
Aşîret reisi olduğu tarih	: 1281
Uç reisi olduğu tarih	: 1299
Saltanatının sonu	: 1326
Tahtan ayrılma sebebi	: Oğlu Orhan lehine feragat-ölüm (?)
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1326
Ölüm sebebi	: Felç (?) - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Söğüt - Bursa (?)
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet'te

OSMAN GAZİ (1258-1326) (Tablo: Koprıdağlı Konstantin)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1299

■ Osman Gazi, bağımsızlığını ilân ederek Osmanlı Beyliği'ni kurdu.

Osman Gazi'nin tahta çıkışını gösteren bir minyatür
(Hunarnâme)

KAYI BOYU BAŞKENTİ SÖĞÜT

Kayı boyunun başındaki Ertuğrul Bey'in (Ertuğrul Gazi), 1281'de Söğüt'te ölümüne kadar yarım yüzyıl Kayı boyunun beyliğini yaptığı bilinir. Önce Ankara'ya, daha sonra da Eskişehir dolaylarına uç beyliği olarak yerleşen Kayı boyunun başkenti Söğüt, Eskişehir-Bilecik arasındaydı.

OSMAN GAZİ DÖNEMİNİN İLK SAVAŞI

1. Osman döneminin ilk savaşı Ermeni Beli (Derbendi) Savaşı'dır (1284). Ertuğrul Bey döneminden beri Kayı boyunun Bilecik tekfuruyla dostluğu sürüyordu. Kayılar yaylaya çıkarken bazı eşyalarını Bilecik'e emanet bırakıyor, dönüşte geri alıyorlardı. Anlaşmaya göre bu işler silâhsız gençler ve kadınlar tarafından yapılır, buna karşılık da tekfura bazı hediyeler verilirdi.

Kayı boyunun gidiş ve dönüşlerinde, İnegöl tekfurı saldırdında bulunarak zarar veriyordu; hatta bununla da yetinmeyerek çevre tekfurlarını Osman Bey'e karşı kıskırtıp Ermeni Beli denen bölgede I. Osman'a pusu kurdu. Bilecik tekfurı aracılığıyla bu durumdan haberi olan I. Osman, kuvvetlerinin az olmasına karşın savaşı kabul etti. Bu savaşta kardeşi San Batı'nın (San Yatu) oğlu Bay Hoca şehit oldu. Bunun üzerine öteki tekfurlar Osman Bey'e karşı birleştiler. Başarılarından ötürü, Anadolu Selçuklu sultanı tarafından Söğüt, Osman Bey'e yurt olarak verildi ve Osman Bey, Eskişehir Sancağı'nın başına getirildi.

BAĞIMSIZLIĞA DOĞRU İLK ADIM

I. Osman'ın ilk önemli başansı Kolça (Kulaca Hisar) kalesine yaptığı baskınla kaleyi fethetmesidir. Bu kalenin fethi, İnegöl ve Karacahisar tekfurlarının birleşmesine yol açtı. Domaniç dolaylarında yapılan İkizce (Erice) Savaşı'nı I. Osman'ın kazanmasına karşın kardeşi San Batı şehit oldu. Bu başansı üzerine Selçuklu sultanı, Kara

Bazı tarihçiler Selçuklu
Sultanı'nın I. Osman'a tuğ,
alem, altın kılıç gibi beylik
alâmetlerini gönderdiğini
belirtmektedir. Yukarıdaki
temsili resim bu töreni betimliyor.
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

I. Osman,
1281'de,
Ertuğrul Bey'in
ölümü üzerine,
Söğüt yöresine
yerleşmiş bulunan
kayı bayunun başına
geçti. Yakın dostluk
kurduğu Şeyh
Edebâli'nin kızı Bâlâ
Hatun ile evlendi.
Yandaki temsili
resimde, solda Şeyh
Edebâli, yanında kızı
Bâlâ Hatun ve
Osman Gazi
görülüyor.

(Tablo: Münif
Fehim)

Balaban Çavuş ile I. Osman'a bir ferman daha göndererek bütün vergilerden anındıldığını bildirdi. Ayrıca tuğ, alem, altın kılıç, gümüş takımlı at ve yüz bin dirhem para gibi beylik alâmetlerini gönderdi. Onun bu başarıları Bursa ve İznik tekfurlarını kaygılandırdı. I. Osman da onlara gözdağı vermek amacıyla İznik ve çevresine akınlar yaparak birçok ganimet elde etti. Yarhisar ve Karacahisar tekfurları öncülüğünde I. Osman'a karşı yeniden bir ittifak yapıldı. I. Osman buna karşılık uzun bir kuşatmadan sonra Karacahisar kalesini fethetti (1291). Ardından, alınan ganimetlerin beşte birini, İslâm geleneği gereği, Konya'ya Selçuklu sultanına gönderdi. Kalanını ise savaşa katılan gaziler arasında paylaştırdı. Gene aynı yıllarda I. Osman'ın Sakarya ırmağının yukarı havzasına akınlar yaptığı, bu akınların Göynük, Sorgun, Taraklı ve Mudumu yörelerine kadar uzandığı bilinmektedir. I. Osman, bu olaylardan sonra yedi yıl kadar Bizans topraklarına akın yapmadığı gibi herhangi bir tekfurla da savaşmadı.

Osman Bey, ilk eşi Bâlâ Hatun'un ölümünden uzun bir müddet sonra Ömer Bey adlı bir zatın kızı Mal Hatun'la evlendi. Ondan da Alâeddin, Çoban, Hamit, Pazarlı, Melik beyler ve Fatma Hatun doğdu. Bazı kaynaklar ise, bu çocukların Bâlâ Hatun'dan, Orhan Bey'in Mal Hatun'dan doğduğunu yazarlar. Doğruluğunun tahkiki imkânsız eski Osmanlı kaynak ve rivayetleri ise Edebâli'nin kızının Mal Hatun olduğunu kaydetmişlerdir. Ancak kesin olarak bilinen, Osman Bey'in Edebâli'nin güzellik şöhreti bütün civarı tutan kızına âşık olduğu, onun da genç ve güzel Bey'e gönül verdiği şeklindedir.
(T. Yılmaz Öztuna)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1301

- Yenişehir kalesi fethedildi ve komuta merkezi buraya taşındı.

Yenişehir'i gösteren bir minyatur
(Matrakçı Nasuh: Beyan-ı Menâzıl-ı Sefer-i Irakayn).

1302

- Koyunhisar Savaşı: Osman Bey, Gemlik'in güneyindeki Koyunhisar'da (Baphaon) yapılan savaşta Bizans ve müttefiklerinden oluşan orduyu bozguna uğrattı.

Osman Bey'in elde ettiği başarılar, komşu Rum tekfurlarını ve Bizans imparatorunu harekete geçirdi. Bu tarihe kadar Bizans, Osman Bey'i, ciddi bir tehlike olarak görmemişti. Tekfurlardan gelen haberler üzerine imparator, duruma müdahale etmeye karar verip, generallerinden Muza-lon komutasındaki iki bin kadar askerini, tekfurlara yardım için gönderdi. Koyunhisar'da meydana gelen ilk Osmanlı-Bizans savaşını, Türkler kazandı. Bu savaştan sonra Bursa, kuzey kısmı hariç, Türkler tarafından çevrildi. Böylece İznik yolu açılmış oldu. Koyunhisar Savaşı'ndan sonra Osman Bey, İznik ve Bursa'yı savunmasız bırakmak, bu şehirlerin etrafındaki kaleleri ele geçirmek gibi bir siyaset izledi.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1306

- Dinboz zaferi: Kestel ve Ulubat kaleleri fethedildi.

Osman Gazi komutasındaki Osmanlı ordusu ile Bizans tekfurları ordusu arasında Dinboz'da yapılan bu savaşta, birleşen Tekfurlar yenilince Dinboz ve Kestel kaleleri Osmanlıların eline geçti. Kestel, Madenos ve diğer yerlerin tekfurları bu çarpışmada öldüler. Ulubat tekfurunun yanına kaçan Kete tekfuru ile Osmanlı tarihinin ilk askeri anlaşması yapılarak Kete Kalesi de ele geçirildi.

1307

- İznik kuşatması başladı.

1308

- Ulubat gölü üzerindeki Alyos adası, Aygüt Alp'in oğlu Kara Ali tarafından barış yoluyla teslim alındı.
- İznik - İzmit yolu üzerinde yer alan İznik'in ileri karakollarından Karahisar (Trikokiya) fethedildi.

Osman Gazi'nin Bizanslılardan bir kaleyi alışı gösteren gravür
(Paul Ricaut - Osmanlı Tarihi)

YARHİSAR VE BİLECİK'İN FETHİ

Bu süre içinde gene Bilecik tekfuru ve özellikle Harmankaya tekfuru Köse Mihal ile dostluğunu sürdürdü. Ama tekfurlar, I. Osman'ın çevrede güç kazanmasını kaygıyla izliyorlardı. Bilecik tekfurunu I. Osman'ın aleyhine döndürerek ve onu Yarhisar tekfurunun kızıyla evlenen Bilecik tekfurunun düğününe çağırarak öldürmeyi amaçladılar. Durumu Köse Mihal aracılığıyla öğrenen I. Osman, her zamanki gibi yaylaya çıkma bahanesiyle kırk gaziyi

Kuruluş döneminde Osmanlı Beyliği

kadın kılığında Bilecik Hisan'na soktuğu gibi Çakır Pınan'nda toplanan düğün alayıyla birlikte gelin Horofıra'yı (Horophira)da tutsak etti. Yarhisar ve Bilecik fethedildi (1298). Adı Nilüfer olarak değiştirilen Horofıra, I. Osman'ın oğlu Orhan Bey ile evlendirildi (Şehzade Süleyman Paşa ve I. Murat'ın anneleri, Nilüfer Hatun'dur).

1. Osman, İnegöl tekfurunu cezalandırmak üzere komutanlarından Turgut Alp'i İnegöl'ün fethi için gönderdi. Kısa zamanda İnegöl ve çevresi Osmanlılara katıldı. İnegöl alındıktan sonra Bilecik, beyliğe başkent yapıldı.

OSMAN GAZİ BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİYOR

Bu sırada Anadolu'da Moğol baskısı artmış, zaman zaman İlhanlı prensleri Anadolu'da ayaklanır olmuşlardı. İlhanlı Hükümdan Gazan Mahmut Han, Anadolu Selçuklu Hükümdarı Sultan III. Alaeddin Keykubat'ı Konya'dan alarak İran'a götürdü. Bu durum Anadolu'da bir boşluk yarattı. Selçuklu tahtının boş kalması üzerine devlet otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Anadolu Türk beyleri, daha da bağımsız hareket etmeye başladılar. Bir yandan da Anadolu'nun doğrudan İlhanlıların denetimine geçmesinin verdiği tedirginlik ve güvensizlik bütün Anadolu'ya ve uç beyliklerine yayıldı. Birçok Selçuklu devlet adamı, komutan, yıllarca Bizans ve tekfur-larıyla cihat ve gaza yapan I. Osman'ın hizmetine girdiler. Ayrıca Anadolu'daki Türkmen boylan kitleler hâlinde Bizans'a karşı din uğrunda savaşmak için Osman-lı ülkesine yöneldiler. Böylece daha da güçle-nen I. Osman, Türkmen beylerinin de desteğiyle bağımsızlığını ilân etti (1299).

OSMANLI DEVLETİ'NİN TEMELİ ATILIYOR

Anadolu Selçuklu devlet düzeni temel alınarak devlet kurumlarının temelleri atıldı. Her kaleye subaşı, kadı ve dizdar atandı. Yenişehir ve Yund kaleleri de bu sırada fethedildi. Yenişehir, Bursa'ya yakın olması ve denetiminin kolay yapılabilmesi sebebiyle beyliğin merkezi oldu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1313

- Osman Gazi'nin sadık dostu Harmankaya Tekfurı Köse Mihal, İslâm dinini kabul etti; kalesi ve adamlarıyla Osmanlılara katıldı.

KÖSE MİHAL KİMDİR

Köse Mahal'in Söğüt-Harmankaya'daki mezarı

[illegible]

Osman Gazi'nin
Almanya'daki
Reinharshausen Sarayı'nda
bulunan tablasu

(Kültür ve Sanat - Ocak 1977)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1314

- Lefke (Osmaneli), Mekece, Akhisar, Geyve ve Gölpinarı yakınındaki Leblebici (Löblüce) kaleleri fethedildi

- Bursa kuşatması başladı.

Bursa'nın 1700'lerde yapılmış bir gravürü
(P. de Tournet Paris, 1717)

1316

- Orhan Bey ve Nilüfer Hatun'un büyük oğlu, geleceğin Rumeli Fatih Şehzade Süleyman dünyaya geldi.

1320

- Osman Gazi'nin rahatsızlığı nedeniyle oğlu Orhan Bey yönetimi ele aldı.

Osman Gazi'nin kısıtlı hastalığı nedeniyle 1320 yılında sonra fetih hareketlerinde bu anlamı vardı. Bu nedenle oğlu Orhan Bey'i kendine vâli yapıp Osman Gazi, yönetimi oğluna bıraktıktan sonra ne kadar daha yaşadığı hakkında çok kesin bilgiler yoktur. Orhan Bey'in bastırıldığı ilk puradan, kendisi son 1324 yılında Osmanlı Beyliğinin başına geçtiği anlaşılmakla birlikte, tarihçiler, resmî tarihçe çıkış tarihinin, Osman Gazi'nin öldüğü 1326 yılında olduğunu belirtmektedirler.

Osman Gazi
(Tablo: Topkapı Sarayı)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ MERKEZİLEŞTİRİYOR

I. Osman, yönetimindeki toprakları beş bölgeye ayırdı. Bileciği kayınpederi Edebali'nin yönetimine vererek kendi ailesini buraya yerleştirdi. Sultanönü ve çevresini oğlu Orhan Bey'e, Eskişehir ve dolaylarını Gündüz Alp'e, İnegöl'ü Turgut Alp'e, Yarhisar'ı Hasan Alp'e, İnönü ve çevresini de Aykut Alp'e verdi.

I. Osman'ın amcası Dünder Bey, Köprü Hisar kalesine yapılması tasarlanan saldırıya karşı çıktı. Toplanan savaş meclisindeki tartışma büyüyen, I. Osman'ın, amcasını okla öldürmesiyle sonuçlandı. İznik'in doğusunda bulunan Köprü Hisar kalesi fethedildi. I. Osman, 1303'te İznik üstüne yürüdü. Kalenin çok sağlam olduğu, saldırıyla fethedilemeyeceği anlaşıldığından, İznik'in kuzeyindeki dağ eteğinde bir kale yapıldı. Taz Ali buraya komutan bırakılarak İznik kuşatmaya alındı ve çevresiyle ilişkisi kesildi. Harekâta devam eden I. Osman, İznik çevresini vurarak Marmaracık kalesini aldı.

TEKFURLAR OSMAN GAZİ'YE KARŞI BİRLEŞİYOR

Bursa tekfurı, I. Osman'ın hareketlerini kendisi için tehlikeli gördüğünden 1306'da çevre kale tekfurlarıyla bir toplantı yaptı. I. Osman'a karşı birlikte hareket etmenin gereği üstünde durdu ve bir ittifak yapıldı. Bu ittifaka başta Bursa olmak üzere Atranos, Kete, Bednos ve Kestel tekfurları katıldı. Birleşik tekfur kuvvetleri, İzmit'in kuzeydoğusunda Koyunhisar önünde Osman Bey'le savaşa girdiler. I. Osman'ın yeğeni Aydoğdu bu savaşta şehit oldu. Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmesini Osman Bey'in çabası önledi ve Osmanlılar savaşı kazandı.

Osman Gazi'yi, Kanuralp (solda) ve Akça Koca (sağda) ile gösteren bir gravür.

DİNBOZ ZAFERİ

Çekilen tekfurlar ordusu izlenerek Dinboz'a kadar sürülen düşmanla yapılan ikinci çarpışmayı da I. Osman kazandı. Kestel ve Bednos tekfurları savaş alanında öldürüldü. Kete tekfurunun da esir alınarak kendi kalesi önünde öldürülmesi, kalenin hemen teslim edilmesini sağladı (Bazı kaynaklara göre bu savaş 1301'de yapılmıştır). Kısa zamanda Kestel ve Ulubat kaleleri de Osmanlıların eline geçti. Bu arada İznik çevresindeki Karahisar kalesi alındı.

KÖSE MİHAL, OSMAN GAZİ'NİN HİZMETİNE GİRİYOR

I. Osman, yıllar öncesine dayanan dostluklarından dolayı Harmankaya tekfuru Köse Mihal'e Müslümanlığı kabul etmesini önerdi. Köse Mihal, İslamı kabul ederek Abdullah Mihal adını aldı. Harmankaya toprakları Osmanlı topraklarına katıldı. Köse Mihal'in kılavuzluğuyla Löbliçe, Mekece ve Lefke (Osmaneli) elde edildi. Üç kalenin tekfuru da bağlılığı kabul ettiklerinden yerlerinde bırakıldı. I. Osman, komutanlarından Samsa Çavuş'a Sakarya kıyısında Hisarcık'ı vererek bu tekfurları gözetim altında tutuyordu. Geyve Akhisar (Pamukova) tekfuru, I. Osman'a karşı koyduğu için savaşıldı, tekfur genileyerek kaleye kapandı, daha sonra da Kara Cebesi kalesine kaçınca, Geyve'deki Akhisar Kalesi I. Osman'a kapılarını açtı. Tekirpınar kalesi kuşatması Aykut Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakıldı.

BURSA KUŞATMASI BAŞLIYOR

I. Osman, Bursa ile ilgilenmeye başladı. Yapılan savaş toplantılarında Bursa'nın kuşatmayla alınamayacağı anlaşıldığından, çevresine iki küçük kale yapılarak kuşatıldı. Bu kuşatma, Bursa'nın, iki kaleye konan küçük Osmanlı kuvvetleriyle fethine kadar on yıl sürdü. Bursa çevresindeki topraklar Osmanlıların eline geçtiği gibi Bursa'ya giriş çıkış ve yiyecek yardımına engel olundu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1321

■ Orhan Bey, Mudanya'yı fethetti.

1324

■ Küçük bir Türk Beyliği olan Umur-Han Beyliği elindeki Akyazı fethedildi.

■ İzmit yakınlarındaki Karamürsel, Kara Mürsel Bey tarafından fethedildi.

1325

■ Bursa'nın ele geçirilmesini engelleyen önemli kalelerden Orhaneli (Atranos) ele geçirildi.

Bağdat'tan bir aslancının getirdiği aslanın Osman Gazî'nin çizmesini yalaması

(Minyatur : Hunername)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ Şeyh Edebâli öldü.

Ertuğrul Bey 1281 yılında, doksan yaşında vefat etti. Oğlu Osman Gazi uzun bir zamandan beri ona hizmet etmekte bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in ölümü üzerine önce kendi kabileleri ve sonra diğer kabile ve aşiretler onun reisliğini taşıdılar. Osman Gazi o sırada 23 yaşındaydı. Ertuğrul Bey'in başına geçişinden kısa bir süre sonra, Ahî reislerinden olup İslamı benimsemiş tekke bulunan Şeyh Edebâli'nin Bââ Hatun'a evleniştir. Şeyh Edebâli aynı zamanda devrin meşhur şairidir. Askeri Adanali olup, tılsımı süren ve Morda yapılmıştır. Ahî o sırada Anadolu'da Evkâlâde nüfuzu ve yaygın bir şekilde Edebâli'nin istibâsı peşinde bulunmaktaydı. Osman Gazi onun kızını alarak sınıyı. Ahîk nüfuzundan istifade etmek istedi ve Bursa'nı almak istedi. Nitekim Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişiminde pek büyük hizmetleri olduğu. Şeyh Marmur Gazi Ahî Şemseddinî'nin Ahî Hatun ve sonra kadrazan olan Çimşirli Çerkezler Kara Hacı Paşa hep Ahî'ye bağlıydı.

Eski Osmanlı tarihçileri ve devrin Osmanlı tarihçileri Edebâli'nin kızını yaşı olarak alması Ma Hatun'un karısıdır. Halbuki, Orhan Gazi'nin karısı Ma Hatun, Ömer'ın bir zâtin kızıdır. Orhan Gazi'ye ait 1324 tarihli bir vakfiye'de bu husus açık şekilde belirtilmiştir. Edebâli'nin kızı Bââ Hatun'dur. Şifazade Ali'nin annesi idi.

(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

■ Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu. Murat Bey, Yusuf Tekfir'unun kızı Nilüfer Hatun'ın, Halil Bey Bizans İmparatoru Kantakuzenos'un kızı Prekes Tevfora'nın İbrahim Bey'in kızı Rumi prenseslerinden Akça Hatun'ın doğumundan sonra doğdu. Kızı kızı Fatma Sultan da aynı dönemlerde doğdu. Bu nedenle, Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

I. Murat
(Hünername'deki
minyatüründen
detay).

1326'da Osmanlı topraklarına katılan Bursa (Gravür: Thomas Allom, 1839)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ

OĞLU ORHAN BEY'E BIRAKIYOR

I. Osman bu sırada Orhan Bey aracılığıyla Gemniyanoğulları hizmetinde bulunan Çavdar aşiretinin bazı hareketlerini önledi. Orhan Bey bu olaydan sonra Sakarya boylarına bir sefer yaptı. I. Osman, 1320'de Nikris (gut) hastalığının artmasından dolayı tüm devlet adamlarını ve komutanlarını toplayarak, askerî hareketlerde oğlu Orhan Bey'i vekil olarak atadığını bildirdi. Ancak ölümüne kadar beyliğin başında gene kendisi bulundu, önemli kararlar gene kendisinden çıktı. I. Osman, Bizans'a karşı üç uç beyliği oluşturdu. Karadeniz'e kadar olan bölgeyi Konur Alp'e, İzmit ve çevresini Akça Koca'ya, İznik ve çevresinin ele geçirilmesi ve ülkeyi genişletme görevini de Samsa Çavuş'a verdi.

MUDANYA VE GEMLİK

OSMANLI TOPRAKLARINA KATILIYOR

Orhan Bey, 1321'de Mudanya'yı elde ederek Bursa'yı iskeleden yoksun bıraktı. Gemlik ve Karamürsel'in alınması, Osmanlıların, Marmara denizinin güneyine yerleş-

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

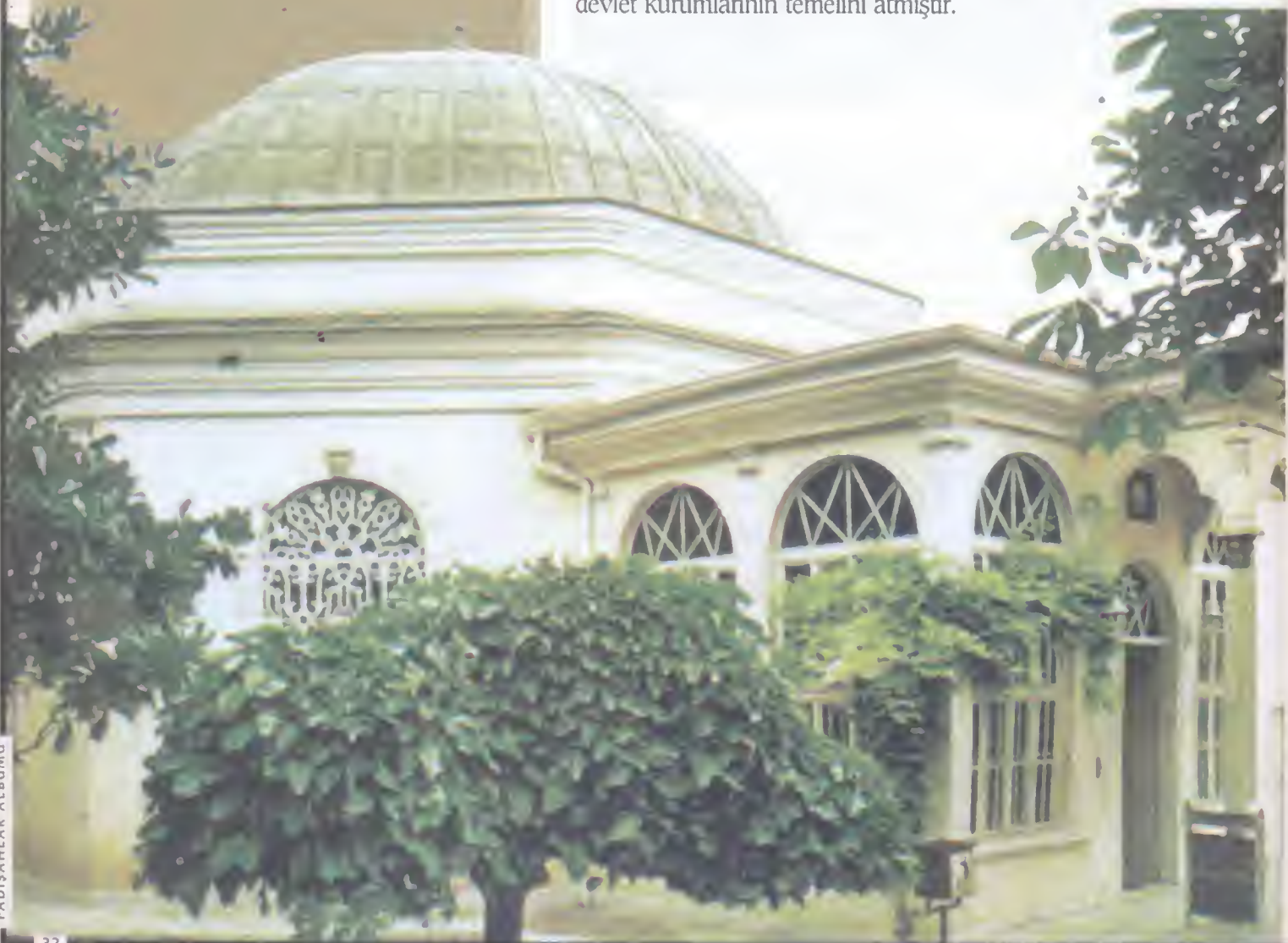
- Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve birinci hükümdarı Osman Gazi öldü.

Yandaki resimde
Osman Gazi'nin
bir silsilenâmedeki
minyatürü görülüyor.

ÇİHAN DEVLETİ KURUCUSU OSMAN GAZİ

Dünya tarihinin sayılı imparatorluklarından birinin temellerini atan I. Osman mertliği, cesareti, dürüstlüğüyle kendini kabul ettirmiş, üstün yetenekli bir önderdi. Aynı zamanda ileri görüşlü ve örgütçü bir karaktere sahip olan I. Osman, bir yandan düzenli olarak Bizans'ın zaranna ülkesini genişletip, topraklarındaki Müslüman ve öteki dinlerden uyruktan güvenlik içinde yönetirken, öte yandan da devlet kurumlarının temelini atmıştır.

Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesi

Osman Gazi (Minyatür: Kıyafetül'İ-İnsâniyye fi Şemâilî'İ-Osmâniyye: İstanbul, 1987)

ORHAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 36 YIL (1326 - 1362)

İKİNCİ OSMANLI PADİŞAHIDIR. OSMANLI DEVLETİ'NİN KURUCUSU
I. OSMAN (GAZİ) İLE MAL (YA DA MALHUN) HATUN'UN OĞLUYDU.

ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ HAKKINDA KESİN BİLGİ YOKTUR.

KAYNAKLARDA VERİLEN DOĞUM TARİHİ DE 1277- 88 ARASINDA DEĞİŞİR.
OSMANLI BEYLİĞİNİN, BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDEREK ÖZELLİKLE BİZANS'A KARŞI
GİRİŞTİĞİ FETİH HAREKETLERİNE DAHA İLK GENÇLİK YILLARINDA KATILDI.

Orhan Gazi'nin tuğrası...

Osman Bey'in sağlığında beyliğin askerlik ve yönetim işlerinde etkin biçimde görev alan Orhan Bey, Bilecik tekfurunun oğluna nişanlıyken Çakır Pınar'da gelin alayıyla birlikte tutsak edilen Nilüfer Hatun'la 1299'da evlendi (Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa ile Murat Hüdavendigâr'ın anneleri olan Nilüfer Hatun, Osmanlı hanedanına giren ilk yabancı hatundur).

Osman Bey, 1311'de Orhan Bey'e Sultanönü ve çevresinin yönetimini verdi. Bu görevin gerçek amacıysa Germiyanogullar beyliğinden gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı bölgeyi korumaktır. Nitekim bu bölgede Osmanlılara karşı düşmanca hareketlerde bulunan Çavdar aşiretinin hareketlerine Orhan Bey, Oynaş Hisar denen yerde yapılan çarpışmayla son verdi (1316). Aşiretin beyi Çavdaroglu da savaşta tutsak edildi.

ORHAN GAZİ

Doğum tarihi	: 1288
Doğum yeri	: Söğüt / Bilecik
Babası	: I. Osman
Annesi	: Mal Hatun (Türk)
Tahta çıktığı tarih	: 1326
Tahta çıktığında yaşı	: 38
Saltanatının sonu	: 1362
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 36 yıl
Ölüm tarihi	: 1362
Ölüm sebebi	: Depresyon - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Bursa
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet yanındaki türbesinde
Valilikleri	: Sultanönü

ORHAN GAZİ (1288-1362) (Tablo: Kapıdağı Konstanfin)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ 2. Osmanlı Padişahı Orhan Bey tahta çıktı.

Orhan Bey'in tahta çıkışı
(Minyatör : Hünernâme)

■ İstanbul Kartal yakınlarındaki Samandıra (Semendire) ve Aydos fethedildi.

1327

■ Orhan Gazi adına akçe, gümüş sikke olarak basıldı.

Osmanlı Devleti'nde uzun süre para birimi olarak kullanılan akçeyi ilk olarak Orhan Bey'in bastırıldığı kabul edilir. Ancak son zamanlarda Osman Gazi zamanında basılmış bir akçe de bulunmuştur.

Ağırlığı ve üzerindeki yazılar değiştirilerek her padişah zamanında akçe bastırılırdı. Gelir-gider dengesizliği söz konusu olduğunda ağırlığı ve ayarı düşürülürdü.

OSMAN GAZİ OĞLUNU VEKİL TAYİN EDİYOR

Bu savaştan sonra oğluna güveni daha da artan Osman Bey, Akça Koca, Gazi Abdurrahman, Konur Alp ve Köse Mihal gibi, Osmanlı beyliği kuruluş döneminin ünlü gazilerini Orhan Bey'in emrine vererek onu Sakarya ırmağı ile Karadeniz arasındaki Bizans topraklarının fethiyle görevlendirdi (1317). Orhan Bey, emrindeki gazilerle birlikte söz konusu bölgedeki kaleleri kısa zamanda teker teker fethetti (Bu bölgedeki birçok kasaba ve yerleşim birimi, fetheden gazilerin adlarıyla anılır). Orhan Bey, babasının yaşlanması ve giderek rahatsızlanmasından ötürü, 1320'den sonra devletin tüm işlerini vekil olarak yerine getirmeye başladı. Orhan Bey'in, üstlendiği işleri hızla sonuçlandırması, Osmanlı beyliğinin büyümesini, gelişmesini sağladı. Genç beyliğin bütün askerlik ve yönetim işlerinin Orhan Bey tarafından yürütülmesine karşın, hükümdarlığı, babasının 1326'da ölmesiyle başladı.

BURSA BAŞKENT OLUYOR

1315'ten beri abluka altında bulunan Bursa, Orhan Bey tarafından Mudanya'nın elde edilmesinden hemen sonra Yenişehir üzerinden sıkıştırılıp kuşatılarak 1326'da ele geçirildi. Orhan Bey, ertesi yıl Bursa'yı teslim alarak görkemli bir törenle kente girdi ve burayı başkent yaptı. Ama kent, ancak Nikaia (İznik) ile Nikomedeia'nın (İzmit) ele geçirilmesinden sonra devletin kalıcı merkezi oldu. Bu döneme değin Bursa'nın yönetimini beysancağı olarak Orhan Bey'in oğlu Murat (sonradan I. Murat) yürüttü. Bursa'nın fethi sırasında Osmanlı komutanları da fetihlerini sürdürdüler. Bu arada Akça Koca ve Konur Alp, Aydos ve Samandıra kalelerini ele geçirdiler.

İZNİK VE İZMİT FETHEDİLİYOR

Orhan Bey, Bizans'ın karşısında güçlü ve etkin olan beyliğini, 1327'de İlhanlıların Anadolu genel valisiyken Mısır'a kaçan ve orada öldürülen Emir Çobanoğlu Timurtaş'tan sonra daha da serbest yönetiyor, özellikle Bizans

Orhan Bey'in
çarşı ressamları
diye anılan halk
ressamlarınca
yapılmış bir
minyatürü

İmparatorluğu karşısındaki başarısıyla Osmanlı beyliği devlet olma durumuna geliyordu. Orhan Bey, Bizans'ın elindeki yöre ve kalelerin fethini sürdürerek İznik ve İzmit'i kuşattı. Bu iki merkezin kuşatılması, Bizans İmparatoru III. Andronikos'u harekete geçmek zorunda bıraktı. Çünkü

buraların yitilmesi, Bizans'ın Marmara'nın Doğusu ile, dolayısıyla Anadolu ve Asya'yla bağlantılarının kesilmesi demekti. İznik kuşatması için biraz asker bırakan Orhan Bey, küçük ama düzenli ordusuyla III. Andronikos'u Bizans toprakları içinde Pelekanon denen yerde karşıladı (1329). Yapılan savaşta yenilen imparator, yaralı olarak İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı. Savunmasız kalan ve yardım umudu ortadan kalkan İznik, Orhan Bey'in eline geçti (1329). İzmit kuşatması sürdürülerek kent 1337'de Osmanlı topraklarına katıldı. Bizans'ın Anadolu topraklarında kalan son kalelerinden Gemlik, Kirmasti, Mihaliç, Ulubat kaleleri de fethedildi.

Türklerin Rumeli'ye geçişi sırasında Balkan Yarımadasının siyasi durumu

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1329

■ **Pelekanon Savaşı:** Osmanlılara karşı harekete geçen Bizans İmparatoru Andronikos kumandasındaki Bizans kuvvetleri Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskişehir arası) Osmanlı ordusuna yenildi.

Bursa'nın alınmasından sonra, Akça Koca, Kara Mursel ve Gazi Abdurrahman yönetimindeki kuvvetler, Kandıra, Karamürsel, Samandıra ve Aydos kalelerini ele geçirdiler. Türk kuvvetlerinin İstanbul Boğazı'na yaklaşmaları karşısında Bizans imparatoru, topladığı kuvvetlerle Osmanlılar üzerine yürüdü. Orhan Bey, bu sırada İznik'i kuşatmış bulunuyordu. Bizans ordusunun Anadolu'ya geçtiği haberi üzerine Orhan Bey, kuşatmayı kaldırdı. Orhan Bey, Bizans ordusunu Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskişehir arası) büyük bir yenilgiye uğrattı. Savaşı kaybeden imparator, güçlükle İstanbul'a kaçabildi.

■ Uzun süre kuşatma altında olan ve Bizans'tan yardım alma umudu kalmayan İznik (Nikea) Osmanlı kuvvetlerine teslim oldu.

■ Osmanlılar tarafından ele geçirilen İznik'teki Büyük Kilise (Ayasofya), camiye dönüştürüldü.

İznik'in 1810'da yapılmış bir resmi (Bozoklu Osman Şakir).

Orhan Gazî

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1332

■ Tasavvuf şairi Âşık Paşa, Kırşehir'de oldu.

Ailenin büyük erkek çocuğu aldığı için "ilk" anlamına gelen "paşa" adıyla anılan Âşık Paşa, Mevîânâ'nın etkisiyle yazdığı "Garîbname" (1329)adlı mesnevisi ile Mevîd yazarı Süleyman Çelebi'yi etkiledi.

Âşık Paşa'nın Kırşehir'deki türbesi

Uzun bir süre kuşatma altında kalan ve 1329'da teslim olan İznik'teki Rama döneminden kalma Lefke Kapısı
(Gravür: Charles Texler, Paris 1839)

BİZANS BARIŞ İSTİYOR

İzmit'in fethinden hemen sonra Hereke, Yalova ve Armutlu, Orhan Bey'in eline geçmiş, Bizans'ın, Anadolu yakasında Şile, Kadıköy ve Üsküdar'ın dışında toprağı kalmamıştı. Umutsuzluk içinde bulunan Bizans, taht kavgalannın da başgöstermesi nedeniyle Orhan Bey'den barış istemek zorunda kaldı.

OSMANLI BEYLİĞİ, MARMARA VE EGE KIYILARINA UZANIYOR

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalannı izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalannı izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

BİZANS İMPARATORU, KIZI THEODORA'YI ORHAN BEY'LE EVLENDİRİYOR

1341'de III. Andronikos'un ölümü Bizans'ı kanştır-
dı. İoannes Kantakuzenos, tahtı elde edebilmek için
önce Aydınolu Gazi Umur Bey'den, daha sonra
da Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey'in
yardımıyla, V. İoannes Palaiologos'la ortak hü-
kümdar olarak tahta geçen Kantakuzenos, kar-
şıtlarını ortadan kaldırmak ve Bizans'ı dış tehli-
kelerden korumak için bu yardımların sürmesi-
ni sağlamak amacıyla kızı Theodora'yı Orhan
Bey'le evlendirdi.

ORHAN BEY, BİZANS'A YARDIM EDİYOR

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp
Kralı Stefan Dušan'a karşı yardım sağlamak üzere Or-
han Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üskü-
dar'da buluşarak görüştüler. Orhan Bey, oğlu Süleyman
Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini
ele geçirmek üzere olan Stefan Dušan'a karşı göndere-
rek kentin Sırların eline geçmesine engel oldu. Bizans
tahtı için mücadelenin yoğunlaştığı bir dönemde Orhan
Bey, gene Kantakuzenos'un yanında yer aldı ve oğlu
Süleyman Paşa, Sırp ve Bulgarları Dimetoka'da yendi
(1352). Osmanlı kuvvetleri Anadolu'ya dönerken Kan-
takuzenos bu yardım karşılığında Gelibolu yarımadasın-
daki Çimpe (ya da Çimbi) kalesini Osmanlılara bıraktı
(1353). Ancak Kantakuzenos'un Osmanlı dostluğuna
karşın ikiyüzlü bir siyaset izlemesi ve Venedik'le anlaş-
arak Papayı Osmanlılara karşı Haçlı seferine kışkırtması
üzerine Orhan Bey, Kadıköy'ü ve Marmara adalarını
Osmanlı topraklarına kattı.

Osmanlı
egemenliğine
giren İznik,
zamanla
en önemli çini
üretim merkezi
hâline geldi ve
en güzel çini
örnekleri
burada
üretildi.
Yanda, İznik'te
üretilmiş çini
kandil

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1333

- Taraklı, Mudurnu ve Göynük Türk kasabaları,
küçük derebeylerin elinden alınarak Osmanlı
topraklarına katıldı.

1334

- Gemlik fethedildi.
- İznik'te Orhan Bey tarafından yaptırılan Hacı
Özbek Camii'nin yapımı tamamlandı.

İznik'teki Hacı Özbek Camii

Hacı Özbek Camii, İznik'te çarşı içinde,
1333/34'te inşa edildi. Bilinen en eski yazıtlı Os-
manlı yapısidir. Camiyi yaptıran Hacı Özbek'in
kim olduğu bilinmemektedir. Plânı yaklaşık 10 m.
kenarlı bir kare biçimindedir. Üzeri kubbeye örtü-
lüdür. Kubbeye geçiş bademlerle sağlanmıştır. Be-
den duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğlayla al-
maşık olarak örülmüştür. Kubbesi kiremit kaplıdır.
San cemaat yerinin iki yanı, cami beden duvarla-
rının uzatılmasıyla kapatılmış, ön yüzü iki sütunla
üç gâze ayrılmıştır. Bu sütunlardan soldaki, bir ke-
merle canı beden duvarına bağlanır. Sağdaki iki
gazün üzeri cami duvarına kaşuk tek bir beşik to-
nozla, soldaki gazün üzeri ise bir tekne tonazla
(bazı kaynaklara göre aynalı tanoz) örtülmüştür.
San cemaat yeri özgün hâlinde caminin batı duva-
rına bitişikken, 1940'taki yal genişletme çalışma-
sında yıkılarak kuzey duvarı önüne, bugünkü
yerine alınmıştır.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1337

- İzmit, Hereke, Yalova ve Armutlu çevresi fethedildi.

Izmit, 1331 yılında kuşatılmışsa da Bizans imparatorunun İzmit'in yardımına gelmesi üzerine Orhan Bey, imparatorla anlaşarak kuşatmayı kaldırmıştı. Orhan Bey, bundan altı yıl sonra İzmit'i tekrar kuşatı. Kuşatma sonunda açlık nedeniyle kent teslim oldu. Orhan Bey, şehir ve çevresinin idaresini oğlu Süleyman Paşa'ya verdi.

Izmit

(Minyatür : Matrakçı Nasuh, Beyan-ı Menzîl-i Sefer-i Irakayn, 1537)

1345

- Karesi Beyliği üzerine yapılan seferde Balıkesir, Manyas, Edincik, Kapıdağ ve çevresi Osmanlı topraklarına katıldı.

1346

- Orhan Bey, Bizans İmparatoru VI. Kantakuzenos'un kızı Theodora ile evlendi.

Osman Gazi'nin Bizans İmparatorunun kızı Theodora ile karşılaşması (Tablo : Münif Fehim)

OSMANLILARIN RUMELİ'YE GEÇİŞİ

Osmanlıların, zaman zaman Rumeli'ye geçiş için önemli bir köprübaşı olan Çimpe kalesini elde etmeleri, Rumeli'nin fethine zemin hazırladı. Orhan Bey tarafından görevlendirilen Süleyman Paşa, kuvvetleriyle Çimpe'den hareket ederek kısa zamanda Tüm Gelibolu yarımadasını, Bolayır ve Tekirdağ'a kadar fethetti. Osmanlıların Rumeli'ye geçişinin Bizans için ne kadar tehlikeli olduğunu seven Kantakuzenos, Osmanlıların Gelibolu'dan çekilmelelerini ve Çimpe'nin de büyük bir para karşılığı Bizans'a geri verilmesini önerdiyse de, Orhan Bey buna yanaşmadı. Böylece Bizans, Avrupa yönünden de Osmanlı kışkacına girdi ve Osmanlı orduları Rumeli'ye akmaya başladı. Bizans şaşkınlık içinde Balkanlar'da Sırp ve Bulgarlarla birlikte Osmanlılara karşı bazı girişimlerde bulundu. Orhan Bey, Avrupa'dan Bizans'a gelebilecek yardımları hesaplayarak, fethedilen yerlerin yerleşime açılmasını isteyince, Rumeli harekâtını yöneten Süleyman Paşa, özellikle Karesi topraklarındaki Türkmenleri Rumeli'ye geçirerek yerleştirdi. Çorlu'nun da Osmanlılar tarafından alınması, Bizans'ın Rumeli'deki Osmanlı varlığını kabul etmesini sağladı. Orhan Bey'le iyi geçinme siyaseti izleyen İmparator V. İoannes Palaiologos, Foça'daki Ceneviz korsanları tarafından kaçırılan Orhan Bey'in oğlu şehzade Halil'in kurtarılması için aracı oldu.

RUMELİ FATİHİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Rumeli'ye yerleşmeleri Balkan devletlerini ve Avrupa'yı kaygılandırmış olmasına karşın, bunlar kendi aralarındaki mücadeleden dolayı Osmanlılarla ilgilenemediler. Rumeli fatihi Süleyman Paşa'nın 1359'da avlanırken atından düşerek ölmesinden sonra Rumeli harekâtını kardeşi şehzade Murat sürdürdü. Süleyman Paşa'nın ölümüne çok üzülen Orhan Bey de fazla yaşamadı ve 1362'de öldü, babası I. Osman'ın Bursa'daki türbesinin yanına gömüldü.

ORHAN BEY VE DÖNEMİ

Orhan Bey dönemi sırasında, kabile geleneklerinden ve beylik törelerinden devlet düzenine geçmede önemli adımlar atıldı. Yönetime ilişkin yasalarda Selçuklu taşra yönetimini örnek alan Orhan Bey, bayındırlığa da önem vererek, Bursa'yı XIV. yy. Anadolu'su'nun ticaret, din ve kültür merkezlerinden biri durumuna getirdi. Orhan Bey'in 36 yıllık saltanat süresi üç döneme ayrılabilir.

Birinci dönem, Bursa'nın alınışı ile başlar 1345'e kadar sürer. Bu dönemde Orhan Bey dışarda dikkatini tamamen Bizans'a yöneltmiştir. İçerideyse Bursa ve İznik'in bayındırlaştırılarak birer Osmanlı kenti özelliğine kavuşturulması çalışmaları sürdürülürken, ilk Osmanlı akçesinin (sikke) bastırılması, Yaya adıyla ilk sürekli ordunun çekirdeğinin oluşturulması, ilk Osmanlı yasalarnın toplattırılması ve ilk Divan'ın toplanması gibi köklü devlet kurumlaşması sağlanmıştır.

İkinci dönemde Bizans'la daha yakından ilgilenilmiş, taht kavgalarına kanşılarak Bizans etki altına alınmış, siyasal ilişkiler artırılmış, Germiyanogullarıyla ilişki kurulduğu gibi Eretna beyliğiyle Karamanogullarına karşı Germiyanogullarının yanında yer alınmıştır. Karesi topraklarının elde edilmesi, Osmanlıların Ege'ye çıkmalarını sağlamıştır. Rumeli'ye geçiş yıllarında Ankara, Ahilerin elinden alınarak Ege'den Orta Anadolu'ya kadar Osmanlı sınırları genişletilmiş, Osman Bey zamanında Osmanlılar, toprak ve nüfus olarak Anadolu beylikleri içinde en küçük bir uç beyliği durumundayken, 1353'te Rumeli'ye geçişle birlikte bir devlet niteliği kazanmıştır.

Üçüncü dönemde Osmanlılar, Orhan Bey'in yönetiminde Balkan devletlerinin olduğu kadar Türk-Müslüman devletlerin de dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bu dönem, Rumeli'nin Türkleşmeye başlamasıyla birlikte Anadolu Türk birliğinin ilk hazırlık dönemidir.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1347

- Orhan Gazi ile kayınpederi İmparator VI. Kantakuzenos, Üsküdar'da bir görüşme yaptı. Bu buluşmada imparator, kendisini batıdan tehdit eden Sırp kralına karşı Türklerden 20.000 kişilik bir yardım sağladı. Türklerde, Rumeli topraklarına geçme fikri bu tarihten sonra yerleşti.

Kantakuzenos Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Duşan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırarak Ekrabi hükümdarı Üsküdar'da buluşarak görüşmeler Orhan Bey oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osman ordusunu Seânk kenarına geçirmek üzere Orhan Bey Duşan'a karşı göndererek kralın Sırp'ların eline geçmesini engelledi.

Orhan Bey'in Bizans prensi Kalo-Yoannis'e kendi çektiği bir oku hediye etmesi

(Mûnâvîr : Hunernama)

İlk Osmanlı parası...
(Osmanlıların kuruluş
döneminde bir tarihe
kadar Bizans parası ve
eski Selçuklu parası
kullanılmıştır)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1352

- Kadıköy ve Uskudar fethedildi.
- Gerede Türk beyliği toprakları Osmanlı ülkesine bağlandı.

1353

- Balayır yakınlarındaki Çimpe Kalesi, Orhan Bey'den yardım isteyen Kantakuzenos tarafından Osmanlılara askeri bir üs olarak verildi. Orhan Gazi'nin büyük oğlu Şehzade Süleyman Paşa büyük bir arduyla Çanokkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçti. Böylece Balkan fetihlerine başlanmış oldu.

Türklerin Rumeli'ye Geçışı

Orhan Bey'in güç gösterisi. Büyük bir güzü koldırıp dizlerinin üstünde bir müddet tuttuktan sonra yere indirmesi (Hünernâme)

Osmanlıların Rumeli'ye geçişini kanu edinen bir toblo.

ORHAN BEY DÖNEMİNDE YAPILAN MİMARİ ESERLER

Mimarî tarihi bakımından Orhan Gazi devri, erken Osmanlı mimarîsi üslûbunun ilk eserlerinin görülmeye başlandığı dönemdir. Bu dönemde yapılan başlıca mimarî eserler şunlardır:

Bursa'da: Alâeddinbey Mescidi, Gaziaktimur Mescidi, Ahîhasan Mescidi, Çobanbey Mescidi, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Mescidi, Lalaşahinpaşa Mescidi, İlerioğluahmedbey Mescidi, Süleymanpaşa Mescidi, Zarbhane Mescidi (Nilüferhatun Mescidi), Lalaşahinpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Orhangazi Mektebi, Orhan İmaret-Zaviyesi, Bezir Hanı, Emir Hanı, Nilüferhatun Tekkesi, Abdalmurad tekkesi, Abdalmusa Tekkesi, Orhanbey Türbesi, Osmangazi Hamamı, Eski-yeni Hamam, Alâeddinbey Hamamı, Bursa Hisarı, Bey Sarayı, Nilüferhatun Köprüsü.

İznik'te: Hacıözbek Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Hacıhamza Camii, Hacıhamza İmaret ve Türbesi, Kırızlar Türbesi, Orhangazi Mektebi, Süleymanpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Eceyakubzade Mahmud Çelebi Camii.

İzmit'te: Akçakoca Camii, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Süleymanpaşa Hamamı.

Bilecik'te: Orhangazi Camii, Osmangazi Camii, Süleymanpaşa Camii, Şeyhede bâlî ve Malhatun türbeleri, Orhangazi İmaretî.

Kandıra'da: Orhangazi Camii, Akçakoca Camii, Akçakoca Türbesi.

Bolayır'da: Gazisüleymanpaşa Camii ve Türbesi.

Bolu'da: Alpagut köyünde Lalaşahinpaşa Zaviyesi.

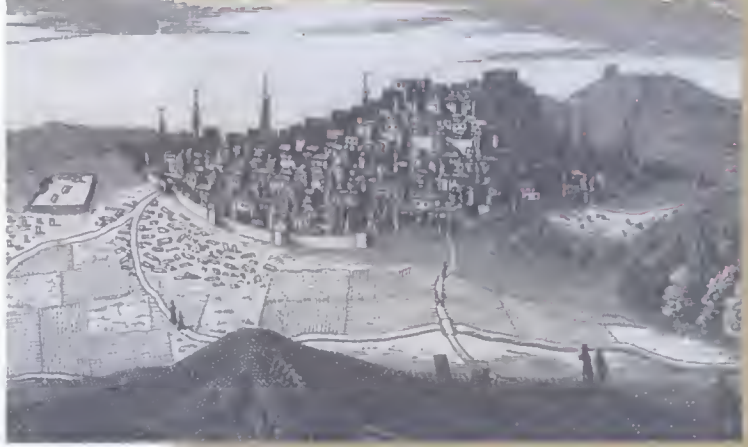

1571'de yapıldığı tahmin edilen bu İznik çini kondil İstanbul Sakıllı Mehmet Paşa Camii'nde kullanılmış.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1354

■ Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, Ankara'yı zaptetti.

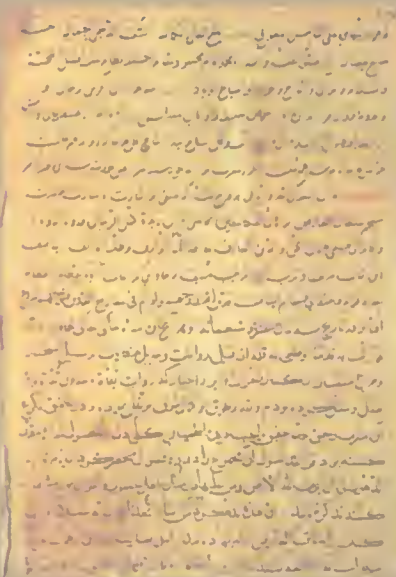
Ankara (Gravür : P. de Turnefort Paris, 1717)

1358

■ Rumeli'ye geçen Türkler ilk hamlede Gelibolu, Balayır, Tekirdağ, Keşan ve Malkara'yı ele geçirdi. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, avlanırken bir kaza sonucu öldü.

1360

■ Mevlevîlikle ilgili Menakıbu'l-Arifin adlı eseriyle tanınan mutasavvıf-bilgin Ahmet Eflâkî, Konya'da öldü.

Tasavvuf şairi ve bilgin Ahmet Eflâkî'nin Mevlevîlikle ilgili ünlü eseri Menakıbu'l-Arifin'den bir sayfa (Süleymaniye Kütüphanesi)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1362

■ Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı ve Osmanlı devlet teşkilâtının kurucusu Orhan Bey öldü. Ölüm tarihi bazı tarihçilerce 1360 yılı olarak belirtilirse de yapılan son araştırmalar 1362'de öldüğünü ortaya koymuştur.

Adapazarı'nda: Orhangazi Camii.

Karadeniz Ereğlisi'nde: Orhangazi Camii.

Gebze'de: Orhangazi Camii.

Ferecik'te: Gazisüleymanpaşa Camii.

Filibe'de: Lalaşahinpaşa Köprüsü.

Ezine'de: Abdurrahman Camii, Ahiyunus Zaviye ve Türbesi.

Geyve'de: Süleymanpaşa Camii.

Göynük'te: Süleymanpaşa Camii ve Hamamı.

Mustafakemalpaşa'da: Lalaşahinpaşa Camii, Medresesi, Zaviyesi, Hamamı ve Türbesi.

Orhangazi'de: Orhangazi Camii.

Vize'de: Gazisüleymanpaşa Camii.

Yenişehir'de: Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi ve Türbesi, Postinpüşbaba Zaviyesi ve Hamamı.

Yarhisar'da: Orhangazi Camii ve Hamamı.

Bunlardan başka pek çok köy ve kasabada bu devir eserlerine rastlamak mümkündür. Bu eserlerin çoğu sonraki devirlerde değişikliğe uğramış, bir kısmı da ortadan kalkmıştır.

Bursa'daki Osman ve Orhan Gazi türbeleri (Tablo: Minel Muhlip, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

Orhan Gazi (Minyatür: Kıyafetül'-İnsânîyye fi Şemâill'-i Osmânîyye:)

I. MURAT

(Hüdavendigâr)

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1362-1389)

ÜÇÜNCÜ OSMANLI PADİŞAHIDIR. ORHAN BEY İLE NİLÜFER HATUN'UN OĞLUDUR. 1340'A DOĞRU BURSA SANCAKBEYİ OLDUĞU SANILAN I. MURAT, AĞABEYİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN İZMİT ÇEVRESİ SANCAKBEYLİĞİNE ATANMASINDAN SONRA BURSA SANCAKBEYİ OLDU. SÜLEYMAN PAŞA'NIN RUMELİ'YE GEÇEREK BAŞLATTIĞI FETİH HAREKETİNE KATILARAK ÇORLU VE LÜLEBURGAZ'I ELE GEÇİRDİ; 1359'DA AĞABEYİNİN ÖLÜMÜNDEN SONRA BÖLGEDEKİ BİRLİKLERİN KOMUTASINI ÜSTLENDİ.

I. Murat'ın tuğrası

Orhan Bey'in ölümü üzerine (1362), devleti ilgilendiren kararların alınmasında etkisi olan Bursa Ahileri tarafından Bursa'ya çağılarak bey ilân edilen I. Murat'ın savaş alanından ayrılmasını fırsat bilen Bizanslılar saldırıya geçerek Lüleburgaz, Çorlu ve Malkara'yı geri alıp, Türk kuvvetlerini çekilmek zorunda bıraktılar. Bu arada Ankara Ahileri, Eretnalıların kışkırtmasıyla Ankara'da Osmanlı muhafızlarını kovdular; Bizanslıların kışkırttığı Osmanlı şehzadeleri ve özellikle Şehzade Halil, Eskişehir'de ayaklandılar. I. Murat, önce Ankara üzerine yürüdü, Ahileri teslim aldıktan sonra Eskişehir'e yönelerek, burayı da Ahilerden geri aldı ve ağabeyi Halil ile kardeşlerini öldürttü.

I. MURAT

Doğum tarihi	: 1326
Doğum yeri	: Bursa
Babası	: Orhan
Annesi	: Nilüfer Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: 1362
Tahta çıktığında yaşı	: 36
Saltanatının sonu	: 1389
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1389
Ölüm sebebi	: Şehit edildi
Öldüğü yer	: Kosova
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Çekirge, I. Murat Camii ve imareti karşısındaki türbesinde (İç uzuvları, şehit edildiği yerde gömülüdür: Meşhed-i Hüdavendigâr).
Valilikleri	: İzmit (1329); Sultanönü (1330); Bursa; Gelibolu (1359)

I. MURAT (1326 - 1389) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1362

- 3. Osmanlı Padişahı I. Murat tahta geçti. Babası Orhan Bey'in sağlığında ağabeyi Süleyman Paşa ile birlikte Trakya'nın fethinde görev alan I. Murat, Bursa'ya giderek idareyi ele aldı.
- I. Murat, Karamanağullarının teşvikiyle isyan edip Ankara'yı ele geçiren Ahiler üzerine yürüyerek Ankara'yı geri aldı.
- Rumeli'ye geçen I. Murat, Bizanslılar tarafından geri alınan Çorlu ve çevresini ikinci kez ele geçirdi.

1362

- "Pencik Kanunu" ile Yeniçeri Ocağı'nın temeli atıldı.

Pencik Kanunu: Osmanlı İmparatorluğunda savaşlara ya da akınlarda ele edilen esirlerden alınan devlet payını gösteren ve düzenlen kanun. Sözcük Farsça perç (beş) sözcüğüden gelir. Osmanlılar bu kanun, I. Murat zamanında uygulanmaya başladı. Bu kanuna göre, ele geçirilen her beş esirten birine devlet el koyardı. Bu tırtıklı Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan alınıp asker olarak yetiştirilirdi. Askerlik yetemi yadında da devlete katkı esirlerden de birer verirdi.

I. Murat'ın cülusu (Minyatür: Hünernâme)

Pencik Kanunu gereğince, tutsak edilen çocuklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan arduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Yanda, 19. yüzyılda yapılmış bir gravürde yeniçeriler görülüyor.

(Gravür: Brindesi)

RUMELİ'DEKİ FETİHLER

Çandarlı Kara Halil'i kazasker, lalası Şahin Bey'i (Paşa) de beylerbeyi olarak atadı. 1363'te Rumeli'ye geçerek Çorlu'yu ve Lüleburgaz'ı geri aldı. Buralara Anadolu'dan Türkleri getirip yerleştirdi. Akıncı komutanlarından Evrenos Bey Malkara, Keşan ve İpsala'yı; Hacı İl Bey ise Dedeğaç ile Dimetoka'yı ele geçirdi. Bundan sonra Edirne'yi almayı düşünen I. Murat, Lüleburgaz'da toplanan divanda alınan karar uyarınca, Bulgar yardımının Bizans'a ulaşmasını engellemek üzere Kırklareli yöresi ve Batı Dimetoka'da önlem aldı. Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere'de toplanmış olan Bulgar-Bizans birleşik kuvvetleriyle yapılan meydan savaşında düşman bozulduğu için, Edirne bir direniş göstermeden teslim oldu (1363). Rumeli fetihlerini sürdürmek için Dimetoka'yı merkez yapan I. Murat, Lala Şahin Paşa'yı Filibe'nin, Evrenos Bey'i Gümülcine'nin alınması için görevlendirdi (1364). Filibe'nin düşmesi üzerine Bizans İmparatoru İoannes, I. Murat ile anlaşmak zorunda kalarak, Türklerin elde ettiği yerlerde kalmasını kabul etti. Daha sonra Anadolu'ya dönen I. Murat, kazasker Çandarlı Kara Halil'i, Hayrettin Paşa unvanıyla vezir olarak atadı.

I. Murat'ın altınlı bir çamak ile kaplanı vurma (Minyatür: Hünername)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1363

- Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere bölgesinde Rum ve Bulgar kuvvetleriyle yapılan meydan savaşı sonunda Edirne zaptedildi.

Osmanlı Devleti'nin yeni başkenti Edirne'de Eski Saray ve Cihannüma Kasrı (Gravür: Jouannin, Paris 1840)

- İpsala, Dedeğaç, Dimetoka, Lüleburgaz, Pınarhisar ve Babaeski fethedildi.

- Bursa'daki Hüdavendigâr Camii adıyla anılan I. Murat Camii'nin yapımı tamamlandı.

Bursa Çekirge'deki Murat Hüdavendigâr Camii

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1364

- Filibe, Lala Şahin Paşa kuvvetlerince ele geçirildi.
- Gümülcine ve çevresi Evrenas Bey tarafından fethedildi.
- Sırpsındığı Savaşı:

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa'dan yardım istediler. Papa, Macar Kralı Layaş'u, bir Haçlı seferi düzenlemekle görevlendirdi. Sırp- lar, Bulgarlar, Eflâklılar, Basnalılar, Macar- lar birleşerek büyük bir Haçlı ordusu meydana getirdiler. Amaçları, Edirne'yi almak ve Türkleri Rumeli'den atmak- tı. Bu sırada I. Murat, Bursa'da bulunuyordu. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa, durumu I. Murat'a bildire- rek yardım istedi. Ayrıca bir tedbir olarak, Hacı İlbey'i, Haçlıların durumunu öğrenmek için bir keşif yapınakla görevlendirdi. Haçlılar, düzensiz olarak ilerliyorlar ve tedbir almak gereğini bile duymuyorlardı. Haçlı ordusu- nun konakladığı yere, gece anı bir baskın düzenleyen Hacı İlbey, düşmanı yenilgiye uğrattı. Haçlıların çağı, Meriç nehrinde boğuldu. Macar Kralı Layaş, canını gu- çlülükle kurtardı. Meriç nehrinde yapılan bu savaşa Sırpsındığı Savaşı denir. Sırpsındığı zaferi ile, Balkan- lar'da hızla ilerleme imkânı sağlandı ve fetih yolları açıl- mış oldu. Ayrıca, Balkanlar'daki Macar nüfuzu kırıldı.

1365

- Karsan gemileriyle Osmanlıları tehdit eden Katalanların elindeki Biga fethedildi.
- Devlet merkezi, Bursa'dan Edirne'ye nakledildi.

1367

- Bulgarların elindeki Yanbalı (Diampalis), Kızılagaç ve İhtuman fethedildi.

1369

- Hayrabalu, Vize ve Kırkkilise (Kırklareli) fethedildi.

Sırp Sındığı Savaşı

ORDU TEŞKİLÂTININ YENİDEN DÜZENLENMESİ

Devletin büyümesiyle yaya ve müselleme asker örgütü yetersiz kaldığından, Vezir Hayrettin Paşa, genç Hristiyan tutsaklarından asker olarak ya- rarlanmak üzere Yeniçeri ocağı- nı örgütledi, padişahın onayıyla bir malî yönetim kurarak hazi- ne gelirini düzenledi. Bu düzen- lemeler yapılırken, Edirne'nin geri alınması için harekete ge- çen Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa V. Urbanus'un kışkırtmasıyla Ulah, Macar ve Bosna hükümetleriyle anlaşma yaptılar. Macar kralının da katıldığı birleşik kuvvetler, Edirne'ye doğru yürümeye başladı (1365). Lala Şahin Paşa'nın I. Murat'tan istediği yardım gelmeden, Hacı İl Bey'in süva- rileri Meriç'in sol yakasına geçerek, Sırpsındığı denen yer- de düşmanı bozguna uğrattılar. Lala Şahin Paşa'ya yardım için kuvvetleriyle Rumeli'ye geçmek üzere Karabiga'ya gelen I. Murat, bu kenti ele geçirdiği sırada zafer haberini

Kırklareli

(Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

alınca, Bursa'ya döndü. Ertesi yıl Rumeli'ye geçerek, önce bir süre Dimetoka'da kaldı, sonra Edime'yi kendine yeni başkent yaptı. 1367'de Kara Timurtaş Bey, Bulgarların elindeki Kızılağaç ve Yanbolu'yu, Lala Şahin Paşa da Samakov'u aldı. I. Murat, Bulgarların elindeki Aydos, Karınâbâd, Süzebolu kaleleriyle Bizans'ın elindeki Hayrabolu'yu aldı. Daha sonra Pınarhisar, Vize, Kırklareli ele geçirildi. Bu hızlı ilerleyiş karşısında, Bulgar Kralı İvan Şişman (Susmanus), Osmanlı egemenliğini kabul edip kız kardeşi Mara'yı I. Murat'a verdi. Ancak Bulgar kralı, Türklerin yeniden saldırısına geçeceğinden kuşkulanarak Makedonya-Sırp kralıyla birleşti (1371), ama bu birleşik ordu, Samakov'da Osmanlı kuvvetlerine yenildi. Sırlar, Çirmen'de aynı yıl yapılan ikinci savaşı da kaybedince Batı Trakya ile Makedonya tümüyle Türklerin oldu. Gümölcine, Kavala, Drama, Serez gibi kentlere, Anadolu'dan getirilen Türkler yerleştirildi. Selânik'in kuşatılması üzerine, Sırp Despotu Lazar, kendi sınırlarına gelip dayanan Osmanlılarla anlaşma yapmak zorunda kaldı (1374). Ertesi yıl, Ferecik, Çatalburgaz ve İnçeğiz kaleleri de alınarak, Rumeli'de Osmanlı egemenliği sağlandı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1371

- Bulgar Kralı Yuvan Şişman ve Makedonya Sırp kuvvetleriyle savaşan Lala Şahin Paşa, Safya'nın güneyindeki Samakov'u fethetti

1372

- Çirmen Savaşı : Sırsındaki zaferinden sonra, Rumeli'deki fetih hareketlerine hız verildi. Timurtaş Paşa, Lala Şahin Paşa ve bizzat I. Murat'ın idaresindeki kuvvetler, Rumeli'nin fethini tamamladılar. Türkler ile mücadele edemeyeceğini anlayan Bulgar Kralı Yuvan Şişman, Osmanlı hâkimiyetini kabul etmek zorunda kaldı. Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeler karşısında Sırp Kralı Vukaşin ile kardeşi Makedonya Sırp prensi, Türklerle karşı birleştiler. Birleşik Sırp kuvvetleri, Evrenos Bey tarafından Çirmen Savaşı'nda yenilgiye uğratıldılar. Çirmen zaferi sonrasında, Makedonya yolu Türklerle açıldı. Bu bölgedeki Sırp direnişinin çökertilmesi sonucu Kavala, Drama ve Serez alındı. Anadolu'dan getirilen Türkler, bu bölgelere yerleştirildiler
- Köstendil kuşatıldı. Sırp kralı, Osmanlı devletine vergi ve savaşlarda yardımcı kuvvet vermeyi kabul etti.

1373

- Vize'yi geri almaya çalışan Bizans imparatoru üzerine yürüyen Osmanlılar İnçeğiz, Çatalburgaz ve Ferecik kalelerini ele geçirdi. Yenilgiye uğrayan Bizanslılar barış anlaşması istedi.

I. Murat'ın Vize, İnçeğiz ve Çatalburgaz hisarlarının fethinden sonra bir kavak gölgesinde dinlenmesi
(Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1376

- Rumeli'de savaşa son veren I. Murat tarafından Anadolu'da timar ve zeamet teşkilatı kuruldu ve bazı askerî ıslahatlar yapıldı.

1378

- I. Murat'ın büyük oğlu Şehzade Bayezid (geleceğin Yıldırım Bayezid'i) Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'la evlendi. Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya, Simav ve Tavşanlı'yı Osmanlılara bıraktı.

- Sadrazam Çandarlı Halil Hayrettin Paşa tarafından İznik'te yaptırılan Yeşil Cami inşaatına başlandı. Mimar Hacı Musa'ya yaptırılan ve asıl adı Halil Hayrettin Paşa Camii olan bu eser, minaresindeki yeşil çınırları yüzünden Yeşil Cami adı ile tanındı.

İznik'teki Yeşil Cami

1380

- Arnavutluk'ta İşup fethedildi.

Bulgar Kralı Şişman'ın Türklerin himayesine sığınmak için kız kardeşi Tamara'yı da yanına alıp I. Murat'a gilmesi. (Tablo : Münif Fehim)

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERİN
OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMASI

I. Murat, 1376'da Bursa'ya döndü. Oğlu Bayezid'i (Yıldırım Bayezid) Germiyanoglu Şah Çelebi'nin (Süleyman Şah) kızı Sultan Hatun'la evlendirerek Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Eğri-göz'ü gelinin çeyizi olarak topraklarına kattı (1381). Hamidoğullarının elinden Akşehir, Yalvaç, Yenişehir, Seydişehir, Karaağaç gibi kentleri de altın karşılığı elde etti (1382). Babasına karşı ayaklanan Süleyman Paşa'yı destekleyerek, Candaroğullarını egemenliği altına aldı (1383). Bu arada Rumeli'de de Sofya, Niş, Manastır gibi merkezler ele geçirildi ve Kara Timur Paşa, Evrenos Bey ve Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, Rumeli'deki ilerlemeyi sürdürdüler. 1385'te, Edirne'de

vekil bıraktığı şehzade Savcı Bey, Bizans imparatorunun oğlu Andronikos ile birleşerek babasına başkaldırıysa da I. Murat'ın kuvvetlerine yenilerek öldürüldü. 1376'da I. Murat'ın kızı Melek Hatun ile evlenmiş bulunan Karamanoğlu Alaettin Bey, Osmanlıların kendi sınırına kadar genişlemesinden kaygılanarak Beyşehir'i işgal edince, I. Murat, Karamanoğlu topraklarına yürüdü. Alaettin Bey yenilerek Konya'ya sığındı. Melek Hatun'un bağış dilemesi üzerine I. Murat, Alaettin Bey'i bağışladı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1382

- Manastır ve Pirlape, Timurtaş Paşa kuvvetlerince fethedildi.

1385

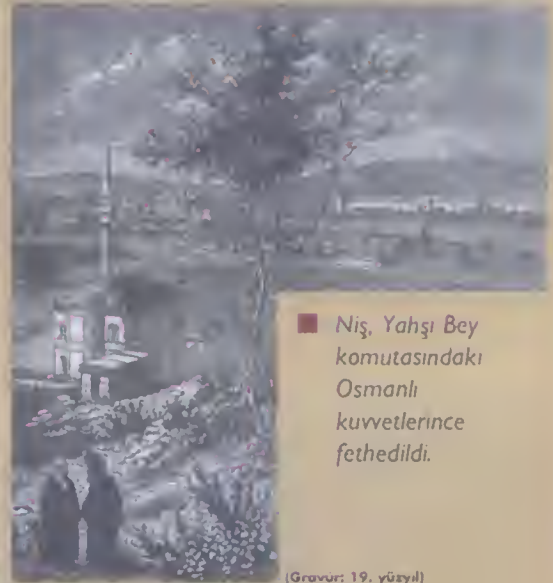
- Uzun süredir kuşatma altında olan Sofya teslim olarak Osmanlı ülkesine katıldı.

Sofya (Gravür: F. Kanitz, 1882)

- Arnavutluk'taki Ohri, Çandarlı Halil Paşa ve Evrenos Bey tarafından fethedildi.

1386

- Niş, Yahşi Bey komutasındaki Osmanlı kuvvetlerince fethedildi.

(Gravür: 19. yüzyıl)

- Karaman tahtına oturan Alâeddin Ali Bey'in Osmanlı topraklarına saldırısı üzerine Osmanlı - Karaman savaşı başladı. Konya önlerine kadar gelen I. Murat, Karamanlıların sulh teklifini kabul ederek geri çekildi.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1387

- Vezir Çandarlı Halil Paşa öldü, yerine oğlu Çandarlı Ali Paşa getirildi.
- Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş bulunan Sırp Kralı Lazar'la Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri, Türklere karşı birleşerek harekete geçtiler. Akıncı kumandanlarından Şahin Paşa kumandasındaki Türk kuvvetleri Plaşnik'te pusuya düşürüldü.

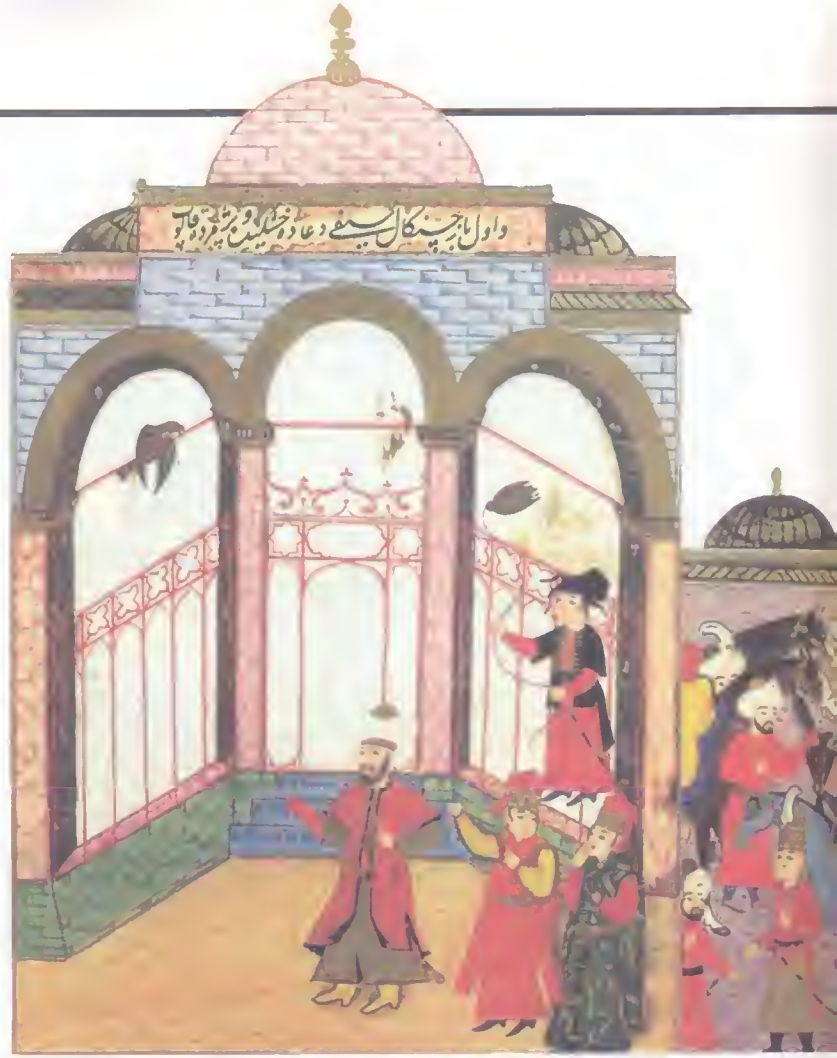

1388

- Balkanlar'daki ittifakı önlemek üzere harekete geçen I. Murat ve Çandarlı Ali Paşa idaresindeki Osmanlı ordusu, Bulgaristan'ın önemli kentlerinden Tırnova'yı zaptetti. Kayıtsız şartsız teslim alan Bulgaristan Kralı Yuwan Şişman affedilerek vergiye bağlandı.

Tırnova'nın 1850'lerde yapılmış bir grovü.

I. Murat'ın bir av dönüşünde Kaplıca İmareti'ne geldiği zaman elinde bulunan bir doğanın kaçmosı (Münayyeri: Hünernâme)

I. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Anadolu ve Rumeli'de güçlenmeleri ve yerleşmeleri üzerine Sırlar, Arnavutlar, Hırvatlar ve Karamanoğulları arasında bir birlik oluşturuldu (1388). I. Murat, bu birleşik kuvvetlerin Balkanlar'da Osmanlı garnizonlarını basması ve Macarların, Eflâklının, Bulgarların da bu baskınla yüreklenmesi üzerine Rumeli'ye asker, malzeme ve erzak çıkararak, Çandarlı Ali Paşa'yı, Tırnova'yı almak için gönderdi. Ali Paşa'nın kuvvetleri Niğbolu'ya kadar dayanınca Bulgar Kralı Yuwan Şişman teslim oldu. I. Murat, kendisine yardımcı olan Gemmiyan, Aydın, Saruhan, Mentеше ve Hamitoğlu kuvvetlerinden oluşan ordusuyla Rume-^{li}'ye geçti. Çandarlı Ali Paşa, kuvvetleriyle padişaha katıldı. Osmanlı ordusu, Üsküp ile Priştine arasındaki Kosova'da (ya da Karatavuk ovası) Hristiyan birleşik kuvvetleriyle karşılaştı. Osmanlı ordusunun savaş taktiklerini başarıyla uygulaması karşısında Hristiyan kuvvetleri bozuldu ve dağıldı. I. Murat, savaş alanını dolaşırken bir Sırp tarafından (Miloş Obiliç) şehit edildi. Bunun üzerine despot Lazar ve yanındakiler kılıçtan geçirildi. I. Murat'ın cenazesi Bursa'ya getirilerek Çekirge'deki türbesine gömüldü.

I. Murat'ın zırh giydirilmiş bir kurdu ciritle vurması (Minyatür : Hunername)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1389

■ 1. Kosova Savaşı

1 Murat'ın Kosova'da öldürülmesi
(Tablo : Mufasssal Osmanlı Tarihi)

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp, Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri Türklere karşı birleştiler. Türk kuvvetlerinin Plashnik'te yenilgiye uğratılması, Balkan devletlerini Osmanlılar aleyhine harekete geçirdi. Balkanlar'daki bu gelişime karşısında I. Murat karşı hücumu geçmeye karar verdi. Şumnu, Tırnava, Silistre ve Niğbalı'nun alınmasından sonra Bulgar Krallığı Yuvan Şişman teslim olmuş ve Bulgar Krallığı savaş dışı bırakılmıştı. I. Murat, Anadolu beylerinden de aldığı yardımcı kuvvetlerle Rumeli'ye geçti. Sırp Kralı Lazar'ın kumandasındaki düşman ordusu Sırp, Boşnak, Macar, Eflâk, Arnavut, Leh ve Çeklerden oluşmaktaydı. I. Murat, Kosovo'ya vardığında, düşman kuvvetleriyle karşılaştı. Sekiz saatlik bir mücadele sonucu, kesin bir zafer kazanıldı (1389). Yıldırım Bayezid'in bu savaşta gasterdiği ustalık ve çabukluk, zaferin kazanılmasında önemli rol oynadı. I. Murat, savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından hançerlenerek şehit edildi. Yakalanan Kral Lazar idom edildi.

1. Murat'ın Sırp fedaisi:
Miloş tarafından
şehit edilmesi
(Münayyer : Hünernâme)

1. Murat'ın Kasava'daki türbesi

KÜLTÜR VE MEDENİYET

Osmanlı beyliği, I. Murat'ın döneminde, özellikle Rumeli'de büyüyecek yerini sağlamlaştırdı. I. Murat, Bursa'yı cami, medrese, imaret gibi yapılarla bayındır bir kent hâline getirdi. Ticarete, kültüre, sanata önem vererek yasal ve iktisadî ilerlemeyi sağladı. Yine bu dönemde devlet yönetimi kurumsal bir yapı kazanırken, askerlikte de yeni bir örgütlenmeye gidildi. Devşirme sistemi uygulanarak Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı kuruldu. Karamanlı Kara Rüstem Paşa'nın önerisiyle bir maliye örgütü oluşturuldu. Pençik akçesi ya da pençik resmi denen bir vergi kondu.

1. Murat tuğralı bir vakfiye
14 Mart 1366
(Tapkırı Sarayı Müzesi Arşivi)

(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

I. Murat (Minyatür: Kıyafetü'l-İnsâniyye fi Şemâill-i Osmâniyye)

I. BAYEZİD

(Yıldırım)

SALTANAT SÜRESİ: 13 yıl (1389 - 1402)

YILDIRIM BAYEZİD, I. KOSOVA ZAFERİ'NİN KAZANILDIĞI, BABASI I. MURAT'IN BİR SIRP FEDAİSİ TARAFINDAN ŞEHİT EDİLDİĞİ GÜN (1389) TAHTA ÇIKTI. 29 YAŞINDA İDİ. KARDEŞİ YAKUP BEY, TAHT KAVGASININ ÖNLENMESİ İÇİN AYNI GÜN ORTADAN KALDIRILDI VE BAYEZİD, RAKİPSİZ OLARAK İDAREYİ ELE ALDI. SAVAŞTA GÖSTERDİĞİ BAŞARILARDAN ÖTÜRÜ KENDİSİNE YILDIRIM UNVANI VERİLDİ.

Yıldırım Bayezid

L Murat (Hüdavendigâr) ile Gülçiçek Hatun'un büyük oğludur. I. Bayezid, şehzadelğinde Gemiyanoğlu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun ile evlendi (1381). Kardeşi Savcı Bey'in ayaklanmasını bastırdı (1385). Babası I. Murat'ın, Haçlı ordusuna karşı Kosova Meydan Savaşı'nda (1389), Rumeli askerlerini yöneterek Haçlı ordusunun bozguna uğratılmasında önemli rol oynadı. Savaştan sonra I. Murat bir Sırp tarafından şehit edilince, babasının vasiyeti uyarınca ordu komutanları tarafından tahta çıkarıldı. Bu arada kardeşi Yakup da boğduruldu.

Kosova Savaşı'nı fırsat bilen ve I. Murat'ın öldürüldüğünü öğrenen Anadolu beyleri, Karamanoğullarının önderliğinde, Yıldırım Bayezid'e karşı ayaklanma hazırlıklarına giriştiler. Karamanoğlu Ali Bey, Beyşe-

I. BAYEZİD

Doğum tarihi	: 1360
Doğum yeri	: Edime
Babası	: I. Murat
Annesi	: Gülçiçek Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: Haziran 1389
Tahta çıktığında yaşı	: 29
Saltanatının sonu	: 28 Temmuz 1402
Tahttan ayrılma sebebi	: Tutsaklık
Saltanat süresi	: 13 yıl 1 ay
Ölüm tarihi	: 9 Mart 1403
Ölüm sebebi	: İntihar
Öldüğü yer	: Akşehir
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yıldırım Bayezid Camii yanındaki türbesinde.

YILDIRIM BAYEZİD (1360 - 1403) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1389

- Şehzade Yıldırım Bayezid (I. Bayezid), devlet erkânı tarafından savaş meydanında Osmanlı hükümdarı ilân edildi.

Yıldırım Bayezid'in Kosova'da Culusu
(Minyatür : Hünernâme)

- Yıldırım Bayezid'in ağabeyi Şehzade Yakup, bir saltanat kavgasını önlemek amacıyla Kosova'da idam edildi.
- Yıldırım Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Sultan Mehmet (I. Mehmet) doğdu.
- Sırbistan, Osmanlı Devletine bağlandı: Kosova zaferinden sonra Sırp Kralı Lazar'ın oğlu Etiyen (Stefan), Yıldırım Bayezid tarafından Sırbistan tahtına oturtuldu ve dostluk anlaşması imzalandı. Kral Etiyen, kız kardeşini padişahla eş olarak takdim etti.
- Bulgaristan ve Bosna toprakları fethedildi.

hir'i aldıktan sonra Eskişehir'e kadar ilerledi; Kadı Burhaneddin de Kırşehir'i ele geçirdi. Yıldırım Bayezid bunun üzerine, öncelikle Rumeli'yi güvenlik altına almak için Sırlarla anlaştı; Sırp Prensi Lazar'ın kızı Despina'yla evlendi; sürekli bir ordunun da Macar sınırında kalmasını sağladı. Sırlar, yapılan anlaşmaya genellikle bağlı kaldılar; ama Priştine ve Üsküp dolaylarında Vuk Brankoviç, topraklarını genişletmeye kalkışınca, Paşa Yiğit komutasındaki Osmanlı ordusu Üsküp'ü aldı.

Yıldırım Bayezid Rumeli'de güvenliği sağladıktan sonra, 1390'da Anadolu beyliklerine yöneldi. Aydınoğlu, Saruhanolu, Menteşeoğlu, Germiyanolu, Hamidoğlu beyliklerine bağlı toprakları (bu arada Alaşehir ile Beyşehir'i) Osmanlı Devleti sınırları içine kattı; Karamanoğlu beyliğine karşı sefer hazırlığına girerek Konya'yı kuşattı. Ama Candaroğlu Süleyman Bey'in Kadı Burhaneddin'le birleşip Karamanoğlu beyliğine yardım etmeye kalkışması üzerine, Karamanoğullarıyla anlaşma yaparak, Çarşamba ırmağının batısında kalan toprakları aldı.

OSMANLI - KARAMAN SAVAŞI

Karamanoğulları, kendilerini Selçukluların mirasçısı olarak görmekteydiler. Bu nedenle Osmanlıların Anadolu'da genişlemeleri, Karamanoğullarının siyasetine uygun değildi. İki taraf arasındaki rekabete rağmen I. Murat, kızı Nefise Sultan'ı Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey ile evlendirdi. I. Murat'ın amacı, kurulacak bu akrabalık sayesinde Rumeli'de fetihlere devam ederken, Karamanoğulları'ndan bir saldırı gelmesini önlemektir. Ancak, bu akrabalık da, Karamanoğullarının Osmanlılara karşı olan düşmanlığını önleyemedi.

I. Murat'ın Rumeli'de meşgul olmasından yararlanan Alâeddin Ali Bey, 1386'da Osmanlı topraklarına saldırarak, bazı yerleri işgal etti. Bu durum üzerine I. Murat, Karamanoğulları üzerine sefere çıktı. Konya civarında yapılan savaşı Osmanlılar kazandı. Savaş kaybeden Alâeddin Ali Bey, af dileyince bağışlandı ve beyliğinin devamına izin verildi.

Yıldırım Bayezid

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

1391'de Candaroğullanna ve Kadı Burhaneddin'e karşı yeniden harekete geçen I. Bayezid, çeşitli tarihlerde yapılan çatışmalardan sonra, önce Candaroğlu beyliğini, sonra da Taceddinoğulları, Taşanoğulları ve Bafra beyliği topraklarını Osmanlı egemenliğine aldı.

Kosova Meydan Savaşı'nda kazanılan zaferden sonra, Osmanlı Devleti'nin Bizans üstündeki denetimi giderek artmış, hattâ Osmanlıların onayıyla tahta çıkan Bizans İmparatoru Manuel, Yıldırım Bayezid'in yaptığı seferlere katılmaya başlamıştı. Ama, Anadolu beyliklerine karşı girişilen hareket sırasında Rumeli'de Eflak voyvodası Mirçe'nin Tuna'yı geçip çevreyi yakıp yıktığını haber alan Yıldırım Bayezid, Rumeli'ye geçti; voyvoda tutsak alındı ve ağır bir fidye karşılığında yeniden topraklarına gönderildi. Ne var ki, I. Bayezid, Anadolu'ya döner dönmez, Venedikliler ile Macarlar anlaşarak Osmanlı Devleti'ne savaş açtılar (1393); bunlara Bulgar çarının da katılma olasılığı belirince, Şehzade Süleyman Çelebi, Bulgar Krallığının son parçasını da ortadan kaldırmakla görevlendirildi ve uzun bir kuşatmadan sonra, Bulgarların başkenti Tırnova'yı aldı. Sonraki yıllarda Rumeli'ye tam anlamıyla egemen olmaya çalışan I. Bayezid'in orduları Selânik, Tesalya ve Güney Arnavutluk'u ele geçirdiler. 1394'te İstanbul kuşatıldı. 1395'te Macaristan'a bir sefer düzenlendi, aynı yıl, yenilgiye uğratan Eflak beyi Mircea'nın yerine Vlad geçirildi; Niğbolu alındı ve Bulgar çarı öldürüldü.

Yıldırım Bayezid yönetimindeki Osmanlı Devleti'nin hızla genişlediğini ve güçlendiğini gören Avrupalılar, özellikle Macarlar ile Venedikliler, 1394 yılında anlaşarak Osmanlılara karşı bir Haçlı seferi düzenlemeye giriştiler. Macar Kralı Sigismund komutasındaki bir Haçlı ordusu, Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u almaya çalıştığı 1396 yılında, Niğbolu'yu kuşattı. Ertesi yıl, Argos ve Atina ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1390

- Yıldırım Bayezid'in ilk Anadolu seferi: Osmanlılara karşı ittifak kuran Saruhan, Aydın, Germiyan, Menteşe, Hamit ve Teke beylikleri, Osmanlı hâkimiyeti alındı.

I. Bayezid

Batı Anadolu'daki Beyliklerin Ortadan Kaldırılması: I. Bayezid, Kosova'da şerh yazdığı haber, Anadolu'ya gelince, Anadolu beylikleri tarafından yaralanmak istedikleri Karaman, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beylikleri Osmanlı topraklarına saldırdılar. Yıldırım Bayezid, bu sırada Rumeli'de bulunuyordu. Rumeli'deki seferinin alınca, Yıldırım Bayezid, Anadolu'ya geçti. Candaroğulları, Osmanlılara sadık kalarak, Yıldırım Bayezid'in yanında yer aldı. Yıldırım Bayezid, önce Germiyanogulları üzerine yürüdü. Yusuf Bey, 40 kişilik bir ittifakla ve beş bin askerle Aydınoğlu I. Ala Beyi karşı koyan ayarlar istedi. Bu birliktir. Menteşeoğulları ve Saruhanlı beylikleri son verildi. Aynı yıl, Bizans'ın Anadolu'daki son şehri olan Alaşehir'de Osmanlı topraklarına katıldı.

- Anadolu'da tek Bizans kenti olarak kalan Alaşehir fethedildi.
- Yıldırım Bayezid, Sırp Prensesi Olivera ile evlendi.
- Çanakkale'deki Gelibolu kalesi yeniden yapılmaya ve çevreye askerî tesisler kurulmaya başlandı.

Gelibolu'yu gösteren bir gravür. (Bragar)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1391

- İstanbul, Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatıldı. Bizansa gözdağı vermek için yapılan ve yedi ay süren kuşatma sonunda Bizanslılardan bazı imtiyazlar elde edildi.

Yıldırım Bayezid ve Karaman seferine katılan İmparator Manuel dönüştü, izin almadan İstanbul'u almış. İmparator'un Davranışından şüphelenen Yıldırım Bayezid, Edirne'de Ken, Manuel'in Macar Kralı Sigismund'a gönderdiği mektubu ele geçirdi. Bu durum üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'un kuşatılmasına karar verdi. 1391 yılında İstanbul, karaman ve Edirne'den kuşatıldı.

İstanbul'u Bizans döneminde gösteren bir minyatür

- Mora yarımadası ve Macaristan çevrelerine çeşitli akınlar yapıldı.
- Karaman seferi: Karamanoğullarının başkenti Konya kuşatıldı. Aynı zamanda Yıldırım Bayezid'in eniştesi olan Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey'in barış isteği üzerine anlaşma imzalandı.
- Bizans İmparatoru V. Yüanis'in ölümü üzerine, Yıldırım Bayezid'in elinde rehine olarak bulunan oğlu II. Manuel Paleologos, Bursa'dan İstanbul'a kaçarak Bizans tahtına oturdu.

1392

- Kastamonu Beyliği fethedildi.
- Merkezi Sinop olan Candaroğulları Beyliği, Osmanlı hâkimiyeti altına girdi.

Niğbolu Savaşı

NİĞBOLU SAVAŞI VE SAVAŞA YOL AÇAN SEBEPLER

- Yıldırım Bayezid'in, Macar Kralı Sigismund'u yenilgiye uğrattıktan sonra, Bulgar Krallığı'nı ortadan kaldırması ve sınırlarını Tuna nehrine kadar genişletmesi,
- 1391 yılından itibaren İstanbul'un kuşatma altına alınmış olması ve Bizans'ın Avrupa'dan yardım isteği,
- Yıldırım Bayezid'in, Bosna ve Arnavutluk'a yaptığı akınlar sonunda, buralara yerleşmeye çalışması.

Bütün bu nedenler sonucu, 1394 yılında Papa IX. Bonifas, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesi için harekete geçti. Papa'nın bu konuda başvurduğu tüm Avrupa ülkeleri, olumlu cevap verdiler. Macar Kralı Sigismund'un idaresinde büyük bir ordu toplandı.

Yıldırım Bayezid, Avrupa'da bir Haçlı seferinin düzenlendiğini ve bu kuvvetlerin yola çıktığını duyunca, İstanbul kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye geldi. Aynı hızla Timova'ya gelen Yıldırım Bayezid, burada son hazırlıklarını tamamlayarak Niğbolu'ya ulaştı. Niğbolu, daha önceden Haçlılar tarafından nehir ve karadan kuşatılmış bulunuyordu. Niğbolu kalesi komutanı Doğan Bey, az bir kuvvetle kaleyi savunmaktaydı. Kendilerine son

derece güvenen Haçlılar, Yıldırım Bayezid'i, hiç beklemedikleri bir anda karşılarda görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü, Haçlı kuvvetleri, Niğbolu'yu kuşatmış durumda ve dağınık hâldeydiler. Düşmanın bu durumundan yararlanmayı düşünmeyen Yıldırım Bayezid onlarla mertçe bir meydan savaşı yapmak için toplanmalarına fırsat tanıdı.

Fransız şövalyelerinin saldırısıyla başlayan savaş, Türk ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı. Macar Kralı Sigismund, Tuna nehrindeki bir Venedik gemisine binerek kaçabildi. Avrupa'nın birçok ünlü şövalyesi tutsak edildi (25 Eylül 1396). Bu zaferden sonra, Haçlılar tarafından işgal edilmiş olan kaleler geri alındı. Macaristan içlerine kadar akınlar yapıldı.

Yıldırım Bayezid, esir alınan şövalyeleri, önce Gelibolu'ya, sonra Bursa'ya gönderdi. Daha sonra bu şövalyeler, kurtuluş parası (fidye) karşılığında serbest bırakıldılar. Savaş sırasında elde edilen ganimetle ülkenin birçok yerinde hayır kurumları yapıldı. Bursa'daki Ulucami, bunlardan biridir.

I. Bayezid

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1392

- Antalya alınarak Hamitoğulları Beyliği'ne son verildi.
- Bulgaristan topraklarına hücum eden Macarlar, Niğbolu ve çevresini ele geçirdi. Yıldırım Bayezid'in buraya büyük bir kuvvet göndermesi üzerine Sigismund yönetimindeki Macarlar her şeyi bırakarak kaçtı.
- Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sivas yöresini elinde tutan Kadı Burhanettin komutasındaki ordu arasında Çorum yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Yıldırım Bayezid'in ağlu Ertuğrul çatışmada öldü.
- Arnavutluk'taki İşkodra kenti işgal edildi.

1393

- Şehzade Çelebi Mehmet komutasındaki Osmanlı kuvvetleri Amasya'yı işgal etti.
- Türklerin egemenliği altındaki Bulgar krallığının başkenti olan Tırnova kalesi ele geçirildi. Böylece siyasi anlamda devam eden Bulgar krallığı tümüyle kaldırılarak Bulgaristan'ın tamamı ele geçirildi.

Tırnova Kalesi

1394

- İstanbul kuşatması sırasında Bizanslılara yardım eden Avrupa ülkeleri gemilerinin Selânik'te demirlemesi üzerine Yıldırım Bayezid, Selânik'i kuşattı. Kuşatma sonunda Selânik ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1394

- Selânik'ten sonra Kuzey Yunanistan'daki Yenişehir (Larisa) ve çevresi ele geçirildi.

یازدین بیایزید بن عثمان پادشاه در سال ۱۳۹۴ میلادی
شهر یانیس شهر (لاریسا) و اطراف آن را فتح کرد.

Yıldırım Bayezid'in Yenişehir'de avlanması
(Minyatür: Hünernâme)

- İşkodra'nın güney bölgelerine hücum eden Osmanlı kuvvetleri, Arnavutluk'taki birçok bölgeyi ele geçirdi.

1395

- Yıldırım Bayezid, uzun süre abluka altında tuttuğu İstanbul'u ikinci kez kuşattı. Kış mevsiminin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verildi.
- Yıldırım Bayezid, Mısır'daki Abbâsî halifesine elçiler göndererek kendisine "sultan" unvanının verilmesini istedi.

MALATYA, ELBİSTAN, DİVRİĞİ VE BESNİ, OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

Yeniden Anadolu'ya dönen Yıldırım Bayezid, Osmanlı Devleti'ni sürekli rahatsız eden Karamanoğulları beyini öldürttü; beyliğin topraklarını, Kadı Burhaneddin yönetimi-
mindeki bölgeyi, Malatya, Elbistan, Divriği ve Besni'yi Osmanlı Devleti sınırları içine aldı.

Yıldırım Bayezid, Anadolu beylikleriyle uğraşırken, Timur 1399 yılında Anadolu kapılarına dayandı ve Yıldırım Bayezid ile Timur'un orduları 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınlarındaki Çubuk ovasında karşı karşıya geldiler.

ANKARA SAVAŞI VE SEBEPLERİ

1370 yılında Belh şehrinde hükümdar ilân edilen Timur, kısa zamanda İran, Kafkasya, Irak ve Azerbaycan'ı alarak, Osmanlı Devleti'nin sınırlarına iyice yaklaşmıştı.

Yıldırım Bayezid'in, Anadolu Türk birliğini kurmak amacıyla beylikleri ortadan kaldırması, Kadı Burhaneddin Devleti topraklarıyla Malatya'yı alması, Osmanlılar ile Timur Devleti'ni komşu hâle getirmişti. Çin üzerine sefere

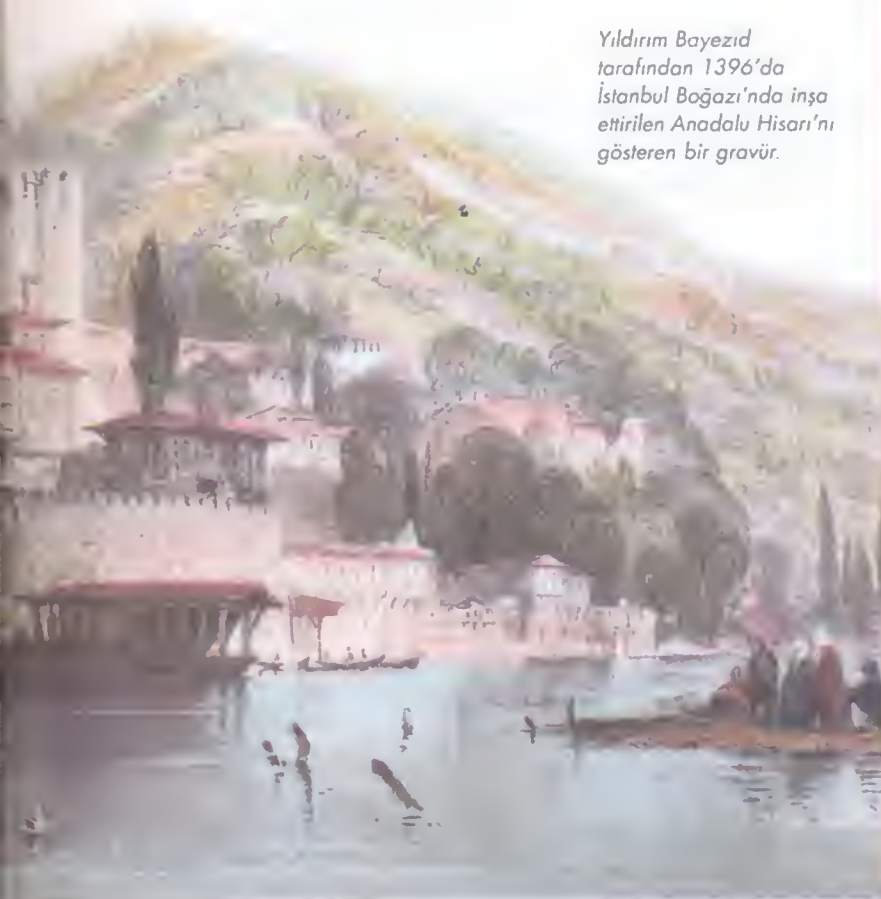

çıkmayı düşünen Timur, geride Osmanlılar ve Memlûkler gibi güçlü devletler bırakmak istemiyordu.

Timur, 1393-1394 yıllarında, Anadolu'nun doğusunda ve Irak'ta faaliyette bulunduğu sırada, Anadolu beylikleriyle temas kurarak, onları itaate çağırış ve çoğundan olumlu cevap almıştı. 1399 yılında Osmanlıların, Malatya ve Elbistan'ı almalan Memlûkler ile aralanın açılmasına sebep olmuştu. Bu durumu yakından izleyen Timur, her iki düşmanını ortadan kaldırmak için zamanın geldiğine karar verdi. 1400 yılında Azerbaycan'da kışlayan Timur'un yanına gelen Anadolu beyleri, bağlılıklarını bildirip, Anadolu'ya sefer için Timur'u kışkırtmaya başladılar. Bu arada Timur'un önünden kaçan Karakoyunlu hükümdar Kara Yusuf ile Celâyirli hükümdar Ahmet Celâyir de, Yıldırım Bayezid'e sığınmışlardı. Timur, bu iki hükümdarın kendisine teslim edilmesini istedi. Yıldırım Bayezid, bunu kabul etmedi. Bu olay, Yıldırım Bayezid ile savaşımak amacıyla olan Timur için yeterli bir sebep oldu. İki hükümdar arasında sert mektuplar yazıldı.

Yıldırım Bayezid tarafından 1396'da İstanbul Boğazı'nda inşa ettirilen Anadolu Hisarı'nı gösteren bir gravür.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1396

- Nigbolu Zaferi. Nigbolu'da Haçlılarla karşılaşan Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu, Haçlı ordusunu moplup etti.

Nigbolu Savaşı
(Minyatür: Hünernâme)

- Nigbolu Zaferi üzerine Mısır'daki Abbasi Halifesi I. Mutevekkil tarafından Yıldırım Bayezid'e "Sultan-ı İklım-ı Rum" unvanı verildi.
- Arnavutluk topraklarına yapılan yeni okınlarda İşkadra çevresi, Kesniye, Droç ve Berot gibi kentler ele geçirildi.
- Karadeniz Boğozu girişindeki Şile ele geçirildi.
- Boğozici'nde Göksu deresi oğzında Anadolu Hisarı'nın yopımına başlandı.
- İstanbul üçüncü kez kuşatıldı.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1397

- Yunanistan üzerine yapılan sefer sonunda Atina ve çevresi ele geçirildi.
- Yunanistan topraklarında ilerleyen Osmanlı kuvvetleri, Mora üzerine yaptığı akınlardan üçüncüsünde Argos kalesini ele geçirdi.
- Karaman hükümdarı Alâeddin Ali Bey'in yeniden Osmanlı topraklarına saldırması üzerine savaş açan Yıldırım Bayezid, bu savaşı kazandı ve Alâeddin Ali Bey'i idam ettirerek Karamanoğulları topraklarını ele geçirdi.

1398

- Karadeniz bölgesindeki Samsun, Ordu, Giresun, Çarşamba, Merzifon ve Havza'daki küçük Türk beylikleri ve ellerindeki topraklar Osmanlı yönetimine girdi.
- Sivas ve çevresini egemenliğinde bulunduran Kadı Burhanettin Ahmet, Karayülük diye tanınan Akkoyunlu hükümdarı Kara Osman Bey'le yaptığı savaşta öldürüldü. Yardım isteyen Sivaslıların çağrısı üzerine Akkoyunlu hükümdarını mağlûp eden Osmanlılar, tüm Sivas çevresini ele geçirdi.

1399

- Memlûklere ait olan Malatya, Kâhta, Divriği ve Dulkadiroğulları egemenliğindeki Elbistan, Osmanlı kuvvetlerince ele geçirildi. Böylece Osmanlı toprakları, Fırat boylarına kadar yayılmış oldu.
- Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi hazırlamak amacıyla İtalya, Fransa ve İngiltere'ye gitti.
- Irak ve Azerbaycan'ı işgal ederek Osmanlı Devleti'yle komşu olan Timur ile Yıldırım Bayezid arasında, Timur'dan kaçarak Osmanlılara sığınan hükümdarlar nedeniyle ortaya çıkan anlaşmazlık giderek düşmanlığa dönüştü.

TİMUR'UN İSTEKLERİ

Timur 1400 yılında Anadolu'ya girdi ve Sivas'ı aldı. Timur'un Sivas'a geldiğini öğrenen Yıldırım Bayezid, hazırlıksız olduğundan karşılık veremedi. Kayseri'ye gelerek durumu inceledi ve savaşı kendi topraklarında kabul etmeyi uygun gördü. Yıldırım Bayezid bu seferi sırasında Sivas'a karşılık, Timur'un elinde bulunan Erzincan ve Kemah'ı aldı. Erzincan valisi Mutaharten'i rehin alarak Bursa'ya götürdü. Böylece iki Türk hükümdarının arası iyice açıldı.

Başta, Sadrazam Çandarlızade Ali Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu savaşa karşıydılar. Bunlar, Yıldırım Bayezid'i, anlaşma ortamı yaratacak bir mektup göndermeye ikna ettiler. Ancak, Timur'un anlaşmaya niyeti yoktu. Son olarak Yıldırım Bayezid'den şu isteklerde bulundu:

- 1- Kemah Kalesi'nin Mutaharten'e verilmesi,
- 2- Şehzadelerden birinin kendi yanına gönderilmesi,
- 3- Bağlılık işareti olarak kendisine gönderilecek olan külâh ile kemerin kabul edilmesi,
- 4- Anadolu beylerinden alınan yerlerin eski sahiplerine verilmesi,
- 5- Kara Yusuf'un ve Ahmet Celâyir'in teslim edilmesi,
- 6- Timur adına hutbe okutulması ve para bastırılması.

Görüldüğü gibi, savaşa sebep olan olayların başında, Timur'un anlaşma kabul etmez tutumu gelmektedir. Timur'un çocukları arasında, Yıldırım Bayezid'in hayranları olduğu gibi, Hristiyan dünyası ile sürekli savaşan böyle bir hükümdarla savaşılmasını istemeyenler de vardı.

YILDIRIM BAYEZİD İLE TİMUR'UN ANKARA ÇUBUK OVASINDA KARŞILAŞMASI

1402 yılında Timur, Anadolu'ya girince, Yıldırım Bayezid harekete geçti. Osmanlı orduları Ankara önlerine geldiğinde, Timur da Sivas'a yürüdü. Yıldırım Bayezid, Timur'un Sivas'ta olduğunu öğrenince, savaşı Akdağmadeni yöresinde yapmak istedi. Burada, genellikle ağır süvariye sahip olan Timur'un başarılı olma şansı azdı.

Timur, Sivas ve Tokat yöresinde savaşmanın tehlikeli olduğunu görünce, Kayseri'ye geldi.

Rahatça savaş yapabilecek meydan bulması gerekiyordu. Orta Anadolu'da ilerleyerek, Ankara'ya geldi ve şehri kuşattı.

Yıldırım Bayezid, Timur'u zor bir durumda yakaladı. Şahzadeler ve kumandanlar, hemen hücumu geçilmesini istedilerse de, Yıldırım Bayezid, mertçe savaşmak istedi ve Timur'un bu güç durumundan yararlanmak istemedi.

İki ordu, Ankara'nın Çubuk ovasında karşılaştı. Savaşın ilk anlarında Osmanlı kuvvetleri duruma hâkindiler. Timur, zor anlar geçirmeye başlamıştı. Ancak savaşın ilerleyen saatlerinde, Karatatarlar ile Anadolu umarlı sipahilerinin ihanet etmesi sonucu, Osmanlı ordusu çözülmeye başladı. Yıldırım Bayezid, geri çekilme önerisini kabul etmedi. Çandarlızade Ali Paşa, Şehzade Süleyman Çelebi ile birlikte savaş meydanını terk ederek Bursa'ya geldi. Mehmet Çelebi de, kuvvetleriyle savaştan çekildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

■ Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan Ulu Cami inşaatı bitti.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1400

- Dördüncü İstanbul kuşatması. Bizans imparatorunun Avrupa ülkelerini yeni bir Haçlı seferi için örgütlemeye çalışması üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'u dördüncü kez işgal etti. Timur'un Anadolu'ya girmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.

- Timur'un Anadolu'ya ilk hucumu: Sivas kalesini kuşatan Timur, şehri ele geçirdikten sonra yaptığı katliamda binlerce Osmanlı askerini öldürerek Sivas kalesini yerle bir etti.

1401

- Sivas katliamı üzerine, Timur'un himayesindeki Erzincan'a yuruyen Yıldırım Bayezid, Erzincan Beyliğini ele geçirdi ve Kemal Kalesi'ni aldı.

Yıldırım Bayezid tarafından fethedilen Erzincan
(Minyatür: Beyan-ı Menazil-i Irakayn)

1402

- Yıldırım Bayezid ile Timur arasında yapılan Ankara Meydan Savaşı'nda Osmanlı ordusunu yenen Timur, Yıldırım Bayezid'i esir aldı.

Yıldırım Bayezid, Akşehir'de hasta yatağında
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

maya başladı. Bu sırada atı bir taşa çarparak yuvarlandı. Arkadan gelen Timur'un askerleri Yıldırım Bayezid'i yakalayarak esir aldılar.

ESARETE DAYANAMAYAN YILDIRIM BAYEZİD'İN ÖLÜMÜ

Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Kütahya'ya geldi. Karaman, Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beyliklerini yeniden kurdu. Kütahya'dan sonra Ege sahillerine inip İzmir'i aldı. Sekiz ay Anadolu'da kalan Timur, gittiği her yere Yıldırım Bayezid'i de götürdü. Son derece gururlu bir insan olan Yıldırım Bayezid, esarete dayanamadı. Bazı kaynaklara göre yenilgiyi kabul edemeyerek, yüzüğünün içinde taşıdığı zehiri içip kendini öldürdü, bazı kaynaklara göre de hastalanarak öldü (8 Mart 1403).

ANKARA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

Ankara Savaşı, Osmanlılar için yıkım olmuş ve çok acı sonuçlar vermiştir. Bu savaşın sonunda,

- 1- Balkanlarda toprak kaybedildi ve savunma durumuna geçildi. Amavutluk boşaltıldı.
- 2- Yıldırım Bayezid zamanında çökmesi beklenen Bizans, bu savaştan sonra biraz daha yaşama şansı buldu.
- 3- Timur'un geri çekilmesinden sonra, Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında taht kavgaları başladı.
- 4- Karesioğulları ve Eşrefioğulları hanç olmak üzere, Anadolu beyliklerinin yeniden kurulmasıyla, Anadolu Türk birliği bozuldu.
- 5- Timur'un çekilmesinden sonra, Anadolu'nun doğusunda güçlenen Akkoyunlular, Osmanlıları tehdit etmeye başladılar.

Bayezid'e ait kitabe ve vakfiyelerde kendisinin ve babasının isimlerinin başına "sultan" unvanı, sonlarına da "han" unvanlarının konduğu görülmektedir. Bayezid, Bursa'da Kâzrunî dervişlere ait dergâh, imaret, medrese, han, köprü, darüşşifa, zaviyeler ve ünlü Ulucami'yi yap-

Yıldırım Bayezid (Minyatür: Kıyafetül'î-İnsânîyye fi Şemâilî'î- Osmâniyye)

FETRET DEVRİ

KARDEŞLER ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI

(1402 - 1413)

OSMANLI TARİHİNDE, 1402 - 1413 YILLARINI KAPSAYAN DÖNEME

TARİHÇİLERCE FETRET DEVRİ ADI VERİLMİŞTİR.

"DEVLET OTORİTESİNİN KURULMASINA KADAR GEÇEN SÜRE"

ANLAMINA GELEN BU SÖZCÜK, YILDIRIM BAYEZİD'İN

OĞULLARI ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI DÖNEMİNİ SİMGELER.

Yıldırım Bayezid'in
temsili bir resmi...

Timur ve Yıldırım Bayezid arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı'nda Osmanlı ordusu yenilmiş, Anadolu beyleri, eski topraklarına sahip olmuşlardı. Osmanlı şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinin devam ettiği Fetret Devri 11 yıl sürmüştür.

YILDIRIM BAYEZİD SONRASI OSMANLI DEVLETİ

Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı'na giderken, çocukları Süleyman, İsa, Mehmet, Musa ve Mustafa Çelebi'yi de yanına almıştı. Bunlardan Süleyman Çelebi, savaşın kaybedildiğini anlayınca, önce Bursa'ya, daha sonra da Edirne'ye geldi. İsa Çelebi önce Balıkesir taraflarında saklanmış; Timur'un çekilmesinden sonra Bursa'ya gelerek padişahlığını ilân etmişti. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilmişti. Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi, Timur'a esir düşmüştü. Timur, daha sonra Musa Çelebi'yi serbest bırakmış, Mustafa Çelebi'yi ise, beraberinde Semerkant'a götürmüştü.

KARDEŞLER ARASINDA MÜCADELE BAŞLIYOR

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Süleyman Çelebi

MEHMET ÇELEBİ BURSA'DA, SÜLEYMAN ÇELEBİ RUMELİ'DE HÜKÜMDARLIĞINI İLÂN EDİYOR

Mehmet Çelebi, Bursa ve yöresine hâkim olan kardeşi İsa Çelebi'ye, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi teklif etti. Mehmet Çelebi, red cevabı alınca, Bursa üzerine yürüdü. Ulubat Savaşı'nda yenilen İsa Çelebi, İstanbul'a kaçtı. Bursa ve İznik'i alan Mehmet Çelebi, hükümdarlığını ilân etti. Kardeşi Musa Çelebi'yi yanına getirtti. Rumeli'de hükümdarlığını ilân etmiş olan Süleyman Çelebi de, İsa Çelebi'yi yanına aldı.

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1402

- Yıldırım Bayezid'in ağullarından Şehzade Süleyman Çelebi Edirne'de; Mehmet Çelebi Arnasya'da ve İsa Çelebi Balıkesir ve Bursa yöresinde padişahlığını ilân etti. Böylece Osmanlı toprakları üç hükümetli bir idare altına girmiş oldu.
- Timur kuvvetleri, ele geçirdiği Bursa ve İznik'i yağma ederek ateşe verdi ve buradaki halkın büyük bir kısmını kılıçtan geçirdi.
- Timur, Osmanlıların ele geçirdiği Anadolu beyliklerinin topraklarını eski sahiplerine ve vârislerine iade etti.
- Radas şövalyelerinin elinde bulunan İznir kalesi ve limanı Timur tarafından fethedilerek Aydınogulları'na verildi.

1403

- Timur tarafından tutsak edilen Yıldırım Bayezid, Akşehir'de öldü.

1403 yılında, Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Batılı bir ressam tarafından yapılan ve Timur'un esir aldığı Yıldırım Bayezid'i kafes içinde gezdirmesini bekleyen bir tablo (Claf des Connaissances, Cilt 5, 1968)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1403

- Timur ve ordusu, her yeri yağmalayarak ve yakıp yıkarak Anadolu'dan çekildi.
- Amasya'da hükümdar olan Yıldırım Bayezid'in küçük oğlu Mehmet Çelebi, yandaşları Timur tarafından Türkmen beylerine bırakılan Niksar, Tokat, Şarkıkarahisar ve Sivas'ı kendi topraklarına kattı.
- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi (Emir Süleyman) ile Bizans İmparatoru Manuel Paleologos arasında İstanbul Antlaşması imzalandı. Buna göre; İstanbul önlerinden Selânik'e kadar uzanan Ege sahil bölgesi ile Varna'ya kadar uzanan Karadeniz sahil bölgesi, Bizans İmparatorluğu'na bırakıldı. Amasya'da hükümdarlığını ilân etmiş bulunan Mehmet Çelebi, Sivas yöresini ele geçirdikten sonra Bursa, Balıkesir ve çevresini kendi topraklarına kattı.

1405

- Mehmet Çelebi, kendisine hucum eden büyük kardeşi İsa Çelebi'yi Ulubat'ta yapılan savaşta mağlûp edip öldürttü.

İsa Çelebi

- Saruhan ve çevresi Mehmet Çelebi tarafından ele geçirildi.
- Timurlenk aldı

1406

- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi, kuvvetleriyle birlikte Bursa'ya geldi ve şehri ele geçirdi. Bursa'ya sahip olan, ancak ağabeyinin ardusuna karşı kayacak gücü olmayan Mehmet Çelebi, Bursa'yı terk ederek şehri ve hükümdarlığı büyük kardeşi Süleyman Çelebi'ye bıraktı.
- Süleyman Çelebi'nin sadrazamı Çandarlı Ali Paşa aldı. Babası Çandarlı Hayrettin Paşa'nın 1387'de ölümünden sonra I. Murat, Yıldırım Bayezid ve Fetret Devri'nde de Süleyman Çelebi'ye sadrazamlık yapan Çandarlı Ali Paşa, İznik'e gömüldü.

Timur'un bir minyatürü

SÜLEYMAN ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Süleyman Çelebi, kardeşi İsa Çelebi'ye kuvvet vererek, onu Bursa üzerine gönderdi. İsa Çelebi, Anadolu beyleriyle anlaştı. Ancak Mehmet Çelebi ile yaptığı savaşları kaybetti ve yakalanarak öldürüldü (1405). Bu olaydan sonra Süleyman Çelebi, Anadolu'ya geçti ve Bursa'yı aldı. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilip, Süleyman Çelebi'nin Anadolu'dan çekilmesini sağlamak için Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Bunu haber alan Süleyman Çelebi de, Edirne'ye geldi. Rumeli'de, Süleyman ve Musa Çelebi arasındaki mücadeleden, Musa Çelebi galip çıktı ve Süleyman Çelebi öldürüldü (1411).

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1410

- Emir Süleyman (Süleyman Çelebi) vefat etti. Yıldırım Bayezid'in en büyük oğlu Süleyman Çelebi, yirmi yaşlarında Süleyman diye de adlandırılır. Babasının padişahlığı sırasında Balkan savaşlarında yararlıklar gösterir. Ankara Savaşı'na katılır. Timur Rume'nin yönetimini ona bırakır. Edirne'yi başkent yaptı. Bizans imparatoruna bir antlaşma yapıp ona Selânik yarımadasını, Varna'yı da Karadeniz kıyılarını bıraktı. Venedik ve Cenevizlilere de ticaret ayrıcalıklar tanıdı. Rumeli'deki hükümdarlığı yedi yıl sürdü. Bu süre içinde uç kardeşi, İsa, Mehmet ve Musa Çelebi'lerle çatıştı. Anadolu topraklarına geçip Aydın'ı, Cüneyt Bey'le savaşa kalkıştı ama Kararlıanoğlu ve Germiyanoglu beylikleri ona karşı birleşince bundan caydı. Musa ve Mehmet Çelebi, bir birleşimle Emir Süleyman'a saldırır ve İstanbul'u kaçarlar. İktidarı öldürür.

1411

- Rumeli'de Osmanlı tahtına Musa Çelebi çıktı.
- Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin kadiaskerliğe tayin edildi.
- Musa Çelebi'nin, Bizans İmparatoru Manuel'e bir elçi göndererek 1402'den beri verilmemiş haraçları istemesi üzerine Bizans ile Emir Süleyman Çelebi zamanında imzalanan antlaşma bozuldu.
- Mehmet Çelebi ile Bizans imparatoru arasında ittifak antlaşması imzalandı. İmparator, Mehmet Çelebi kuvvetlerini İstanbul Boğazı'ndan Rumeli'ye geçirmeyi taahhüt etti.

1412

- İstanbul'u kuşatan Musa Çelebi, Mehmet Çelebi'nin Rumeli'ye geçmesi üzerine kuşatmayı kaldırdı.

1413

- Kardeşini tahttan indirmek üzere Rumeli'ye geçen Mehmet Çelebi kuvvetleriyle Musa Çelebi kuvvetleri, Çamurluova bölgesinde karşılaştı. Yapılan savaşta mağlûp olan Musa Çelebi öldürüldü. Çelebi Mehmet'in yönetimi ele geçirmesiyle 11 yıl süren Fetret Devri sona erdi. Böylece Mehmet Çelebi, Anadolu ve Rumeli'deki bütün Osmanlı topraklarını egemenliği altına aldı.

İKTİDAR MÜCADELESİNİ

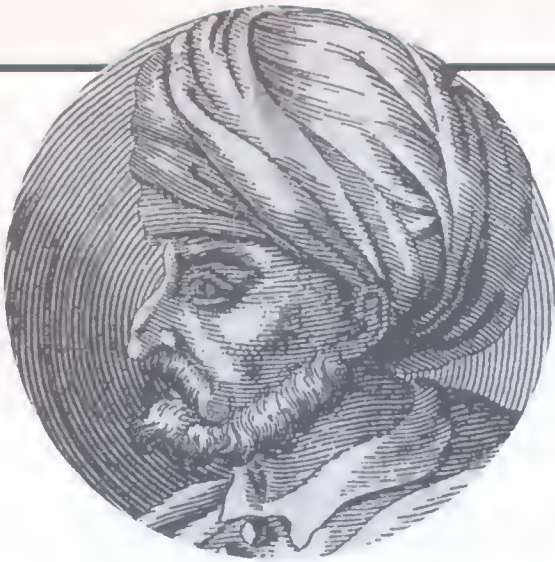
MEHMET ÇELEBİ KAZANIYOR

Rumeli'de yaklaşık üç yıl kadar hükümdarlığını sürdüren Musa Çelebi'nin, Mehmet Çelebi kuvvetlerince öldürülmesiyle on bir yıl süren kanşıklık dönemi sona erdi. Osmanlı Devleti, yeniden bir yönetim altında toplanmış oldu.

Ancak bu süre içinde Osmanlı Devleti topraklarının pek çoğunu kaybetmişti. Mehmet Çelebi, duruma hâkim ol-

Mehmet Çelebi

Musa Çelebi

duktan sonra kaybedilen yerleri geri almaya yöneldi. Tarihimizde Mehmet Çelebi'ye, Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu da denir.

Musa Çelebi'nin ölümü ile Çelebi Mehmet'in karşısında rakip kalmadığından bütün Osmanlı tarihi yazarlarının çoğunlukla Fetret Devri veya Fasıla-i Saltanat adını verdikleri devir bu suretle sona ermişti.

Yıldırım'ın oğullarından İsa, Musa ve Süleyman Çelebi'ler Osmanlı mülkünün tamamına sahip olamadıklarından padişah sayılmamışlardır. Fetret devrinin sona ermesiyle Çelebi Mehmet Osmanlı topraklarının tamamına hükmetmeye başladığından, kendisi Yıldırım'dan sonraki padişah, yâni beşinci hükümdar kabul edilmiştir.

Ahmedî divanından iki sayfa

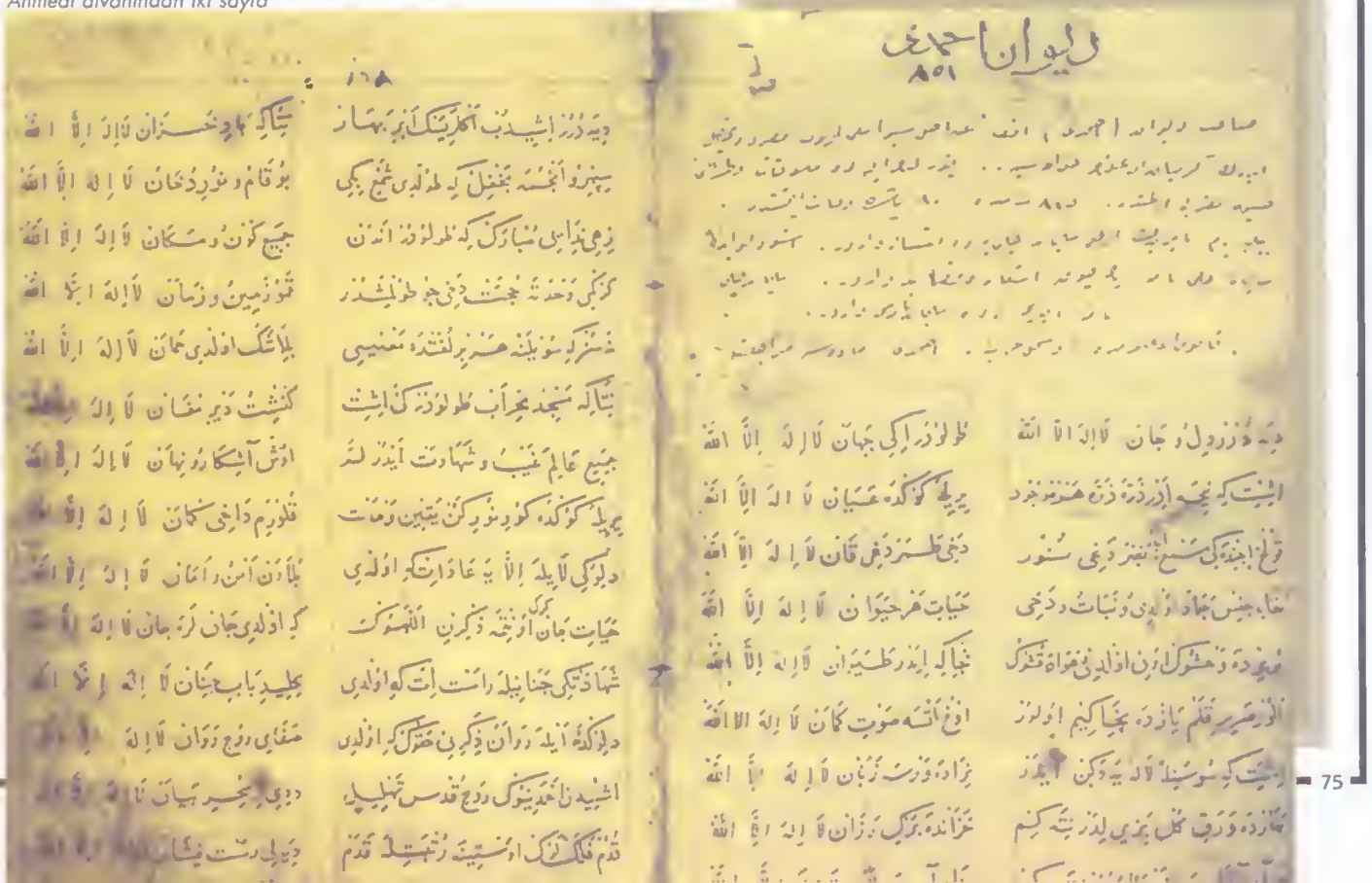
FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

■ Divan şairlerinden Ahmedî öldü

AHMEDÎ (1334 Uşak - 1413 Amasya)

Başlıca yapıtları: İskendername (1850 bevt'k mesnevi), Ten'îş ü Hürşî (Cenâhid - Hürşî, konusu bir aşk hâdîsesi olan Süleymanîyyetü'l-beytîyye mesnevi), Ten'îl evlâh (Ruhânî Teskîlîtnâme - 10 bin beyitlik mesnev), Mirkâ'âtü Ed'îp (Ed'îp Mervî'nin Farsça, sözlük biçiminde yapıtı)

I. MEHMET

(Çelebi)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1413 - 1421)

ÇOCUK DENECEK YAŞTA HÜKÜMDAR OLDU. HAYATI ZORLU MÜCADELELERLE GEÇTİ. TAHT KAVGALARI, İSYANLAR, BİRLİĞİ SAĞLAMAK VE ANKARA SAVAŞI'NDAKİ YENİLGİNİN YARALARINI SARMAK İÇİN BİR ÖMÜR HARCADI VE 4 MAYIS 1421 GÜNÜ, HENÜZ 42 YAŞINDAYKEN ÖLDÜ.

I. Mehmet'in Edirne'de bastırıldığı gümüş akçe

Beşinci Osmanlı padişahıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1379 olarak kabul edilir. I. Bayezid'in (Yıldırım) oğludur. 1391'de Amasya sancakbeyi oldu. 1402'de Ankara Savaşı'na katıldı. Savaşın yitirilmesi üzerine Amasya'ya çekildi. Amasya, Canik, Tokat, Niksar ve Sivas yörelerini tümüyle egemenliği altına aldı. Timur'la anlaşarak, onun üstün egemenliğini tanıdı ve ortaklaşa para bastırdı. Bursa yöresinde bulunan kardeşi İsa'ya haber göndererek, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi önerdiyse de, İsa Çelebi kabul etmedi. Bunu üzerine iki kardeş arasında çatışmalar başladı. Ulubat Savaşı'nda İsa Çelebi yenilerek kaçtı. Savaştan galibiyetle çıkan Çelebi Mehmet, 1404'te Bursa'ya girdi ve hükümdarlığını ilân etti.

I. MEHMET

Doğum tarihi	: 1379
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Bayezid
Annesi	: Devletşah Valide Sultan
Amasya'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: Ağustos, 1402
Amasya ve Bursa'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: 1404 (806)
Edirne'de tahta çıktığı tarih (Fetret devrinin sonu)	: 5 Temmuz 1413
Tahta çıktığında yaşı	: 26
Saltanatının sonu	: 26 Mayıs 1421
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 7 yıl, 11 ay
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1421
Ölüm sebebi	: Dizanteri - zehir (?) - felç (?)
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yeşil türbe
Vallikleri	: Amasya (1393 - ?)

I. MEHMET (1379-1421) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

- İktidar mücadelesini kazanan Mehmet Çelebi (I. Mehmet), Edirne'de tahta çıktı.

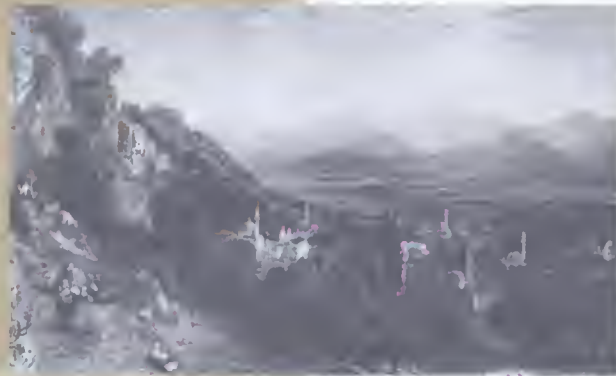

I. Mehmet'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hunername)

- Büyük bir alım olmasına rağmen fikirleri ile Anadolu'daki Türk ve Müslüman camiası için tehlikeli görülen Kadıasker Simavnalı Şeyh Bedreddin Mahmut azledildi ve İznik'te sürgün olarak oturmaya mahkûm edildi.

1414

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Bursa'yı kuşattı. İvaz Paşa tarafından savunulan kenti ele geçiremeyen Karamanoğlu Mehmet Bey, şehrin kenar mahallelerini yakarak geri çekildi.
- Karamanoğlu tarafından kışkırtılan Aydınoğlu Cüneyt Bey isyan etti. Çelebi Sultan Mehmet, üzerine asker gönderince aman dileyip affedildi. Böylece İzmir kenti dışında bütün İzmir ve Aydın bölgesi Osmanlı topraklarına katılmış oldu.

Aydın'ın
19. yüzyılda
yapılmış bir
gravürü

I. Mehmet'in
başlattığı
akçe

MEHMET ÇELEBİ VE
SÜLEYMAN ÇELEBİ
MÜCADELESİ

Aydınoğlu, Mentеше ve Germiyan beylerini ege-menliği altına alan Mehmet Çelebi, durumunu giderek güçlendirdi. İsa Çelebi'nin öldürülmesi üzerine Anadolu'da yalnız kalan Mehmet Çelebi'nin daha da güçlenmesinden çekinen Süleyman Çelebi, 1405'te Edirne'den yola çıkarak Anadolu'ya geçti. Bursa ve Ankara'yı aldı.

Mehmet Çelebi, Süleyman Çelebi'nin Rumeli'ye dönmesini sağlamak amacıyla, 1409'da kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Süleyman Çelebi, Musa Çelebi'nin ardından Rumeli'ye dönünce Çelebi Mehmet, Bursa'ya girerek, yönetimi yeniden ele geçirdi. Musa Çelebi, 1410'da Edirne tahtına geçti ve ertesi yıl İstanbul'u kuşattı. 1413'te Mehmet Çelebi, Rumeli'ye geçerek Sofya'nın güneyinde Samakar kasabası yakınında Çamurlu Derbend'deki savaşta Musa Çelebi'yi yendi ve öldürttü. Edirne'de, tüm devletin hükümdarı olduğunu ilân ederek 1402-1413 arasındaki Fetret Dönemi'ne son verdi.

AVRUPA'YA HÂKİM OLAN I. MEHMET
DEVLETİN SINIRLARINI GENİŞLETİYOR

Anadolu'da Aydınoğulları'ndan Çandarlı, Mene-men, Kayacık, Niş ve İzmir'i aldı. Karamanoğulları'ndan Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Otlukhisar alındıktan sonra Konya kuşatıldı. Çelebi Mehmet, Konya kuşatması başarılı olmayınca 1414'te Karamanoğlu Mehmet Bey'le ba-

nış yaptı. 1415 ve 1416'da Bosna ve Eflâk'a seferler yapıldı. Dobruca'da Osmanlı egemenliği kesinleşti. Çalı Bey yönetimindeki donanma, Venedik'in elindeki Kiklat ve Eğriboz adalanna saldırdı. Bunun üzerine 1416'da Pietro Loredano kumandasındaki Venedik donanması saldırıya geçti. Marmara adası ve Gelibolu arasındaki savaşta Osmanlı donanması yenildi. 1417'de Bizans İmparatoru II.Manuel'in aracılığıyla iki taraf anlaştı. Aynı yıl Candaroğlu Beyliği'nden Tosya, Çankun ve Kalecik alındı. 1419'da Bafra ve Samsun ele geçirildi. İlk kez Tuna deltasının kuzeyine geçilerek Besarabya'ya girildi ve Akkerman kuşatıldı. 1420'de Şeyh Bedreddin ve yandaşlarının Aydın, Manisa ve Edime çevresinde başlattıkları ayaklanma bastırıldı; Şeyh Bedrettin ve öteki müntleri idam edildi.

1. Mehmet tarafından bir yılda iki sefer alması sebebiyle askere bahşiş dağıtılmasını gösteren bir minyatür (Hünernâme)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1415

- Çelebi Sultan Mehmet, Karaman seferine çıktı. Konya ele geçirildi ve esir düşen Karamanağlu Mehmet Bey'le ağılu Mustafa Bey affedildi. Yapılan antlaşmayla Akşehir ve Ilgın, Karamanağullarından alınarak Çelebi Sultan Mehmet'in dastu ve müttefikleri Germiyanaglu Yakup Bey'in tapraklarına katıldı.

Çelebi Sultan Mehmet'in Karaman Seferine niyet ettiği sırada Kızılırmak kenarında avlanması (Minyatür:Hünernâme)

- Karamanağlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in Rumeli'de Musa Çelebi ile savaşmasını fırsat bilerek, Osmanlı tapraklarına saldırmıştı. Çelebi Mehmet, Rumeli'de duruma hâkim olduktan sonra Anadolu'ya geçti. Cüneytağullarından İzmir'i aldıktan sonra, Karamanağulları üzerine yürüdü. Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir alındı. Karamanağlu Mehmet, yaptığı üç savaşı da kaybettikten sonra barış istedi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

- Osmanlılarla Venedikliler arasında ilk deniz savaşı: Gelibolu'da yapılan bu savaş sonunda Osmanlıların 27 gemisi Venediklilerin eline geçti.

- ### ■ Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk Seferi:

Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk seferine giderken Tuna Nehri kenarında Rusçuk'ta kovandan bal çalanları cezalandırması (Minyatür:Hünernâme)

MUSTAFA ÇELEBİ OLAYI

Sultan Yıldırım Bayezid'in oğullarından olup saltanat iddiasına başladığı için Osmanlı tarihinde "Düzmece Mustafa" adıyla belirtilen Mustafa Çelebi, babasıyla birlikte Ankara Savaşı'na katılmıştı. Bayezid, tutsak alındıktan sonra kendisiyle birlikte merkez hattında bulunan Musa ve Mustafa, Timur'a ricada bulunarak kardeşiyle beraber kalmak istemişti. Bunun üzerine iki kardeş aranmaya başlanmış, Musa Çelebi bulunmuş ise de Mustafa bulunamamış, dolayısıyla kaybolduğu kanısına varılmıştı. Halbuki Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra komşu hükümdarlara göndermiş olduğu fetihnamelerde, "Bayezid'in iki oğlu ile birlikte tutsak alındığını" bildirmesi, Musa ile Mustafa'nın tutsak alınmış olduğunu gösteriyor. Nitekim Mustafa Çelebi, tutsaklıktan birkaç yıl sonra kurtularak geri geldi.

MUSTAFA ÇELEBİ TUTSAKLIKTAN KURTULUYOR

Timur'la birlikte Semerkant'a götürölmüş olan Mustafa Çelebi, Timur'un ölümlü üzerine tutsaklıktan kurtuldu; Anadolu'ya gelerek bir süre Karamanoğullarının elinde bulunan Niğde'de kaldı. Daha sonra Manuel'in yanına gidip, kardeşi Çelebi Mehmet'e karşı kendisinden yardım talebinde bulundu. Mustafa Çelebi'nin, Yıldırım'ın oğlu olduğunu tespit ettiren Manuel, onun da Osmanlı ülkesinde hisse sahibi olması için iki Bizans generalini Çelebi Mehmet'e gönderdiyse de önerisi reddedilmiştir. Esasen kendi çıkarını ön plânda tutan imparator Manuel, Çelebi Mehmet'e dost olma hususunda güvence vermişti; fakat bu güvence, çikarıyla ilgiliydi. Gerçekten daha önce imparator, Çelebi Mehmet'in Musa Çelebi ile mücadelesinde ona yardımcı olmuştu; çünkü Musa Çelebi, İstanbul'u kuşattıktan başka Selânik'i de almak istemişti; bunun üzerine Manuel, Çelebi Mehmet'le pazarlı-

ğa girişerek yaptığı anlaşma sonucunda, bazı yerleri alma karşılığında ona yardım etmişti. Bu kez de Mustafa Çelebi'nin kendisine, Osmanlı ülkelerinden daha çok menfaat sağlayacağını vadetmesi üzerine Manuel, onunla sıkı ilişkilere girişti. Bu amaçla 1419 yılında onu Rumeli'ye gönderdi. Mustafa Çelebi, önce Eflâk'a gönderildi; orada Eflâk prensi tarafından çok iyi karşılandı ve ondan yardım gördü; bu sırada Niğbolu Sancakbeyi Aydınoğlu Cüneyt Bey, derhal Eflâk'a giderek kendisine katıldı. Birleşik kuvvetler, kendilerine katılan diğer kuvvetlerle birlikte süratle Tesalya ve Selânik'te faaliyetlere giriştiler (1419); böylece başarısız oldukları takdirde de Selânik Kalesi'ne sığınabilme imkanı sağlamış oldular.

MUSTAFA ÇELEBİ YENİLİYOR

Öte yandan Çelebi Mehmet, bu faaliyetleri haber alınca derhal harekete geçti ve Selânik yörelerinde onlarla giriştiği savaşta, Mustafa Çelebi'yi yenilgiye uğrattı, fakat yakalayamadı. Çünkü Mustafa Çelebi, Cüneyt ve bazı yakınlarıyla birlikte Selânik Kalesi'ne çekilmişti. Çelebi Mehmet, Selânik Valisi Laskaris Leontarius'dan "Mustafa Çelebi'nin teslim edilmesini" istediye de vali, bu teslim önerisini reddetti, ayrıca Selânik valisine "Mustafa ile Cüneyt'in derhal kendisine gönderilmesini" emretti. Bunun üzerine Sultan Mehmet, daha ileri gitmeyerek imparatorun önerisini kabul ile Selânik kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye döndü. İmparator, İstanbul'a getirilen Mustafa Çelebi, Cüneyt ve beraberindekileri Limni adasına gönderdi. Yapılan anlaşmaya göre, Osmanlı Devleti bunların masrafları için her yıl 300 bin akçe vermeyi, imparator da Çelebi Mehmet sağ oldukça Mustafa'yı serbest bırakmamayı ve Mehmet'in haleflerinin Bizans'a karşı takınacakları tavra göre hareket etmeyi kabul etmişti. Bundan sonra Çelebi Mehmet, Mustafa Çelebi'ye askerî yardımda bulunan Eflâk topraklarına akınlar yaptırmak suretiyle öç aldı. Daha sonra Sultan Çelebi Mehmet, 1420'de Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'a geldi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

■ Aydınoğlu Cüneyt Bey, Niğbolu beyliğine atandı.

■ Çankırı, Tosya ve Kalecik dolayları Candaroğullarından alındı.

Candaroğullarından İsfendiyar Bey, kardeşler mücadelesinde Çelebi Mehmet'in rakiplerini desteklemiş, Osmanlılara ait bazı yerleri almıştı. Bu durum, aradaki ilişkilerin bazulmasına neden olmuşsa da, daha sonra ilişkiler düzelmişti. İsfendiyar Bey, Karaman ve Eflâk seferlerinde Çelebi Mehmet'e, oğlu Kasım Bey idaresinde kuvvetler göndererek yardım etmişti. Kasım Bey, Eflâk seferi dönüşünde babası İsfendiyar Bey'den bazı yerleri istemiş, isteği kabul edilmeyince de Osmanlılara sığınmıştı. Kasım Bey, Çelebi Mehmet'ten, bu yerlerin kendisine verilmesi konusunda yardımcı olmasını istedi. Çelebi Mehmet, İsfendiyar Bey'e bir mektup göndererek, Kastamanu, Küre, Tosya ve Çankırı'nın Kasım Bey'e verilmesini istedi. Bu isteğin kabul edilmemesi üzerine Osmanlı kuvvetleri, Sinop'u kuşattı. İsfendiyar Bey, karşı koyamayacağını anlayarak, Osmanlı hâkimiyetini tanımak zarfında kaldı.

1417

■ Arnavutluk'taki Avlonya kenti fethedildi.

Oğlunu Osmanlı sarayına gönderen Jan Kastriyot Osmanlılarla birlikte görüldüğü halde Venediklilerle de anlaşmayada çalıştığından 1415'te Akçehisar'ın işgalinden bir sene sonra, üzerine ordu gönderilerek Avlonya kenti fethedildi.

Avlonya

■ Çelebi Sultan Mehmet, 14 yaşındaki büyük oğlu Şehzade Murat'ı (geleceğin II. Murat'ı) Amasya valiliğine tayin etti.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1418

- Samsun Seferi: Bir kısmı Ceneviz kolonisinin bir kısmı da İsfendiyaroğlu Hızır Bey'in elinde olan Samsun, Osmanlı topraklarına katıldı.

1419

- Bursa'da Yeşil Camii adıyla anılan Çelebi Sultan Mehmet Camii'nin yapımı tamamlandı.

Yeşil Camii: Bursa'da Mimar Hacı İvaz tarafından, Çelebi Sultan Mehmet'in emri üzerine yapımına başlandı. Yanmı kalmış bazı süslemelerden ötürü tam olarak bitirilemeden hizmete açıldığı sanılır. Planı ters "T" biçiminde olup, ilk dönemi Osmanlı mimarisinin en güzel örneğidir. Esas yerleşim yennin ortasında şadırvan bulunur. Camideki mahfiller büyük bir ozenle süslenmiştir. Caminin gerçek ünü, çini kaplamalarından gelmektedir. Tavan, ayrıca zengin motiflerle süslenmiştir. Kesme taş ve mermerden yapılan caminin sağ ve solundaki iki minare, son yüzyıllarda eklenmiştir.

Yeşil Türbe: Bursa'da Yeşil Camii'nin yanında bulunan bu türbe Çelebi Sultan Mehmet'e aittir. Hacı İvaz Paşa tarafından yapıldı. Yapı sekiz köşelidir, yüksek bir kasnak üzerine oturan, 6.60m. yüksekliğinde dik bir kubbeye örtülüdür. Kapı kanatları ceviz ağacına oyulmuş geometrik motiflerle süslenmiştir. Türbenin içi ve dışı baştan başa çinilerle kaplıdır. Çelebi Sultan Mehmet'in sandukası türbenin tam ortasında bulunur. Sandukanın üzerinde altın yıldızlarla yazılmış kitabe vardır.

- Timur'un saldırıları sırasında Bizanslılar tarafından ele geçirilen Darica, Hereke, Gebze, Pendik ve Kartal gibi sahil kasaba ve kaleleri ikinci defa fethedildi.

■ Düzmece Mustafa Olayı:

Timur'la yapılan Ankara Savaşı sırasında ortadan kaybolan Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Mustafa, daha sonra ortaya çıkarak tahtta hak iddia etti. Bunun üzerine kendisine yardım eden Aydınoğlu Cüneyt Bey'le birlikte Bizans topraklarında hapsedildiler.

BİZANS'IN ELE GEÇİRDİĞİ YERLER GERİ ALINIYOR

Sultan I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami, medrese, imaret ve türbesini yaptırdığı sırada, devlet adamlarının tavsiyeleri üzerine, bunlara vakıf yapmak amacıyla daha önce Osmanlılara ait iken Ankara Savaşı'ndan sonra Bizans'a geçen Hereke, Gebze, Danca, Kartal ve Pendik'i, Umur Bey'i göndererek yeniden ele geçirdi (1420).

ÇELEBİ MEHMET'İN ÖLÜMÜ VE ÖLÜMÜNÜN GİZLENMESİ

Çelebi Mehmet, kışı Bursa'da geçirdikten sonra 1421 ilkbaharında, Gelibolu üzerinden Edirne'ye geldi. Sultanın Edirne'ye geldiğini haber alan imparator, onun kendi hakkındaki fikir ve düşüncelerini tespit için Leontarius'u elçi olarak Edirne'ye gönderdi. Çelebi, elçiyi iyi bir biçimde karşıladı ve "hastalığı sebebiyle kendisiyle daha sonra görüşeceğini" bildirdi. Esasen kendisine felç gelmişti. Sultan, iyileşemeyeceğini anladığı için vezirleri Bayezid, Çandarlızâde İbrahim ve Hacı İvaz paşaları çağırarak; Limni adasında hapiste bulunan kardeşi Mustafa Çelebi'nin durumu, kendi yaşamına bağlı olduğundan, ölü-

Yeşil Türbe'de dua (Tablo: Osman Hamdi)

münden sonra imparator, Mustafa'yı serbest bırakabilirdi. Bu sebeple sultan, "büyük oğlu Amasya Sancakbeyi Murat, Amasya'dan gelinceye kadar ölümünün gizli tutulmasını ve onun davet edilmesini" vasiyet etti. Bunun üzerine Murat'ı davet için Çaşnigirbaşı Elvan Bey, Amasya'ya gönderildi. Fakat sultan, Murat gelmeden önce hayata gözlerini yumdu (Mayıs 1421). Alınan önlemlerle İstanbul'a ve diğer yerlere giden yollar tutuldu. Hacı İvaz Paşa'nın tavsiyesiyle, "Padişahın, Karamanoğlu üzerine seferi vardır. Kapıkulu askerleri, Anadolu askeriyle Biga'da toplansınlar" şeklindeki, hayattaymış gibi sultanın buyruğu bildirildi. Anadolu Beylerbeyi'ne ferman gönderilerek askerleriyle Biga'ya gelmesi emredildi. Divan kurularak timar ve sancak verilip işler yürütülüyordu, böylece hiç kimse, Sultan Mehmet'in ölümünden haberdar değildi. Sultanın daima yanında olan silâhtarlar, onun ortalıkta görünmemesinden şüphelenerek "Efendimize ne oldu" diye vezirlere saldırdılar; fakat vezirler, "hekimler çıkmasına izin vermiyor" diyerek cevap verdiler ve birtakım önlemlerle sultanı görmek isteyenleri aldattılar. Edirne'ye gelmiş olan Bizans elçisi, sultanın kendisini kabul etmesini bekliyordu. Esasen onun gelişinden üç gün sonra Sultan Mehmet ölmüştü.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1420

- Şeyh Bedreddin'in onderliğinde Borkluce Mustafa ile Torlak Kemal kuvvetleri, toprak ve vergi düzeninin bozukluğu sebebiyle ayaklandı. Anadolu'daki ilk toplumsal içerikli bu ayaklanma güçlkle bastırılabilirdi ve Şeyh Bedreddin, Serez'de asıldı.

Şeyh Bedreddin İsyanı:

Çelebi Mehmet döneminin en önemli olaylarından biri de Şeyh Bedreddin ve taraftarlarının çıkarmış oldukları isyandır. Edirne yakınlarında Samona'da (Samavna ya da Simavna) doğan Şeyh Bedreddin; Konya, Mekke ve Kahire gibi önemli din merkezlerinde okumuş ve devrinin önemli bilginlerinden biri olmuştur. Musa Çelebi, Edirne'de hükümdarlığını ilân ettiğinde, Şeyh Bedreddin'i kazasker tayin etmişti. Şeyh Bedreddin, bu arada İslâm dinine aykırı olan görüşlerini yaymaya başladı.

Çelebi Mehmet, padişahı olduktan sonra Şeyh Bedreddin'i kazaskerlikten aldı. İlmine saygı göstererek, bin akçe aylıkla İznik'te oturmayla mecbur etti. İznik'te serbest olarak yaşayan Şeyh Bedreddin, adamları vasıtasıyla propagandasını sürdürmeye devam etti. Müritlerinden Borkluce Mustafa'nın, Karaburun yöresinde faaliyetini ilerlettiğini haber alınca, Rumeli'ye geçti. Silistre, Dobruca ve Deliorman taraflarında bir hayli taraftar topladı. Ayaklanma bölgesi olarak, Deliorman'ı seçti. Bu arada müritleri Borkluce Mustafa ve Torlak Kemal'in, Karaburun ve Manisa taraflarında faaliyetleri hızla geliyordu. İlk isyan Karaburun'da Borkluce Mustafa tarafından başlatıldı. Sadrazam Bayezid Paşa, ayaklanmayı bastırdı. Borkluce Mustafa, yakalanarak idam edildi. Bunu takiben yakalanan Torlak Kemal ve adamları da öldürüldü. Rumeli'ye geçen Bayezid Paşa, küçük bir çarpışmadan sonra Şeyh Bedreddin'i ele geçirdi. Serez'de yapılan yargılamada sonunda idam edildi.

Şeyh Bedreddin'i gösteren bir minyatur

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1421

- Edirne'de katıldığı bir av sırasında kalp krizi geçiren Çelebi Sultan Mehmet öldü. Çelebi Sultan Mehmet'in ölümü, halk ve asker arasında karışıklık çıkmaması için duyurulmadı. Şehzade Murat'ın Amasya'dan gelmesine değin yaklaşık 40 gün ölümü herkesten gizlendi.

Çelebi Sultan Mehmet'in ölümünün askerden gizlenmesi
(Minyatür:Hünernâme)

Edirne'de kardeşi
Süleyman Çelebi
tarafından yapımına
başlanan Eski Camı'yı
I. Mehmet tamamlattırır.

Sonunda Leontarius, Sultan Mehmet'in öldüğünü öğrendi ve derhal imparatora birkaç ulak gönderdi, fakat yollar tutulmuş olduğu için onlar, İstanbul'a gidemediler. Birkaç gün sonra elçi, haberi Mora yoluyla İstanbul'a bildirmeyi başardı. Böylece sultanın ölümü, Murat'ın Bursa'ya gelmesine kadar kırk gün gizlenmiş oldu. I. Mehmet Bursa'da Yeşil Türbe'ye gömüldü.

KİŞİLİĞİ VE HİZMETLERİ

Çelebi Mehmet, azimli, sabırlı, yüksek ahlâkı ve erdemliliği, verdiği sözü yerine getirmesi, nezaketi ve siyasî görüşleri, devlet siyasetine ait işlerde aşırılığa gitmeyerek durumu değerlendirmesi, plânlı ve programlı hareketi sayesinde parçalanmış olan Osmanlı Devleti'ni bir yönetim altında toplamayı başardı. Ankara Savaşı'ndan sonra kaybedilen yerleri yeniden ele geçirdi. Mehmet Çelebi'nin en büyüğü Murat (II. Murat) olmak üzere Mustafa, Kasım, Ahmet, Yusuf ve Mahmut adlarında altı oğlu ve yedi kızı oldu. Mehmet Çelebi; Fetret devri (1402-1413) denilen en tehlikeli bir zamanda devleti bölmek isteyen kardeşlerini ortadan kaldırarak Osmanlı Devleti'ni yeniden kurdu. Onun usta bir siyaset adamı ve iyi bir asker olarak Osmanlı Devleti'ni ikinci defa kurduğu Doğu ve Batı kaynaklarınca kabul edilir.

DÖNEMİNDE YAPILAN ESERLER

I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami medresesi, imaret ve türbesini yaptırdı. Edirne'de de Emir Süleyman tarafından başlatılan Eski Cami'yi 1414'te tamamladı ve Eski Bedesten'i ona vakıf yaptı. 1419'da bitirilen bu binaların mimarı, Hacı İvaz Paşadır. Türbesinin karşısında bulunan medresesi bugün müzedir. Cami ve türbesindeki çiniler ve ağaç oymalar değerli sanat eserleridir. Ayrıca, Edirne'de de bir cami (Camii Atik) ve bu camiye vakıf olmak üzere bir bedesten kurdurdu. Amasya'daki Şehzade türbesini yaptırdı (1410).

I. Mehmet (Minyatür: Kırâfetü'l-İnsânîyye fi Şemâill-i Osmâniyye:)

II. MURAT

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 23 yıl (1421 - 1444)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 5 yıl (1446 - 1451)

HAMMER'İN DE BELİRTTİĞİ GİBİ, "MEMLEKETİNİ ŞEREFLİ VE DOSDOĞRU YÖNETEREK MİLLETİNİN HÂTIRASINDA DINDAR, LÜTUFKÂR, ADİL VE METİN BİR HÜKÜMDAR ÜNÜ BIRAKTI. SAVAŞTA OLDUĞU GİBİ BARIŞTA DA SÖZÜNÜN SADIK ERİYDİ. O, BİLİMSEL SOHBETLERİ SEVER, MUSİKİ, ŞİİR VE EDEBİYATA DÜŞKÜNLÜĞÜ İLE TANINIRDI."

II. Murat tuğralı bir ilâm, 1430
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Altıncı Osmanlı padişahı olan II. Murat, I. Mehmet'in (Çelebi) oğludur. Çocukluk yıllarını Amasya'da geçirdi ve iyi bir öğrenim gördü. Daha sonra babasıyla Bursa'ya ve Edirne'ye gitti. 1415'te Osmanlıların en önemli Doğu sınır vilâyeti olan ve Amasya, Çorum, Sivas, Tokat, Osmancık bölgelerinden oluşan Danişmendiye beylerbeyliğiyle Amasya'ya döndü. Kendisine yardımcı olmak için lalası Yörgüç Bey (Paşa) da yanındaydı. 1416'da babasının Selânik'te Düzmece Mustafa ile uğraştığı sırada, Saruhan ve İzmir bölgesine giderek Börklüce Mustafa ayaklanmasını bastırdı. Karatatarların, kendisinin Amasya'dan ayrılmasından yararlanarak ayaklanması üzerine geri döndü.

II. MURAT

Doğum tarihi	: 1404
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: I. Mehmet
Annesi	: Emine Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 5 Temmuz 1421
Tahta çıktığında yaşı	: 17 yaş, 1 ay
Saltanatının sonu	: 1 Aralık 1444
Tahttan ayrılma sebebi	: II. Mehmet lehine feragat
Saltanat süresi	: 23 yıl, 5 ay
İkinci defa tahta çıktığı tarih	: 1446
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş, 3 ay
Saltanatının sonu	: 3 Şubat 1451
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 4 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 3 Şubat 1451
Ölüm sebebi	: Felç
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Muradiye Camii yanında kubbесinin üzeri açık olan türbesinde.
Valilikleri	: Amasya

II. MURAT (1404 -1451) (Tabla: Kapıdağlı Konstantin)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1421

■ İkinci Murat, Bursa'da tahta çıktı.

II. Murat'ın Bursa'da cülusu
(Minyatür: Hunername)

■ Şehzade Mustafa Çelebi Olayı:

II. Murat, 1421 yılında padişah oldu. Bizans imparatoru Manuel kendisini kullarını ziyareti için İstanbul'a gönderdi. İmparator I. Murat'a, "eğer kardeşim İstanbul'u görürse, ailesi hakkında bir şeyler söyleyebilir" dedi. Bu sırada Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi. Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi. Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi.

Çelebi Mehmet Döneminde yaşanan olaylar, Mustafa Çelebi'nin II. Murat'ın oğullarından biriydi. Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi. Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi. Mustafa Çelebi, I. Murat'ın oğullarından biriydi.

Mustafa
Çelebi'nin
bastırdığı akçeŞEHZADELİĞİNDE BABASIYLA
BİRLİKTE SAVAŞLARA
KATILİYOR

Danışmendiye, o sırada beyliklerin hem birbiriyle hem de Osmanlı Devleti'yle çekiştiği bölgelerden biriydi; II. Murat babasının bu beyliklerle yaptığı savaşlara katıldı. İsfendiyaroğlu Hamza'nın elinden Samsun yöresini aldı (1421). Daha sonra, ölmek üzere olan babası tarafından Bursa'ya çağıldı, ama kente vardığında babası ölmüştü. Bunun üzerine Yeniçenilerin ve devlet büyüklerinin desteğiyle Osmanlı tahtına çıktı (25 Haziran 1421). Ama I. Mehmet ölmeden önce öteki oğullarının öldürülmesini engellemek için vasiyetinde bazı önlemler almıştı. Buna göre, II. Murat Edirne'de tahta çıkacak, Anadolu'nun yönetimi Mustafa'da olacak, Yusuf ve Mahmut, Bizans imparatorunun yanında kalacaklar, Bizans imparatoru da Çelebi Mehmet'in kardeşi Düzmece Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacak ve II. Murat da Bizans'a bu konudaki masraflar karşılığı para ödeyecekti.

II. MURAT'IN TAHTA ÇIKIŞI

Ama II. Murat tahta çıkınca Yusuf ve Mahmut'u Bizans'a vermeyerek, Tokat'a gönderdi. Buna kızan Bizans İmparatoru II. Manuel Palaiologos, Limni'de sürgün yaşayan Düzmece Mustafa'yı serbest bırakarak, yanına kattığı kuvvetlerle Gelibolu'da bağımsızlık kurması için kışkırttı.

II. Murat

II. Murat, Bizans İmparatoru Manuel'i cezalandırmak amacıyla İstanbul'u kuşattı. İstanbul'un 1491'de yapılmış bir gravürü.

Bizans, gerçek padişah olarak II. Murat'ı değil, Mustafa'yı tanıdığını ilân etti. II. Murat'a karşı beylikler de ayaklanmış ve Osmanlı Devleti çözülme durumuna gelmişti. Germiyanoglu Yakup Bey de II. Murat'ın padişahlığını tanımıyor, yanında bulunan I. Mehmet'in küçük oğlu Mustafa Çelebi'yi destekliyordu. Karamanoğullarının Göller yöresini işgal etmesini, Menteşeoğullarının bağımsızlık ilânını, Aydınoğulları ve Saruhanogullarının topraklarını geri almasını, İsfendiyarogullarının da Osmanlıları tutan Kasım'ı kovmasını II. Murat kabul etmek zorunda kaldı.

Mevlid yazarı Süleyman Çelebi'nin
Bursa'daki türbesi
(Tablo: Şefik Bursalı, İstanbul Belediyesi
Resim Koleksiyonu)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1422

■ II. Murat'la amcası Şehzade Mustafa Çelebi arasındaki Ulubat Savaşı:

II. Murat, Şehzade Mustafa'nın Edirne'de padişah olarak tahtınas, üzerine amcası Mustafa Çelebiye karşı harekete geçti. Rumeli Beylerbeyi Bayezid Paşa, Mustafa Çelebi'nin üzerine gönderdi. Rumeli askerlerinin Mustafa Çelebiye katılması üzerine Bayezid Paşa da Mustafa Çelebi'nin yanında yer aldı. Edirne'de padişahın ilân eden Mustafa Çelebi, daha sonra Afyon'da kaçtı. Bursa'ya doğru ilerledi. Ulubat civarında yapılan savaş kaybeden Mustafa Çelebi, Rumeliye kaçtı. Edirne'de yakalandı ve kale burcuna atılarak idam edildi.

■ İstanbul Kuşatması:

II. Murat, Mustafa Çelebi olayı nedeniyle imparator Manuel'i cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı (1422). İmparator Manuel, bu kuşatmadan kurtulmak amacıyla II. Murat'ın karış Küçük Mustafa Çelebi'yi isyanı kışkırttı. Küçük Mustafa Çelebi, Karamanoğulları ve Germiyanoglu'larından aldığı kuvvetlerle Bursa'yı kuşattı. Halkın rica ve hediyeleri sonunda Bursa'yı almaktan vazgeçen Küçük Mustafa Çelebi, İzmir'e gitti ve şehri aldı. II. Murat, bu olay üzerine İstanbul kuşatmasını kaldırarak Bursa'ya bir kez daha amirine ulaşmış oluyordu. İzmir üzerine yürüyerek II. Murat, şehzadeyi yerini adamı ile öldürmek, kârdışını yaradık ve namı ettirmek.

■ Dinî edebiyatımızın şaheserlerinden "Mevlid" manzumesinin yazarı Süleyman Çelebi, Bursa'da öldü.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1423

- Osmanlı topraklarına akınlar yapan ve çeşitli huzursuzlukların kaynağı hâline gelen Eflâk, Arnavutluk ve Moro üzerine seferler düzenlendi.

1424

- Condoroğlu İsfendiyar Bey'in Osmanlı hâkimiyetini kabulü.

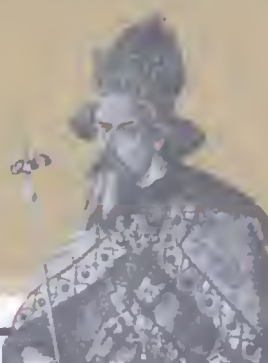
II. Murat, şahlı ve karayolları sınırda Anadolu Türk birliğini yeniden kurmak amacıyla harekete geçti. Önce, Condoroğlu'ları üzerine gönderdi. İlk taraf Arslanbey'i yendi. Arslanbey, kaybeden İsfendiyar Bey kaçarak Sinop kalesine sığındı. Bu yerlerden sonra Condoroğlu Bey, bir işte ve torunu II. Murat'a eşlik ederek buradan da kurtuldu.

Sinop (Görüntü: Bertrand 1875)

1425

- Almonya ve Macaristan'la iki yıl için mütareke imzalandı. 1411'de Almonya imparatorluğuna seçilen Macar Kralı Sigismund, on dört yıl sonra tebrik edildi. Kendisine hediye olarak kıymetli Türk halıları ve kumaşları gönderildi; imparator da altın kabızlı bir kılıç, atlar ve kumaşlar yolladı.

Macar Kralı Sigismund

TAHT KAVGALARI

Gelibolu'ya çıkan II. Murat'ın amcası Düzmece Mustafa Çelebi'ye kale dışında, kimse direnemedi. Mustafa Çelebi, hisanın ele geçirilmesini İzmiroğlu Cüneyt'e bırakarak Edirne'yi almak üzere yola çıktı, veziriazam Bayezid Paşa'yı Sazlıdere'de yenerek Edirne'ye girdi ve tahta oturdu. Bu arada Gelibolu hisan alınmış, Mustafa'nın kuvvetleri boğaza egemen olmuştu. II. Murat, amcasına karşı harekete geçmeden önce Sırpları, Macarların desteğini sağladı (1421). Mustafa Çelebi, 20 Ocak 1422'de kalabalık bir süvari ve piyade ordusuyla Gelibolu'dan Anadolu'ya geçince, II. Murat ilk önlem olarak Ulubat köprüsünü yıktırarak Bursa yolunu kapadı. Yeniçeriler de Ulubat ırmağı kıyısında başarılı bir savunma yaptılar. Bu arada kimi uç beyleri de II. Murat'ın tarafına geçince, ordusu Hacı İvaz Paşa tarafından ordusu kılıçtan geçirilen Mustafa Çelebi, Gelibolu'ya çekilmek zorunda kaldı, ama Cenevizlilerin gemileriyle karşı kıyıya geçen II. Murat tarafın-

dan yakalanarak Kızılağaç Yenicesi'nde idam edildi (1422).

İSTANBUL KUŞATMASI

II. Murat bu gelişmelerden sorumlu saydığı Bizans imparatoru II. Manuel Palaiologos'u cezalandırmak için 50 gün süreyle İstanbul'u kuşattıysa da bir sonuç alamadı (Haziran 1422). Bundan sonra da kanışıklıklar sürdü. Venedik, Osmanlı-

lara karşı cephe alarak güçlü bir donanma hazırlamaya başladı ve Anadolu'daki beylikler ayaklandılar. Bu arada, II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa da, Karaman ve Germiyan beylerinin yardımıyla Bursa'yı kuşattı (Ağustos 1422).

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERLE MÜCADELE

Bunun üzerine II. Murat, Edirne'ye döndü ve Mihailoğlu ile kuvvetlerini Bursa'yı kurtarmaya gönderdi. Küçük Mustafa, önce İstanbul'a sonra İzmit'e sığındıysa da İzmit'i kuşatan II. Murat, onu yakalayarak idam ettirdi (1423). Daha sonra, Anadolu'da egemenliği sağlamak için Taraklı ve Borlu'ya kadar ilerleyen İsfendiyar Bey'i yendi. Sinop kalesine sığınan İsfendiyar Bey ile anlaşarak bağlılığını sağladı. Karamanoğlu II. Mehmet, Antalya'yı kuşattığı sırada ölmüştü. II. Murat, Karamanoğulları ara-

sındaki taht kavgalarından yararlanarak tahta çıkardığı İbrahim Bey ile anlaşış Hamidili'ni ve Kayseri yöresini geri aldı. Öte yandan, Bizanslılar yapılan anlaşmayla Selânik'i, Venedik'e bırakmışlardı (1423). Ama bu durumu kabul etmeyerek Selânik'i kuşattılar; Venedik Selânik'e karşılık her yıl vergi vermeyi önerdi. II. Murat, İstanbul'un Venedik'in eline geçebileceğini düşünerek Cenevizliler aracılığıyla Bizans imparatoru II. Manuel ile anlaştı (1424). Bu sırada İzmir beyliğini ve Aydıneli'ni alan Cüneyt'in ardından, Anadolu'da öteki beyler de başkaldırdıca yeniden kanışıklık doğdu. 1425'te Anadolu beylerbeyi Hamza Bey'in kuvvetleri Cüneyt Bey'i İpsala kalesinde kuşatıp öldürdü. İzmir ve Aydıneli ile Antalya ve Korkuteli'ni ellerinde tutan Tekeoğullarının toprakları da ele geçirildi.

VENEDİK SEFERİ VE OSMANLI-MACAR SAVAŞI

1426'da Türk denizcileri Venedik topraklarına sefer yapmaya başladılar. Drac'ı kuşattılar, ancak savaşa Macarlar da kanışınca, II. Murat, Tuna'yı, aşarak, Macarları yendi. Sırp toprakları yağma edildi. Sırp despotu Stefan Lazaroviç anlaşmak zorunda kaldı. II. Murat, Lazaroviç'in ölümünden sonra, yerine geçen Georgi Vulkoviç'i tanımayınca Osmanlı-Macar savaşı yeniden başladı. Macar kralı Sigismond yenilerek kaçtı. Yeni despot Georgi Vulkoviç eski anlaşmaları yeniledi. Eflak beyi de Osmanlılara bağlandığını ilân etti. Venedikliler, Osmanlılara yeniden başvurarak, yıllık vergiyi artırıp Selânik'i elde tutmak istediler. Ama bu istekleri kabul edilmedi. Bu arada Venedik ile anlaşan Karamanoğulları, Hamidili'ni ele geçirdiler. Herat hükümdarı Timuroğlu Şahruh'un ilerlemesinden yararlanan Venedik, Gelibolu limanına saldırdı, ama bir başarı elde edemeyince geri çekilmek zorunda kaldı. II. Murat, Şahruh'a saldırmaktan çekinmişti; ama Şahruh, Karakoyunluların yendikten sonra daha fazla ilerlemeyerek Herat'a çekildi (1429).

II. Murat, 1430'da Selânik'i Venedik'ten alarak bir anlaşma imzaladı (Temmuz 1430). Buna göre Venedik, Selânik üstündeki Osmanlı egemenliğini tanıyor, Arnavutluk ve İnebahtı egemenliği için de haraç vermeyi kabul ediyordu.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1425

- **Aydınolu Cüneyt Bey yakalandı ve idam edildi.** Şehzade Mustafa Çelebi ile Cüneyt Bey, kışkırtarak, Hamza Bey'i öldürdüler. Cüneyt Bey, İzmir'i ele geçiren Cüneyt Bey'i öldürdüler. Cüneyt Bey, İzmir'i ele geçiren Cüneyt Bey'i öldürdüler. Cüneyt Bey, İzmir'i ele geçiren Cüneyt Bey'i öldürdüler.

Aydınolu Cüneyt Bey'in öldürülmesinden sonra tüm İzmir, Osmanlı topraklarına katıldı (Gravür: Morchebeas, Paris, 1839)

- **II. Murat tarafından varlığına son verilen Menteşe Beyliği toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti.**

1426

- **Teke Beyliği işgal edildi.** Arnavutluk, İzmir ve Gelibolu toprakları, Hamza Bey tarafından işgal edildi. Hamza Bey, İzmir'i ele geçiren Cüneyt Bey'i öldürdüler. Cüneyt Bey, İzmir'i ele geçiren Cüneyt Bey'i öldürdüler.

1427

- **Germiyanolu beyi II. Yakup öldü. Bırakığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi.**

Germiyanolu beyi II. Yakup öldü. Bırakığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi. Germiyanolu beyi II. Yakup öldü. Bırakığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1429

■ Bayramiligin kurucusu Mutasavvif Hacı Bayram Veli, Ankara'da öldü.

Hacı
Bayram
Veli

II. Murat'ın san dönemlerinde Osmanlı Devleti

EFLÂK SEFERİ

Rumeli beylerbeyi Sinan'ın Yanya'yı fethettiği sırada çıkan Arnavut beyleri ayaklanması, II. Murat tarafından bastırıldı (1433). Bu beylerin Macaristan ile ilişkisi kurması üstüne Macar kralı Sigismund, II. Murat'a elçi gönderip, Bosna, Sırbistan, Eflak ve Bulgaristan üstünde hak ileri sürdü. Bosna kralı ve Sırp despotu, Sigismund'u destekliyordu. Macarlar, ölen Eflak beyi yerine I. Vlad Drakul'u Eflak beyi yaptılar. Bu arada Karamanoğlu II. İbrahim, Osmanlı topraklarına saldırdı, II. Murat Anadolu'ya geçerek Akşehir, Konya, Beyşehir ve Hamideli'ni aldı; İbrahim Bey banış isteyerek Osmanlılara bağlandı. II. Murat daha sonra Rumeli'ye geçti. Sırp despotluğunu ortadan kaldırarak Eflak beyi I. Vlad Drakul'u Osmanlı Devleti'ne bağladı (1437).

II. Murat, 1438'de yeniden Macaristan üstüne sefer açarak Eflâk'ı aldı. 1440'ta Belgrad'ı kuşattı. 6 aylık kuşatmadan sonuç alınamayınca, Macarlar Hunyadi Yanoş komutasında saldırıya geçerek Osmanlıları Bosna'dan çıkardılar. 1442'de Şahabettin Paşa'nın ordusu da Eflak'ta başan sağlayamadı. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Akşehir ve Beyşehir üstüne yürümesi (1443). II. Murat'ın Karaman iline gelerek Konya ve Larende'yi

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1430

- Venediklilerin eline geçmiş bulunan Selânik, üçüncü kez ele geçirildi

1431

- Divan edebiyatının önemli şairlerinden Şeyhî öldü.

- *İtalyan beylerinin hâkimiyeti altındaki Yanya halkı, II. Murat'a başvurarak özgürlüklerine dökülmeması koşuluyla kenti Osmanlı idaresine teslim ettiler.*

Yargun düşen ve topraklarının bir bölümünü kaybedince üzüntüye kapılarak tahlî oğlu II. Mehmet'e bırakan II. Murat, düzenlenen Haçlı Seferi üzerine ordunun başına geçerek Varna'da büyük bir zafer kazandı.

VARNA SAVAŞI

Yaşamının hareketli geçmesi nedeniyle yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü yitirmesi nedeniyle üzüntüye kapılan II. Murat, tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi. Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuğun geçtiğini gören Bizans, Venedik ve Papalık ile Hunyadi Yanoş,

anlaşmayı bozmak için Macar kralına baskı yaparak yeni bir Haçlı seferi düzenlediler. Bu arada, II. Mehmet'in adamları Zağanos ve Şahabettin paşalar ile Çandarlı Halil Paşa iktidar savaşımına girmişti. İşte böyle bir ortamda Macar ve Eflâk orduları Varna'ya ulaştı. Venedik donanması Gelibolu boğazını kapadı. II. Murat, Edirne'ye geleerek ordunun yönetimini üstlendi. Varna'da yapılan savaşta haçlılar yenildi ve Ladislas öldürüldü (1444).

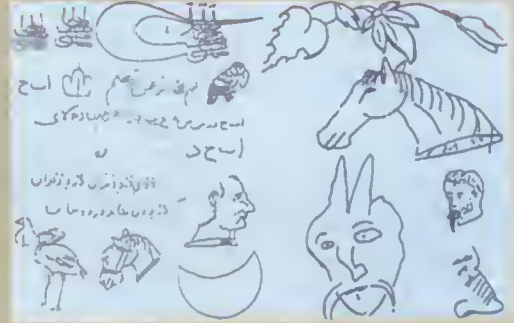

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1432

- Geleceğin İstanbul Fatihi Şehzade Mehmet (Fatih Sultan Mehmet), Edirne'de doğdu.

II. Mehmet'in çocukluk defterindeki yazı ve desenler (Topkapı Sarayı Müzesi).

1435

- Osmanlılar aleyhine Macaristan ve Eflâk hükümetleriyle işbirliği yapan ve Osmanlı topraklarına saldıran Karamanoğlu İbrahim Bey, Konya'da mağlûp edildi. Yenilen İbrahim Bey, İçel'in dağlık bölgelerine kaçtı.
- Sırp Kralı Yargı Brankaviç, güzelliğiyle meşhur kızı Prenses Mara'yı II. Murat'a eş olarak sundu ve Sırp Krallığı, Osmanlı Devleti'ne bağlandı.

1436

- Edirne'de Muradiye Camii yapıldı.

1437

- Evrenasoğlu Ali Bey'in kumandasında Macaristan'a bir akın düzenleyen Türk akıncıları, Transilvanya'ya kadar ilerlediler.

1439

- II. Murat, Macar kralı ile ittifak yapan Sırp Kralı Jarg Brankaviç'in aturduğu başkent Semendire'yi fethetti. Kızı Mara'yı II. Murat'a vererek akraba olan Brankaviç ise yenilgi üzerine Macaristan'a kaçtı.

1441

- Belgrad kuşatması: Osmanlı ordusu ile Sırp ordusu arasında yapılan savaşlarda bir netice alınamadı ve altı ay süren kuşatma, bir sonuç alınmadan kaldırıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1442

■ Transilvanya prensi ve Macar ordusu Başkumandanı Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Mezid Bey kumandasında Transilvanya'ya giren Türk akıncılarını Hermanstad (Erdel) önünde mağlûp etti. Mezid Bey ve ağıluyla birlikte 20.000 Türk akıncısı öldürüldü.

■ Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Hermanstad (Erdel) yenilgisinin intikamını almak için sefer düzenleyen Hadım Lala Şahabettin Şahin Paşa kumutasındaki 40.000 kişilik Osmanlı ordusunu Vasag'da yapılan savaşta ikinci kez mağlûp etti.

Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş)

1443

■ Karamanoğlu Seferi:

Karamanoğlu Mehmet Bey, şel zadelir oğlundan yararlanarak, bir kısım Osmanlı topraklarını işgal etmişti. Mehmet Bey'in ölümünden sonra, çocukları arasında tahtı kavgası çıktı. Osmanlı ara sığınan İbrahim Bey II. Murat'ın yardımıyla Karaman tahkiminde etti. II. Murat, kız kadeşi ile Karaman'ı İbrahim Bey'e verdi. İbrahim Bey kendine yaptığı yardımın karşılığında Osmanlılara karşı düşmanca tutumunu sürdürmeyi devam ettirdi. Osmanlılar acıya uğrayarak Macarlarla ittifak yaptı. II. Murat, 1443'te Karaman'ı yeniden işgal etti. Karaman'ın üzerine bir sefer yaptı. Her iki savaşta da Karaman'ın Mehmet Bey, alçaklık bizzatın başında bırakıldı.

Karamanoğullarının başkenti Karaman
(Gresür: E. J. Davis, 1879 Londra)

1444

■ Avrupa ülkelerini harekete geçirip Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenleyen Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş), Sofya yakınlarındaki İzladı Derbendi ve Niş yakınlarındaki Marova'da yapılan savaşlarda Osmanlı ordusunu mağlûp etti.

Varna Meydan Savaşı (Tablo: Chelebowsky, İstanbul Askeri Müzesi)

Zaferden sonra II. Murat, yeniden Manisa'ya çekildi. Bir buçuk yıl sonra Edirne'deki Yeniçeri ayaklanması üzerine Edirne'ye döndü. Yeniden tahta geçti (1446). Hemen sefere çıkarak Amavutluk ayaklanmasını bastırdı. Mora ve Eflâk'ı kendine bağladı. Bu arada padişahla anlaşmak isteyen Eflâk beyi I. Vlad Drakul, I. Hunyadi Yanoş tarafından öldürüldü.

Amavutluk seferinden sonra II. Murat'ın Sofya'ya geçmesi, Hunyadi Yanoş'u yeniden harekete geçirdi.

II. Murat

VARNA SAVAŞI (10 Kasım 1444)

*Balkanlarda uğranılan başsırsızlıklar sonucu II. Murat, Karaman sefen dö-
nüşünde Edime'ye gıtmadı.*

İl, Mehmet (Fâthî), tahta geçtiği zaman 12 yaşındaydı. Haçlılar, bu durumdan yararlanmak istedi. Segedin atlaşması'nı zaten bir oyalama olarak imzalamışlardı. Amaçları, yıpa hazırlandıktan sonra tekrar saldına geçmekti. Kardinal Sezanni, Papa'nın anayı alınmadan yapılan atlaşmanın geçerli olamayacağını; ilen sürerek, atlaşmayı geçersiz saydığını ilân etti. Tuna nehrini geçen Haçlılar, Osmanlı topraklarını istilâya başladılar.

Balkanlar'daki bu beklenmeyen gelişme karşısında, başta Sadrazam Çandarlızade Halil Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çağrı, II. Murat'ın yeniden tahta geçmesini istediler. Bu amaçla, II. Murat'ı Edime'ye çağırdılar. Ancak, bu konuda paşalar arasında görüş ayrılığı ortaya çıktı. II. Mehmet'in yakın adamı, düşmanın karşılama için hemen harekete geçilmesi düşüncesindeydiler. Başlanılan Halil Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet adamları ise, II. Mehmet'in sefere çıkmasını doğru bulmadılar ve engel oldular. Sonunda, II. Mehmet'in Edime'de kalması ve babasının çağırılması kararlaştırıldı. Bu çağrı karşısında II. Murat, Edime'ye geldi.

1444'te, Vama da 8-9 saat süren savaşın sonunda Haçlılar yenilgiye uğradıldı. Macaristan Kralı Ladislas öldürüldü. Jan Hunyat, kuvvetlerini dağıtıp toplayamadan savaş alanından kaçtı.

Haçlılann, Avrupa'nın güneydoğusunu ve İstanbul'u Osmanlılardan kurtarmak amacıyla yaptıkları saldırı, Varna'da yenilgiye uğramalarıyla sonuçlandı. Balkanlarda 500 yıl sürecek olan Osmanlı hâkimiyeti kesinleşti.

*Marin ismindeki kâfir elçisi ve maiyeti huzurunda,
II. Murat'ın bir hedefe üç defa ak atışı.
(Minyotür, Hünernâme)*

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1444

■ Edirne-Segedin Antlaşması

■ II. Murat padişahlıktan çekildi.

■ Varna Savaşı kazanıldı (10 Kasım 1444).

1445

■ Yeniçerilerin başlattığı Buğuktepe İsyanı üzerine II. Mehmet tahttan çekildi ve babası II. Murat yeniden tahta çıktı.

1446

■ İkinci kez tahta çıkan II. Murat, Mara şehirlerini geri alan Prens Constanias'a karşı Mara seferine çıktı. Savaşta yenilen Mara despotu haraca bağlandı ve Mara kentleri tekrar Osmanlı egemenliği altına girdi.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1447

- II. Murat, Arnavutluk kraliyet ailesinden Iskender Bey'in isyan etmesi üzerine Arnavutluk'a bir sefer düzenledi. Kroya (Akçahisar) Kalesi kuşatıldı ve yeni bir Haçlı seferi tehlikesi üzerine kuşatma yarım bırakıldı.

1448

- İkinci Kosova Savaşı:

Macar kahramanı ve kral nâibi Hunyadi Yanoş'un çel'k miğferinin II. Murat tarafından kılıç darbesiyle parçalanması
(Minyatür: Hunemame)

1450

- Arnavutluk'ta isyan eden Iskender Bey'e karşı ikinci bir Arnavut seferi düzenlendi. Berat kenü ele geçirildi. Kroya (Akçahisar) Kalesi ikinci kez kuşatıldıysa da alınamadı.

- Bir felç geçiren II. Murat, Edirne'de öldü Bursa'ya nakledilen cenazesi, kendisinin yapurduğu Büyük Cami'nin yanındaki türbesine defnedildi.

Kosova Savaşı'nı gösteren bir tablo

İKİNCİ KOSOVA SAVAŞI (1448):

Varna'da uğradığı yenilginin izlerini silmek isteyen Hunyadi Yanoş (Jan Hunyat), 1448'de kalabalık bir ordu ile yeniden saldırıya geçti. II. Murat, Haçlıları Kosova'da savaşa mecbur etti. Üç gün süren bu savaş, kesin bir Türk zaferiyle sonuçlandı. Hunyat, kurtuluşu yine kaçmakta buldu.

İkinci Kosova zaferi sonucu Orta Avrupa ülkeleri, uzun süre savunma durumuna geçmek zorunda kaldılar. Türkleri, Tuna'nın güneyinden değil atmak, ellerindeki toprakları koruyabilme çabasına düştüler. Bu zafer, Türklerin Balkanlarda kesin olarak yerleşmesini sağladı.

II. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Macaristan'a yaptığı akınlarla zaferini pekiştiren II. Murat 1451'de Edirne'de öldü ve Bursa'da gömüldü.

II. Murat'ın dönemi, savaşlar ve ayaklanmalar nedeniyle devletin oldukça sarsıldığı bir dönemdir. Vergilerin artması, toprak düzeninin bozulmasına yol açtı. Bu dönemde bayındırlık işlerinde ileri gidildi, çeşitli yerlerden gelen bilim ve sanat adamları Bursa ve Edirne'ye yerleştiler.

II. Murat'ın Büyük Cami yakınındaki türbesi
(Tablo: Ali Avni Çelebi, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

II. Murat (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsāniyye fi Şemâill'l-Osmâniyye)

II. MEHMET

(Fatih)

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 2 YIL (1444 -1446)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 30 yıl (1451-1481)

FATİH SULTAN MEHMET, ÇOK YÖNLÜ, İLERİ GÖRÜŞLÜ BİR PADİŞAHTI. İSTANBUL'UN FETHİ, ONUN İÇİN ÖNEMLİ BİR HEDEFTİ AMA, SADECE SURLARI YIKIP ŞEHİRLER ALMAKLA BİR YENİ ÇAĞ AÇILAMAZ, CİHANA NİZAM VERİLEMEZDİ. ÖNCE HRİSTİYAN DÜNYASININ KENDİSİNE KARŞI BİRLEŞMESİNİ ÖNLEMeye ÇALIŞTI. ANADOLU'DAKİ TÜRK BİRLİĞİNİ KURMAK İÇİN GAYRET GÖSTERDİ. O, BAŞARILI BİR KUMANDAN, BİR FİKİR ADAMI OLDUĞU KADAR BÜYÜK BİR DEVLET ADAMIYDI DA...

II. Mehmet'in tuğrası.

Yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet, II. Murat'ın oğludur. Dönemin ünlü eğitimcilerinden Molla Gürani ve Molla Hürev'den ders aldı. Siyaset ve yönetim bilgisini artırmak için şehzade sancağı olan Manisa'ya gönderildi. Burada da sıkı bir öğrenim görerek geleneksel Doğu ve İslâm bilimlerinin yanısıra, Rumca ve Lâtince de öğrendi. Yoğun iç ve dış sorunlar karşısında II. Murat, yorulduğunu belirterek 1444'te tahtını II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi.

II. MEHMET (FATİH)

Doğum tarihi	: 30 Mart 1432
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: II. Murat
Annesi	: Hümâ Hatun
Birinci kez tahta çıktığı tarih	: 1 Aralık 1444
Tahta çıktığında yaşı	: 12 yaş, 8 ay
Saltanatının sonu	: 1446
Tahttan ayrılma sebebi	: Babası lehine terk
Saltanat süresi	: 1 yıl, 9 ay
İkinci kez tahta çıktığı tarih	: 18 Şubat 1451
Tahta çıktığında yaşı	: 18 yaş, 11 ay
Saltanatının sonu	: 3 Mayıs 1481
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 30 yıl, 3 ay
Ölüm tarihi	: 3 Mayıs 1481
Ölüm sebebi	: Nikris - şeker - zehir (?)
Öldüğü yer	: Gebze, Hünkâr çayırı.
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Fatih Camii mihrabı önündeki türbesinde.
Valilikleri	: Amasya (1437-1439); Manisa (1439-1444, 1446-1451)

FATİH SULTAN MEHMET (1432 - 1481)

(Portre: Gentile Bellini)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1451

- Geleceğin Fatih Sultan Mehmet'i II. Mehmet, babası II. Murat'ın öümü üzerine Edirne'de tahta çıktı.

II. Mehmet'in Edirne'de culûsu
(Minyatür: Hünernâme)

- II. Murat'ın cenazesi Bursa'ya nakledilerek kendisinin yaptırdığı Muradiye Camii'nin yanındaki türbesine gömüldü.
- II. Mehmet'in çok küçük yaşta ki kardeşi Şehzade Ahmet, "Nizam-ı Âlem" için bağularak öldürüldü. Bu tarihten sonra Kanunname-i Âli Osman'a, şehzadelerin saltanat kavgalarına son vermek amacıyla öldürülmesinin yasalara uygun olduğunu belirten bir madde kundu.
- Dinî edebiyatın Mevlid gibi bestelenerek okunan eserlerinden biri olan Muhammediye yazarı Yazıcıoğlu Mehmet Efendi, Gelibolu'da öldü.
- Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlı topraklarına saldırması üzerine II. Mehmet, Karaman seferine çıktı. Barış isteyen Karamanoğlu İbrahim Bey'in teklifi kabul edildi.

12 YAŞINDAKİ GENÇ PADİŞAH

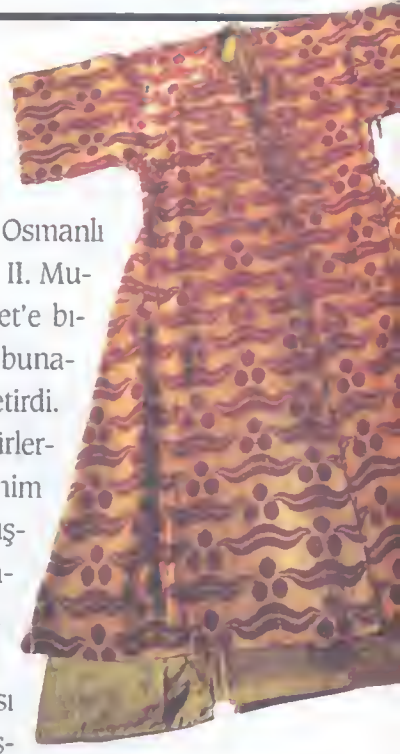
Böylece o sırada Edirne'de babasının yerine kaymakamlık görevini sürdüren II. Mehmet, Osmanlı tahtına çıktı. Bununla birlikte, II. Murat'ın, tahtı 12 yaşındaki Mehmet'e bırakması, devleti kısmen zor ve bunalımlı sorunlarla karşı karşıya getirdi. Çandarlı Halil Paşa ile öbür vezirlerden Şehabettin, Zağanos ve İbrahim paşaların kendi aralarında sürtüşmeleri içte derin yaralar açtı; ayrıca bu taht değişikliğini fırsat bilen Avrupa'nın, yeniden Haçlı ordusu kurma girişiminde bulunması dışta da tehlikenin belirdiğini göstermekteydi. Nitekim, Macar kralı, Segedin Anlaşması'nın koşullarına uymayarak, hazırlanan Haçlı ordusunun başına getirildi (4 Ağustos 1444).

II. MURAT, YENİDEN DEVLETİN BAŞINA GEÇİYOR

II. Mehmet, ilerleyen Haçlılara karşı alınacak önlemleri Divan'da konuşurken, özellikle Veziriazam Çandarlı Halil Paşa'nın isteğine uyup, babası II. Murat'a, "Hünkâr iseniz siz payitahta gelesiz ve ordunun başına geçesiz; yok eğer biz hünkâr isek emrediyorum, acele fermanım yerine gele" biçiminde bir ferman gönderdi. Bunun üzerine Edirne'ye gelen II. Murat, kurulacak ordunun başına II. Mehmet'i geçirmek istediye de, Çandarlı buna karşı çıkarak başkomutanlığı ele almasını rica etti. Böylece II. Mehmet, resmen padişahlığını korumuş oluyordu. Kısacası II. Mehmet'in padişahlığı kimi kaynaklarda değinildiği gibi bitmemiştir. İstanbul'da hazırlanan ordunun başına geçen II. Murat, Haçlıları Varna'da yenmeyi başardıktan sonra (10-11 Kasım 1444) Edirne'de çok kısa bir süre kalmış, sonra oğlunun durumunu sarsmamak için Manisa'ya dönmüştür. Ancak Varna zaferine karşın Haçlı zorlamasının kökü kazınmamıştı.

İÇ KARIŞIKLIKLAR VE BUÇUKTEPE VAK'ASI

Bu arada Haçlı donanması Karadeniz'de yeni savaş hazırlıkları yaparken, Bizans da elinde rehlin tuttuğu şehzade Orhan Çelebi'yi Rumeli'ye

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul Bağazı'nda yaptırdığı Rumeli Hisarı
(Resim: Süheyl Ünver)

geçirmeyi plânlıyordu. Aynı yıl, klasik tarihlerde Buçuk-tepe olayı olarak yer alan bir ayaklanma başgösterdi. Edirne'deki Yeniçerilerin ulufe sorununu ortaya atarak başlatılan ayaklanma güçlükle bastırıldı. İkinci Kosova Savaşı'nda ve 1450 Haziranında yapılan Amavutluk seferinde de, II. Murat'ın yanından ayrılmayan II. Mehmet, aynı yıl Dulkadiroğlu Süleyman Şah'ın kızı Sitti Hatun'la evlendirildi. 3 Şubat 1451'de aniden rahatsızlanarak ölen babasının yerine geçmek üzere Çandarlı'nın çağrısıyla Manisa'dan Edirne'ye geldi.

Fatih'in "Şahi" adlı top ve ordusu ile İstanbul'a yürüyüşü
(Tablo: Hasan Rıza, Deniz Müzesi - İstanbul)

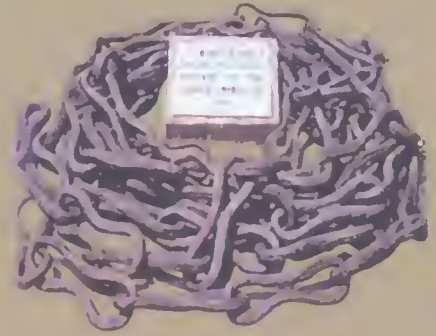
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1452

- II. Mehmet, Bizans'a gelecek yardımları önlemek ve İstanbul'u kuşatmada üs olarak kullanacağı Rumeli Hisarı'nın yapımına başladı.
- Rumeli Hisarı'nın yapımına engel olamayan Bizans imparatoru, Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti ve sur kapılarını ördürerek kapattı.

1453

- 2 Nisan: II. Mehmet'in, Edirne'de döktürdüğü ve şubat ayında yola çıkan "Şahi" adı verilen büyük top İstanbul önlerine getirildi.
- 5 Nisan: Bizanslılar, gemilerin girmesini önlemek amacıyla İstanbul halicine zincir gerdiler.

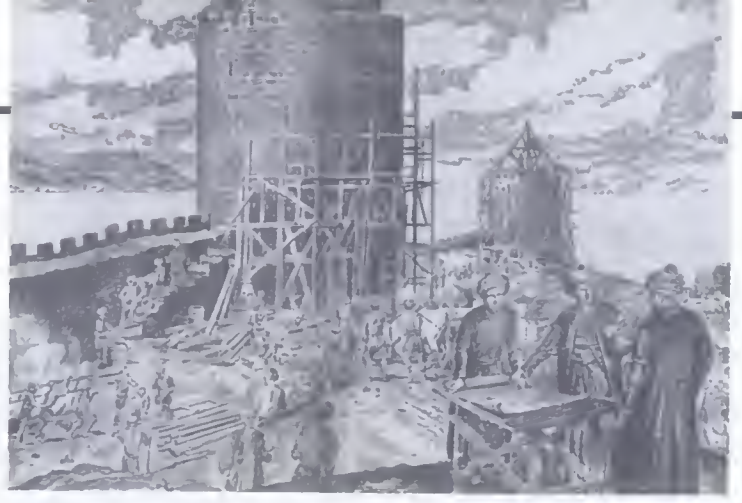

Bizanslıların, Osmanlı gemilerinin girmesini önlemek amacıyla Halic'e gerdikleri zincir
(Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

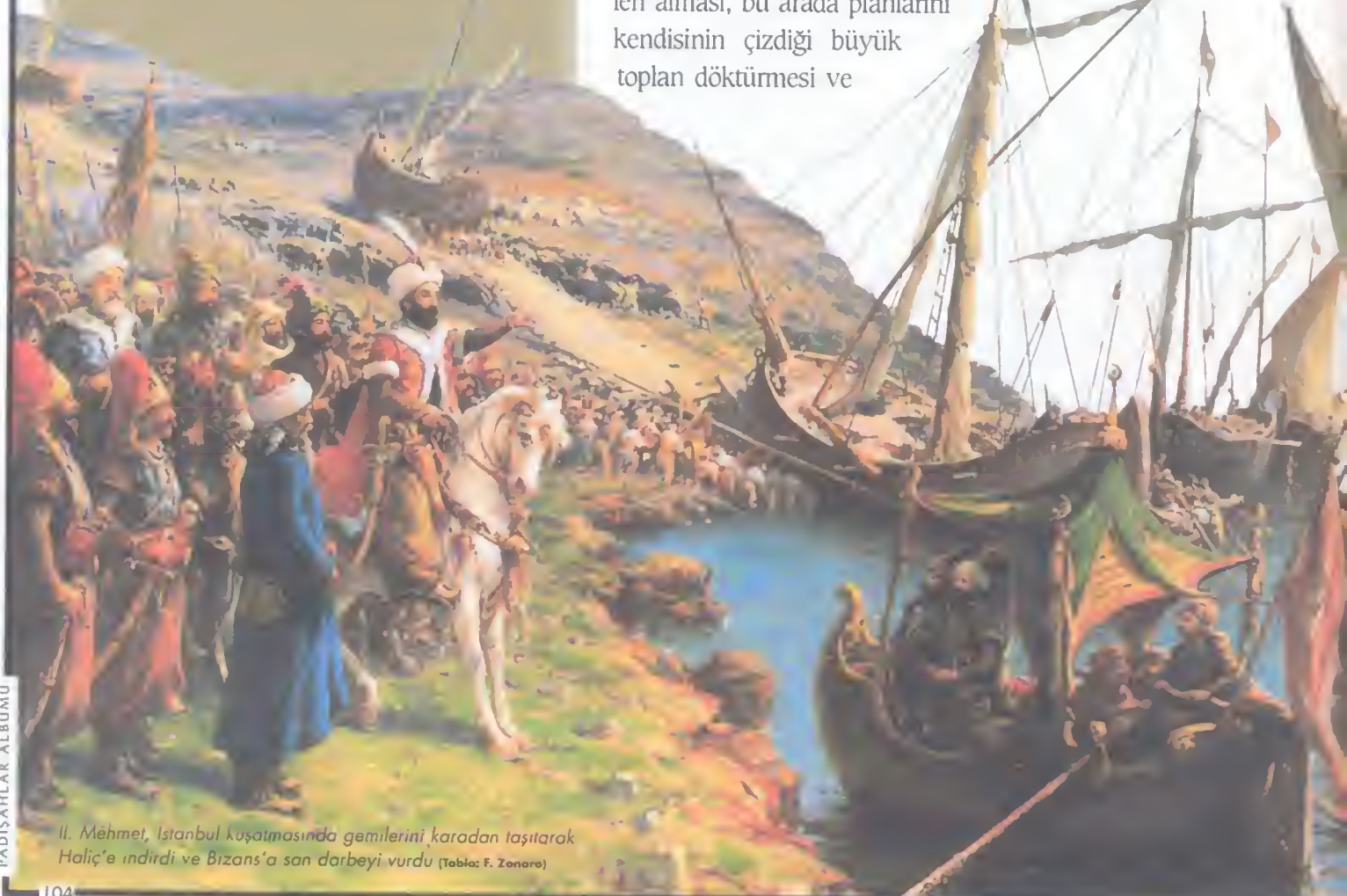
- 6 Nisan: İstanbul kuşatması başladı.
- 12 Nisan: Osmanlı donanması Dalmabahçe önlerine demirledi.
- 18 Nisan: İstanbul çevresindeki Adalar fethedildi.
- 20 Nisan: Bizans'ın yardımına gelen 5 gergi Osmanlı donanmasından kurtulup Haliç'e girdi.
- 22 Nisan: Osmanlı donanmasına ait gemiler karadan taşınarak Haliç'e indirildi.
- 23 Nisan: Osmanlı askerleri Haliç'te köprü kurdu. Bizans imparatoru, II. Mehmet'e barış teklifinde bulundu.
- 18 Mayıs: Kuşatmada önemli rol oynayan tekerlekli kule, surların önünde kullanıldı.
- 28 Mayıs: II. Mehmet, genel saldırıdan önce Bizans imparatoruna, teslim alması teklifinde bulundu.

II. Mehmet, 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı'nın inşaatını sık sık denetlerdi (Resim: Münif Fehim)

FETİH HAZIRLIKLARI VE İSTANBUL'UN FETHİ

II. Mehmet'in tahta ilk çıktığı günlerde Karamanoğulları bu saltanat değişikliğini fırsat bilerek harekete geçtiler de başarı kazanamayınca anlaşma yapmak zorunda kaldılar. Öte yandan, Balkan devletleri krallarıyla da barış anlaşmaları imzalayan II. Mehmet'in asıl hedefinin İstanbul'u fethetmek olduğu, daha o zaman anlaşılmıştı. Nitekim, 21 Mart 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı, İstanbul kuşatmasının ilk temel hazırlığı oldu. Daha henüz 20 yaşında bir genç olan II. Mehmet'in kuşatma için gereken bütün önlemleri alması, bu arada planlarını kendisinin çizdiği büyük toplan döktürmesi ve

II. Mehmet, İstanbul kuşatmasında gemilerini karadan taşıtarak Haliç'e indirdi ve Bizans'a son darbeyi vurdu (Tablo: F. Zonaro)

Fetih öncesi, İstanbul'un bilinen en eski haritalarından biri olarak kabul edilen gravür (H. Schedel, 1493)

özellikle kuşatma sırasında gemileri karadan (Humbaracı yokuşu-Asmalımescit-Tepebaşı ve Kasımpaşa) Haliç'e indirmesi, onun fetih için gerekli tüm yeteneklere sahip olduğunu gösterir. 23 Mart 1453'te, ordusuyla birlikte Edirne'den yola çıkarak 5 Nisan'da Topkapı önüne gelen II. Mehmet, kuvvetlerini zekice hazırladığı plâna uygun olarak yerleştirdikten sonra 6 Nisanda top ateşiyle kentin fethedilmesi hareketini başlattı. 29 Mayıs'a dek süren kuşatmadan sonra Bizans düştü. İyi bir komutan ve padişah olan II. Mehmet, İstanbul'u fethederek tüm dünya ve Türk tarihinin akışını değiştirdi, Ortaçağ'ı kapatıp Yeniçağ'ı başlattı. Bu büyük fetih sonrasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki yayılması hızlandı.

Fatih Sultan Mehmet'in çarşı ressamlarınınca yapılmış bir minyatürü

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

- 29 Mayıs: Genel saldırıya geçen Türk kuvvetleri, sabah saatlerinde İstanbul'u fethetti. Fethi gerçekleştiren ve bundan böyle Fatih Sultan Mehmet olarak anılacak olan II. Mehmet, İstanbul'a girdi. İstanbul başkent oldu.

Fatih, Ayasofya anında (Tablonun aslı Askeri Müzededir)

- 1 Haziran: Bizans'ın en önemli eserlerinden Ayasofya Kilisesi, camiye dönüştürüldü. Bizanslılarla anlaştığı öne sürülerek azledilen Sadrazam Çandarlı Halil Paşa idam edildi. Yerine Mahmut Paşa getirildi.
- Fatih Sultan Mehmet, yeni bir Rum Ortodoks patrik tayin etti.

Fatih Sultan Mehmet'in Gennadias Sholarias'a patriklik berahını verişini betimleyen mazaik pano (Fener Patrikhanesi - İstanbul)

İstanbul'u
fetheden
II. Mehmet, tüm
dünya ve Türk
tarihinin akışını
değiştirdi

6 Nisan 1453'te başlayan İstanbul kuşatması 53 gün gibi kısa bir sürede tamamlanarak 29 Mayıs 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girmesiyle son buldu.

BALKANLARDAKİ FETİHLER

İstanbul'un fethinden hemen sonra, daha babasının sağlığında kendisini istemediğini belli eden Çandarlı Halil Paşa'yı önce Yedikule'ye hapsedtiren Fatih Sultan Mehmet daha sonra da öldürttü. Aynı zamanda yeni seferlere çıkmak için orduyu hazırlayarak ilk Sırbistan seferine çıktı (1454). Bu sefer sırasında alınan kalelerin Firuz Bey tarafından Macar Hunyadi Yanoş'a karşı korunamaması nedeniyle Sırbistan'a yeniden sefer açan Fatih, yalnız kalan Sırp despotu ile, alınan kalelerin Osmanlılarda kalması ve yılda otuz bin florin verilmesi koşuluyla anlaşma yaptı. Ancak bir sınır sorunundan ötürü çıkan anlaşmazlık üzerine Fatih bir kez daha Sırbistan seferine çıkarak Noboberda'yı aldı (1455). Firuz Bey'e karşı başarılı olan Hunyadi Yanoş'un koruduğu Belgrad üzerine de sefer yapan Fatih, kaleyi kuşatmasına karşın çok sayıda asker şehit olduğu ve kendisi de yaralandığı için kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (1456). Bununla birlikte, Mora seferine çıkan Fatih, Mahmut Paşa komutasında gönderdiği bir kuvvete Sırbistan'ın kesin olarak fethedilmesini emretti ve Mahmut Paşa, başta Semendire olmak üzere bütün Sırbistan'ı alarak burasını Osmanlılara bağlı bir sancak hâline getirdi. Öte yandan, Bizans İmparatorunun kardeşlerinin (Thomas ve Dimitrios) elinde bulunan Mora'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Fatih, Dimitrios'un da yardım istemesi üzerine Mora seferini düzenledi ve başta Tesalya olmak üzere bütün Mora'yı ülkesi sınırları içine kattı (1458). Balkanlardaki bu fetihler sürerken Ege denizinde de üstünlük kurmak isteyen Fatih'in ele geçirdiği başta Enez olmak üzere İmroz, Taşoz ve Semadirek Limni, Midilli ve Eğriboz gibi adaların alınması izledi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1454

- İstanbul Beyazıt'ta şimdiki üniversite binasının bulunduğu yerdeki Eski Saray'ın yapımı tamamlandı.
- Birinci Sırbistan Seferi:
Sıf'ların Macar ve Ulatlarla işki kurması üzerine Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 20 bin kişilik Osmanlı ordusunu Sırbistan'a yaptığı bu ilk seferde Sıvri Lissar resmini alırsa da Semendire ele geçirilmedi. Bu ilk seferde Osmanlılar bir sonuç alamadı ve Fatih Sultan Mehmet, Evrenos'a döndü.

Fatih Sultan Mehmet'in kılıcı
(Topkapı Sarayı Müzesi)

1455

- İkinci Sırbistan Seferi:
Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunu Sırbistan'a yaptığı ikinci seferde madenleri ile tanınan Kirovalos ele geçirdi. Sırbistan'ın yağmasıyla Karaca Bey karlıtıyla bir birliktedir. Fatih Sultan Mehmet, Seferik yolu ile İstanbul'a döndü.
- Arnavutluk'ta Berat zaferi:
Evrenos'un İsa Bey komutasındaki Osmanlı ordusu İtalyanlarla işbirliği yapan Arnavutluk hükümdarı İskender Bey kuvvetlerini Arnavutluk'un Berat kenti önlerinde mağlup etti.

Fatih Sultan Mehmet
(Minyatür:
Nakkas
Sinan Bey,
Topkapı Sarayı
Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1456

- **Üçüncü Sırbistan Seferi ve Belgrad Kuşatması:** Fatih Sultan Mehmet, komutasındaki 50 bin kişilik Osmanlı ordusunu Sırbistan'a yaptığı üçüncü seferde, Graçac'ta denizden toplanan Tuna nehri yolu ile erzakları taşıyan 200 gemiye bindirdi. Belgrad'da Macar komutanı Jan Hunyad komutasındaki 60 bin kişilik Hağlı ordusu ile kanlı çarpışmalar oldu. Belgrad'a girmeye olan Osmanlı ordusu, ağır sarı oşları yüzünden kaleye giren askerlerini boş yere kaybetti. Durum kötüleşirken Macarlar bozula uğratıldı. Bir ay süren bu savaşta Osmanlı ordusu 24 bin şehit ve 300 top kaybetti. Dayı Karaca Bey ve yerleşen ağası Hasar Ağa şehit oldu. Jan Hunyad yaralandı. Bu savaşta Belgrad ikinci kez kuşatıldığı halde alınmadı.

- Belgrad kuşatmasında yaralanan Sırp Hükümdarı Hunyadi Yanoş öldü (11 Ağustos).
- Cenevizlilere ait olan Enez ve Ege adalarından Semadirek ve Taşaz fethedildi.

1458

- **Birinci Mara Seferi ve Atina'nın fethi:** Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Mara despotunu üzerine yaptığı ilk seferi, 4500 altın karşılığı barış tekliflerini Fatih Sultan Mehmet kabul etmedi. Kuzey Moravya, Korint, Tırsos, Filips, Akbı, Roşpet, Mohilar ve Patrus, Osmanlı'nın eline geçti. Fatih Sultan Mehmet, Atina'yı da yıldıktan sonra Çüşkup'e geçti.
- Sırbistan'da çıkan karışıklıklar üzerine bu ülkeye sefer yapıldı ve Semendire kuşatıldıysa da alınmadı.
- İstanbul surlarının Yedikule kısmında iki yeni sur ve kulelerin inşaatı tamamlandı.

Yedikule surlarının 19 yüzyılda yapılmış bir gravürü

Fatih Sultan Mehmet'in Belgrad Kalesine hücumu (Minyatür: Hünernâme)

KARADENİZ KIYILARI DÜŞMANDAN TEMİZLENİYOR

Ege'deki bu başarı sonrası Karadeniz'i bir Türk gölü hâline getirmeyi amaçlayan Fatih, Karadeniz kıyılarındaki kentlerin fethi için şaşırtıcı bir plân hazırladı. Buna göre Amasra, Sinop ve Trabzon üzerine yapılacak olan üç sefer birbiri ardından bir mevsimde gerçekleştirilecek ve plân gizli tutulacaktı. Nitekim, Zonguldak'ın batısında küçük bir yarımada üstünde kurulan Amasra, Cenevizlilerin elindeydi. Osmanlı Devleti'ne vergi vermekle birlikte gemileriyle çevreyi tedirgin eden Cenevizliler üzerine 150 parçalık bir donanma gönderdiği gibi, kendisi de karadan Amasra üzerine yürüdü. Ceneviz beyine yapılan teslim önerisi olumlu

karşılandığı için kale, savaşıl-
madan ele geçirildi. bu sefer
sırasında Çandaroğlu İsmail
Bey'in elinde bulunan Bakır-
küresi'nin gelini istendi ama
bey bu isteğe uymayınca, Fatih
bunu yeterli bir savaş nedeni sayarak

Mahmut Paşa'ya Sinop'un alınması emrini verdi (1461).
Bu sırada, dördüncü Haçlı seferi sonrası İstanbul'u ele ge-
çiren Lâtinlerin elinden kaçarak Trabzon'da bir imparator-
luk kurmuş olan IV. Aleksios Komnenos'un soyundan ge-
len II. Davit Komnenos, imparator olarak bulunmaktaydı.
Fatih'in Karadeniz'de izlediği fetih siyasetinden kuşkula-
nan Davit, bir yandan akrabası Uzun Hasan Bey'e, bir
yandan da Papa'ya başvurarak yardım istedi. Durumu
tehlikeli gören Fatih, bu imparatorluğa son vermek ama-
cıyla kara ve denizden Trabzon üstüne yürüyerek, kaleyi
kuşattı. Beklediği yardımın gelmemesi üzerine, ileri sürü-
len barış koşullarına uyan David'e, Serez taraflarında bir
has verildi ve böylece 158 yıl süren imparatorluk da Os-
manlıların eline geçmiş oldu (26 Ekim 1461).

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1459

■ Semendire Savaşı:

Bu savaş, Fatih Sultan Mehmet ve Mahmut Paşa'nın İtalya'daki Osmanlı ordusu ile Sırp, Bulgar ve Macar ordusu arasında Tuna nehri kıyısında Semendire kalesinde yapıldı. Düşman kuvvetleri ve önce Semendire ve diğer Sırp kaleleri Osmanlıların eline geçti. Böylelikle Sırbistanı fetih tarihi annisi oldu. Semendire savaşından sonra Fatih Macaristan'a yaptığı seferde Semendire'yi usulüne göre kuşandı.

■ Eyüp Camii ve türbesinin inşaatı tamamlandı.

■ Din bilgini ve Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin öldü.

Akşemsettin (1389 Osmanlı - 1459 Gümüş)

muhtemelen Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin bir Hacı'dır. Öğrencisi bir dâki ve sonra Osmanlı'da muhtemelen oğlu ve Hacı Bayram Velin'in mentori olmasına katıldı. Daha sonra Fatih Sultan Mehmet'in hocası olan Akşemsettin, İstanbul'un etnik ve sosyal yapıları hakkında moraliyi yükseltici konuşmalar yaptı. Fetihim son-
ra Eyüp Sultan'ın mezarını bulduğu son Hacı Bayram Velin'in ölümünden sonra Bayramîk tarikatını yurtdışı Tibbi ve tıbbiye ile ilgili yaptığı ara-
sında "Maddetü'l-Hayat", "Hall-ı-Muşevve" ve "Risale-i-Nuriyye" sayılabılır.

Fatih'in Birinci Mara Seferi sonunda Atina fethedildi (Tablo: Carl Rottman, Greek Pointing, 1974)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1460

■ İkinci Mora Seferi:

Mora'da güçlü ayanların bir uzeline Zaferan Paşa koymak istediği Osmanlı ordusu Mora'ya ikinci bir sefer düzenledi. Fatih Sultan Mehmet de Mora'ya gelerek eline katıldı. Mora'da sığıp Demetris İskarta'yı Osmanlılara teslim ederek padişahın kızı İzzetü'l-Mevâ'z'ı da Mora'da Madon Konağı'na nakletti. Osmanlıların eline geçti.

1461

■ Cenevizlilerin egemenliğindeki Amasra fethedildi.

Amasra

■ Sinop ve çevresine egemen olan İsfendiyaroğulları Beyliği, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Trabzon Rum İmparatorluğu fethedildi.

Trabzon seferi Fatih Sultan Mehmet'in kızıdır. İlk Osmanlı orduları Trabzon Rum İmparatorluğu'na saldırıya geçti. Trabzon Rum İmparatorluğu, bu saldırıya karşılık Trabzon kalesini yapımında savaşla, Mehmet Paşa'nın tasindaki Osmanlı ordusuna Trabzon kalesini denizden kuşattı. Son Trabzon Rum İmparatorluğu David Komnenin'in başta gelen kızı olan ve Komnenle gıcınca 257 yıl Trabzon Rum İmparatorluğu ortadan kaldırdı. Fatih Sultan Mehmet de David Komnenin'in kızı Anna ile evlendiği aynı yıl boşandı.

Fatih Sultan Mehmet (Tablo: Costanzo de Ferrara)

BALKAN KRALLIKLARI ORTADAN KALDIRILIYOR

Fatih, tıpkı İskender Bey gibi Osmanlı sarayında yetişen ve ilk zamanlar dostça bir siyaset izleyen III. Vlad Çepeş'in daha sonraları düşmanca hareketlere başlaması ve hattâ Osmanlı kuvvetlerine karşı ani tuzaklar kurarak askerleri tutsak ettikten sonra kazığa oturtması ve Macarlarla, Osmanlılar aleyhinde gizli anlaşmalar yapması üzerine artık Kazıklı Voyvoda adını alan III. Vlad üstüne sefer düzenlemeye karar verdi. Kazıklı Voyvoda'nın direnmesine karşın sefer başarılı geçti; Kazıklı Voyvoda, Macaristan'a kaçmak zorunda kaldı ve bölgede yeniden baskı sağlandı (1462).

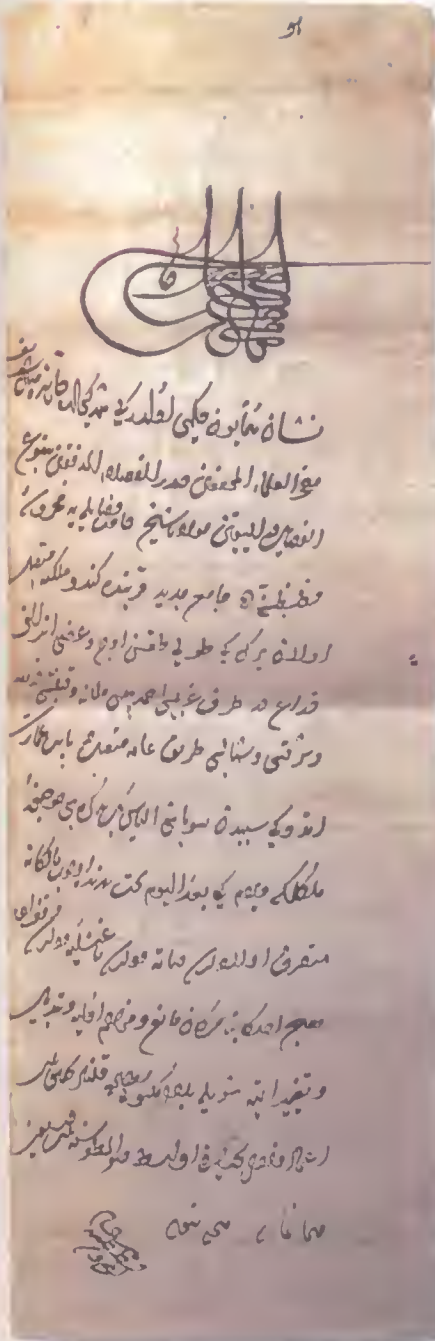
Osmanlı sarayında yetişen ama ülkesine döndükten sonra Osmanlılara vergi vermeyen İskender Bey'in, Bala-

Trabzon kalesi (Gravür: Jouanin, Paris, 1840)

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'nın 19. yüzyıldaki görünümü

ban Bey ile Arnaut Yakup Bey'i yenmesi üzerine Fatih, Arnautluk seferine çıkmaya karar verdi (1465). Arnautluk'a girdikten sonra bölgeyi daha da iyi denetlemek için Elbasan Kalesi'ni yaptırdı. Fatih'in çekilmesinden sonra Papa ve Napoli Krallığı'ndan yardım alarak Elbasan'ı kuşatan İskender Bey üzerine ikinci bir sefere çıkıldı (1467). Bir yıl sonra, İskender Bey ölünce, Arnautluk sorununun kolay çözümlenir bir duruma gelmesine karşın başta İşkodra olmak üzere, önemli kaleler 1479'a kadar kendilerini korudular. Bu tarihte Fatih'e teslim olan İşkodra, önemli bir üs hâline getirildi.

Fatih Sultan Mehmet tuğralı mülkname, 1468
(Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1462

■ Midilli Adası fethedildi.

■ Eflâk prensliği, Osmanlılara bağlı bir eyalet hâline getirildi.

Eflâk Seferi: Eflâk prensi Vojvodas Marko'nun Bugan tina'na bir yoldaşlığıyla Yunus ve Hanza bey'in şerit etmesi yüzünden Fatih Sultan Mehmet'in Eflâk'a açtığı sefer sonucu Eflâk Osmanlıya girdi. Marko da Musulman'a geçti.

1463

■ İstanbul'daki Fatih Camii'nin inşaatına başlandı.

■ Bosna ve Hersek krallığı fethedildi.

Sırbistan'ın fethinden sonra Bosna ve Hersek'te Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Osmanlıların Venediklilerle savaşması ile bu bölgeyi göndermed. Bunun üzerine bizzat Fatih sefer etti. Bu sefer sonucu önce Bosna, daha sonra Hersek fethedildi. Bosna ve Hersek'te bir yıl sonra Musulmanlığı kabul eden Bosna ve Hersek beyi'nden sonra, halkın yaşantısından mîna yapılarına kadar İslâmî bir göçünün kazarı. Bosna ve Hersek'in Musulman olması geniş bir nüfusa kadar Sırp ve Bulgar hâline gelmesine sebep olmuştur.

■ Karada ve denizde 16 yıl sürecek Osmanlı-Venedik savaşı başladı.

1464

■ Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölmesi üzerine çocukları arasında taht mücadelesi başladı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1466

- Arnavutluk üzerine sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Elbasan kalesini yaptırdı ve Akçahisar hariç tüm Arnavutluk'u ele geçirdi.
- Karamanoğlu toprakları Osmanlılara katıldı.
1466'da Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümü üzerine sonrakı çukurova arasında taht mücadelesi başladı. İbrahim Bey'in büyüğü oğlu İshak Bey, Akköyünü Hülmünderi Uzun Hasan'ın yardımıyla beyliği ele geçirdi. Bunun üzerine kardaşı Pir Ahmet Bey de Fatih'in yardım istedi. Pir Ahmet Bey, Fatih'in gönderdiği kuvvetlerle İshak Bey'i yenilgiye uğattı. Karamanoğlu İbrahim Beyliği ele geçiren Pir Ahmet Bey, Osmanlı hâkimiyetini kabul etti. Ancak, Pir Ahmet Bey bu süre sonra, Osmanlıları yardımları için istedi ve bu toprakları Verendi İsmail'e vermişti. Karamanoğlu İsmail Verendi İsmail'i anımsatmak için Fatih sefere çıktı ve Konya'da Karamanoğlu Osmanlı topraklarına katıldı. Pir Ahmet Bey Akköyü Hülmünderi Uzun Hasan'a bıraktı. Bu arada Osmanlılar ile Akköyü İsmail arasında bir anlaşma imzalandı.

- Sadrazam Mahmut Paşa azledildi ve yerine Mehmet Paşa sadrazam oldu.

1468

- Arnavutluk hükümdarı İskender Kastrioti öldü.
Arnavutluk'un beylik ailelerinden Kastriotiler'in üyesi olan Gorgi, Osmanlı Padişası II. Murat zamanında geçmişi altına giren bu ilde bir toprak olarak Elime Saracina getirilmişti. Orada Müslüman toprakları İskender ad verilen Gorgi, Osmanlı egmini gömüştü. Zamanla, Osmanlı kuvvetleri bazı savaşlara da katılarak başarılar kazanmış İskender Bey 1443'te emniyetli Arnavutluk'ta birlikte Arnavutluk kaçarak ayaklanmış, 20 yıl süren Osmanlı kuvvetleri karşısında başarıyla varlığını sürdürmüştü.

- Fatih Sultan Mehmet'in 9 yaşındaki oğlu Şehzade Cem, Kastamanu valiliğine tayin edildi.

1469

- Karamanoğullarının İçel'deki kuvvetlerine karşı sefere çıkan Rum Mehmet Paşa, Ermenek, Aksaray ve İçel'i aldıktan sonra Silifke civarında yenilgiye uğrayınca sadrazamlıktan azledildi. Yerine İshak Paşa getirildi.

İstanbul'daki ilçeye adını veren Fatih Camii

BOĞDAN, OSMANLI TOPRAKLARINA BAĞLANIYOR

Tıpkı öteki Balkan prenslikleri gibi, Boğdan da Osmanlılara vergi vermek koşuluyla yarı bağımlı durumunu 1455'ten beri koruyordu. Ancak daha sonraları iş başına geçen Stefan Cel Mare, İşkodra'nın fethiyle görevlendirilen Hadım Süleyman Paşa'nın kuvvetlerine karşı harekete geçerek bozguna uğratmıştı. Durumu haber alan Fatih, kuvvetli bir ordunun başında sefere çıkınca, Stefan Cel Mare, Papa'dan ve Avrupa krallarından yardım istedi. Osmanlı ordusunun Fatih yönetiminde sınırların geçtiğini haber alan Boğdan prensi, Osmanlılara karşı çıkmayarak savunma önlemleri aldı. Ancak Fatih'in komutasındaki Türk kuvvetleri, prensin kuvvetlerini dağıttıkları gibi, kendisini esir aldılar ve Boğdan, Osmanlılara bağlı bir sancak durumuna getirildi.

Bosna Kralı Stefan Tomaseviç de vergisini vermediği için aynı biçimde Osmanlı ordusu tarafından cezalandırılarak, toprakları iki kez yapılan sefer sonrası Osmanlılara katıldı. Fatih gerek Bosna, gerekse Boğdan işlerini çözüm-

ledikten sonra Stefan Kosaroviç yönetimindeki Hersek üstüne yürüdü, kralın dayanamayarak Osmanlı egemenliğini kabul etmesi üzerine Hersek de alındı.

ANADOLU'DAKİ TÜRK BEYLİKLERİ

Fatih'in Balkanlar'da sürdürdüğü bu başarılı seferler sırasında, Anadolu'da Osmanlılara bağlanmayan Karamanoğulları üstüne de sefer düzenlendi. Buraya gönderilen Mahmut Paşa'dan sonra, Rum Mehmet ve Gedik Ahmet paşalar, Karaman ülkesini tamamen Osmanlı topraklarına katmayı başardılar ve böylece Anadolu'da Fatih'e bağlı olmayan beylik kalmadı (1471).

Fatih Sultan Mehmet

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1470

- Venediklilerin egemenliğindeki Eğriboz adası fethedildi. Mahmut Paşa komutasında 200 gemiyle Osmanlı donanması ile Venedik donanması arasında Eğriboz adasında yapılan karlı savaşta Venedikler yerli Türk kuvvetine yenildi. Eğriboz adası Osmanlı topraklarına geçti.

- Fatih Camii inşaatı tamamlandı.

Fatih Camii ve külliyesi
(Minyatür: Matrakçı Nasuh 1537)

- Sadrazam İshak Paşa, Karamanoğulları beyliğine karşı sefere çıktı. Niğde, Üçhisar ve Ortahisar kaleleri ele geçirildi.

1471

- Gedik Ahmet Paşa komandandaki Osmanlı kuvvetlerince kuşatılan Alâiyye (Alanya) beyliği ele geçirildi.

1472

- Venediklilerle yaptığı anlaşmaya güvenen Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, yegeni Yusufça Mirza komutasındaki askerleriyle Karamanağlı topraklarını eski sahiplerine geri vermek amacıyla Osmanlı ordusuna saldırdı. Yapılan savaşta Gedik Ahmet Paşa kuvvetleri yenildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1472

■ Fatih Sultan Mehmet, Konya'da valilik yapan Şehzade Mustafa'yı Yusufça Mirza kuvvetleri üzerine göndererek yenilginin acünü almasını istedi. Beyşehir Gölü yakınlarındaki Kireli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, Yusufça Mirza'yı yendi ve esir aldı.

■ Tapkapı Sarayı'nın (o zamanki adıyla Yeni Saray) yapımına başlandı.

■ Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Tapkapı Sarayı çevresindeki Çinili Köşk inşaatı bitti.

■ Murat Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Aksaray'daki Murat Paşa Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

İstanbul Aksaray'da Fatih dönemi camilerinden Murat Paşa Camii

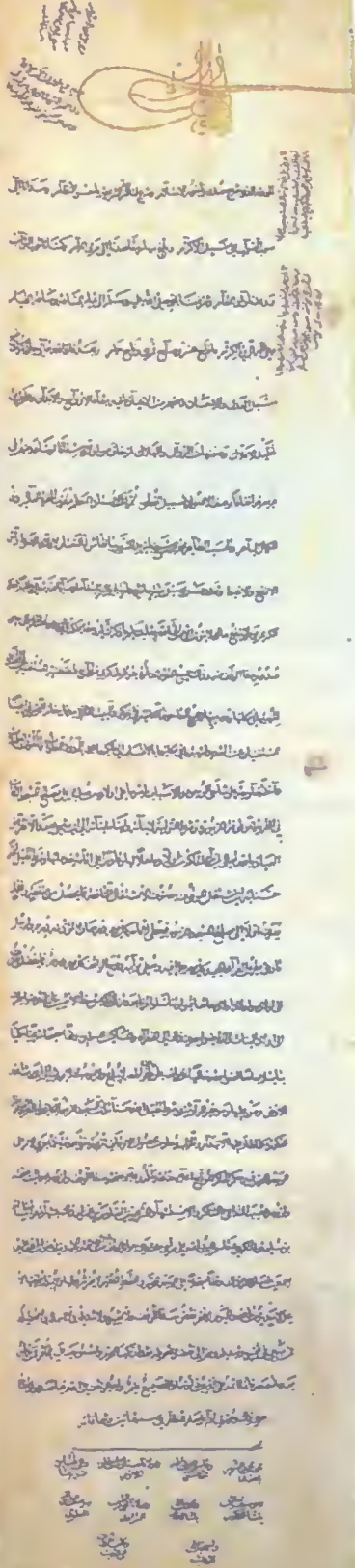
OTLUKBELİ SAVAŞI

Bu başarılarından sonra Fatih, doğuya dönük bir fetih siyaseti izlemeye koyuldu. Doğuda Karakoyunluların yerine kurulmuş olan Uzun Hasan Bey yönetimindeki Akkoyunlular, zaman zaman Fatih'in fetih siyasetine ters düşen bir siyaset gütmeyi, bu arada gerek Anadolu beylikleri, gerekse Hristiyan krallıklarıyla ittifak kurmayı sürdürmekteydiler. Tutumu ve kazandığı bazı başarıları Fatih tarafından izlenen ve huzursuzluğu giderek artan Uzun Hasan Bey, sonunda kendisini en büyük Asya sultanı sayarak 1471'de Osmanlı topraklarına kuvvet gönderip, Tokat'ı yağmaladı ve Karamanoğullarının topraklarını ele geçirdi.

Onun bu tutumuna karşın Fatih, 10 Mart 1473'te hazırladığı orduyla Üsküdar'dan yola çıktı. Cem Sultan ile Bayezid'in de kuvvetleriyle katıl-

Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Çinili Köşk

dığı Osmanlı ordusu, Tercan'da Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerinin yaklaşması üzerine, özellikle Has Murat Paşa'nın kuvvetlerinin harekete geçmesiyle öncü savaşını başlattıysa da, paşa şehit düştü ve askerleri yenilgiye uğratıldı. Bu durum üzerine hareket emrini veren Fatih, Uzun Hasan ile savaşı Otlukbeli denen yerde yapmayı kabul etti. Osmanlı tarihlerine "Şehzadeler Savaşı" olarak da geçen bu savaşta, Osmanlı ordusunun merkezinde Fatih, sağ kanadında Şehzade Bayezid, sol kanadında Şehzade Mustafa'nın yönetiminde kuvvetler bulunmaktaydı. Buna karşın Uzun Hasan Bey'in merkezdeki kuvvetleri yönettiği, Akkoyunlu ordusunun sağ kanadında oğlu Zeynel Bey, sol kanadında ikinci oğlu Uğurlu Mehmet Bey yer almışlardı. 11 Ağustos 1473'te başlayan savaşta Akkoyunluların merkezine saldıran Fatih, kısa zamanda Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerini dağıtmayı başardı; böylece Fatih, kendisinden başka güçlü bir sultan bulunmadığını, bu savaşı kazanarak bir kez daha kanıtlanmış oluyordu.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1473

■ Otlukbeli Savaşı (11 Ağustos).

XV yüzyılın başlarında Doğu Anadolu'da bir devlet kuran Akkoyunlular, Uzun Hasan zamanında çok güçlendiler. Uzun Hasan, kısa zamanda ülkesinin sınırlarını genişleterek, büyük bir devlet kurdu. Uzun Hasan kazandığı başarılarıdan sonra, kendin Timur gibi görünmeyi başlattı. Yavuz sultan Pir Ahmet Bey i dest kedi Venedik ve Osmanlı aleyhine ittifak yaptı.

Uzun Hasan'ın Osmanlı aleyhine ittifakı orda bulunması üzerine Fatih, 1473'te Akkoyunlular ile savaşa karar verdi. Uzun Hasan'ın tahtı atlı birliklerden oluşan ordusuna güveniyor ve Osmanlı Hanı, bir kısım kuvvetleri Rumeli'de bırakarak ana düşüncesinden cesaret alıyordu. Erzincan yakınlarında Otlukbeli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, ateşli silâhların yardımıyla Akkoyunlu ordusunu birkaç saat içinde yenilgiye uğrattı. Bu yenilginin sonra bir dalı kınındı toparlanamayarak Akkoyunlu Devleti Uzun Hasan'ın ölümünden sonra dağıldı.

Uğurlu Mehmet Bey Otlukbeli Savaşı'nda yenilen babası uzun Hasan a ait eşyaları ve beylik alemlerini seyrederken
(Minyatür Hünernâme)

■ Akkoyunlularla ittifak yapan Venedik, Papalık ve Rodos şövalyelerinin gemilerinden oluşan bir donanmayla Antalya, İzmir ve Mıdilli limanlarına saldırarak her tarafı yakıp yıktılar.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Kastamonu valiliği yapmakta olan Şehzade Cem, Şehzade Mustafa'nın ölümü nedeniyle boşalan Karaman (Kanya) valiliğine tayin edildi.
- Osmanlı ordusu, Venediklilerin elinde bulunan İşkodra'yı kuşattı. Uç buçuk ay süren kuşatma sonunda çak kayıp verildiği için kent ele geçirilemedi ve kuşatma kaldırıldı.
- Otlukbeli Savaşı'ndan sonra azledilen Sadrazam Mehmet Paşa idam edildi, yerine Gedik Ahmet Paşa tekrar sadrazam oldu.
- Fatih döneminin ünlü astronomi ve matematikçisi bilgin Ali Kuşçu, İstanbul'da öldü (16 Aralık).

Ali Kuşçu : Değerli yer ve tarihî bir mekandır. Bu ilde Türkistan ve Maveraünnehr Emiri Uluğ Bey'in doğan başıydı. Uluğ Bey'in Semerkant'ta doğduğu, Hz. İsmail Uluğ Bey'den matematik ve astronomi ilmini, Dulkarnai Şerifine Kirmant'da öğrenmişti ve Semerkant'a döndü. Uluğ Bey'in Semerkant'ta kurduğu rahatların başına geçti (1421). Uluğ Bey'in ölümünden sonra Semerkant'tan ayrıldı (1450). Bir süre Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanında Tebriz'de kaldı (1447). Uzun Hasan Osmanlılarla barış konuşmaları için İstanbul'a geldiği sırada Fatih'e Mehmet'i yolcu. Ünlü bilgin hayran olan Fatih, Kır (İsra) İstanbul'a çağırdı. O da ilçelik görevi için yola çıktı. İstanbul'a yerleşti. Ayasofya Müzesi'nde müdirlilik yaptı. Din, astronomi ve matematik ilmine yapılar verdi.

Başta yapıları *Unvan-ı Zevahir fi Ma'rifet-i Zevahir* (Müşaheret-i Diniyye ile İlm-i Sakiyye Risalesi) *fi'l-Hayât* (Astronomi Risalesi) *Ma'rifat-ül-Hama fi Keşf-i Mesâil* (Mesâil'in Keşfide Tevârihi) (in Ma'bulu).

Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet'e eserini sunarken
(Minyatür: Kütüphane Sakaik-ı Numaniye Topkapı Sarayı Müzesi)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Fatih'in Akkoyunlu, Karaman, Amavutluk, Bosna, Hersek, Boğdan, Mora ve adalardaki başarıları yanında Candaroğulları ile Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı elde ettiği başarılar özellikle Ba-

tı tarafından kuşkuyla izleniyordu; ayrıca yeni yeni ittifaklar da ortaya çıkmıştı. Fatih'in kurmuş olduğu gizli haberalma örgütleri, durumu günü gününe kendisine haber vererek onun hazırlıklı olmasına yardım ediyorlardı. Başta Papalık olmak üzere Venedikliler, Rodos Şövalyeleri ve Macaristan, birbirleriyle yardımlaşmaya dayalı ittifaklar yapmışlardı. Bosna seferi sırasında Macar ilerleyişi durdurulmakla birlikte, Venediklilerin deniz kuvvetleri Taşoz, İmroz ve Semadirek adalarını alarak Atina'yı işgal ettiler, ancak daha sonra Türk ilerleyişi karşısında geri çekildiler.

Bununla birlikte Fatih, 1475'te Venediklilerle anlaşma yapmayı, devletin çıkarına daha uygun buldu. Buna göre, iki taraf da birbirlerine saldırmayacaklardı. Ancak verilen üç yıllık süre tamamlanmadan Venedikliler Anadolu kıyılarına karşı saldırıya geçtiler. Bunun üzerine Fatih, Osmanlı donanmasını da harekete geçirerek Kroya'yı aldı (1478). Fatih'in bu başarısından sonra İstanbul'a gelen Venedik elçisi, Venedik Cumhuriyeti'nin barış isteğinde bulunduğunu bildirdi, fethedilen yerler Osmanlılarda kalmak üzere 16 yıllık bir anlaşma imzalandı (1479). Venediklilerin savaşı başlatmalarının asıl nedeni Kınm Hanlığı'nın Osmanlılara bağlanmasıydı. Müslüman tacirlerin yardım istemesi üzerine Gedik Ahmet Paşa komutasında gönderilen bir Osmanlı donanması Kınm'ı alarak Osmanlı topraklarına katmıştı. Venediklilerle yapılan anlaşma sonrası boş kalan Osmanlı donanması, Gedik Ahmet Paşa komutasında İtalya seferi için görevlendirildi. Bunda, Roma'nın fethedilmesi için bir hazırlık planı da sezilmek olasıdır. Nitekim Fatih, yaşamının sonuna dek bu planının gerçekleşmesi için çalışacaktır (25 Temmuz 1480'de Otranto'yı kuşatan Gedik Ahmet Paşa,

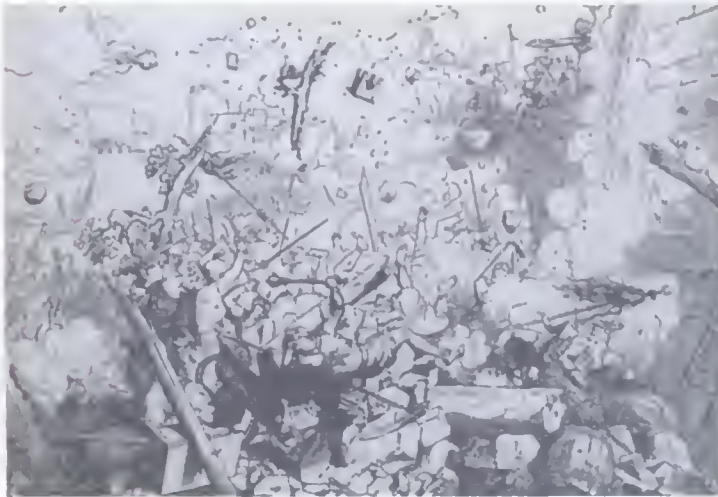
11 Ağustos 1480'de bu liman kentini fethederek kuzeyden İtalya'ya sarmak için Fatih'in emirlerini beklemeye başladı. Ancak Fatih'in Mayıs 1481'de ölümü üzerine yerine geçen II. Bayezit tarafından geri

Fatih Sultan Mehmet'in Atmeydanı'ndaki Yılanlı Sütuna şesper atışı
(Minyatür: Hünernâme)

çağıldı. Gedik Ahmet Paşa'nın kardeş kavgalarından sonra öldürülmesi üzerine, Fatih'in başlatmış olduğu bu büyük fetih tasansı sona erdi).

Fatih, Karadeniz'den sonra Akdeniz'i de bir Türk gölü hâline getirmeyi plânladığı için Gedik Ahmet Paşa'yı İtalya'ya gönderirken, Mesih Paşa komutasındaki 100 parçalık bir donanmayı da Rodos'un fethedilmesi için görevlendirmişti (1479). Üç ay kadar süren Rodos kuşatması, Mesih Paşa'nın kuşatmayı kaldırarak geri dönmesiyle sonuçlanınca paşa bu görevden alındı.

İşkodra kuşatması (Görvür: Mufassal-Osmanlı Tarihi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Sadrazam Mahmut Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Mahmutpaşa semtindeki Mahmut Paşa Camii ve külliyesinin yapımı tamamlandı.

1475

- Osmanlıların Boğdan adını verdikleri Romanya'daki Moldova prensliğine hücum eden Osmanlı ordusu yenilgiye uğradı ve büyük kayıplar verdi.
- Kırım'daki karışıklıklar üzerine gönderilen Osmanlı donanması buradaki Kefe kalesini ve çevresini ele geçirdi. Böylece Kırım Hanlığı, Osmanlı yönetimi altına girmiş oldu. Kırım Hanlığına da Mengli Giray getirildi.

1476

- Fatih Sultan Mehmet'in Boğdan seferi: Boğda, Boyla, 1450'de Osmanlı ve Venedikler arasında kabul edilmişti. Ancak, Osmanlılar Venediklilerle bir savaşın ardından 1473'te Boğdan'ı geri almış ve başkentiyle 1475'te Boğdan'ı ele almıştı. 1476'da Boğdan'ı ele alan Osmanlı ordusu, Boğdan'ı Venediklilerle paylaşmıştı. Bu arada Venedikler tarafından Venediklilerle bir savaş yapılmıştı. Bu arada Venedikler Boğdan'ı bir seferi zamanı için almıştı. Bu arada Osmanlılar, bu bir büyük kurtuluşu almıştı.

1477

- Arnavutluk üzerine sefer yapmaktan kaçınan Arnavut asıllı sadrazam Gedik Ahmet Paşa, azledildi ve hapse atıldı. Yerine Karanımı Mehmet Paşa getirildi.
- Venediklilerin elinde olan Kuzey Yunanistan'daki İnebahtı (Leponto) kalesi kuşatıldıysa da ele geçirilemedi.

1478

- Arnavutluk'taki Akçahisar (Kroya) kalesi, on üç aylık bir kuşatma sonunda fethedildi (16 Haziran).
- Fatih Sultan Mehmet, Akçahisar'dan sonra İşkodra'yı kuşattı. Üç ay süren kuşatma sırasında çevredeki kaleler fethedildiyse de kışın yaklaşması nedeniyle çevrede bir kuvvet bırakılarak kuşatmaya son verildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1478

- Tutuklanarak Rumeli Hisarı'na hapsedilen eski sadrazam Gedik Ahmet Paşa affedilerek Selânik'e tayin edildi.

1479

- **Osmanlı-Venedik barışı:**
Karada ve denizde 16 yıldır devanı eden Osmanlı-Venedik savaşına son veren İstanbul Baş Antlaşması imzalandı. Amavutluk takı Osmanlı egemenliğini kabul eden Venedikliler, İşkodrayı ve Limur adasını Osmanlı Devletine bıraktı ve savaş tazminatı ödemesi kabul etti. Buna karşılık Venedik, İstanbul'da balyos (elçi) bulundurma ve Osmanlı yarımadesindeki yerlerde ticaret yapma hakkını elde etti.
- Yunanistan'ın batı sahilindeki Levkas (Aya Mavri), Kefalonya ve Zenta adaları Gedik Ahmet Paşa yönetimindeki Osmanlı donanması tarafından zaptedildi.
- Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten bir ressam gönderilmesini istemesi üzerine seçilen ünlü İtalyan ressam Gentile Bellini İstanbul'a geldi. Gentile Bellini (1429-1507), Portreleri ve Venedik manzaralarıyla tanınan Bellini, Rönesans döneminin ünlü bir sanatçı ailesine mensuptur. Babası Jacopo ve kardeşi Giovanni de ressamdı. Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten usta bir ressam istemesi üzerine Eylül 1479'da İstanbul'a gönderildi. Fatih tarafından ıktinlikle karşılanan Bellini, Aralık 1480'değin İstanbul'da kaldı. Bellini, 1480 yılında da Fatih'in bir portresini yaptı. Şu anda Londra'daki Ulusal Galeride bu ünlü bu resmin daha büyük boyda bir kopyası İtalyan ressam Fausto Zonaro tarafından yapıldı ve Topkapı Sarayı'na kondu.

Fatih Sultan Mehmet

MISIR SORUNU VE II. MEHMET'İN ÖLÜMÜ

Fatih'in fetih tasansı içinde olmakla birlikte uygulama alanına koyamadığı bir başka iş de Hicaz su yolları sorunundan kaynaklanan Mısır (Memlûk) sorunudur. Bu sorunun zaman zaman ortaya çıkmasında hiç kuşkusuz Maraş ve Elbistan taraflarında egemenlik süren Dulkadir Beyliğinin büyük payı vardı. Çünkü bu beylik, çıkarları gereği, bir yandan Osmanlılara yakın görünmeye çalışırken, öte yandan da Mısır'a yakın bir siyaset izlemekteydi. Bunu bilen Fatih, Mısır ve Dulkadir sorununu birlikte düşünmüş olmasına karşın kansının Dulkadir Beyi'nin kızı olması nedeniyle kendisine yandaş Dulkadir beylerini işbaşına getirerek istediklerini gerçekleştirme olanağı elde etmiştir. Nitekim Mısır'a yandaş olan Şahbudak Bey'e karşı Fatih'in Alaüddeve Bozkurt'u tutması, bunun en açık bir kanıtıdır. Savaş meydanlarında yıpranan ama başandan başanya koştugu için rahatsızlığını bile düşünecek zamanı olmayan Fatih, kimi kaynaklara göre Mısır, kimilerine göreyse (oğlu Cem'i Suriye sınırına göndermesine karşın) İtalya seferinin hazırlıklarını titizlikle sürdürdü ve her zaman olduğu gibi yalnız kendisinin bildiği sefere çıkmak üzere 1481'in baharında Kapıkulu askerleriyle birlikte Üsküdar'a geçti. Uzun zamandan beri belirtileri görülen damla (gut) hastalığının yeniden etkisini göstermesi üzerine Üsküdar'daki karargâhta dinlenen Fatih, biraz düzelince orduya hareket emrini verdi. Üsküdar'dan kalkan ordu yoluna devam ederken, Fatih de araba içinde orduyu izliyordu. Gebze yakınlarında Tekfurçayın'na (Hünkârçayın) indiği sırada rahatsızlığı artan Fatih birden fenalaştı ve burada 3 Mayıs 1481'de öldü.

Levkas Adası'nın adı bilinmeyen bir ressam tarafından yapılmış tablası (XIX. yüzyıl)

Eyüp Camii (Gravür: Bartlett)

HİZMETLERİ

Güçlü bir asker ve devlet adamı olduğu kadar geniş görüşlü bir fikir adamı olarak da tanınan Fatih Sultan Mehmet, edebiyat, din felsefesi meselelerine, coğrafya, matematik ve astronomiye özel bir ilgi duydu. Bu yüzden fetih-ten sonra sekiz manastır ve kiliseyi medrese hâline getirdi. Zeyrek ve Ayasofya medreselerini açtı. 1470'te bitirilen ve kendi adıyla bilinen caminin çevresine sekizli medreselerini (Semaniye), sonra da gerilerine tamamlayıcı tetimmeleri yaptırarak bir imaret, bir dârüşşifa ilâve ederek bunları vakıflara bağladı. Ayrıca bugün Vefa adı verilen semtte Şeyh Ebul Vefâ için bir cami yaptırdı; Eyüp'te Ebu Eyyubi'l-Ensârî'nin mezarı yanına bir cami bina ettirerek, buna sonra medrese ve imaret ilâve etti. Devrinin en büyük bilginleri; fıkıhta Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürânî, Molla Yegân, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi, metamatikte Ali Kuşçu ve özellikle sevdiği kelâm bilgini Hocazade'dir. Türk Sultanının isteği üzerine Gentile Bellini, İstanbul'a gelerek (Eylül 1479-Ocak 1481) Fatih Sultan Mehmet'in resmini yaptı ve Yeni Saray'ın (Topkapı Sarayı) duvarlarını Rönesans üslûbu fresklerle süsledi. Fatih Sultan Mehmet, şair bir hükümdar olarak Avnî mahlasıyla şiirler yazdı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

■ İtalya seferi ve Otranto limanının fethi.

Gedik Ahmed Paşa komutasındaki Osmanlı donanması ile Napoli Kralı'nın elinde bulunan Otranto'da yapılan ve 15 gün süren çarpışmadan sonra Napoli kralının ordusu Otranto'dan geçirdi.

■ Rodos kuşatması:

60 gemilik Osmanlı donanması ile Rodos şovalyelerinin arasındaki bu savaşta Rodos adasını ve Eghien dağı kıyılarında Osmanlı donanması tarafından yapılmış idetti top atışını rahatsızlayan uç gemiler tarafından zorunlu olarak bırakıldı. Bu savaşta 1000'den fazla kişi öldü.

Rodos adasının Piri Reis tarafından yapılan haritası

Rodos kuşatmasını gösteren gravür (Gravür: Russo Turkish War)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

- Osmanlı Devleti'nde adalet işlerine bakan kazaskerlik makamı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği adıyla ikiye ayrıldı.

Fatih'in kaftanı
(Topkapı Sarayı)

1481

- Doğuya doğru bir sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Maltepe yakınlarındaki Hünkâr çayırında hastalanarak öldü (3 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet'in ölümünde Osmanlı Devleti sınırları (1481)

1457'de İstanbul'u merkez yapan Fatih; bir iç kale olarak Yedikule'yi inşa ettirip burayı devlet hazinesi olarak kullandı; 1454'te, bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu yerde Eski Saray'ı; 1478'de de Sarayburnu gerisinde Zeytinlik adı verilen Yeni Saray'ı (Topkapı) yaptırdı; 1472'de Çinili Köşkü yaptıran Fatih, İstanbul'un savunması için Çanakkale Boğazı'nda Kilitbahir ve Sultaniye kalelerini yaptırdı; tersaneyi Gelibolu'dan alıp 1462'de Kadirga limanına getirdi.

Fatih'in zehirlendiği ilen sürüldüyse de bunun doğru olmadığı ve bütün Türk padişahlarının geçirdiği damla (gut-nikris) hastalığından öldüğü bilinir. Fatih, yeni bir çağır açan hükümdardır. Onu tamamen bir hümanist ve Rönesans hükümdarı saymak doğru değildir. Ancak, onun hoşgörüsünü çocukları ve torunları devam ettiremeyerek devletin gittikçe genlemesine sebep oldular. Fatih'in öldükten sonra tahnit edilen cesedi, 3 Mayıs'tan 22 Mayıs'a kadar Yeni Saray'da (Topkapı Sarayı'nda) kaldı ve 22 Mayıs'ta, Amasya'dan İstanbul'a gelerek tahta geçen oğlu Beyazid'in Türk geleneğine uygun olarak hazırlattığı bir törenle 1470'te tamamlanan ve kendi adıyla anılan Fatih Külliyesi'ndeki türbesine gömüldü.

Fatih Sultan Mehmet

Fatih türbesi (Tablo: Zeki Kocamanoğlu)

Fatih türbesi iç görünüm (Jovanin, Paris 1840)

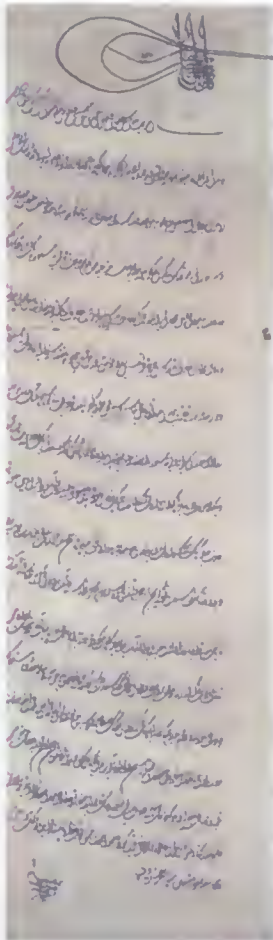
Fatih Sultan Mehmet (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâilil'l-Osmâniyye:)

II. BAYEZİD

SALTANAT SÜRESİ: 31 yıl (1481 - 1512)

SULTAN II. BAYEZİD DÖNEMİNDE BÜYÜK FETİHLER PEK YOKTUR. FAKAT BU DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN SINIRLARI KORUNMUŞ, ORDUNUN GÜCÜ ARTIRILMIŞ VE DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE BÜYÜK FETİHLERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN UYGUN ORTAM HAZIRLANMIŞTIR. OSMANLI TARİHİNİN YAZILMASINI EMREDEN İLK PADİŞAH OLMUŞ, ÜNLÜ TARİHÇİLER NEŞRİ VE BİTLİSİ'NİN ESERLERİ ONUN DÖNEMİNDE YAZILMIŞTIR.

II. Bayezid'in tuğralı berati,
1508
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Sekizinci Osmanlı padişahı II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmet'in oğludur. Amasya'da sancakbeyliği yaptı. Akkoyunlu beyi Uzun Hasan ile yapılan Otlukbeli Savaşı'nda (1473) Osmanlı ordusunun sağ kanadına komuta etti. 1481'de Fatih'in ölümü üzerine kendisini destekleyen devlet adamları ve yenicileriyle tahta çıktı. Kardeşi şehzade Cem ile taht kavgaları yüzünden hep tedirgin yaşadı.

II. BAYEZİD

Doğum tarihi	: Ocak 1448
Doğum yeri	: İstanbul
Babası	: II. Mehmet
Annesi	: Gülbahar Valide Sultan (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 4 Mayıs 1481
Tahta çıktığında yaşı	: 33 yaş 4 ay
Saltanatının sonu	: 24 Nisan 1512
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 22 yıl
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1512
Ölüm sebebi	: İntihar (rivayet)
Öldüğü yer	: Çarlu dolayında, Dimetaka'ya giderken
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Bayezid Camii mihrabı önündeki türbesi

II. BAYEZİD (1448 - 1512)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- Fatih Sultan Mehmet'in ölünü üzerine agulları II. Bayezid ve Cem Sultan arasında iküdar mücadelesi başladı.

Istanbul'da çıkan olaylarda Cem taraftan Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa öldürüldü ve tahta, II. Bayezid Amasya'dan gelene dek oğlu Şehzade Korkut vekâletini çıkardı (4 Mayıs).

- II. Bayezid, valilik yapmakta olduğu Amasya'dan İstanbul'a gelip tahta çıktı (21 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet öldüğü zaman, büyük oğlu Bayezid Amasya, küçük oğlu Cem, Konya valisi idi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Fatih'in ölümünü askarın gizliken, aynı zamanda Bayezid ve Cem'e haberi gönderdi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa Cem'in paşaları ile görüşüyor, bu amaçla bazı tedbirler alıyordu. Bayezid'den önce Cem'i İstanbul'a getirmeye çalıştı. Ancak Karamanî Mehmet Paşa'nın rakibi, Cem'i önderin halefliği için adını ve askerî kişiliğiyle Ayıkkanar Yençinler Karamanî Mehmet Paşa'yı Münter Yençinler Bayezid'in 11 yaşındaki oğlu Korkut'u, babasına vekâleten tahta çıkardılar. Bir süre sonra İstanbul'a gelen Bayezid, oğlu Korkut'tan saltanatı resmen teslim aldı.

II. Bayezid'in cülusu (Minyatür; Hünernâme)

- II. Bayezid kuvvetlerini Bursa'da yenen Şehzade Cem de Bursa'da tahta çıktı (28 Mayıs).

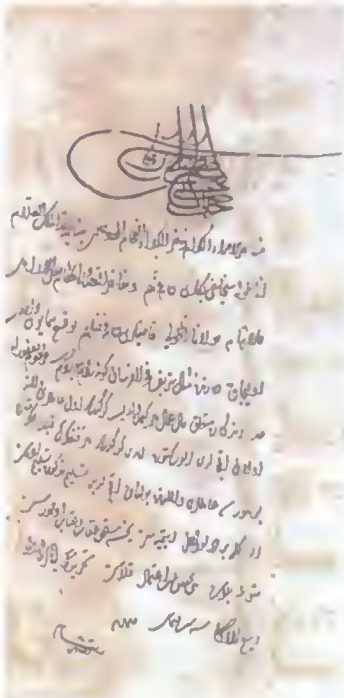
Cem Sultan (Âşık Çelebi'nin Meşairü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

CEM SULTAN OLAYI

Şehzade Cem, 1481 Haziranında Yenişehir'de yenilgiye uğratılınca Suriye'ye, oradan da Mısır'a kaçtı. Mısır sultanı Kayıtbay'ın yardımıyla birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra 1482 Temmuz ayında Rodos şövalyelerine sığındı. Aynı yılın Eylülünde Fransa'ya götürüldü. Osmanlı Devleti, Cem'in Napoli'de öldürülmesine kadar (1495) Hristiyan ülkelerince devletin parçalanmasına alet edilmesi ihtimali ile karşı karşıya kaldı. Cem hayatta oldukça Bayezid, durumunu emniyette görmedi ve büyük teşebbüslere girişemedi. Fakat bu süre içinde Hersek, Osmanlı idaresi altına sokuldu (1483). 1484'te yapılan Boğdan seferiyle Tuna ağzındaki Kili ve Kuzey Besarabya bölgesindeki Akkerman kaleleri alındı.

OSMANLI-MISIR SAVAŞI

Mısır Kölemen Devletiyle yapılan savaşlar Bayezid devrinin en önemli siyasî olayıdır. Harbin sebebi, Kölemen hükümdan Kayıtbay'ın Cem'i bir hükümdar gibi karşılaması, Karamanoğlu Kasım Bey'in eski beyliğini ele geçirme isteğine taraftar olması, ayrıca Adana-Tarsus bölgesindeki Ramazanoğulları beyliğinin iç işlerine kanşmasıdır.

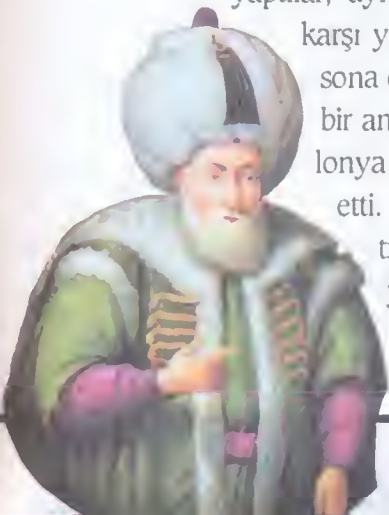
Şehzade Cem tuğralı ferman,
19 Mayıs 1481
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Bu yüzden Ramazanoğlu Mehmet bey, Bayezid'e sığındı ve ülkesini Osmanlılara bıraktığını bildirdi. Osmanlı-Mısır savaşları altı yıl sürdü (1485-1491), fakat kesin bir sonuç sağlanamadı. Tuna beyinin aracılığıyla İstanbul'da yapılan anlaşmaya göre Ramazanoğulları ülkesi Osmanlılarda kaldı, yalnız Çukurova'daki üç kasaba Kölemenlere verildi.

MACAR ORDUSU YOK EDİLİYOR

1492-1495 yılları arasında Osmanlı akıncıları devamlı olarak Tuna nehri ve Bosna ötesindeki Hırvatistan, İllirya, Styria, Sirmiya ve Venedik'in kuzey taraflarına,

Banat, Carniola, Carinthia'ya akınlar yaparak Hristiyan ülkelerine dehşet salmışlardı. Bu akınlardan birinde, 1492'de Villach civarında ağır bir yenilgiye uğramakla beraber 1493'te Adbina'da Hırvat kuvvetlerini hemen hemen imha etmişlerdi. Bu hareket 1495'te Macarlarla yapılan 30 yıllık bir anlaşma ile sona erdi; fakat Osmanlı akıncılarının faaliyetleri başka yerlerde devam etti. Kili ve Akkerman, Osmanlıların eline geçince Polonya'nın Karadeniz'le bağlantısı kesildiğinden engeli ortadan kaldırmak üzere bu devlet, Boğdan'ın kendine bağlamaya çalıştı. Boğdan beyliği Tuna boyundaki Osmanlı sancakbeylerinin de yardımı ile karşı koymayı başardı. Suçeva (Suceava) kaleşi kuşatmasından vazgeçmek zorunda kalan Polonyalılar, 1497'de Bukovina'da Kozmin yakınında da yenildiler. Osmanlı akıncıları, Kırım süvarilerinin de desteği ile 1498'de Galiciya ve Podolya topraklarına girerek büyük tahribat yaptılar, aynı yılın sonbaharında Galiciya'ya karşı yapılan diğer bir akın da felâketle sona erdi. Polonya 1499'da Boğdan ile bir anlaşma yaptı, bunu Osmanlı - Polonya anlaşmasının yenilenmesi takip etti. Bayezid, ordusunun gücünü artırmak için topçu ocağında ıslahat yaparak o zamana kadarkinden daha fazla ateş gücü sağladı.

II. Bayezid

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- II. Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Şehzade Cem'in kuvvetleri arasında Bursa yakınlarındaki Yenişehir'de yapılan savaşta yenilen Cem Sultan önce Konya'ya, ardından da Mısır'a kaçtı.

Babasının ölümünü zamanır da öğrenemeyen Cem II. Bayezid'in padişahlığını tanımadı. Tam zana çıkışmak isteyen Cem, padişah kuvvetleri ile Bursa yakınlarında, Bursa'yı geçerek Anadolu'nun para bastırma Cem II. Bayezid'in kuvvetleri ile, devletin kye hakimiyetini ve Anadolu'nun kendine bırakılmasını istedi. Bayezid'in kuvvetleri, bunun sonucu, karşı karşıya kaldı. Bu savaşta, Cem Anadolu'ya geçerek Bayezid'i Bursa üzerine yürüttü. Yenişehir'de yapılan savaşta, Cem Sultan önce Konya'ya, ardından da Mısır'a kaçtı. Mısır'a kaçan Cem, Memlûklere sığındı.

- İtalya topraklarından Otranto'yu işgal eden Gedik Ahmet Paşa'nın, Fatih'in ölümü üzerine İstanbul'a çağınmasından sonra bir saldırı düzenleyen İtalyanlar kaleyi geri aldı.

1482

- Kahire'de Memlûklere sığınan Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçti ve Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti.

Osmanlı Devleti'nin, Karamanoğulları ile yapılan savaşta, Karamanoğulları'nın daveti üzerine Anadolu'ya geçerek Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti. Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçerek Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti. Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçerek Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti.

Cem Sultan

Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçerek Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti. Cem Sultan, Karamanoğullarının daveti üzerine Anadolu'ya geçerek Konya'da Osmanlı ordusuyla yaptığı savaşlarda mağlûp oldu ve önce Rodos'a, ardından da Fransa'ya gitti.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1482

- II. Bayezid, Cem Sultan'la mücadelesinde kendi yanında alan, ancak Cem'den yana olduğundan kuşkulandığı Sadrazam Gedik Ahmet Paşa'yı idam ettirdi (18 Kasım).

- Osmanlı-Venedik barış antlaşması yenilendi.

1483

- II. Bayezid Marova seferine çıktı.
- Cem Sultan olayları nedeniyle ihmal edilen Hersek'te başlayan karışıklıklar üzerine Hersek yeniden işgal edildi.
- Karamanoğlu Kasım Bey'in ölümü üzerine yönetimindeki İçel Beyliği'ne Mahmut Bey getirildi.

1484

- II. Bayezid, Boğdan (Moldova) üzerine sefere çıktı. Tuna üzerindeki Kilya (Kili) kalesi ve Akkerman kaleleri fethedildi. Bu seferde Kırım ordusu, Osmanlı ordusu yanında yer aldı. Boğdan'ın fethi ile Kardeniz'in kuzeybatı ve güney kıyıları Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

Kırım Hanı Mengli Giray Han sefere katılmak üzere II. Bayezid huzurunda
(Minyatür: Hünernâme)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Ege ve Adriyatik denizinde çeşitli yerlerde yaptırdığı gemilerle de donanmanın gücünü artırdı. Bütün bu hazırlıklar Venedik ile muhtemel bir savaş içindi;

çok geçmeden Venediklilerin Mora, Arnavutluk ve Dalmaçya sahillerinde, aradaki anlaşmayı ihlâl eder mahiyet-teki hareketleri savaşın başlamasına sebep oldu. Karadan padişahın emrindeki ordu, denizden de donanmanın baskısı sonucunda İnebahtı (Aynabahtı: Lepanto) 1499 Ağustos'unda Osmanlıların eline geçti; bundan evvel Osmanlı donanması, Brodano (Zensiyö) deniz savaşında Venedik donanmasını geri çekilmeye mecbur etti. Bosna gazileri, Friuli bölgesine büyük bir akın yaptılar; İnebahtı'nın zaptından sonra Vicenza'ya kadar Venedik topraklarını tahrip ettiler. Modon, Koron ve Navarin 1500 yılında, Adriyatik sahilindeki Draç (Durazzo) 1501'de Osmanlıların

II. Bayezid döneminde Osmanlı Donanması

(Matrakçı Nasuh "Tarih-i Sultan Bayezid"den çizim Ülker Erke, Kültür Bakanlığı, 1998)

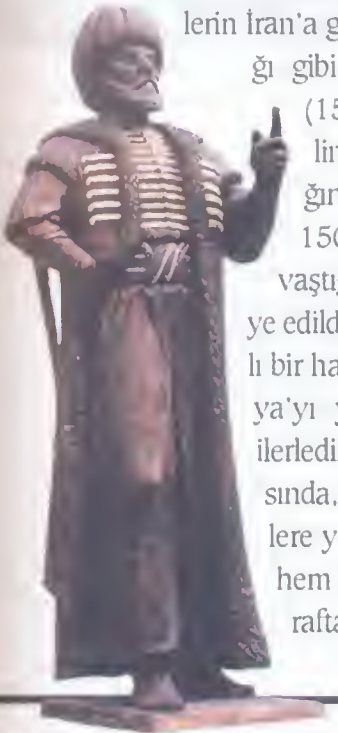
1486 yılında II. Bayezid tarafından yaptırılan Amasya'daki II. Bayezid Külliyesi

eline geçti. Aynı yıl bir haçlı donanmasının Midilli adasını kuşatma teşebbüsleri, Saruhan valisi şehzade Korkut ve donanma ile gelen Hersekzade Ahmet Paşa'nın gayretlerine rağmen başarılı olmadı (1501). Venedik 1502'de banş istedi; bunun için son anlaşma 1503'te tamamlandı.

SÜNNİ-Şİİ ÇATIŞMASI

1503 ile 1512 yılları arasında Osmanlı Devleti doğuda gittikçe büyüyen bir kriz ile karşı karşıya kaldı. Şii mezhebinin başı olarak ortaya çıkan İsmail Safevî, 1499'da faaliyete geçerek kısa zamanda bütün İran'ı idaresi altına aldı. Şii mezhebi adına yapılan şiddetli propaganda faaliyeti, Anadolu'daki Türkmen aşiretler arasında etkili oldu. Sünnî Müslümanlığı temsil eden Osmanlılar, toprakları içinde Şii mezhebinin yayılma tehlikesine ilgisiz kalırlarsa ileride bir kısım bölgelerin Safevîler idaresine geçmesi ihtimaline dayanarak dikkatli olma zorunluğunu hissettiler. Anadolu'da Şah İsmail taraftarlığını önlemek amacıyla Alevî-

lerin İran'a gitmeleri Bayezid tarafından yasaklandığı gibi, yakalananlar da Rumeli'ye sürüldü (1502). Trabzon valisi olan Şehzade Selim, Şah İsmail'in maksadını iyi anladığından ilk darbeyi oradayken vurmuştu. 1508'de Şah İsmail, Alâüddevle Bey ile savaştığı sırada Osmanlı doğu hudutları takviye edildi. 1511'de Teke bölgesinde Şahkulu adlı bir halife idaresinde isyan çıktı. Asiler Kütahya'yı yağmaladıktan sonra Bursa'ya doğru ilerlediler. 1511 yazında Kayseri ve Sivas arasında, Sadrazam Ali Paşa emrindeki kuvvetlere yenildiler; fakat bu savaşta hem Ali Paşa hem de Şahkulu öldürüldü; Şahkulu'nun taraftarları İran'a gitti.

II. Bayezid'in, heykeltıraş Yavuz Gürey tarafından yapılan heykeli.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1485

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûkler arasında altı yıl sürecektir alan savaş başladı. Fatih'in son zamanları ile bozulmaya başlayan Osmanlı-Memlûk ilişkileri II. Bayezid döneminde daha da gerginleşti. İlk üfle a. asındaki ilişkilerin bozulmasının neticesi şunlardı:
 - 1- Fatih'in hilaz su yollarının onarılması ve hakımı kolunun tahsisinin için, Mısır'daki memlûkların kabilelerin tahsisini
 - 2- Memlûk Sultanı Kayırbay'ın, Çar Sultana, bir hükümdarın davranması ve Karamanoğlu Karam Bey desteklenmesi
 - 3- Memlûklerin Dukaklıoğlu'nun Beyliği'ne işlenmesi, karışmaları ve Ramazanoğlu'nun Beyliğini eleme için altına almak şemsiyesi.
 - 4- Hindistan hükümdarları ile II. Mahmud Şah tarafından Fatih'e gönderilen eşya, Cemed engellenerek, hediye olarak Memlûklerin Çar valisi tarafından sultan Kayırbaya gönderilmesi. Osmanlıların giderek güçlenmesi ve İslâm dünyasının lider durumuna girmekte olması. Memlûklerin habsiz bir iktidarı (1485'te başlayan savaşlar 1491'e kadar devam etti).

- İstanbul'daki Davut Paşa Külliyesinin yapımı tamamlandı.

1486

- Osmanlılarla Memlûkler arasında Adana'da yapılan savaşta Osmanlı ardusu yenildi. Kamutan Hersekzade Ahmet Paşa esir alınarak Kahire'ye götürüldü. Tarsus ve Adana, Memlûklerin eline geçti.
- Tanrısal aşkı dile getiren Tazarrunname yazarı, matematikçi, bilgin ve sadrazam Sinan Paşa öldü.
- II. Bayezid tarafından Amasya'da yaptırılan II. Bayezid Camii inşaatı tamamlandı.
- İstanbul Yedikule'deki Studios Manastırı'nın bir parçası olan Ayios Ioannes Prodromos (Vafizci Yahya) Kilisesi, kiliseden camiye çevrilerek İmrâhor Camii adıyla ibadete açıldı.

İmrâhor Camii
(Görüntü: 19. yüzyıl)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1487

- II. Bayezid tarafından Edirne'de yaptırılan II. Bayezid Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

1488

- Memlük kuvvetleriyle Osmanlı ordusunun Tarsus-Adana arasındaki Ağaçayın'nda yapıkları savaşta Osmanlı ordusu mağlup oldu.
- Rodas şövalyeleri tarafından Papalık makamına satılan Cem Sultan, Fransa'dan Rama'ya gönderildi.
- Osmanlı şeyhülislâmlarından, Fatih'in hocası Molla Gürani İstanbul'da öldü.

1489

- İstanbul'daki ilk büyük şiddetli depreminde birçok ev yıkıldı (16 Ocak).

1509 yılı depreminde İstanbul yerle bir oldu
(Resim: Münif Fehim)

II. Bayezid'i İtalya'da Borgio'nın sorayında gösteren bir tablo (Tablo: Vatikan Müzesi)

MOLLA GÜRANI (1416-1488): Asıl adı Şemseddin Ahmet Bin İsmail olmak-

la birlikte Gürani'de doğması nedeniyle Molla Gürani olarak anılır. Öğrenimini Bağdat, Diyarbakır ve Hasankeyf'te ünlü bilginlerden ders alarak tamamladı. Kahire'ye giderek (1434) ünlü bilgin Asakalani'nın derslerini izledikten sonra Mısır'da Berkukye Medresesi'nde fıkıh dersleri verdi. Gurunu ve geçimsizliği yüzünden Mısır'dan kovulunca Osmanlı bilginlerinden Malla Yegân tarafından II. Murat'a takdim edildi. Bursa'da Kaplıca Medresesi müderrisliğine atandı. Bir yıl sonra Manisa'da sancakbeyi olan Şehzade Mehmet'e (Fatih) hoca oldu. Şehzade Mehmet padişah olunca kazaskerliğe getirildi. Keyfi uygulamaları nedeniyle bu görevden alınarak Bursa kadılığına gönderildi. Ancak kısa bir süre sonra bu görevden de alınınca, hac bahanesiyle ülke dışına gitti. 1457'de İstanbul'a döndü. Yeniden Bursa kadılığına atandı. Burada Kur'an tefsirini tamamlayarak Fatih'e sundu. Bunun üzerine 1480'de, ölünceye dek yürüteceği Şeyhülislâmlık görevine getirildi. Daha çok ilâhiyatçı olarak tanınan Malla Gürani, gazeller de yazdı. Bugün adıyla anılan mahallede yaptırdığı caminin avlusuna gömüldü.

Başlıca eserleri: Gayetü'l-Mesani fi Tefsiri Kelâmü'r-Rabbani (Tann Kelâmının Açıklanması Yalunda Tekrann Amacı), Keşfü'l-Esrar an Kıraatı Emmeti'l-Ahyar (Hayırlı İmamların Okuyuşu Konusundaki Sırların Açıklanması)

Molla Gürani'ye oit El-keşşerül cöri ilö riyözî'l - Buhârî odli eserinin ilk iki sayfası
(Murat Molla Kürüphanesi)

BABA-OĞUL ÇATIŞMASI

Gençliğinde eğlenceli bir hayat süren Bayezid, yaşlandığında yalnızlığı ve ibadeti tercih etti. İlerlemiş yaşı, devlet işlerine bakmasına engel olduğundan idareyi vezirlere bıraktı. Oğullarından Ahmet Amasya'da, Selim Trabzon'da, Korkut Antalya'da, Şehinşah Karaman'da bulunuyordu. Selim ve Ahmet arasında bir taht rekabeti başlamıştı. Selim, 1511'de Kınım'daki Kefe'ye gitti, Kınım hanının desteğini sağladı ve Tuna'dan geçerek ilerlemeye başladı. Bir yandan da kendisine Rumeli'de bir yer verilmesini istedi. Bayezid, oğlu ile çarpışmaktan çekinerek onu Semendire'ye tayin etti.

II. Bayezid'in altın sikkesi.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1489

- Memlükler tarafından kuşatılan Adana teslim oldu.
- II. Bayezid tarafından Çorum-Osmanak arasında yaptırılan II. Bayezid köprüsü inşaatı tamamlandı.

II. Bayezid'in kılıcı

1490

- Osmanlı Devleti ile Leliştan (Polonya) arasında barış antlaşması imzalandı.
- Dulkadiroğlu Beyliği'nin de Memlükler yanına geçmesiyle oluşan ordu ile Osmanlı kuvvetleri arasında Kayseri'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlûp oldu.
- II. Bayezid'in hazinebaşısı tarafından İstanbul Divanyolu'nda yaptırılan Firuzağa Canı inşaatı tamamlandı.

1491

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlük Devleti arasında altı yıl devam eden savaş, Kahire'de yapılan barış antlaşmasıyla son buldu. Her iki taraf için de büyük kayıplara neden olan bu savaşlar, Tunus beyinin aracılığı ile sona erdi. Osmanlılar, bu savaşlarda ele geçirmiş oldukları Çukurova yöresini (Mekke ve Medine evkafına ait olması nedeniyle) Memlüklere bıraktılar.

II. Bayezid huzurunda Tunus Sultanı'nın hediye ettiği bir arslan ile su sığırının mücadelesi ve II. Bayezid'in su sığırını öldürmesi (Minyatür: Hünemano)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1491

- İstanbul Tunel'de Galip Dede Dergâhı olarak da anılan Galata Mevlevihanesi inşaatı bitti.

Galata Mevlevihanesi
(Gravür, 18. yy. Divan Edebiyatı Müzesi)

1492

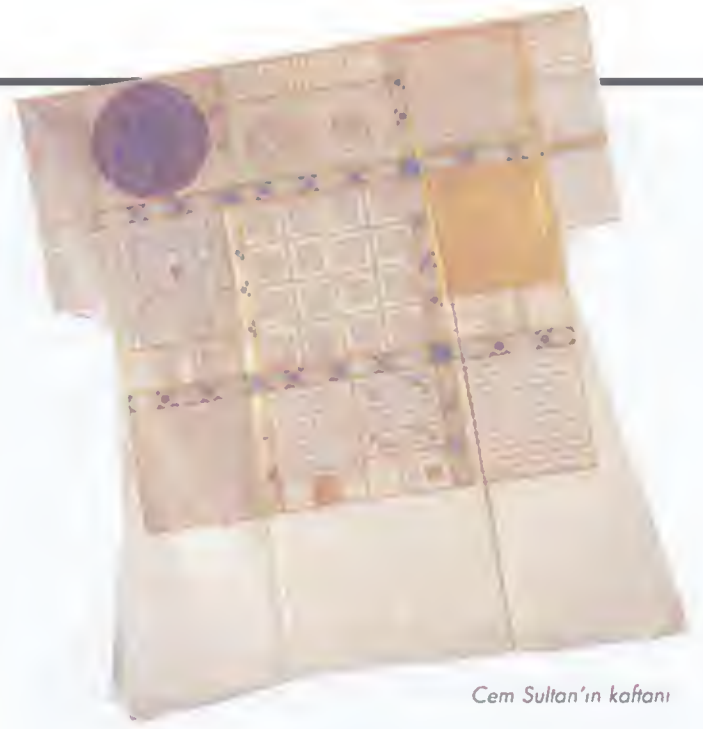
- Macaristan seferi ve Belgrad kuşatması: Macaristan'ın uzun süfere çıkan Hadım Süleyman Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusunun Erdel'de Armanyaya yakınlarına kadar ulaşan Osmanlı ordusu Mihaloğlu Ali Bey kumandasındaki Türk alaylarının da Almanlara yenilmesi ve büyük kayıplar olması üzerine Osmanlılar geri çekildiler.

1493

- Basna Beylerbeyi Yakup Paşa kamutasındaki Osmanlı ordusu, Hırvatistan'ın Kırbağa (Adbina) bölgesinde Macarlarla yaptığı savaşta Macar ordusunu mağlûp etti ve büyük kayıp verdirdi.

1495

- Napoli'ye getirilirken hastalanan Cem Sultan öldü (25 Şubat). Ağabeyi II. Bayezid ile gıuşuğu kırdar müradelesir de vâkıf Cem'i Rodos şövalyelerine sığınmış, ancak II. Bayezid ile anlaşılan şövalyelerce serbest bırakılmayarak Fransa'ya yollanmıştı. Fransa'ya iç vâkıf karları Cem, daha sonra Papa VII. İnnosent'e teslim edildi. Bu sırada Fransa Kralı VIII. Şarl İtalya'ya girdi. VIII. Şarl'ın amacı, Cem'i alarak İstanbul ve Kudus üzerindeki Haçlı seferini düzenlemekti. VIII. Şarl, bazı şartlarla Cem'i Papa'dan aldı. Cem Napoli'ye geldiği zaman hastalandı. 1495'te ölen Cem'in cenazesi Bursa'ya getirildi. Cem'in, II. Bayezid'in parçası Papa tarafından zehirlendiği de ileri sürülmektedir. İlyas Şarî olan Cem Sultan'ın Türkçe ve Farsçe'de hak üzere iki Divanı vardır.

Cem Sultan'ın kaftanı

ŞEHZADE SELİM YENİLİYOR

Sadrazam Ali Paşa, Şehzade Ahmet lehine çalışıyordu. Selim, babasının ikamet ettiği Edime üzerine yürümeye devam etti; İstanbul'a doğru çekilen Bayezid, Çorlu yakınlarındaki Uğraş deresinde konakladı. 3 Ağustos 1511'de burada yapılan savaşta Selim yenildi, kaçarak Kınım'a iltica etti.

II. BAYEZİD TAHTTAN FERAGAT EDİYOR

Bu sırada Ali Paşa, Şahkulu üzerine sefere gönderilmişti. Şehzade Ahmet, Şahkulu vak'asından sonra İstanbul'a yürüyerek isteklerini gerçekleştirmek için teşebbüste bulundu. Maltepe yakınlarına gelince yeniçeriler ayaklanarak Selim lehine gösterilerde bulundular. Ahmet'i istemediklerini bildirdiler. Bu sonuç karşısında Bayezid, Şehzade Selim'i, Kefe'den çağırarak Semendire'yi ona vermeye razı oldu. İstanbul'da Şehzade Ahmet'in Safevîlerle bir anlaşma yapacağı hakkında bir endişe vardı; bu endişe ve yeniçerilerin Selim'i hükümdar olarak istemeleri Şehzade Ahmet'e karşı şiddetli bir çarpışmanın kaçınılmazlığını ortaya çıkardı. Bayezid bunun üzerine 1512 Nisanında Şehzade Selim lehine tahttan feragat etti. Bayezid, ikamet yeri olarak Dimetoka'yı seçti; fakat oraya giderken yolda öldü (10 Haziran 1512).

II. Bayezid

AHMET PAŞA (? Edirne-1497 Bursa)

II. Murat'ın kazaskerlerinden Veliyiddin bin İlyas'ın oğludur. Yaşamının çoğunu Bursa'da geçirdiği için Bursalı Ahmet Paşa diye tanınır. Güçlü bir medrese eğitimi görerek ilmiye sınıfına geçti; Bursa Muradiye Medresesi'ne müderris olarak atandı. Bir süre sonra Edirne kadısı oldu. Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkmasından sonra, padişahın güvenini kazanarak, kazasker, müşahip ve hoca, sonra da vezir oldu. İstanbul kuşatmasında bulundu. Sarayda önemli bir yer edindi. Ancak, saray nedimelerinden birine aşın ilgi duyması nedeniyle vezirlikten alındı, idam edilmek üzere tutuklandı. Ancak, yazdığı "kerem" redifli kasidesini padişaha sunarak ölümden kurtuldu. Bunun üzerine Bursa'da Orhon ve Muradiye Medresesi mütevelliliğine atandı. II. Bayezid'in tahta çıkmasıyla (1481) Bursa Sancakbeyi oldu. Ahmet Paşa, XV yüzyılın en önemli divan şairlerinden sayılmış, divan şiirine getirdiği olanaklar ve kusursuz, uyumlu söyleyişiyle Baki'ye kadar olan dönemi etkilediği kabul edilmiştir. Çok önemli kasideler yazmasına karşın, İran şairlerinin kullandığı sözcük ve terkiplere fazlaca yer verdiği için eleştirilmiştir "Divan"ı, 1966'da Ali Nihat Tarkan tarafından derlenerek yayımlanmıştır.

1497'de ölen divan şairi

Ahmet Paşa

(Âşık Çelebi'nin Me-Sa'irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

Ahmet Paşa Divanı'nın

ilk sayfası

(Süleymaniye Kütüphanesi)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1495

- İlk Rus elçisi İstanbul'a geldi. Ancak Mihail Pleçsef adındaki bu elçi, "görgü kurallarını bilmeyen kaba bir adam" olduğu gerekçesiyle padişah tarafından kabul edilmeden ülkesine geri gönderildi.

1497

- Venediklilere bağlı bulunan Karadağ Beyliği, Osmanlı karuması altına alındı.
- XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden Ahmet Paşa, Bursa'da öldü.
- II. Bayezid'e 15 yıl sadrazamlık yapan Davut Paşa azledildi. İstanbul'un bir semtine de adı verilen Davut Paşa, camı, medrese ve birçok çeşme yaptırmıştı.
- Azledilen Davut Paşa'nın yerine Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1498

- Lehistan (Polanya) Kralı Jean Albert'in, Boğdan'a saldırması üzerine Silistre Sancakbeyi Balı Bey komutasındaki Türk akıncıları Lehistan'daki birçok kaleyi ele geçirip Varşova yakınlarına kadar sokuldular ve pek çok ganimet ele geçirdiler.
- Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa azledildi, yerine Çandarlı İbrahim Paşa tayin edildi.

II. Bayezid'in Trabzon'da bastırıldığı sikke

1499

- II. Bayezid'in Yunan Seferi: Venediklilerin Mirna kıyılarında bir Türk gemisini yakarak, II. Bayezid kılınadığında Osmanlı gemileri Mirna kıyılarında Venediklilerin bir gemisini yakarak denizden salıya geçti.
- Burak Reis'in Sapienza Zaferi (28 Temmuz): İnebahtı'ya girmekte olan Osmanlı donanması Sapienza adası önünde sahillerden bir bölgeyi ele geçirdi. Burak Reis ve 500 yakın Türk denizcisi aynı bölgeyi ele geçirdi. Venedik donanması kaçtı.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1499

- Cem Sultan'ın İtalya'dan getirilen cenazesi Bursa'daki Muradiye türbesine gömüldü.
- Karadan ve denizden kuşatılan İnebahtı fethedildi (30 Ağustos).

1500

- Venediklilere ait olan Mora yarımadasının güneyindeki Modon kenti, II. Bayezid tarafından fethedildi. Donanmanın da denizden saldırması ile Madon'dan başka Koron ve Navarin kentleri de Osmanlıların eline geçti.

1501

- İstanbul'daki Bayezid Camii'nin temel atma töreni yapıldı.
- Midilli adasını ele geçiren Fransız donanmasına karşı saldırıya geçen Osmanlı kuvvetleri Fransızları mağlûp etti. Yenilen Fransız donanması kaçtı.
- Arnavutluk kıyısındaki Dıraç limanı ve kenti fethedildi.
- Avarız vergisi alınmaya başlandı: Avrupa'daki Hristiyan ittifakına karşı açılan seferlerin masraflarını karşılamak amacıyla her evden 10 akçe alınmasıyla başlayan bu vergi Tanzimat dönemine kadar devam etti.

1502

- Osmanlı-Venedik Barışı imzalandı.

1503

- Osmanlılarla Macarlar arasında barış anlaşması yapıldı.
- Sadrazam Hadım Ali Paşa azledildi; yerine ise tekrar Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1505

- 1501 yılında temeli atılan Bayezid Camii'nin yapımı tamamlandı.

1506

- İlk kez sadrazam olan Hersekzade Ahmet Paşa azledildi ve yerine tekrar Hadım Ali Paşa tayin edildi.
- Divan şairlerinden Mihn Hatun, Amasya'da öldü.

İnşaatına 1501 yılında başlanan ve 4 yılda tamamlanarak ibadete açılan İstanbul'daki Bayezid Camii'nin 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü (Bartlett)

HİZMETLERİ

II. Bayezid, âlim ve şair Osmanlı hükümdarlarındanndandır. Sakin bir hayatı ve okumayı severdi; mecbur olmadıkça mücadeleye girmeyen bir tabiata sahipti. İstanbul'da adına bir külliye, Edirne'de de Tunca kenarında Bayezid külliyesi (1486), Amasya'da cami, medrese, mektep, imaret ve zaviye kütüphanesi (1487) yaptırdı.

II. Bayezid, İspanya'yı terke zarlanan Yahudileri ülkeye kabul edip göçmen olarak İstanbul, Edirne ve Selânik'e yerleştirdi. Resim, İspanya'dan gelen Yahudilerin II. Bayezid'e hediye vermesini betimliyor

II. Bayezid, şiiirlerinde Adlî mahlâsını kullanmış ve küçük bir divan teşkil edecek kadar şiir söylemişti. Daha Amasya'daki valilik hayatından başlayarak, etrafına âlim, şair ve sanat adamlarını toplamış, böyle bir çevre içinde yetişmişti. Hükümdarlığı zamanında 30'dan fazla âlim ve şaire maaş bağlatmış, asnn büyük âlimi Molla Camî'ye her yıl 1000 altın göndermiştir. Şiirleri genellikle rindane ve sofîyâne söylemişlerdir. Bu şiirler sade ve tabîî bir dille yazılmıştır. 124 şiirini toplayan Divan'ı, 1890'da Matbaa-i Osmaniyye'de basıldı. Divanının Yavuz Sultan Selim'in emriyle yazıldığı rivayet edilmektedir. II. Bayezid hat sanatına da çalışmıştı. Kendisinin 6 peşrevle 3 saz semaîsi bestelediği söylenir.

II. Bayezid'in
Edirne'de
yaptırdığı
II. Bayezid
Camii ve
Külliyesi

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1507

- Bayezid Camii külliyesine bağlı olan Bayezid Medresesi açıldı.

1508

- Divan şairi Necati öldü.
- Yusuf ile Züleyha yazarı divan şairi Hamdullah Çelebi öldü.

1509

- Şehzade Korkut, Manisa'ya tayin isteğinin kabul edilmemesi üzerine Mısır'a iltica etti.
- İstanbul'da deprem: "Küçük Kıyamet" adı verilen deprem sonunda İstanbul yerle bir oldu (22 Ağustos).

1510

- Deprem sonucu yıkılan İstanbul; Anadalu ve Rumeli'den getirilen seksen bin kişiyle yeniden inşa edildi.

1511

- Rumeli sancaklarından birine naklini isteyen geleceğin Yavuz Sultan Selim'i Şehzade Selim, bu isteği reddedilince, kardeşi Şehzade Ahmet'in padişah olmaması için Edirne'ye gelerek saltanatını ilân etti. 40 bin kişilik bir orduya sahip olan Şehzade Selim, Çorlu'da babası II. Bayezid ile yaptığı savaşta mağlûp oldu ve Kefe'ye kaçtı.
- İstanbul hükûmeti tarafından tahta çağrılan Şehzade Ahmet'in yala çıkması üzerine Selim taraf-tarı yenîçeriler isyan etti.

1512

- Saray önünde toplanan yeniçerilerin, Şehzade Selim'in başa geçmesini istenileri üzerine Selim, tahta çağrıldı ve İstanbul'da büyük bir merasimle karşılandı.
- Şehzade Selim'in ve yeniçerilerin baskılarına dayanamayan II. Bayezid, tahttan çekildi ve yerine, gelecekte Yavuz Sultan Selim olarak anılacak I. Selim tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim

I. SELİM

(Yavuz)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1512 – 1520)

ÜÇ MEYDAN SAVAŞI KAZANDI. ANADOLU'DA TÜRK BİRLİĞİNİ KURDU.
OSMANLI TOPRAKLARI ONUN ZAMANINDA ÜÇ MİSLİ GENİŞLEDİ VE YİNE ONUN
DÖNEMİNDE HALİFELİK, ABBASİLERDEN OSMANOĞULLARINA GEÇTİ.

Yavuz Sultan Selim tuğralı hüküm, 1518
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Dokuzuncu Osmanlı padişahı I. Selim (Yavuz), II. Bayezid'in oğludur. Amasya'da yetişti. Farsça öğrendi. Şiirle ve sporla ilgilendi. Babası padişah olunca Trabzon sancakbeyliğine atandı (1494). Valiliği sırasında Trabzonlular rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. Bu seferlerde bugün Türkiye toprakları içinde bulunan Kars, Erzurum, Artvin ve çevresini fethederek Osmanlı topraklarına kattı. Buralarda yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldu. Diğer taraftan İran'da Safevî Devleti'nin başına geçen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni yıkmak istiyordu. Şah İsmail'in Osmanlı topraklarından geçerek Dulkadiroğulları topraklarına girmesi üzerine Şehzade Selim de emrindeki az bir kuvvetle harekete geçti. Akkoyunlu topraklarından Bayburt, Erzincan, Kemah, İspir, Gümüşhane ve Çemişgezek çevresini ele geçirdi. Fakat bütün Akkoyunlu mirasına sahip olduğunu iddia eden Şah İsmail, bu toprakları geri almak için kardeşi İbrahim Mirza'yı bölgeye gönderdi. Şehzade Selim ise, hızla hareket ederek Erzincan yakınlarında Safevî ordusunu perişan etti ve İbrahim Mirza'yı esir aldı. Şah'a karşı bu başarıları, Şehzade Selim'e büyük prestij kazandırdı.

I. SELİM

Doğum tarihi	: 1470
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: II. Bayezid
Annesi	: Ayşe Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 24.4.1512
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş
Saltanatının sonu	: 22.9.1520
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 8 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 22.9.1520
Ölüm sebebi	: Kanser
Öldüğü yer	: Çorlu
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Sultan Selim Camii mihrabı önündeki türbesinde
Valilikleri	: Trabzon (1494-1510); Semendire (1511)

I. SELİM (1470 - 1520) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in tahtı bırakmak zarurunda kalarak ayrılmaları üzerine başa geçen Şehzade I. Selim (Yavuz Sultan Selim) İstanbul'da tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hünemname)

Bazıların (Ç. oğlu) vardı. Büyük ö. i Ahmet Arslan, oğ. na. a. "Bu Kerkut, Mani' dır. Küçük Ç. u Yavuz Selim Trabzon'da vali buluyorlardı. İl Bay. za şehzadeler, trasp. na. a. ta. bir. a. n. i. yapı. n. a. k. be. a. ber. a. k. a. n. i. b. i. a. n. i. oğ. u. Ahmet' i. i. t. i. m. a. k. t. i. d. i. Sad. r. u. t. u. A. Pa. d. a. baş. e. r. m. a. k. t. i. y. o. r. d. e. v. e. b. u. v. u. k. l. n. n. i. Ç. u. Ş. ' a. d. Ahmet' i. t. i. d. i. d. ş. a. h. y. a. t. m. a. k. t. i. y. o. r. l. a. r. d. i. Pad. i. ş. a. h. m. i. k. o. n. u. s. u. n. d. a. z. a. n. s. k. a. r. u. n. e. n. b. e. l. l. e. n. m. i. d. i. Ş. ' u. n. a. h. t. a. g. e. ç. e. n. ş. e. h. z. a. d. n. e. n. u. l. t. u. r. k. u. r. d. e. ş. l. e. r. i. ö. l. d. i. m. i. d. i. Ş. ' u. n. Ç. u. Yavuz Selim' i. h. i. t. a. t. e. r. e. g. e. ç. m. e. s. i. n. i. Ş. ' u. n. R. u. s. e. l. d. e. v. l. e. r. i. n. e. s. a. n. c. a. k. v. e. r. m. e. s. i. n. i. Ş. ' u. n. t. e. g. i. k. a. t. u. l. d. e. n. y. e. n. Yavuz Selim Kefe sancak b. e. l. l. e. n. m. i. d. i. S. u. l. t. a. n. n. i. n. y. a. n. a. g. u. k. a. y. n. p. u. n. K. u. t. u. b. u. l. u. n. M. i. n. i. s. t. e. r. l. e. r. d. a. n. a. d. i. ş. k. u. v. v. t. l. e. r. e. Trak. a. y. ' a. d. i. Ş. ' u. n. d. a. İl. Bay. z. l. e. t. r. a. f. n. d. a. k. i. n. n. e. t. k. u. s. u. n. d. a. Ş. ' u. n. y. o. d. a. g. u. Ş. ' u. z. e. d. e. Ahmet' i. n. t. a. u. s. t. a. r. t. a. r. t. i. m. i. y. o. r. d. u. r. d. u. Ş. ' u. n. S. u. l. t. a. n. d. e. s. a. n. k. b. e. y. l. iğ. n. i. t. a. u. s. t. a. r. t. i. m. i. y. o. r. d. u. r. d. u. Ş. ' u. n. a. d. a. Ş. ' u. z. e. d. e. Ahmet' i. n. t. a. u. s. t. a. r. t. a. r. t. i. m. i. y. o. r. d. u. Ş. ' u. n. a. d. a. Ş. ' u. n. a. k. o. n. u. s. u. n. d. a. k. i. d. a. y. t. l. e. r. i. n. i. h. i. z. i. y. o. r. d. u. r. d. u. B. u. n. u. n. e. t. t. i. n. e. s. e. n. e. d. e. n. S. e. m. Ç. ' l. u. d. i. v. a. n. d. a. k. i. Ş. ' u. n. h. i. t. a. t. e. r. i. n. e. n. i. d. i. B. u. a. d. u. y. a. p. l. a. n. s. a. v. a. ş. ' a. d. i. Ş. ' u. n. S. e. m. Ç. ' u. n. k. a. t. i.

ŞAH İSMAIL ÖZÜR DİLİYOR

Şehzadenin bu faaliyetlerinden telâşa kapılan Şah İsmail, II. Bayezid'e bir mektup göndererek yaptıklarından dolayı özür diledi ve Şehzade Selim'den şikâyetçi oldu. Nitekim II. Bayezid'in emri üzerine Şehzade Selim, Şah'ın kardeşini serbest bıraktığı gibi; Erzincan, Kemal, Bayburt ve İspir'i Safevîlere geri verdi.

SALTANAT MÜCADELESİ

Bu duruma rağmen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni içerden çöktürmeye çalışıyordu. Öte yandan Mısır Memlûkleri'ni de, rakibi Osmanlılar aleyhine daimî olarak kışkırtıyordu. Şah'ın bu faaliyetleri sonucunda Anadolu'da ortaya çıkan Şahkulu, Baba Tekeli ve Nur Halife isyanları binlerce masum kişinin ölmesine sebep oldu. Şehzade Ahmet ve Veziriazam Hadım Ali Paşa kumandasındaki kuvvetler, asi

karşısında bozguna uğradı ve Osmanlı ülkesinde bir otomite boşluğunun doğmasına sebep oldu. Neticede II. Bayezid'in üç şehzadesi arasında saltanat mücadelesi başgösterdi. Şehzade Ahmet'in Şahkulu karşısındaki başansızlığı, Şehzade Korkut'un ise yumuşak tabiatlı olması dolayısıyla yeniçeriler Selim taraftandı.

Ancak II. Bayezid'in vezirleri, Şehzade Ahmet'in padişah olmasını istiyorlardı. Şehzade Ahmet, padişah olursa yine vezir olabileceklerini, azledilmeyeceklerini biliyorlardı. Padişahın meyli de, yaşının büyüklüğü sebebiyle Şehzade Ahmet'e idi. Bu sırada Selim'in, ziyaret maksadı ile Kınık'a gitmesi, aleyhindeki devlet adamlarını harekete geçirdi. Bunlar Selim'in saltanat için hazırlandığını ileri sürerek, üzerine Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın gönderilmesini sağladılar. Hasan Paşa muharebeye girmeyecek geri çekildi. Bunun üzerine padişahın bizzat Selim'e karşı harekete geçmesi sağlandı. Ancak Rumeli akıncı ve sancakbeyleri muharebeden vazgeçti.

Bu arada vezirler, Şehzade Ahmet'e acele İstanbul'a gelmesi için haber gönderdiler. Şehzade Ahmet, Maltepe'ye kadar geldiyse de ordu, veliahtın İstanbul'a girmesini istemedi. Divan, veliahtın sancağına dönmesini emretti. Öte yandan Şehzade Ahmet'in İstanbul'a çağırılması, Şehzade Selim taraftarlarını harekete geçirdi. İstan-

Yavuz Sultan Selim
(Minyatür: Suhatul Ahbar)

Yavuz Sultan Selim, tahttan indirdiği babası II. Bayezid'i Edirne kapısından Dimetoka'ya uğurlarken (Resim: Nezih)

bul'da ordu açıkça Şehzade Selim lehine büyük gösteri yaptı (6 Mart 1512). Büyük oğlunu desteklemekle kan döküleceğini anlayan II. Bayezid, oğlu Selim'i İstanbul'a davet etti. Şehzade Korkut çok seviliyorsa da, erkek evlâdı olmadığından ikinci plânda kalmıştı. Şehzade Selim, 19 Nisan'da İstanbul'a geldi. Üç yaş büyük olan ağabeyi Korkut, kendisini karşılayarak tebrik etti. Bundan sonra Selim, Yenibahçe'de kendisi için kurulan çadıra geldi. 24 Nisan 1512'de babası II. Bayezid, saltanatı kendisine teslim etti.

I. Selim (Yavuz), tahta geçtikten sonra, önce devletin iç işlerini yoluna koymaya çalıştı. İsyan çıkarmak için harekete geçen, Anadolu'da kendilerine pek çok taraftar toplayan Şehzade Ahmet ve Şehzade Korkut, etraflarına asker toplamaya devam ettiler. Yavuz Sultan Selim, memleketin birlik ve beraberliğini sağlamak, isyanı bastırmak için, kardeşleri ile mücadele etmeye mecbur kaldı. İstemeyerek, üzülmekle, yaptığı bir mücadelelerde galip gelerek isyanları bastırdı. Elebaşlarını öldürttü. İsyanı kışkırtan, kendisini istemeyen Sadrazam Mustafa Paşa'yı da idam ettirdi.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in ölümü:
İstanbul'dan ayrılp Dimetoka'ya yerleşmeye karar veren II. Bayezid oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından uğurlandıktan üç gün sonra da öldü. II. Bayezid'in eceliyle ölmeyip oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından zehirlenerek öldürüldüğü de bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir.
- Anadolu'da isyan eden Şehzade Ahmet, Amasya'ya saldırdı ve kenti ele geçirerek padişahlığını ilân etti.
- Sadrazam Koca Mustafa Paşa idam edildi.
- Yavuz Sultan Selim, babaları daha önce ölmüş olan 5 yeğenini idam ettirdi.

Yavuz Sultan Selim bir sefer sırasında

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1513

- Yavuz Sultan Selim, yeniden iktidar mücadelesine başlayacağını haber aldığı kardeşi Manisa Valisi Şehzade Karkut'u idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'e karşı taht mücadelesine başlayan âteki kardeşi Şehzade Ahmet, Mudanya'da yapılan savaşta yenildi ve idam edilerek aldırıldı.

1514

- Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıktı (26 Mayıs).
- Çaldıran Savaşı: İran Hükümdarı Şah İsmail kuvvetleriyle Van Gölü'nün kuzeyindeki Çaldıran'da karşılaşan Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail kuvvetlerini mağlûp etti.
Yavuz Sultan Selim, Trabzon valisiyken, İran'daki Tuğ-ı Safevî ile fetret hükümdarı Şah İsmail'in armasını anımsı. Padişah olduktan sonra, ülke içindeki huzursuzları giderip, Şehzadeler sorununu hallettikten sonra İran konusuna girmeye başladı. 1514'te İran üzerine hareket eden Yavuz Sultan Selim, Azerbaycan'daki Çaldıran ovasında Şah İsmail'i yenilgiye uğrattı. Şah İsmail, savaş alanından güçlüğüle kaçabildi. Bu savaşta Osmanlı ordusunun ateşli silâhlara sahip olması, savaşta kısa sürede sonuçlandırmış ve kesin zafere ulaşmıştır.
Çaldıran zaferi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da geçirdi. Dikkadîrî an Beyliği'nin son valilerle, toprakları, Osmanlı ülkesine katıldı. Bu zaferin ekonomik yönden önemli sonucu ise, Tebriz-Halep ve Tebriz-Bursa pek yolunur durum altına alınmasıdır. Çaldıran zaferi, bu kazanılan toprakları Osmanlı ile Memlûklerin kimsi ülkeler durumuna getirdi. Yavuz Sultan Selim İran'dan dönüşünde bine yokuşu, sanatçı, bilgini ve şairi İstanbul'a getirdi.

Şah İsmail'i savaşta gasteren bir duvar resmi
(İsfahan)

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Küskün deresi kenarında atâğ kurduğı yerde kaplan avlaması (Minyatür: Hünernâme)

ÇALDIRAN SAVAŞI

I. Selim, Trabzon valiliği sırasında Şah İsmail'in Osmanlılara olan düşmanca davranışını çok iyi değerlendirmiş, bir kez de İran topraklarına girmişti. Şahkulu ayaklanmasının da Şah İsmail'in kıskırtmasıyla çıkartıldığı biliniyordu. Şah İsmail'in amacı, Osmanlı Devleti'ni içten çökertmek ve Anadolu'ya egemen olmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmek için daha II. Bayezid döneminde Memlûklerle ve Venediklilerle çeşitli anlaşmalar yapmıştı.

Yavuz Sultan Selim hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 1514'te Üsküdar'a geçerek İran seferine çıktı. İzmit'e vardığında, Şah İsmail'e bir mektup göndererek, savaşmak istediğini resmen bildirdi. Ordu, Yenişehir'e geldiğinde Anadolu ve Rumeli beylerbeyleri kuvvetleri ile orduya katıldı. 20 bin tımarlı sipahiden meydana gelen öncü ordusuna vezir Dukakinzade Ahmet Paşa tayin edildi. 2 Haziran'da Sivas'a varan Sultan, 140 bin asker, 5 bin zahireci ve 60 bin deveye yüklenen orduyu yoklamaya tâbi tutup, yiyecek sağlamak üzere İskender Paşa kumandasındaki 40 bin askeri burada bıraktı.

Koçhisar (Hafik) kazasına gelince savaş düzeni alındı ve bundan sonra bu tertip üzere gidildi. Akşehir ve İran'la hudut olan Suşehri'nden itibaren Safevî Devleti'nin topraklarına girildi. Bundan sonra Safevîlerin, geçiş yollarını tahrip etmelerinden dolayı ordunun durumu güç-

leşmeye başladı. Osmanlı hükümdan, bu sefere giderken Dulkadir beyi Alaüddevle'ye mektup yollayarak kendisini savaşa katılmaya davet ettiyse de, Alaüddevle bu teklife yanaşmadığı gibi, zahire kollannı da vurmak suretiyle orduyu sıkıntıya soktu.

Ordunun bu güç şartlar altında ilerlemesi Şah İsmail ile savaş aleyhtarlarına fırsat verdi ve yavaş yavaş askeri tahrik ettiler. Fırat kenanna ve Erzincan'a gelindiği zaman asker, kumandanlar ve vezirler, düşmanın meydanda olmasından dolayı daha ileri gidemeyeceklerini, geri dönme-leri gerektiğini söyleyince, I. Selim bunu şiddetle reddetti.

I. Selim, ordusuyla Kazlıgöl mevkiine geldiğinde, Şah İsmail'in Çaldıran'da olduğu haberi geldi. Osmanlı ordusu, 22 Ağustos günü Çaldıran'ın Akçay vadisi tepelerinde konakladı. Osmanlı ordusu savaş düzeni aldı. Ordunun sağ kanadını Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa ile Zeynel Paşa'nın emrindeki Anadolu ve Karaman kuvvetleri, sol kanadını ise Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa kumandasındaki Rumeli askerleri teşkil ediyordu. Sultan merkezde olup, yanında Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa, vezir Dukakinoğlu Ahmet Paşa, vezir Mustafa Paşa, Ferhat Paşa, Karaca Paşa bulunuyordu.

Yavuz Sultan Selim, ordusunu son bir kez gözden geçirdikten sonra hücum emrini verdi. Osmanlı ordusunun ustaca manevraları sayesinde İran ordusu kısa zamanda dağılmaya başladı. Askerinin dağıldığını gören Şah, durumun kendisi için çok tehlikeli olduğunu anlayınca, yaralı bir vaziyette taht ve hanımını savaş meydanında bırakarak kaçmak zorunda kaldı.

Yavuz Sultan Selim'in İran seferinden dönüşü (Minyatür: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1515

- Kış Amasya'da geçiren ve tekrar İran'a yürümek isteyen Yavuz Sultan Selim'e karşı çıkan yeniçeriler isyan etti. Yavuz Sultan Selim, askeri bu isyana teşvik eden Sadrazam Ahmet Paşa'yı idam ettirdi.
- Amasya'dan Kemah üzerine yürüyen Yavuz Sultan Selim, Kemah'ı ve tüm Dulkadirâğulları ülkesini Osmanlı topraklarına kattı.
- İran seferini tamamlayan Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü ve İran seferinde askeri kışkırtmakla suçladığı kazasker ve tarihçi Tacizade Cafer Çelebi ile Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a dönmesini fırsat bilen Şah İsmail yanlısı Kara Han kuvvetleri Diyarbakır'ı ele geçirdi. Bunun üzerine bu kente büyük kuvvetler gönderilmesi kararlaştırıldı. Bıyıklı Mehmet Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, durumun kötüye gittiğini gören Kara Han'ın kaçmasıyla Diyarbakır'ı olaysız ele geçirdi.

Bıyıklı Mehmet Paşa'nın Şah İsmail kuvvetlerini yendiği Mardin yakınlarındaki Koçhisar (Minyatür: Matrakçı Nasuh)

1516

- Diyarbakır'ı ele geçiren Bıyıklı Mehmet Paşa, Mardin yakınlarındaki Koçhisar'da yaptığı savaşta Şah İsmail kuvvetlerini yendi. Böylece Güneydoğu Anadolu toprakları Osmanlı Devleti'ne geçti ve Mısır'ın fethi yolu açılmış oldu (26 Nisan).

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

■ Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ve Mercidabık Savaşı.

Osmanlı ile Mamluklar arasında Fatih döneminden beri var olan anlaşmazlıklar biriniyordu. II. Bayezid döneminde, İstanbul'da çıkan ve altı yıl süren savaşların sonunda, anlaşmaya varılmıştı. Ancak bu durum, Mamlukların meclis anlaşmazlıklarını ortadan kaldırmamıştı.

Yavuz Sultan Selim döneminde, Dulkadiroğlu Beyliği'nin son verilmesi Osmanlı ile Mamluklar arasında mevcut gerilimi daha da artırdı.

Mamluklarca kutat sayıları Mekke ve Medine'nin Mamluklara bırakılması, Müslümanların din başkanı olarak kabul edilen Abbasi halifesinin Mısırda oturması, Mamlukların İslâm'da üstünlük sağlıyor olması, Şii propaganda da, gelecekte Osmanlı Devleti'nin çıkartacağı tehdit edebirdi.

Ayrıca, Mısır'da bulunan önemli yönlerin de Osmanlılar için önemliydi. Çünkü Mısır'dan buradan geçen ticaret yolları (Baharat Yolu)

ele geçecek ve bu sayede Avrupalı ülkeler ekonomilerinden Osmanlılara bağımlı olacaklardı. Yavuz Sultan Selim Mısır seferi ile komünist sosyalizm'in ekonomisi faktörünü ele geçirmek için harekete geçti.

Süleyman Paşa, Sadrazam Hadım Sinan Paşa komutasında Osmanlı ordusunu Suriye'den geçmesini Mamlukların izlemesi için, Yavuz Sultan Selim seferi için, Hama yakınında Mercidabık'ta karşılaştı. Toprak ve atış gücü olarak donatılmış Osmanlı ordusu, Mamluk ordusunu büyük yenilgiye uğrattı. Mamluk Sultanı İsmail Gazi, savaş sırasında öldü. Halife ve Şam'ın geçerek Suriye, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Yavuz Sultan Selim Halîp'e girdi (28 Ağustos).

■ Şam'a doğru harekete geçen Yavuz Sultan Selim, teslim olan Hama kentine girdi (19 Eylül).

■ Yavuz Sultan Selim, Şam kentine girdi (27 Eylül).

YENİ YERLER, YENİ ZAFERLER KAZANILIYOR

Çaldıran zaferinden sonra Yavuz Sultan Selim ordusu ile Tebriz'e girdi. 15 Eylül'de Tebriz'den ayrılarak Karabağ'a, oradan Amasya'ya geldi. Kışı burada geçiren I. Selim, ilkbaharda tekrar İran seferine çıkacağı için top ve cephaneyi Şarkî Karahisar'da bırakmıştı. Ancak 1515 Şubatı'nda I. Selim'i İran seferinden alıkoymak isteyen bazı devlet adamları tarafından yeniçeniler tekrar ayaklandırıldı. Ayaklanma sebebini araştıran Yavuz Selim, Sadrazam Dukakinzade Ahmet Paşa'nın bu olayda parmağı olduğunu anlayıp onu idam ettirdi ve bir müddet sadarete kimseyi tayin etmedi.

Kışı Amasya'da geçiren Yavuz Sultan Selim, askerinin vaziyeti sebebiyle İran üzerine tekrar sefer yapılamayacağını anladıktan sonra, doğu ve güney sınırlarına ait bazı yerleri ele geçirmedikçe emniyet sağlanamayacağı için

Kemah seferine çıktı ve kaleyi fethetti. Sultan'ın niyeti bütün Anadolu'yu düşmandan temizlemektir. İran seferi sırasında Dulkadiroğlu Alaüddin Şah'a karşı savaşa katılması istenmişti. O bunu kabul etmediği gibi kendisine

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında ele geçirilen bir Mamluk topu (Harbiye Askerî Müzesi)

bağlı bazı aşiret reisleri de Osmanlı zahire kollarını vurmuştu. Ayrıca Alaüddinle, Safevîlere ve Mısır Mamluklarına yardımda bulunuyordu. Halbuki Dulkadiroğlu Alaüddin Şah'ın ablası Yavuz Sultan Selim'in babaannesi idi. Buna rağmen Alaüddinle, Sultan Selim'e karşı düşmanca hareketlerden geri durmadı. Sultan Selim, Dulkadiroğlu'nun üzerine Şehsüvaroğlu Ali Bey'i gönderdi. Ali Bey, kısa zamanda Dulkadiroğullarına ait toprakları Osmanlı Devleti'ne kattı.

Safevî Devleti'nin batı sınırındaki şehir ve kalelerden en önemlisi Diyarbakır idi. Sultan Selim, Diyarbakır'ın alınmasına karar verip, Osmanlı Devleti'ne gelmiş olan bilim adamı İdris-i Bitlisî vasıtasıyla bu şehri sulh yoluyla almaya çalıştı ve bunda başarılı oldu. Diğer taraftan yine İdris-i Bitlisî'nin yardımıyla Mardin de Osmanlı topraklarına katıldı. Böylelikle Urmiye, İtak, İmadiye, Siirt, Eğil, Hasankeyf, Palu, Bitlis, Hizran, Meyyafarîkin, Cizre, Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Temmuz başlarında ordu ile İstanbul'a dönen Yavuz Sultan Selim, ilk iş olarak, yeniçeri ordusunda ıslâhat yaptı. Çaldıran Savaşı'nda yeniçeri isyana sevkeden vezir İskender Paşa'yı, Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi. Sultan, bu hadiseden sonra askerî tahrik edeceklerini göz önüne alarak ocaktan yetişenlerden yeniçe-

1122 e. Jerusalem. Ego sum in medio Gentium
polus et in eius circuitu fortis

1516 yılında fethedilen Kudüs'ü gösteren bir gravür

ri ağası olma usulünü kaldırdı ve saraydan yetişme, güvenilir kişilerden ağalığa atama usulünü getirdi. Fitneyi yatıştırdıktan, sonra askerin itaatinden emin olduktan sonra, tekrar doğu seferine çıkmak için hazırlıklara girişti. Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki hâkimiyetinin genişlemesi, Suriye, Filistin, Arabistan yanmadası, Mısır ve Kuzey Afrika'nın doğusuna hâkim Memlûklü sultanı Kansu Gavni'yi harekete geçirip tedbir almaya sevketmişti.

Yavuz Sultan Selim

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

- Sadrazam Sinan Paşa, Memlûk komutanı Canberdi Gazali kamutasındaki arduyu Gazze yakınlarındaki Han Yunus'ta mağlûp etti (21 Aralık).
- Yavuz Sultan Selim, Kudüs'e girdi (30 Aralık).

Yavuz Sultan Selim'in kılıcı

1517

- Yavuz Sultan Selim, Gazze'ye girdi (2 Ocak).

- Mısır seferine karşı çıkan ve orduyu Sina çölünden geçirmenin imkânsız olduğunu ileri süren Sadrazam Hüseyin Paşa idam edildi.

■ Ridaniye Savaşı (22 Ocak):

Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı zapt etmesi için Kansu Gavni'nin yemini tutuklular olan Tomanbay Kulu ve yakınlarda Ridaniye'de güçlü bir kuvvetle harp yaptırdı. Yavuz Sultan Selim, Ridaniye seferine naibinin yardımıyla gitti. Memlûk ordusu arkadan kuşulup saldırıya geçti. Memlûk ordusu nallı topları ve atışlı sıahları işe yaramaz duruma geldi. Karşı saldırıya geçen Osmanlı ordusu Memlûkleri yendiği uğrattı. Osmanlı ordusu Kahire'ye girdi. Tomanbay'ın kâhınaralı memlûkleri

■ Kahire'nin Fethi (29 Ocak) :

Ridaniye Savaşı sonunda Osmanlıların savaşı kazandı. Kahire'de Memlûk sultanı Tomanbay'ın askerleri ile Osmanlı ordusu arasında üç gün süreli katliankak çarpışmalarında ikinci kez yenen Tomanbay'ı ancak, bu kez kâhınaralı kâhınaralı buldu. Bu çarpışmada Kahire sokaklarında Sultan Memlûkleri öldürdü. Memlûk kumu da Canberdi Gazali de öldü. Böylece, 167 yıl Memlûklerin Devletin idaresinde olduğu

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1517

- Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" Yavuz Sultan'a teslim edildi.

Mısır seferi sırasında Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" İstanbul Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmektedir

- Osmanlı donanması İstanbul'a döndü.
- Yavuz Sultan Selim, Mısır'dan ayrılarak Suriye'ye geçti.

1518

- Mısır seferine ve fethedilen Mısır'a Çerkez Hayır Bey'in tayin edilmesine sitem eden Sadrazam Yunus Paşa'nın idam edilmesi üzerine sadrazamlığa Pırı Mehmet Paşa getirildi.

- İki yılı aşkın bir süredir devam eden Mısır seferini başarıyla bitiren Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü. Bir süre İstanbul'da kalan padişah daha sonra Edirne'ye gitti.

MERCİDABIK ZAFERİ

I. Selim, sıranın Memlûklere geldiğini plânlayarak 1516'da Mısır seferine çıktı. Memlûk sultanı Kansu Gavri, Osmanlı ordusunu Halep yakınlarındaki Mercidabık ovasında karşıladı. Osmanlı ordusu ateş üstünlüğü ve I. Selim'in başanlı yönetimiyle Memlûk ordusunu kısa zamanda bozguna uğrattı. Kansu Gavri öldü, yerine genç Tomanbay, Mısır sultanı oldu (1516). Memlûk ordu hazine-si ve pek çok ganimet ele geçti. Birçok Memlûk komutanı tutsak alındı ya da I. Selim'e bağlılıklar sağlandı.

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde Nil nehri kıyısında kılıcı ile bir timsahı kesmesi (Minyatür: Hünername)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1519

■ Anadolu'da ilk Celâli İsyanı:

Şii olduğu söylenen Bozoklu Şeyh Celâl, bir yandan Şah İsmail casuslarının yoğun propagandası, bir yandan da içinde bulundukları ağır ıktısadî koşulları nedeniyle Osmanlı Devleti'ne başkaldırıya hazır durumdaki Türkmen toplulukları ayaklandırdı. Tokat, Bozok (Yozgat) ve Amasya yörelerini denetimlen altına alan ayaklanmacılar Osmanlı yönetiminin bölgedeki sancaqbeyleriyle görevlerini de kendilerine katılmak zorunda bıraktılar. Yavuz Sultan Selim, ayaklanmanın bastırılması için Rumeli Beylerbeyi Ferhat Paşa'yı görevlendirirken, Dulkadir beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'i de onun yardımcılarına atadı. Ferhat Paşa, İstanbul'dan yola çıkarken, Şehsuvaroğlu da Elbistan'dan çıkıp ayaklanmacıların üstüne yürüdü. Osmanlı kuvvetlerine karşı koyamayacağını anlayan Şeyh Celâl, İran'a sığınmak amacıyla Sivas'a doğru çıkmaya başladı. Ferhat Paşa'yı beklemek için sadrnya geçiren Şehsuvaroğlu, ayaklanmacıları bozguna uğratarak dağıttı ve kaçanlara çalışan Şeyh Celâl'i öldürüp kesik başını İstanbul'a gönderdi. Bu olayı 1517'den XVII. yy. sonlarına kadar Anadolu'da devlete karşı başgöstere dinsel ve dinsel olmayan türün ayaklanmalara katılanlar Bozoklu Celâlîler, adıyla "Celâlî" diye anılmıştır.

■ Cezayir beyi Barbaros Hayrettin, Yavuz Sultan Selim'e başvurarak Osmanlılara bağlanmak istediğini bildirdi. Teklifi kabul edilen Barbaros Hayrettin'e Cezayir Beylerbeyliği verildi.

■ Yavuz Sultan Selim, büyük bir donanma yapımına karar verdi ve görevlendirdiği Piri Mehmet Paşa'dan, Haliç'te yeni bir tersane yapılımasını istedi.

1520

■ İstanbul'dan Edirne'ye gitmek üzere yala çıkan Yavuz Sultan Selim, sırunda çıkan çabandan dalayı oluşturan hastalığı nedeniyle Çarlu yakınlarında öldü.

Yavuz Sultan Selim'in türbesi

Akdeniz'de sefere çıkma niyetinde olan Yavuz Sultan Selim, Haliç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti (Gravür: Brindesi)

RİDANİYE SAVAŞI

I. Selim, yeni Memlûk sultanı Tomanbay'a önerdiği anlaşmanın kabul edilmemesi üzerine, gönderilen Memlûk öncü birliklerini yenerek, Sina çölünü geçti. Bu arada Memlûk ordusu Ridaniye'de toplanmış, Kahire'yi savunmak üzere topçu birlikleri oluşturulmuştu. I. Selim, cepheden saldırıcağı izlenimi verip ordusunun büyük bölümünü Memlûk cephesinin sağından, El Mukaddem dağının güneyinden geçirerek, Memlûk ordusunun genisine kaydıldı. Yapılan meydan savaşında (1517) Memlûk ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Tomanbay, zırhlı süvari birliğinin başında, önce Osmanlı hatlarını yararak I. Selim'in otağına kadar gelip, Sadrazam Sinan Paşa ile birlikte birçok kişiyi kılıçtan geçirmesine ve bir baskınla Kahire kalesini elde etmesine karşın, Osmanlıların Kahire'ye girmesiyle burada tutunamayarak yakalanıp idam edildi ve Mısır, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir eyaleti durumuna geldi.

Yavuz Sultan Selim'in bir aynaya ak atışı (Minyatür: Hünername)

Yavuz Sultan Selim dönemindeki Osmanlı Devleti sınırları

KUTSAL EMANETLER TESLİM ALINDI

Osmanlı donanması da Suriye, Filistin ve Mısır kıyılarındaydı. I. Selim Mısır'ın yönetimini yeniden düzenledi. Bu arada Mekke şerifi, oğlunu göndererek Osmanlılara bağlılığını bildirdi. Mekke ve Medine kentlerinin anahtarlarıyla kutsal emanetler padişaha teslim edildi (1517).

Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm, 1904 yılında Türk-Alman dostluğu nişanesi olarak bastırıldığı Yavuz Sultan Selim Divanı (Süleymaniye Kütüphanesi)

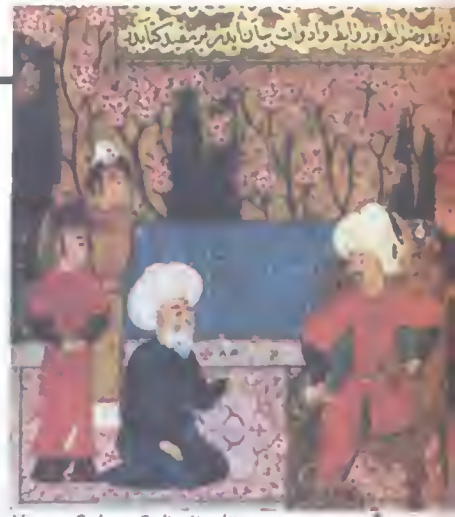
HALİFELİK, OSMANOĞULLARINA GEÇİYOR

Kutsal emanetleri alarak İstanbul'a dönen I. Selim, daha sonra Halife III. Mütevekkil'i de İstanbul'a getirtti. Böylece halifelik, Abbasi soyundan Osmanoğullarına geçmiş oldu. I. Selim, İran'la herhangi bir bağış gişiminde bulunmadığı gibi, bu ülkeyle yapılan ipek ticaretine de yasak koydu.

HİZMETLERİ VE ÖLÜMÜ

I. Selim, Mısır dönüşünden sonra özellikle donanma ile ilgilendi. Doğu ticaretinin önemini anladığından Filistin ve Mısır kıyılarını İstanbul'a denizyoluyla bağlamayı düşündü. Mısır'da bulunduğu sırada bu iş için Memlük denizcisi Selman Reis'i İstanbul'a gönderdi. Halic'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti. Selim'in amacı Rodos'a, Kıbrıs'a veya Sicilya'ya bir sefer yapmaktı. Sadrazam Piri Paşa'yı kapıkulu askerleriyle Edirne'ye yolladı. Arkadan

kendi de hareket etti (1520). Ancak sırtındaki şirpence çibanından rahatsız olduğundan Çorlu'da bir süre dinlendi; yapılan tedaviden sonuç alınamayacağını anladığı için vezirlerini çağırttı. Oğlu Süleyman'a, gelmesi için haber gönderdi ve bu sırada öldü (22 Eylül 1520). Ölümü, oğlu Süleyman gelinceye kadar gizli tutuldu. Sonra İstanbul'da Mirza Sarayı denilen bugünkü Sultan Selim Camii yanına gömüldü. I. Selim kısa süren saltanatında daha çok savaşlar ve savaş hazırlıklarıyla uğraştığından büyük imar hareketlerine giremedi. Sadece Şam'da Muhiddin Arabi için türbe, cami ve imaretle, Konya'da Mevlânâ dergâhında su tesisleri yaptırdı. Edebiyatla da ilgilenen Yavuz Sultan Selim'in Farsça bir Divan'ı, birkaç tane Türkçe şiiri vardır.

Yavuz Sultan Selim'i, dönemin şairlerinden Halimî Çelebi ile gösteren bir minyatür (Âşık Çelebi, Me-pa'irü's-su'ara)

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ,

ÜÇ KİT'AYA YAYILARAK EVRENSEL BİR

İMPARATORLUK KURAN OSMANLI DEVLETİ'NİN TARİHİNİ,

OSMAN GAZİ'DEN VAHDETTİN'E,

KRONOLOJİK BİR SIRA İÇİNDE VERMEYİ AMAÇLIYOR.

ALBÜMDE, HER PADİŞAHIN HAYATI VE

O DÖNEM İÇİNDEKİ OLAYLAR RESİM,

HARİTA VE TABLOLAR EŞLİĞİNDE

ELE ALINIYOR.

ADIM ADIM

OSMANLI TARİHİ

1299-1520

ORHAN GAZİ

I. MURAT

I. BAYEZİD

I. MEHMET

II. MURAT

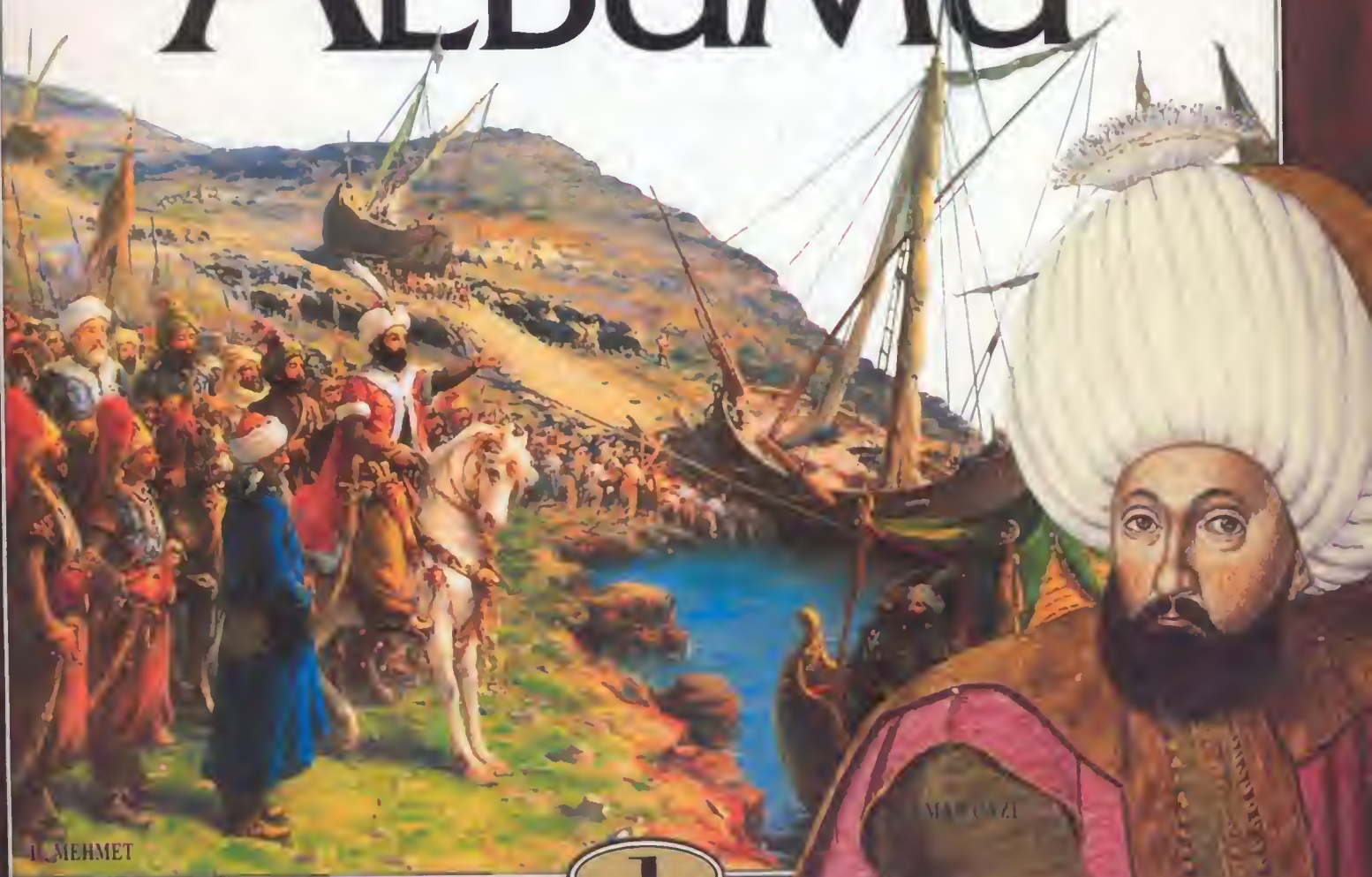
II. BAYEZİD

I. SELİM

ŞABAH

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1. CİLT (1299-1520)

1

OSMAN GAZİ

2

ORHAN GAZİ

3

I. MURAT (Hüdavendigâr)

4

I. BAYEZİD (Yıldırım)

5

I. MEHMET (Çelebi)

6

II. MURAT

7

II. MEHMET (Fatih)

8

II. BAYEZİD

9

I. SELİM (Yavuz)

BOYUT YAYIN GRUBU
DOSYA YAYINLARI

BOYUT DOSYA YAYINLARI

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE PADİŞAHLAR ALBÜMÜ

1

Genel Yönetmen
BÜLENT ÖZÜKAN

Genel Müdür
NİLGÜN ÖZÜKAN

Genel Sanat Yönetmeni
MURAT ÖNEŞ

Elektronik Yayıncılık
Koordinatörü
HULUSİ ORAN

Tasarım Hazırlık
NİMETULLAH AKPOLAT

Dizgi
LALE KIRIM
RABİYA ÇİÇEK

Renk Ayrımı
İZZET ÖZBAY
ÖZCAN YILDIZ

Elektronik Montaj
VEDAT DOĞAN

Yayın Yönetmeni
ABDULLAH ÖZKAN

Metin Yazımı
NECDET ZEYBEK
KEMAL KARA

Sanat Yönetmeni
YILDIZ ERTAN

Redaksiyon ve Düzelti
NECDET ZEYBEK

Arşiv
ABDULLAH ÖZKAN

Görsel Bölüm - İletişim
HASAN TAVİLOĞLU

Katkıda Bulunanlar
SEVGİ ÖZKAN
İLKNUR GÜRACAR
BİLGE DURBAŞ
ZERRİN GÖKIRMAK

Baskı

BOYUT MATBAACILIK A.Ş.

Matbaacılar Sitesi 1. Cadde No:115
(Milliyet Gazetesi Arkası)
34560 BAĞCILAR / İSTANBUL
Tel : 0212 629 53 00 (pbx)
Faks : 0212 629 05 74-75

info@boyut.com.tr

BOYUT YAYIN GRUBU

© 1999 Boyut Yayıncılık A.Ş., İstanbul

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın 34. maddesine dayanılarak
hazırlanan bu kitabın her türlü yayın hakkı
Boyut Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

SUNUŞ

Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü; 1299'da Osman Gazi'nin, Osmanlı Beyliği'ni kurmasıyla başlayıp son Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin'in 17 Kasım 1922 günü ülkeyi terk etmesine kadar geçen 623 yıllık bir dönemi kapsamakta...

Bu dönemde 36 padişah, devletin başına geçti. Farklı özellikteydi devletin başındakiler. Bunlar arasında devleti çok iyi yönetenler, ordunun başında zaferden zafere koşanlar çoğunlukta idi. Padişahların bazılarında "av merakı", bazılarında "hanım merakı" daha ağır bastı; devlet işleri unutuldu. Çocuk yaşta başa geçenler oldu. İçlerinde akıldan yoksunlar da vardı. Sonuçta devlet büyüdü, zarar gördü ve yıkıldı.

623 yıllık bu süreçte çeşitli olaylar, ekonomik ve sosyal yapılanmada farklılıklar görüldü. İyiler, kötüler... Doğrular, yanlışlar... Günahlar, sevaplar...

İnsan, çoğu kez düşünür ve kendi kendine sorar: İnsanın dünü nasıldı? Ne gibi mücadeleler verdi? Bugünkü kültür ve medeniyete nasıl ulaştı? İstedik ki, insan bu tür soruların karşılığını rahatlıkla bulup geçmişteki olayları öğrensin.

Aynı zamanda düşüncelerini olgunlaştırsın ve kültür yönünden yükselsin.

İşte, bu amaçla yola çıktık.

Üç kıtaya yayılarak evrensel bir imparatorluk kuran Osmanlı Devleti'nin tarihini, kronolojik bir sıra içinde vermeyi uygun gördük.

Bu, bir ihtiyaçtan doğdu. Çünkü, elimizde İsmail Hami Danişmend'in "İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi"nden başka geniş kapsamlı kronolojik bir kaynak yoktu ve bu da, dilinin eskiliği nedeniyle kullanışsız bir hâl almıştı. Biraz da sıkıcıydı. Hatta, bilim adamları ve yazarlar dışında, çoğu kimse tarafından bilinmiyordu bile...

Bu olumsuzlukları gözönüne alarak, hazırladığımız bu kronolojik albümde; öncelikle, geleceğe ışık tutması açısından, geçmişte yaşananları, genç kuşaklara aktarmayı düşündük.

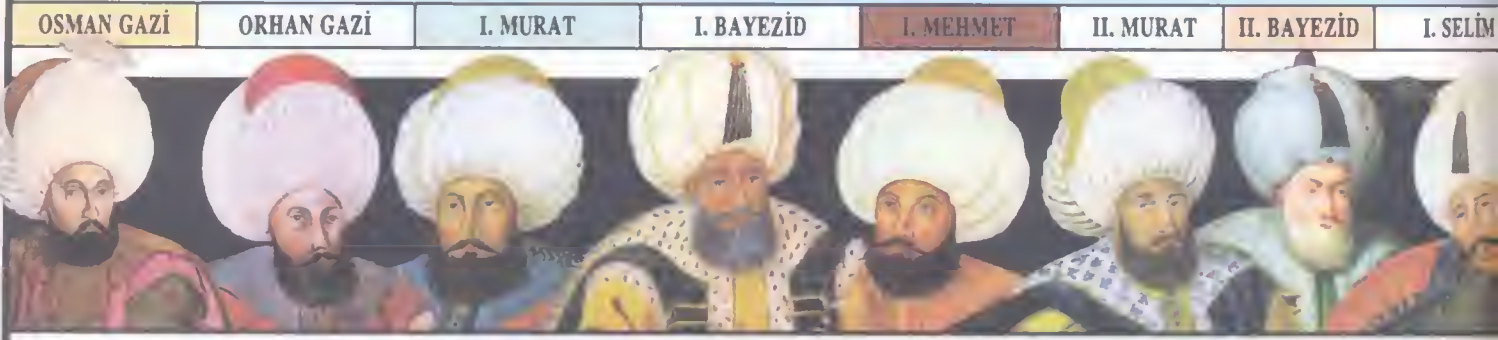
Albümde, her padişahın hayatını ve o dönem içindeki olayları resim, harita ve tablolar eşliğinde kronolojik bir sıra içinde vermeye çalıştık.

Bütün bunları yaparken de, okuyucuyu sıkmadan bilgilendirmek için, metin bölümünü kısa tutup görsel malzemeyi öne çıkardık.

Özetle, yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu albümün, öğrenmek isteyen herkese yararlı olacağı inancındayız.

1. CİLT 1299-1520

SUNUŞ	3	OSMAN GAZİ	22
OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN		ORHAN GAZİ	34
YAKIN DOĞU ANADOLU VE		I. MURAT (Hüdavendigâr)	46
BALKANLAR	6	I. BAYEZİD (Yıldırım)	58
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU	8	FETRET DEVRİ	
OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI	10	(Kardeşler Arasındaki Taht Kavgaları)	70
OSMANLI PADİŞAHLARI VE		I. MEHMET (Çelebi)	76
ÖZELLİKLERİ	18	II. MURAT	86
OSMANLI PADİŞAHLARI	20	II. MEHMET (Fatih)	100
		II. BAYEZİD	122
		I. SELİM (Yavuz)	134

II. MEHMET

3. CİLT 1648-1789

IV. MEHMET (Ava)	292
II. SÜLEYMAN	316
II. AHMET	324
II. MUSTAFA	332
III. AHMET	346
I. MAHMUT	368
III. OSMAN	388
III. MUSTAFA	394
I. ABDÜLHAMİT	412

IV. MEHMET

2. CİLT 1520-1648

II. SELİM

III. MURAT

III. MEHMET

I. AHMET

I. MUSTAFA

II. OSMAN

IV. MURAT

SULTAN İBRAHİM

I. SÜLEYMAN (Kanuni)	148
II. SELİM (San)	186
III. MURAT	200
III. MEHMET	216
I. AHMET	226
I. MUSTAFA	240
II. OSMAN (Genç)	242
IV. MURAT	258
SULTAN İBRAHİM	274

I. SÜLEYMAN

4. CİLT 1789-1922

IV. MUSTAFA

II. MAHMUT

ABDÜLMECİT

ABDÜLAZİZ

V. MURAT

II. ABDÜLHAMİT

V. MEHMET

VI. MEHMET

III. SELİM	436
IV. MUSTAFA	454
II. MAHMUT	460
SULTAN ABDÜLMECİT	480
SULTAN ABDÜLAZİZ	502
V. MURAT	522
II. ABDÜLHAMİT	528
V. MEHMET (Reşat)	552
VI. MEHMET (Vahdettin)	566

III. SELİM

OSMANLI DEVLETİ KURULURKEN YAKIN DOĞU ANADOLU VE BALKANLAR

XIV. YÜZYIL BAŞINDA, YAKIN DOĞU'NUN EN GÜÇLÜ DEVLETİ, MEMLÜKLER İDİ. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR MOĞOLLAR VE HAÇILARLA SAVAŞARAK YAKIN DOĞU'NUN TÜMÜNE EGEMEN OLDULAR. MEMLÜKLER, UZUN YILLAR BOYU GÜÇLERİNİ DEVAM ETTİRDİLER. ABBASÎ HALİFESİNİN MİSİR'DA BULUNMASI, MEMLÜKLERE, İSLÂM DÜNYASINDA DİNÎ YÖNDEN ÜSTÜNLÜK SAĞLIYORDU.

XIV.yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının önemli bir kısmını kaybetmiş olan Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Kanstantinapolis (İstanbul)'in çevresi surlarla çevriliydi; bu yüzden şehrin ele geçirilmesi çok zordu.

XIV.

yüzyıl başında Yakın Doğu, ekonomik yönden dünyanın en önemli bölgesi durumundaydı. Hindistan'dan başlayan ve Mısır ile Suriye limanlarında sona eren "Baharat Yolu", Memlûk topraklarından geçiyordu. Bu durum, Memlûk-
lere ekonomik yönden büyük fayda sağlamaktaydı.

Anadolu'yu ve Avrupa'yı egemenliği altına alan Roma İmparatorluğu'nun, 395'te Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) adıyla ikiye ayrılmadan önceki hâkimiyet alanını gösteren harita.

XIV. yüzyıl başlarında Anadolu'da şu devletler bulunuyordu:

- Türkiye Selçuklular Devleti
- İlhanlılar
- Bizans İmparatorluğu
- Trabzon Rum İmparatorluğu

Bu devletlerden Türkiye Selçuklular Devleti, 1243 Köse Dağı Savaşı sonrasında, İlhanlılara bağımlı hâle gelmişti. XIV. yüzyılın başında Türkiye Selçuklular Devleti, siyasî ve askerî gücünü tamamen kaybetmiş durumdaydı. Moğolların önünden kaçan Türkmenler, sınır bölgelerinde toplanmıştı. 1308'de Sultan II. Mesut'un ölümüyle Türkiye Selçuklular Devleti sona erdi. İlhanlılar, bundan sonra Anadolu'yu genel valiler vasıtasıyla yönetmeye başladılar. İlhanlıların etkili olamadığı sınır bölgelerinde yaşayan Türkmenler, birçok beylikler kurdular. 1336'da İlhanlılar Devleti'nin sona ermesiyle Türkmen beylikleri bağımsız duruma geldiler. Bu beylikler, bir süre sonra, Türkiye Selçuklular Devleti'nin yenini almak amacıyla aralarında mücadeleye başladılar. Başlangıçta en güçlü beylikler Karamanoğulları, Candaroğulları ve Germiyanogulları idi.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyıl başında Anadolu'daki topraklarının çoğunu kaybetmişti. Daha çok Trakya, Marmara ve Kocaeli Yarımadasında varlığını

sürdüremektedir. Ekonomik durumu çok iyi olmayan Bizans'ın en önemli gelir kaynağı, Boğazlardan geçen Venedik ve Ceneviz ticaret gemilerinden aldığı vergilerdi. Trabzon Rum İmparatorluğu ise, bu yüzyılın başında İlhanlılara bağlı durumda bulunuyordu.

Bizans İmparatorluğu, XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda da kaybetmişti. İmparatorluk makamında devamlılık yoktu. Generaller, imparator olmak amacıyla sürekli isyan etmekteydiler. Şehir ve kasabaları yöneten tekfurlar, merkezî yönetimi dinlememekteydiler. Halk, tekfurların baskısından, vergilerin ağırlığından yakınır durumdaydı.

XIV. yüzyılın başlarında Balkanlarda bulunan başlıca devletler şunlardı: Bulgar Krallığı, Sırp Krallığı, Arnavut, Bosna, Hersek, Eflâk ve Boğdan beylikleri. Bunların içinde en güçlü olanı, Sırp Krallığı idi. Balkanlarda, siyasî birlik olmadığı gibi, dinî birlik de yoktu. Bulgarlar, Sırp, Ortodoks; Bosnalılar ve Hersekliiler Bogomil mezhebine mensup; Macarlar, Ulahlar ve Hırvatlar Katolik idiler. Bu arada, Macarlar ve Venedikliler, Balkanları ele geçirme çabasıındaydılar. Ancak, Katolik olmaları ve Ortodoks olan Balkan milletlerini Katolik olmaya zorlamaları, bölgede siyasî ve dinî çatışmalara neden olmaktaydı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

1 2 9 9

OSMANLI BEYLİĞİNİN YURT EDİNDİĞİ TOPRAKLAR, BİZANS İMPARATORLUĞU'NUN BÜYÜK KENT VE KASABALARININ BULUNDUĞU MARMARA BÖLGESİ TOPRAKLARIYLA KOMŞUYDU. AYRICA BU TOPRAKLARIN, BİZANS'I TEBRİZ'E BAĞLAYAN TİCARET YOLU ÜZERİNDE BULUNMASI, BEYLİĞE BÜYÜK GELİR SAĞLIYORDU.

Osmanlıların bağlı bulunduğu Kayı Boyu damgası vurulan XVI. yüzyıla ait tambak at zırhı.
(Askerî Müze - İstanbul)

KAYI BOYU'NUN ANADOLU'YA GELİŞİ

Oğuzların Günhan koluna mensup olan Kayı boyu, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu fethetmek için gelen diğer Oğuz boylarının içinde yer almıştır. Kayı boyuna mensup olanların Anadolu'ya gelişleri, daha sonraki tarihlerde de devam etmiştir. 24 Oğuz boyu içinde önemli bir yeri bulunan Kayı boyunun damgası, iki ok ile bir yaydan oluşmaktaydı. Kayı'nın anlamı, güç ve kudret sahibi demektir.

Tarihî bilgilere göre, Kayı boyunun bir kısmı, Türkiye Selçukluların Sultanı I. Alâeddin Keykubat zamanında, Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirilmiştir. Bu sırada Kayı boyunun başında Ertuğrul Bey bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in yönetimindeki Kayılar, bir süre sonra batıya doğru ilerleyerek, Söğüt ve Domaniç'i ele geçirdiler. Kayılar, Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i yaylak olarak kullandılar.

Ertuğrul Bey, bu tarihlerde Türkiye Selçukluların Devleti'nin batı sınırında bir "uçbeyi" idi. Uçbeylerinin görevi sınırları korumaktır. Ertuğrul Bey, çok ileri bir yaşta Söğüt'te vefat etti (1281).

Osmanlı beyliğinin yurt edindiği topraklar, Bizans İmparatorluğu'nun Marmara bölgesi topraklarıyla komşuydu. Bu topraklarda Bizans'ın büyük kent ve kasabaları bulunuyordu. Bu durum, göçebe hayvancılık ekonomisinin birbiri tamamlayan bir bütün oluşturmaya neden oluyordu. Bölgede, Bizans kent ekonomisinin ürünleriyle göçebe Türkmenlerin hayvancılık ekonomisinin ürünlerinin pazarlandığı, takas edildiği büyük pazarlar kuruluyor, bu pazarlar bölgeye, dolayısıyla Osmanlı beyliğine büyük bir ekonomik potansiyel kazandıyordu.

Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönemde Anadolu'daki beylikler

du. Ayrıca Osmanlı beyliğinin kurulduğu topraklar, Bizans'ı Tebriz'e bağlayan ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Bu işlek ticaret yolunun Osmanlı beyliğinin topraklarından geçmesi, vergi, haraç ya da yağma biçiminde beyliğe büyük gelirler sağlıyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu Eskişehir-Sakarya-Söğüt dolayları, Anadolu'da biçim bakımından İlhanlılar'a bağlı olsa da, Moğol-İlhanlı etkisinin uzanamayacağı kadar batıda yer alan bir bölgeydi. Bu yüzden Osmanlı beyliğinin toprakları, Moğol baskısından kaçan Oğuz aşiretleri ve Anadolu Selçuklularına mensup asker, memur ve bilim adamları için bir sığınak yeri işlevini yerine getiriyordu. Bu ise, başlangıçta toprakları küçük, nüfusu az; asker, yönetici ve bilim adamı olarak deneyimli kimselere gereksinim duyan Osmanlı beyliğinin insan potansiyelini güçlendiriyordu.

Osmanlı beyliğinin kurulduğu sıralarda, Bektaşilik ve Babaîlik gibi tarikatlar, bölgede etkili bulunuyordu. Bunun gibi dinsel karakteri olan Ahîler de Osmanlı beyliği kurulduğu sıralarda bölgede ve bölge insanları üzerinde etkili olan bir esnaf kuruluşuydu. Osmanlı beyliğinin kurucusu kabul edilen Osman Bey'in bölge insanları üzerinde büyük nüfuzu olan Şeyh Edebali'nin kızı Bâlâ Hatun ile evlenebilmek için ısrar etmesi, onun politik ileri görüşlülüğünü gösterir. Nitekim Osman Bey ile Bâlâ Hatun'un evlilikleri gerçekleştiği sonraları Ahîlerin önde gelenlerinden Şeyh Mahmut Gazi, Ahi Şemseddin ve oğlu Ahi Hasan ve Cendereli (Çandarlı) Kara Halil, Osmanlı beyliğinin hizmetine girmişler ve bu beyliğin kuruluşunda, büyümesinde ve örgütlenmesinde, en azından Osmanlı hanedanı mensupları kadar önemli roller oynamışlardır.

Osmanlı beyliğinin temelleri XIII. yy. ortalarında böyle bir ortamda atıldı. Beyliğe adını veren Osman Bey'in babası Ertuğrul Bey hakkında sağlam ve güvenilir bilgiler hemen hemen yok gibidir. Bilinen, kendisinin XIII. yüzyıl-da Batı Anadolu'da yaşayan Türkmen beylerinden biri olduğudur. Babası gibi Osman Bey'in hayatı hakkında da bilinmeyenler pek çoktur. Osman Bey, Çobanoğulları beyliğinin vasalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans üzerine akınlarda bulunanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa doğru iten bir etken oldu. Osman Bey, bölgenin ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan ustaca yararlanmasını bildi; bölgedeki İslâm tarikatlarının, özellikle Şeyh Edebali'nin gücünden ve nüfuzundan yararlandı. Bizans'a karşı savaşan gazilerin önderi durumuna ge-

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki türbesi

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki büstü

len Osman Bey, Bizans köy, kasaba ve kalelerini birer birer ele geçirmeye başladı. Başarıları hem topraklarının büyümesine, hem de Anadolu Selçuklu topraklarından, komşu Türkmen beyliklerinden asker, komutan ve yöneticilerin onun saflarına katılmasına yol açtı. Genellikle 1299 tarihi, Osman Bey'in bağımsızlığını ilân ettiği tarih olarak kabul edilir. 1299'da Türkiye Selçukluların Sultanı III. Alâeddin Keykubad'ın, İlhanlı hükümdarının yanına gitmesi sonucu, Anadolu'da bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu durumdan yararlanarak bağımsızlıklarını ilân eden Türkmen beylikleri gibi, Osman Bey de, 1299'da bağımsızlığını ilân etti.

OSMANLILARDA DEVLET ANLAYIŞI

Osmanlılar, bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıktılar. Bu nedenle yönetim, ilk zamanlar, uç beyliğinin geleneklerine göre düzenlenmişti. Yönetim, Osmanlı ailesine aitti ve ailenin başkanı, beyliğin de yöneticisiydi. Ancak, bey seçiminde, diğer beylerin de düşünceleri alınırdı.

Osmanlıların, kısa zamanda güçlü bir devlet kurmaları tesadüf olmayıp, tutarlı bir devlet anlayışının sonucudur. Osmanlı Devleti, daha önceki Türk-İslâm devletlerinin kültürel mirasları üzerine kurulmuştu. Osmanlılar, XIV. yüzyıla kadar, devlet yönetimi konusunda tecrübe birikiminden en iyi şekilde yararlandılar. Osmanlı devlet anlayışında, Türk-İslâm devletlerinin ve Orta Asya geleneğinin etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber Osmanlılar, gelişen zamana uygun olarak, merkez ve taşra yönetiminde, kendilerine özgü bir yönetim geliştirdiler.

Osmanlı Devleti'nde, devlet başkanı "padişah" idi. Padişahlar, devletin mutlak hâkimiydiler. İdarî, askerî, malî ve hukukî konularda geniş yetkilere sahiptiler. Ancak, bu yetkilerini kullanırken, kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uymak zorundaydılar. Padişahların sorumlulukları, daha önceki Türk devletlerinin hükümdarlarından farklı değildi. Ülkenin topraklarını genişletmek ve ülkeyi geliştirmek, halkın refah ve mutluluğunu sağlamak, padişahın başlıca göreviydi. En önemli görevi ise, ülkede adaleti sağlamaktı. Osmanlı Devleti'nin, güçlü ve 600 yılı aşan bir süre varlığını devam ettirmesinde, ülkede sağlanan adaletin büyük rolü olmuştur.

Padişahın, bütün egemenlik gücüne sahip olması, Osmanlı

Devleti'nin yönetim şeklini de belirlemişti. Devlet, tam bir merkezîyetçilikle yönetilirdi. Ülkenin bütün bölgeleri, başkentten verilen emirlerle yönetilmekteydi. Yöneticiler, merkezden atanır ve denetlenirdi. Aile içindeki bütün erkek çocuklar, taht üzerinde eşit haklara sahiptiler. Bu nedenle, kimin padişah olacağı hakkında XVII. yüzyıl başına kadar kesin bir kural yoktu. Erkek çocuklar arasında kimin tahta çıkacağı konusunda, devlet adamlarının, ulemanın ve askerlerin tercihleri önemli rol oynamaktaydı.

Osmanlılardan önceki Türk devletlerinde hükümdarlar, ülkeyi, kardeşleri ve kendi çocukları arasında paylaştırdı. Çünkü, onlar da hükümdar kadar egemenlik hakkına sahiptiler. Bu paylaşım sistemi, güçlü Türk devletlerinin bir süre sonra parçalanmalarına ve yıkılmalara sebep oluyordu. Bu nedenle Osmanlılar, şehzadelere, geniş yetkilerle büyük eyaletlerin valiliğini vermediler. Osmanlı şehzadeleri, ancak sancakbeyi olabildiler. Yetkileri de son derece sınırlıydı. Ayrıca, ülke içinde herhangi bir aileye ve aşirete imtiyaz tanınmadı. Osmanlılar, Selçuklularda olduğu gibi, bir bölgeyi fetheden komutanlara, o bölgenin yönetimini vermediler. Fetheden kim olursa olsun, alınan topraklar mutlaka padişaha ait oluyordu. Bu çeşit merkezîyetçi uygulamalar sayesinde devlet, gelişti ve güçlendi.

XIX. yüzyılda ilân edilen Tanzimat Fermanı ve Meşrutiyet, padişahların yetkilerini yeniden düzenleme amacı güdüyordu. Bununla beraber, gerek Tanzimat ve gerekse Meşrutiyet döneminde padişahlar, mutlak yönetim hakkını kullanmaya devam ettiler.

Kanunî Sultan Süleyman, 46 yıl süreyle tahta en uzun süre kalan Osmanlı padişahı olmuştur.

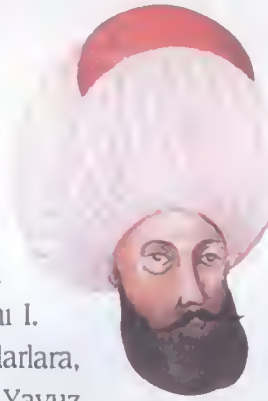

Padişahlar her konuda geniş yetkilere sahipti. Önemli kanularda devlet adamlarının görüşlerini almakla birlikte son kararı kendileri verirlerdi. Yukarıdaki resimde bir padişahın Cuma namazına gittiği Eyüp Camii'nden dönüşü betimleniyor (Gravür: Thomas Allom).

PADIŞAHLAR

Osmanlı Devleti, kurulduğu zaman küçük bir beylikti. Devletin başında ilk zamanlar "bey" ya da "gazi" unvanı ile anılan bir hükümdar bulunuyordu. Osmanlı hükümdarları içinde ilk defa "sultan" unvanını I. Murat kullanmıştır. Bunların yanı sıra hükümdarlara, "han", "hakan" ve "hünkâr" da denilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır seferinden sonra, Osmanlı hükümdarları "halife" unvanı da aldılar. Ancak, devletin güçlü olduğu dönemlerde halifelik unvanını siyasi amaçlarla kullanmak gereğini duymadılar. Osmanlı hükümdarları, halifelik unvanını ilk olarak, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında kullanmaya başladılar. Osmanlı hükümdarlarının en yaygın kullandıkları unvan, "padişah" olmuştur.

Padişahlar, devletin kurucusu Osman Bey'in soyundan gelirlerdi. Padişahlık, babadan oğula geçmekle beraber, ilk zamanlar bu konuda belli bir veraset sistemi yoktu. Bu durum, eski Türk geleneğinden kaynaklanıyordu. Buna göre, ailenin bütün erkekleri,

taht üzerinde hak sahibiydiler. Bu nedenle, her hükümdar değişikliğinde taht kavgaları çıkar ve devlet sarsıntı geçirirdi. Tahta çıkan şehzade, egemenlikte hak ileri sürmemeleri için, erkek kardeşlerini öldürtmek zorunda kalıyordu. Bu yöntem, bir saltanat yasası olarak, XVII. yüzyıl başlarına kadar devam etti.

XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet zamanında yapılan bir düzenlemeyle, Osmanlı ailesinin en yaşlı ve olgun (ekber ve erşed) olanının tahta geçmesi usulü getirildi.

Padişahlar, her konuda çok geniş yetkilere sahip bulunuyorlardı. Önemli konularda, büyük devlet adamlarının düşüncelerini almakla beraber, son karar yine kendileri verirdi. Divan'a başkanlık etmek (Fatih'le birlikte, bu görev sadrazamlara bırakılmıştır), ordulara komuta etmek, büyük devlet adamlarını atamak, savaşa ve barışa karar vermek padişahın başlıca görevleriydi. Bu görevlerini yerine getirirken, Kuran'a ve şeriat hükümlerine göre hareket etmek için zamanın şeyhülislâmından "fetva" alırlardı.

ŞEHZADELER

O smanlı padişahlannın erkek çocuklarına "şehzade" ya da bilgili, görgülü, kibar anlamına gelen "çelebi" denirdi. Şehzadelere, küçük yaşlarından itibaren sancaklara gönderilir, askerî ve idarî konularda yetiştirilirdi. Sancakta bulunan şehzadeleri "çelebi sultan" denirdi. Şehzadelere yardımcı olmak üzere, yanlarına "lala" denilen bilgili, tecrübeli devlet adamları verilir. Bu uygulamadaki amaç, şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmesiydi. XV. Yüzyıl ortalarına kadar İzmit, Bursa, Eskişehir, Aydın, Kütahya, Balıkesir, Isparta, Antalya, Amasya, Manisa ve Sivas, başlıca şehzade sancakları olmuştur.

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, şehzadelerin sancaklara gönderilmesi usulü kaldırıldı. Bunun yerine, sarayda kalmaları ve eğitimlerini burada tamamlama uygulaması getirildi. III.

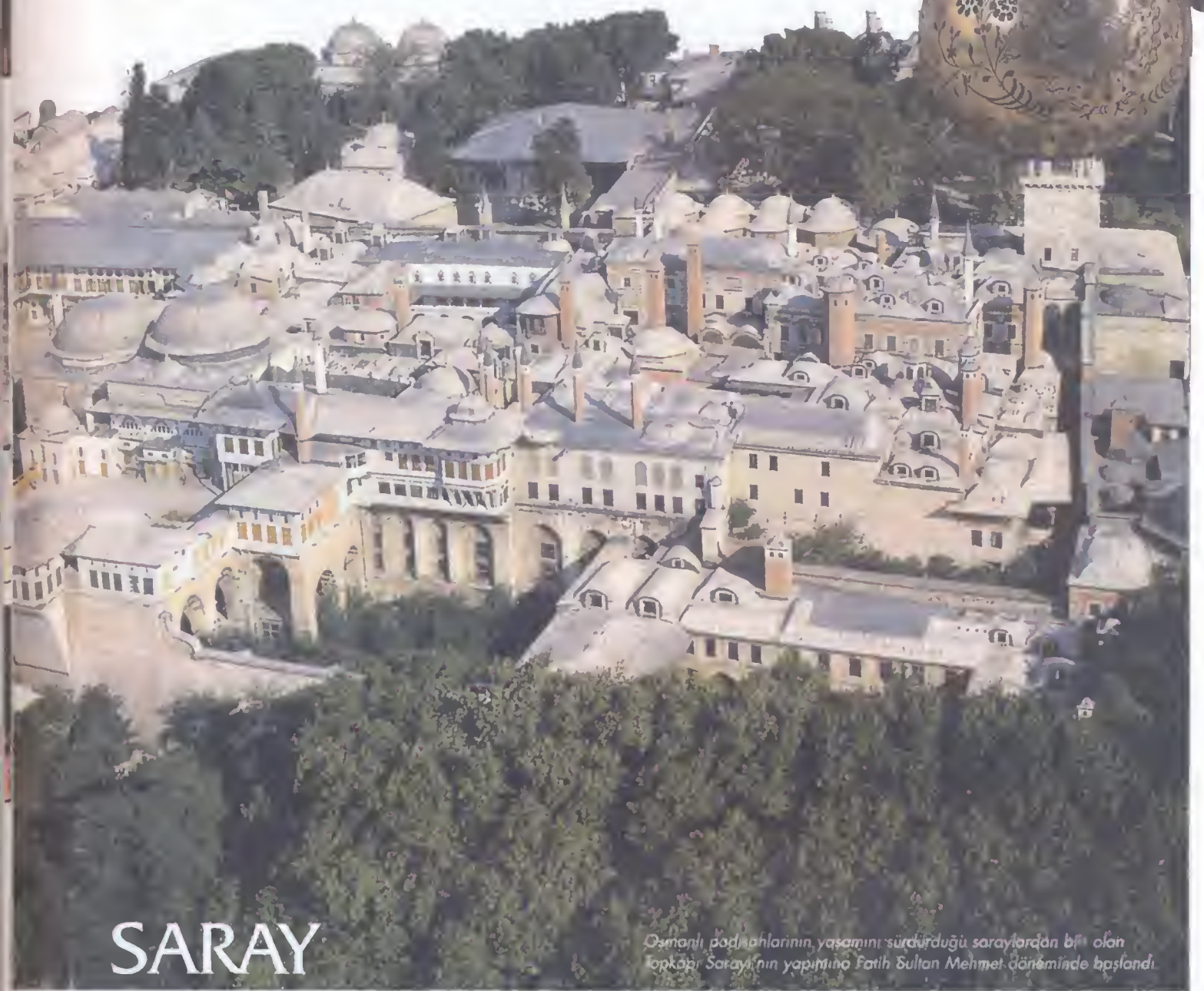
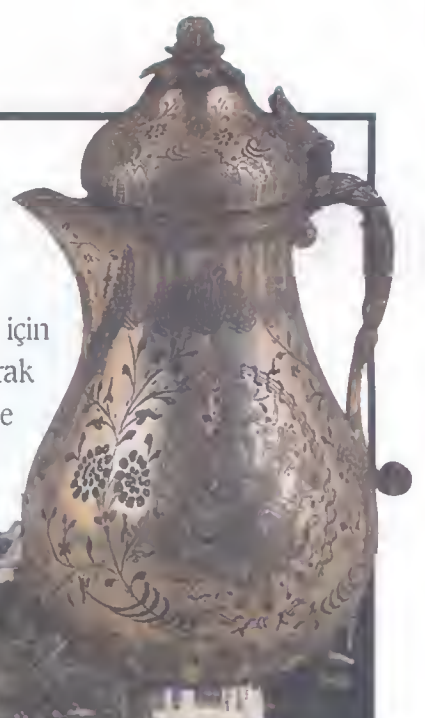
Topkapı Sarayı Üçüncü Avlusu'nda III. Ahmet'in şehzadeleri sünnet töreni için mermer taşıya götürülüyor.

(Surname-i Vehbi'den Levni'nin minyatürü - Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)

Mehmet, sancağa gönderilen son şehzade olmuştur. Şehzadelerin sancaklara gönderilmesi uygulamasına son verilmesi, onların devlet yönetimiyle ilgilerinin kesilmesine, toplumdan uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Şehzadeler, cülûs töreniyle tahta çıkarlar ve onlar için "kılıç alayı" düzenlenirdi.

MERKEZ TEŞKİLÂTI

Osmanlı devlet teşkilâtı, padişahın mutlak egemenliğini gerçekleştirmek için kurulmuştu. Devletin bütün yönetim birimleri doğrudan padişaha bağlı olarak teşkilâtlandırılmıştı. Meydana getirilen bu teşkilâtın merkezinde, padişah ve saray teşkilâtı bulunuyordu.

SARAY

Osmanlı padişahlarının yaşamını sürdürdüğü saraylardan biri olan Topkapı Sarayı'nın yapımına Fatih Sultan Mehmet döneminde başlandı.

Osmanlı Devleti'nde saray, padişahın özel hayatının geçtiği ve devletin yönetildiği yerd. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren saray teşkilâtı kurulmuş, devletin gelişmesine paralel olarak, saraylar da büyümüştür. İlk saray, 1326'da Bursa'da, daha sonra 1361'de Edirne'de yapılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet ta-

rafından yaptırılan Topkapı Sarayı, XIX. yüzyıl ortalarına kadar padişahların oturduğu ve merkez teşkilâtının bulunduğu yer olmuştur.

XIX. yüzyılın ikinci yansından itibaren padişahlar, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Çırağan Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı gibi saraylarda oturmaya başladılar. Topkapı Sarayı, iki bölümden oluşuyordu:

Padışah Abdülaziz tarafından yaptırılan Çırağan Sarayı

BİRÜN (DIŞ SARAY)

Sarayın dış bölümüdür. Sarayın, Bab-ı Hümayun adı verilen dış kapısından girildiğinde, birinci avluya geçilir. Bundan sonra vanlan Babü's-selâm kapısından girildiğinde, orta avluya geçilir. Bu avluda "Has Odalar" yer alır. Bu odalarda saray hizmetlileri bulunurdu. Orta kapıdan sonra ise ikinci avluya geçilir. Burada, Has Ahırlan, Zülüflü Baltacılar koğuşları ve Divan-ı Hümayun'un toplandığı "Kubbealtı" bulunurdu. İkinci avludan sonra Babü's-saade denilen kapıya ulaşılır. Bu kapı, Birün (dış saray) ile Enderun'u (iç saray) birbirine bağlardı. Babü's-saade'nin karşısında padişahlann, Divan üyeleri ve yabancı elçileri kabul ettiği "Arz Odası" vardı.

ENDERUN (İÇ SARAY)

Burası, padişahın özel hayatını geçirdiği bölümdü. Bu bölümde, Enderun denilen saray okulu ve Harem bulunurdu. Enderun, saray görevlilerinin yetiştirildiği yerd. Enderun'da eğitim faaliyeti "oda" adı verilen yerlerde yapılmaktaydı. Enderun'a alınacaklarla ilgili olarak yapılan işlemler şunlardı:

Devşirme yoluyla toplanan çocuklar, Acemi Ocağı'na gönderilmeden önce, bir seçime tâbi tutulurlardı. Seçilen çocuklar, önce Edime Sarayı, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitilirdi. Bu eğitim sonrası ikinci bir seçim daha yapılırdı. Bu seçim sonrası Topkapı Sarayı'ndaki "Büyük Oda" ve "Küçük Oda"ya alınırlardı. Burada sıkı bir eğitimden geçirilirdi. Bu eğitimin amacı, saraya alınacak kişileri, devlet adamı, asker ve seçkin kişiler olarak yetiştirmekti. Bu odalardaki eğitim sonrasında da yeni bir seçim yapılır; seçilenler, padişahın özel hizmetine ait odalara alınırlardı. Bu odalar şunlardı:

Has Oda: Burada bulunanlar, padişahın günlük hizmetinde bulunurlardı. Bu odanın yöneticisine

"Hasodabaşı" denilirdi. Has Oda, rütbe bakımından en yüksek hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Hazine Odası: Bu odada bulunanlar, padişahın özel hazinesine ve değerli eşyalanna bakarlardı.

Kiler Odası: Burada bulunanlar, padişahın sofrâ hizmetlerine bakarlardı.

Seferli Odası: Müzisyen, berber gibi hizmetlilerin bulunduğu yerd.

Bu odalarda eğitimlerini tamamlayanlar, "çıkma" denilen bir tayin usulüyle Birün'da ve taşrada önemli görevlere getirilirdi.

Harem: Saray kadınlarının bulunduğu bölümdü. Burada, padişahın annesi valide sultan ve eşleri ile cariyeler bulunurdu. Harem'deki kadınlar başkalfa kadın'ın yönetiminde özel bir eğitimden geçirilirdi. Harem'in yöneticisi "harem ağası" ıdı.

Osmanlı haremünde günlük yaşam.

Kubbealtı'na toplantıya gelen vezirler (Gravür: Thomas Allom).

DİVAN-I HÜMAYUN

Divan, merkez teşkilâtının temelini oluşturmaktaydı. İlk Osmanlı Divan'ı, Türkiye Selçuklular Devleti'ndeki Divan örnek alınarak kuruldu. Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilâtının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri, padişah, vezir ve Bursa kadısı idi. Divan toplantılarına padişahlar başkanlık yapmaktaydı. Bu nedenle, padişah nerede ise, Divan da orada toplanırdı. Fatih ve ondan sonraki padişahlar, bu görevi veziriazamlara bıraktılar. Padişahlar, bundan sonra Divan toplantılarını "kasr-ı adl" denilen pencereden izlemeye başladılar.

Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar her gün sabah namazından sonra toplanan Divan, sonradan haftada dört gün toplanmaya başladı. Divan, Topkapı Sarayı'nda "Kubbealtı" deni-

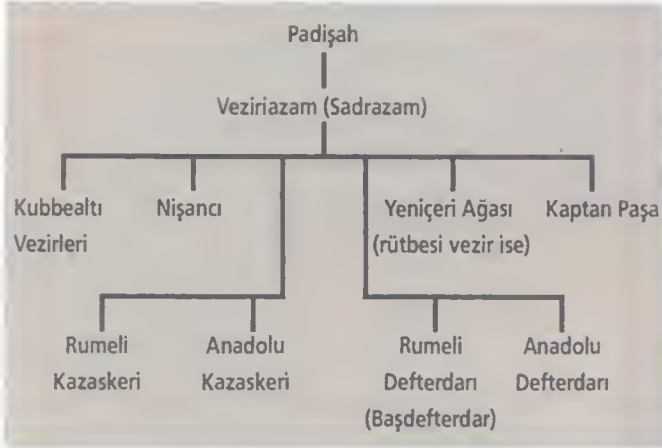
len yerde toplanırdı. Divan'da, siyasî, idarî, askerî, örfî, şer'î, adlî ve malî konular, şikâyet ve davalar görüşülüp karara bağlanırdı. Divan görüşmeleri öğle zamanı sonar erer, bundan sonra önce veziriazam (sadrazam), daha sonra diğer Divan üyeleri, padişahın huzuruna çıkarak, görüşmeler hakkında bilgi verirlerdi.

Divan-ı Hümayun dışında diğer divanlara, veziriazam konağında toplanan ikindi, Çarşamba ve Cuma divanları, veziriazam, sefere çıktığı zaman topladığı "Sefer Divanı", yenîçerilerin maaşlarının dağıtılması için toplanan "Ulûfe Divanı", padişahın yabancı elçileri kabulü sırasında toplanan "Galebe Divanı", olağanüstü hallerde toplanan "Ayak Divanı" ve yine sefer sırasında at üzerinde yapılan toplantıya "At Divanı" adı verilirdi.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

Dİvan'da bulunan ve görüşmelere katılan kişilere, Divan üyeleri denirdi.

Divan üyeleri ve bunların başlıca görevleri şunlardı:

VEZİRİAZAM (SADRAZAM)

Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamı, veziriazamdı. Devlet yönetiminde padişahın vekili sayılır ve kendisinde, padişahın mührü bulunurdu. Orhan Bey zamanında, toprakların genişlemesi ve devlet işlerinin artması sonucu ilk vezirlik makamı kuruldu. I. Murat zamanında vezirlerin sayısı üçe çıktı. Vezirlerin derecelerini göstermek için, birinci vezire "veziriazam" denildi.

Büyük devlet memurlarını atama, görevden alma, veziriazamın buyruğu ile olurdu. Padişah sefere çıkmadığı zaman, "serdâr-ı ekrem" unvanıyla orduya komuta ederdi. Veziriazamlar, İstanbul'da önceleri Paşakapısı, sonraları Babiâli denilen yerde otururlardı. Veziriazamın görevinden azli, padişah mührünün alınmasıyla olurdu.

VEZİRLER

Vezirler, çeşitli devlet işlerinde yetişmiş tecrübeli kişiler olduklarından, görüşlerinden yararlanılır ve veziriazamın verdiği işleri yaparlardı. İlk Osmanlı vezirlerinin çoğu ulema (bilgin) kökenli idiler. Sonradan asker kökenli kişiler de vezirliğe getirildiler. Vezir olabilmek için, sancakbeyliği, beylerbeylik ve son olarak da Rumeli Beylerbeyliği'nde bulunmak gerekliydi. Divan toplantılarında, veziriazamın sağında otururlardı. XV. Yüzyılın sonlarına kadar üç vezir bulunuyordu. XVI. Yüzyılın sonlarında vezir sayısı yediye kadar çıkmıştır. Bu vezirlere, Kubbealtı vezirleri veya "kubbenişin" adı verilir.

KAZASKERLER

Kazaskerlik, 1362'de I. Murat zamanında kuruldu. 1480 yılına kadar bir kazasker bulunurken, Fatih döneminde, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri olarak sayılan ikiye çıkarıldı. Bunlardan Rumeli kazaskeri, rütbe bakımından daha ileri idi. Kazaskerler, Divan'da büyük davalara bakar, ayrıca kendi bölgelerindeki kadı ve müderrisleri atama ve görevden alma işlerine karar verirlerdi.

DEFTERDARLAR

Defterdarlar, Divan'da malî konularda açıklamalarda bulunurlar, devletin gelir ve giderlerine bakarlardı. İlk zamanlarda, defterdar sayısı bir iken, sonraları malî işlerin artmasından dolayı sayısı ikiye yükseltilmiştir. Bunlar; Rumeli Defterdan (Başdefterdar) ve Anadolu Defterdan idi. Rumeli Defterdan, Rumeli'deki malî işlere; Anadolu Defterdan, Anadolu'daki malî işlere bakardı. Rumeli Defterdanı, aynı zamanda bütün malî işlerden sorumluydu.

Mübaşir, Mekke Kadısı, Rumeli Kazaskeri, Nakibüleşraf ve İstanbul Kadısı'nı bir arada gösteren bir gravür.

NIŞANCI (TEVKİ-İ TUĞRAÎ)

Nişancı, padişahın adına yazılacak fermanlara, beratlarla ve nâmelere, hükümdarın imzası olan tuğrasını çekerti. Ayrıca, devletin arazi kayıtları, tahrir defterlerinde düzeltmeler Nişancı tarafından yapıldı. Nişancı, kanunları iyi bilir, gerektiğinde Divan'da açıklamalarda bulunurdu.

Nişancı'ya bağlı olarak çalışan Reisülküttap, Divan kâtiplerinin şefi idi. Reisülküttap, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan işlerindeki tecrübesi nedeniyle önemi büyüktü. Görevleri, Divan'da verilen kararları düzelttikten sonra tamamlamak, fermana uygun olarak emirleri yazmak, padişaha ve veziriazama gelen mektupları tercüme ettirerek, bunlara cevap hazırlamaktı. Reisülküttaba bağlı olarak çalışan kalemler ve bunların görevleri şunlardı:

Beylikçi Kalemî: Divan-ı Hümayun'da alınan kararların ve görüşülen konuların tutanaklarını yazıya geçirirdi. Ayrıca, dış ilişkiler ile ilgili kararları yazıya geçirir, anlaşmalarla ilgili metinleri düzenlerdi. Bu kalemin başında olan kişiye, Beylikçi Efendi denirdi.

Tahvil Kalemî: Bu kalem, yüksek dereceli görevlilerin (vezir, beylerbeyi, sancakbeyi) özlük işleriyle ferman ve beratları düzenlerdi. Ayrıca, zeamet ve tımar kayıtları da bu kalem tarafından tutulurdu.

Rûûs Kalemî: Tahvil kaleminin görev alanı dışında kalan bütün görevlilerin (kethüda, dizdar, müderris, imam) işlemleri bu kalem tarafından düzenlenirdi.

Âmedî Kalemî: Veziriazam ile padişah arasında yazışmalar, yabancı devletlere gönderilecek mektupları düzenlerdi. Osmanlı Devleti'nin, Avrupa ülkelerinde devamlı elçi bulundurmasından sonra, elçilerden gelen raporları kaydetmek, cevap yazmak, şifre çözmek görevi de bu kaleme aitti. Tanzimattan sonra bu kalemin önemi daha da arttı.

Yeniçeri Ağası

YENİÇERİ AĞASI

Yeniçeri ağası, Yeniçeri Ocağı'nın en büyük komutanıydı. Yeniçeri ağası, vezir rütbesine sahip ise, Divan'ın tabii üyesi sayılıp, görüşmelere katılırdı. Yeniçeri ağası, arz günü, vezirlerden önce padişahın huzuruna çıkar, yeniçeriler hakkında bilgi verirdi.

Kaptan-ı Derya

KAPTAN-I DERYA

Kaptan-ı Derya, donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumluydu. XVI. Yüzyılın ikinci yarısında vezir rütbesi aldıktan sonra Divan üyesi oldular.

ŞEYHÜLİSLÂM (MÜFTÜ)

Şeyhülislâm, Divan'da alınan kararların İslâm dinine uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi. Şeyhülislâm, Divan üyesi olmamakla beraber, Divan'da alınan kararların dine ve şeriata uygun olup olmadığını kontrol ederdi. Fatih döneminde rütbe ve makam olarak Kazaskerlerden sonra gelen Şeyhülislâm, Kanunî döneminde veziriazamla eşit sayıldı.

Şeyhülislâm

TARİHÇİ REŞAT EKREM KOÇU'NUN ANLATIMIYLA

OSMANLI PADİŞAHLARI VE ÖZELLİKLERİ

OSMANOĞULLARI HANEDANINDAN ALTI YÜZYIL BOYUNCA 36 PADİŞAH GELMİŞTİR (BAZI TARİHÇİLER, FETRET DEVRİ'NDE SALTANAT SÜREN SÜLEYMAN ÇELEBİ VE MUSA ÇELEBİ'Yİ PADİŞAHLIK YAPMIŞ KABUL EDEREK BU SAYIYI 38 OLARAK BELİRTMEKTEDİRLER). I. SELİM'DEN İTİBAREN BUNLARIN 28'İ AYNI ZAMANDA MÜSLÜMANLARIN HALİFESİ OLMUŞTUR. SON PADİŞAH VI. MEHMET'İN VATANIMIZI TERK EDEREK YABANCI BİR MEMLEKETE İLTİCA ETMESİ ÜZERİNE TÜRKİYE'DE SALTANAT KALDIRILMIŞ VE ABDÜLÂZİZ'İN OĞLU ABDÜLMECİT, TÜRKİYE MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN HALİFE İLÂN EDİLMİŞTİR. BU ZATIN DA GENE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARIYLA OSMANLI HANEDANININ BÜTÜN ÜYELERİYLE BERABER MEMLEKETTEN ÇIKARILMASIYLA TÜRKİYE'DE HİLÂFET MÜESSESESİ DE KALDIRILMIŞTIR. BURADA, BU 36 TARİHİ SİMA ÜZERİNDE ÇEŞİTLİ AÇILARDAN BAKARAK BİR CETVEL TANZİM EDELİM:

EN UZUN SALTANAT SÜREN:

Kanunî Sultan Süleyman
(46 yıl)

PADİŞAHLIĞI YİRMİ YILI GEÇENLER:

Osman Gazi (25 yıl), Orhan Gazi (36 yıl), I. Murat (27 yıl), II. Murat (30 yıl), Fatih Sultan Mehmet (32 yıl), II. Bayezid (31 yıl), I. Süleyman (Kanunî) (46 yıl), III. Murat (21 yıl) IV. Mehmet (40 sene), III. Ahmet (27 yıl), I. Mahmut (24 yıl), II. Mahmut (31 yıl), II. Abdülhamit (33 yıl).

EN KISA SALTANAT SÜRENLER:

I. Mustafa (1 yıl 7 ay),
IV. Mustafa (1 yıl 2 ay)

ON YILDAN AZ SALTANAT SÜRENLER:

I. Mehmet (8 yıl),
I. Selim (8 yıl),
III. Mehmet (8 yıl),
II. Osman (4 yıl),
İbrahim (8 yıl),
II. Süleyman (4 yıl),
II. Ahmet (5 yıl),
III. Osman (3 yıl),
V. Mehmet (9 yıl),
VI. Mehmet (4 yıl).

KIRK YAŞINDAN SONRA PADİŞAH OLANLAR:

Osman Gazi (41 yaşında),
Orhan (40 yaşında), I. Selim (Yavuz) (45 yaşında), II. Selim (43 yaşında), II. Süleyman (45 yaşında), II. Ahmet (49 yaşında), III. Mustafa (42 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), V. Mustafa (42 yaşında), III. Osman (51 yaşında), I. Abdülhamid (49 yaşında), VI. Mehmet (57 yaşında).

EN YAŞLI OLARAK PADİŞAH OLAN:

V. Mehmet (65 yaşında).

PEK GENÇ VEYA ÇOCUK İKEN PADİŞAH OLANLAR:

II. Murat (18 yaşında),
Fatih Sultan Mehmet (19 yaşında), I. Ahmet (13 yaşında), II. Osman (14 yaşında), IV. Murat (15 yaşında), IV. Mehmet (7 yaşında), Abdülmecit (18 yaşında)

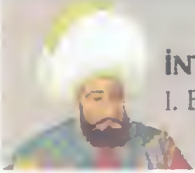
TAHTAN İNDİRİLENLER:

II. Bayezit, I. Mustafa, II. Osman, İbrahim, IV. Mehmet, II. Mustafa, III. Ahmet, III. Selim, IV. Mustafa, Abdülâziz, V. Murat, II. Abdülhamit

İHTİLÂLDE ÖLDÜRÜLEN: II. Osman

FETVA İLE İDAM EDİLEN: İbrahim.

SELEFİ TARAFINDAN İDAM ETTİRİLEN: IV. Mustafa

İNTİHAR EDEN:

I. Bayezit (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

SİYASİ SUİKASTE KURBAN OLAN:

Fatih Sultan Mehmet (rivayet), Abdülâziz (rivayet).

ORDUNUN BAŞINDA HARBE GİDENLER:

Osman Gazi, Orhan Gazi, I. Murat, I. Bayezid, I. Süleyman, Musa, I. Mehmet, II. Murat, Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezid, Yavuz Selim, Kanunî Sultan Süleyman, III. Mehmet, II. Osman, IV. Murat, II. Mustafa

MUHAREBEDE ŞEHİT OLAN: I. Murat

MUHAREBEDE YARALANAN: Fatih Sultan Mehmet

DÜŞMANA ESİR DÜŞEN: I. Bayezid

DİVAN SAHİBİ ŞAİR:

Fatih Sultan Mehmet, I. Selim, I. Süleyman. Osmanlı padişahlarının pek çoğu şiirle meşgul olmuştur.

BÜYÜK MUSİKİŞİNAS: III. Selim. Osmanlı padişahlarının çoğu musiki ile yakından meşgul olmuştur.

HATTAT: III. Ahmet. Osmanlı padişahlarının çoğu güzel yazı ile meşgul olmuştur.

RESİM HEVESKÂRİ: Abdülâziz

RESSAM: Halife Abdülmecit

GÜREŞE MERAKLI VE BİZZAT GÜREŞEN: IV. Murat, Abdülâziz

ÇILGIN DERECEDE AV MERAKLISI: IV. Mehmet; avcılık, Osmanlı hanedanında millî bir gelenek olarak yaşatılmıştır.

BÂZÎ SAHİBİ KEMANKEŞ: IV. Murat, III. Selim, II. Mahmut. Osmanlı padişahlarının çoğu kemankeşlikle (okçulukla) yakından meşgul olmuşlardır.

BİR EL SANATI İLE MEŞGUL OLAN: Kanunî Sultan Süleyman (kuyumculuk), II. Abdülhamit (marangozluk)

AŞIRI KADIN DÜŞKÜNÜ:

III. Murat, III. Mehmet, İbrahim

AĞIR SİNİR HASTASI: İbrahim

NEFİS KÖRLETMİŞ PERHİZKÂR: II. Bayezid, V. Mehmet

AYYAŞ DENİLECEK KADAR İÇKİ DÜŞKÜNÜ:

I. Bayezid, I. Süleyman, II. Selim, IV. Murat, Abdülmecit, V. Murat

DOĞUŞTAN TIMARHANELİK MECNUN: I. Mustafa

TECENNÜN EDEN: V. Murat.

KARDEŞLERİNİ ÖLDÜRTEN:

II. Murat, I. Selim, III. Mehmet (19 kardeşini bir anda boğdurttu, II. Osman, IV. Murat, II. Mahmut

BABASINI ÖLDÜRTEN: I. Selim (rivayet), IV. Mehmet (7 yaşında bir çocuktu, engelleyemezdi)

OĞLUNU ÖLDÜRTEN: I. Süleyman, III. Mehmet

SEYAHATİ SEVEN VEYA SEYAHATE ÇIKARILAN:

IV. Mehmet, Abdülmecit, Abdülâziz, V. Mehmet

YABANCI MEMLEKETLERİ RESMEN ZİYARET EDEN:

Abdülâziz (Fransa ve İngiltere)

VATANINI TERK EDİP YABANCI MEMLEKETE İLTİCA EDEN: VI. Mehmet

GÖZLÜK KULLANAN: VI. Mehmet.

ENFİYE TİRYAKİSİ: III. Selim

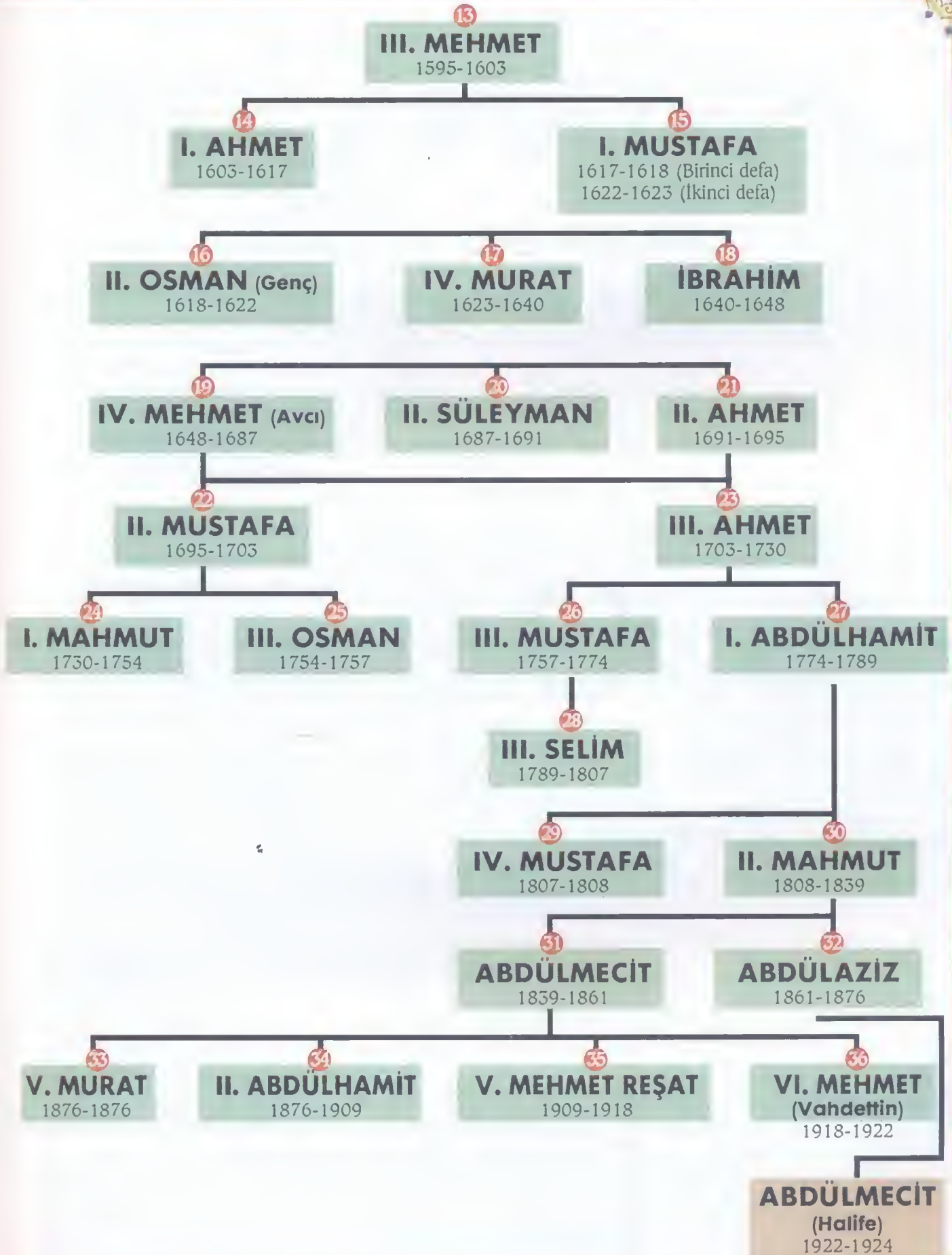
OBUR DENİLECEK KADAR BOĞAZINA DÜŞKÜN: Abdülâziz

TEBDİLİ KIYAFETLE HALK ARASINDA

DOLAŞMASINI SEVEN: II. Osman, IV. Murat, III. Osman, III. Selim, II. Mahmut

OSMANLI PADİŞAHLARI

ÖSMAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1299 - 1326)

1299'DA BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİP KURDUĞU DEVLETE ADINI VEREN İ. ÖSMAN, BAZI KAYNAKLARCA ÖSMAN GAZİ, ÖSMAN BEY YA DA KARA ÖSMAN ADIYLA ANILIR. BABASI ERTUĞRUL BEY'İN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KAYI BOYU'NUN BAŞINA GEÇTİ. BİZANS'A KARŞI ELDE ETTİĞİ BAŞARILARLA HEM TOPRAKLARINI GENİŞLETTİ HEM DE TÜRKMEN BEYLİKLERİNDEN PEK ÇOK ASKER, KOMUTAN VE YÖNETİCİYİ KENDİ SAFLARINDA TOPLADI.

Osmanlı Devleti arması

O sman Gazi ya da Osman Bey adıyla anılır. Babası, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundan Ertuğrul Bey'dir. Kurduğu devlete adını veren İ. Osman'ın bağlı olduğu Kayı boyunun Anadolu'ya nasıl ve ne zaman geldiği konusunda olduğu gibi, Osman Bey'in adı da hâlâ tartışmalıdır. Ataman veya Otman biçiminde de söylenen İ. Osman'a, bazı kaynaklar Kara Osman Bey de demektedir. Kayı boyunun, XII. yy'ın ilk yansında, İ. Alaeddin Keykubat döneminde, Maverâünnehir dolaylarından, Moğol istilâsı nedeniyle kaçarak Anadolu'ya geldiği sanılır. Bir kaynağa göre, Kayı boyu, 1230'da Anadolu Selçuklu sultanı İ. Alaeddin Keykubat ile Harzemşahlar arasında Erzincan yakınlarında meydana gelen Yassı Çimen Savaşı'nda Selçukluların yanında yer almıştır.

ÖSMAN GAZİ

Doğum Tarihi	: 1258
Doğum Yeri	: Söğüt
Babası	: Ertuğrul
Annesi	: Türk
Aşîret reisi olduğu tarih	: 1281
Uç reisi olduğu tarih	: 1299
Saltanatının sonu	: 1326
Tahtan ayrılma sebebi	: Oğlu Orhan lehine feragat-ölüm (?)
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1326
Ölüm sebebi	: Felç (?) - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Söğüt - Bursa (?)
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet'te

OSMAN GAZÎ (1258-1326) (Tablo: Koprıdağlı Konstantin)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1299

■ Osman Gazi, bağımsızlığını ilân ederek Osmanlı Beyliği'ni kurdu.

Osman Gazi'nin tahta çıkışını gösteren bir minyatür
(Hunarnâme)

KAYI BOYU BAŞKENTİ SÖĞÜT

Kayı boyunun başındaki Ertuğrul Bey'in (Ertuğrul Gazi), 1281'de Söğüt'te ölümüne kadar yarım yüzyıl Kayı boyunun beyliğini yaptığı bilinir. Önce Ankara'ya, daha sonra da Eskişehir dolaylarına uç beyliği olarak yerleşen Kayı boyunun başkenti Söğüt, Eskişehir-Bilecik arasındaydı.

OSMAN GAZİ DÖNEMİNİN İLK SAVAŞI

1. Osman döneminin ilk savaşı Ermeni Beli (Derbendi) Savaşı'dır (1284). Ertuğrul Bey döneminden beri Kayı boyunun Bilecik tekfuruyla dostluğu sürüyordu. Kayılar yaylaya çıkarken bazı eşyalarını Bilecik'e emanet bırakıyor, dönüşte geri alıyorlardı. Anlaşmaya göre bu işler silâhsız gençler ve kadınlar tarafından yapılır, buna karşılık da tekfura bazı hediyeler verilirdi.

Kayı boyunun gidiş ve dönüşlerinde, İnegöl tekfurı saldırdında bulunarak zarar veriyordu; hatta bununla da yetinmeyerek çevre tekfurlarını Osman Bey'e karşı kışkırtıp Ermeni Beli denen bölgede I. Osman'a pusu kurdu. Bilecik tekfurı aracılığıyla bu durumdan haberi olan I. Osman, kuvvetlerinin az olmasına karşın savaşı kabul etti. Bu savaşta kardeşi San Batı'nın (San Yatu) oğlu Bay Hoca şehit oldu. Bunun üzerine öteki tekfurlar Osman Bey'e karşı birleştiler. Başarılarından ötürü, Anadolu Selçuklu sultanı tarafından Söğüt, Osman Bey'e yurt olarak verildi ve Osman Bey, Eskişehir Sancağı'nın başına getirildi.

BAĞIMSIZLIĞA DOĞRU İLK ADIM

I. Osman'ın ilk önemli başansı Kolça (Kulaca Hisar) kalesine yaptığı baskınla kaleyi fethetmesidir. Bu kalenin fethi, İnegöl ve Karacahisar tekfurlarının birleşmesine yol açtı. Domaniç dolaylannda yapılan İkizce (Erice) Savaşı'nı I. Osman'ın kazanmasına karşın kardeşi San Batı şehit oldu. Bu başansı üzerine Selçuklu sultanı, Kara

Bazı tarihçiler Selçuklu
Sultanı'nın I. Osman'a tuğ,
alem, altın kılıç gibi beylik
alâmetlerini gönderdiğini
belirtmektedir. Yukarıdaki
temsili resim bu töreni betimliyor.
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

I. Osman,
1281'de,
Ertuğrul Bey'in
ölümü üzerine,
Söğüt yöresine
yerleşmiş bulunan
kayı bayunun başına
geçti. Yakın dostluk
kurduğu Şeyh
Edebâli'nin kızı Bâlâ
Hatun ile evlendi.
Yandaki temsili
resimde, solda Şeyh
Edebâli, yanında kızı
Bâlâ Hatun ve
Osman Gazi
görülüyor.

(Tablo: Münif
Fehim)

Balaban Çavuş ile I. Osman'a bir ferman daha göndererek bütün vergilerden anındığını bildirdi. Ayrıca tuğ, alem, altın kılıç, gümüş takımlı at ve yüz bin dirhem para gibi beylik alâmetlerini gönderdi. Onun bu başarıları Bursa ve İznik tekfurlarını kaygılandırdı. I. Osman da onlara gözdağı vermek amacıyla İznik ve çevresine akınlar yaparak birçok ganimet elde etti. Yarhisar ve Karacahisar tekfurları öncülüğünde I. Osman'a karşı yeniden bir ittifak yapıldı. I. Osman buna karşılık uzun bir kuşatmadan sonra Karacahisar kalesini fethetti (1291). Ardından, alınan ganimetlerin beşte birini, İslâm geleneği gereği, Konya'ya Selçuklu sultanına gönderdi. Kalanını ise savaşa katılan gaziler arasında paylaştırdı. Gene aynı yıllarda I. Osman'ın Sakarya ırmağının yukarı havzasına akınlar yaptığı, bu akınların Göynük, Sorgun, Taraklı ve Mudumu yörelerine kadar uzandığı bilinmektedir. I. Osman, bu olaylardan sonra yedi yıl kadar Bizans topraklarına akın yapmadığı gibi herhangi bir tekfurla da savaşmadı.

Osman Bey, ilk eşi Bâlâ Hatun'un ölümünden uzun bir müddet sonra Ömer Bey adlı bir zatın kızı Mal Hatun'la evlendi. Ondan da Alâeddin, Çoban, Hamit, Pazarlı, Melik beyler ve Fatma Hatun doğdu. Bazı kaynaklar ise, bu çocukların Bâlâ Hatun'dan, Orhan Bey'in Mal Hatun'dan doğduğunu yazarlar. Doğruluğunun tahkiki imkânsız eski Osmanlı kaynak ve rivayetleri ise Edebâli'nin kızının Mal Hatun olduğunu kaydetmişlerdir. Ancak kesin olarak bilinen, Osman Bey'in Edebâli'nin güzellik şöhreti bütün civarı tutan kızına âşık olduğu, onun da genç ve güzel Bey'e gönül verdiği şeklindedir.
(T. Yılmaz Öztuna)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1301

- Yenişehir kalesi fethedildi ve komuta merkezi buraya taşındı.

Yenişehir'i gösteren bir minyatur
(Matrakçı Nasuh: Beyan-ı Menâzıl-ı Sefer-i Irakayn).

1302

- Koyunhisar Savaşı: Osman Bey, Gemlik'in güneyindeki Koyunhisar'da (Baphaon) yapılan savaşta Bizans ve müttefiklerinden oluşan orduyu bozguna uğrattı.

Osman Bey'in elde ettiği başarılar, komşu Rum tekfurlarını ve Bizans imparatorunu harekete geçirdi. Bu tarihe kadar Bizans, Osman Bey'i, ciddi bir tehlike olarak görmemişti. Tekfurlardan gelen haberler üzerine imparator, duruma müdahale etmeye karar verip, generallerinden Muza-lon komutasındaki iki bin kadar askerini, tekfurlara yardım için gönderdi. Koyunhisar'da meydana gelen ilk Osmanlı-Bizans savaşını, Türkler kazandı. Bu savaştan sonra Bursa, kuzey kısmı hariç, Türkler tarafından çevrildi. Böylece İznik yolu açılmış oldu. Koyunhisar Savaşı'ndan sonra Osman Bey, İznik ve Bursa'yı savunmasız bırakmak, bu şehirlerin etrafındaki kaleleri ele geçirmek gibi bir siyaset izledi.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1306

- Dinboz zaferi: Kestel ve Ulubat kaleleri fethedildi.

Osman Gazi komutasındaki Osmanlı ordusu ile Bizans tekfurları ordusu arasında Dinboz'da yapılan bu savaşta, birleşen Tekfurlar yenilince Dinboz ve Kestel kaleleri Osmanlıların eline geçti. Kestel, Madenos ve diğer yerlerin tekfurları bu çarpışmada öldüler. Ulubat tekfurunun yanına kaçan Kete tekfuru ile Osmanlı tarihinin ilk askeri anlaşması yapılarak Kete Kalesi de ele geçirildi.

1307

- İznik kuşatması başladı.

1308

- Ulubat gölü üzerindeki Alyos adası, Aygüt Alp'in oğlu Kara Ali tarafından barış yoluyla teslim alındı.
- İznik - İzmit yolu üzerinde yer alan İznik'in ileri karakollarından Karahisar (Trikokiya) fethedildi.

Osman Gazi'nin Bizanslılardan bir kaleyi alışı gösteren gravür
(Paul Ricaut - Osmanlı Tarihi)

YARHISAR VE BİLECİK'İN FETHİ

Bu süre içinde gene Bilecik tekfuru ve özellikle Harmankaya tekfuru Köse Mihal ile dostluğunu sürdürdü. Ama tekfurlar, I. Osman'ın çevrede güç kazanmasını kaygıyla izliyorlardı. Bilecik tekfurunu I. Osman'ın aleyhine döndürerek ve onu Yarhisar tekfurunun kızıyla evlenen Bilecik tekfurunun düğününe çağırarak öldürmeyi amaçladılar. Durumu Köse Mihal aracılığıyla öğrenen I. Osman, her zamanki gibi yaylaya çıkma bahanesiyle kırk gaziyi

Kuruluş döneminde Osmanlı Beyliği

kadın kılığında Bilecik Hisan'na soktuğu gibi Çakır Pınan'nda toplanan düğün alayıyla birlikte gelin Horofira'yı (Horophira)da tutsak etti. Yarhisar ve Bilecik fethedildi (1298). Adı Nilüfer olarak değiştirilen Horofira, I. Osman'ın oğlu Orhan Bey ile evlendirildi (Şehzade Süleyman Paşa ve I. Murat'ın anneleri, Nilüfer Hatun'dur).

I. Osman, İnegöl tekfurunu cezalandırmak üzere komutanlarından Turgut Alp'i İnegöl'ün fethi için gönderdi. Kısa zamanda İnegöl ve çevresi Osmanlılara katıldı. İnegöl alındıktan sonra Bilecik, beyliğe başkent yapıldı.

OSMAN GAZİ BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDİYOR

Bu sırada Anadolu'da Moğol baskısı artmış, zaman zaman İlhanlı prensleri Anadolu'da ayaklanır olmuşlardı. İlhanlı Hükümdan Gazan Mahmut Han, Anadolu Selçuklu Hükümdarı Sultan III. Alaeddin Keykubat'ı Konya'dan alarak İran'a götürdü. Bu durum Anadolu'da bir boşluk yarattı. Selçuklu tahtının boş kalması üzerine devlet otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Anadolu Türk beyleri, daha da bağımsız hareket etmeye başladılar. Bir yandan da Anadolu'nun doğrudan İlhanlıların denetimine geçmesinin verdiği tedirginlik ve güvensizlik bütün Anadolu'ya ve uç beyliklerine yayıldı. Birçok Selçuklu devlet adamı, komutan, yıllarca Bizans ve tekfur-larıyla cihat ve gaza yapan I. Osman'ın hizmetine girdiler. Ayrıca Anadolu'daki Türkmen boylan kitleler hâlinde Bizans'a karşı din uğruna savaşmak için Osman-lı ülkesine yöneldiler. Böylece daha da güçle-nen I. Osman, Türkmen beylerinin de desteğiyle bağımsızlığını ilân etti (1299).

OSMANLI DEVLETİ'NİN TEMELİ ATILYOR

Anadolu Selçuklu devlet düzeni temel alınarak devlet kurumlarının temelle-ri atıldı. Her kaleye subaşı, kadı ve diz-dar atandı. Yenişehir ve Yund kale-leri de bu sırada fethedildi. Yenişehir, Bursa'ya yakın olması ve denetimi-nin kolay yapılabilmesi sebebiyle beyliğin merkezi oldu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1313

- Osman Gazi'nin sadık dostu Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, İslâm dinini kabul etti; kalesi ve adamlarıyla Osmanlılara katıldı.

KÖSE MİHAL KİMDİR

Kose Mihal'in Sogut-Harmankaya'daki mezarı

Osmanlıların kuruluş aşamasındaki ilk dönemlerde önemli rol oynayan önemli beyi Köse Mihal Bizanslı Harmankaya beldesi Mihalaz Beldesi tekfuru'du. Osmanlı kaynaklarına göre, 1280'li yıllarda Şişli Türk beyi ile Orhan Bey'in birleşmesiyle Orhan Bey arasındaki bir anlaşma üzerine bu beyin yanında çarpışmaları tutaklaştu, daha sonra Orhan Bey'in serbest bırakıldı. Bu olaydan sonra Orhan Bey'in yakın dostu oldu. 1292'de Tarih, Gâzî ve Mudurnu yörelerine düzenlediği seferinde onun yanında yer aldı. Bizanslı Yarhisar tevhid-namini sirkast hazırlığı Osman Bey'e Hürriyet B-nurü üzerine haraketleri için Orhan Bey, bu kenti ele geçirdi. 1299, Darda sonra a Musulmanlığı kabul etti ve An-lu'da Osmanlı Devleti'nin temelini attı. Harmankaya, Gazi, Akkaya ve Oğuzlar ile birlikte, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli rol oynadı. Darda sonra Ru-eli fethiyle Osmanlı Devleti'nin, ünlü akınları ile Mihal-ğular, onun soyundan gelenler.

Osman Gazi'nin Almanyadaki Reinharshausen Sarayı'nda bulunan tablası

(Kültür ve Sanat - Ocak 1977)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1314

- Lefke (Osmaneli), Mekece, Akhisar, Geyve ve Gölpinarı yakınındaki Leblebici (Löblüce) kaleleri fethedildi

- Bursa kuşatması başladı.

Bursa'nın 1700'lerde yapılmış bir gravürü
(P. de Tournet Paris, 1717)

1316

- Orhan Bey ve Nilüfer Hatun'un büyük oğlu, geleceğin Rumeli Fatih Şehzade Süleyman dünyaya geldi.

1320

- Osman Gazi'nin rahatsızlığı nedeniyle oğlu Orhan Bey yönetimi ele aldı.

Osman Gazi'nin kısıtlı hastalığı nedeniyle 1320 yılında sonra fetih hareketlerinde bu anlamı vardı. Bu nedenle oğlu Orhan Bey'i kendine vâli yapıp Osman Gazi, yönetimi oğluna bıraktıktan sonra ne kadar daha yaşadığı hakkında çok kesin bilgiler yoktur. Orhan Bey'in bastırıldığı ilk puradan, kendisi son 1324 yılında Osmanlı Beyliğinin başına geçtiği anlaşılmakla birlikte, tarihçiler, resmî tarihçe çıkış tarihinin, Osman Gazi'nin öldüğü 1326 yılında olduğunu belirtmektedirler.

Osman Gazi
(Tablo: Topkapı Sarayı)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ MERKEZİLEŞTİRİYOR

I. Osman, yönetimindeki toprakları beş bölgeye ayırdı. Bileciği kayınpederi Edebali'nin yönetimine vererek kendi ailesini buraya yerleştirdi. Sultanönü ve çevresini oğlu Orhan Bey'e, Eskişehir ve dolaylarını Gündüz Alp'e, İnegöl'ü Turgut Alp'e, Yarhisar'ı Hasan Alp'e, İnönü ve çevresini de Aykut Alp'e verdi.

I. Osman'ın amcası Dünder Bey, Köprü Hisar kalesine yapılması tasarlanan saldırıya karşı çıktı. Toplanan savaş meclisindeki tartışma büyüyen, I. Osman'ın, amcasını okla öldürmesiyle sonuçlandı. İznik'in doğusunda bulunan Köprü Hisar kalesi fethedildi. I. Osman, 1303'te İznik üstüne yürüdü. Kalenin çok sağlam olduğu, saldırıyla fethedilemeyeceği anlaşıldığından, İznik'in kuzeyindeki dağ eteğinde bir kale yapıldı. Taz Ali buraya komutan bırakılarak İznik kuşatmaya alındı ve çevresiyle ilişkisi kesildi. Harekâta devam eden I. Osman, İznik çevresini vurarak Marmaracık kalesini aldı.

TEKFURLAR OSMAN GAZİ'YE KARŞI BİRLEŞİYOR

Bursa tekfurı, I. Osman'ın hareketlerini kendisi için tehlikeli gördüğünden 1306'da çevre kale tekfurlarıyla bir toplantı yaptı. I. Osman'a karşı birlikte hareket etmenin gereği üstünde durdu ve bir ittifak yapıldı. Bu ittifaka başta Bursa olmak üzere Atranos, Kete, Bednos ve Kestel tekfurları katıldı. Birleşik tekfur kuvvetleri, İzmit'in kuzeydoğusunda Koyunhisar önünde Osman Bey'le savaşa girdiler. I. Osman'ın yeğeni Aydoğdu bu savaşta şehit oldu. Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmesini Osman Bey'in çabası önledi ve Osmanlılar savaşı kazandı.

Osman Gazi'yi, Kanuralp (solda) ve Akça Koca (sağda) ile gösteren bir gravür.

DİNBOZ ZAFERİ

Çekilen tekfurlar ordusu izlenerek Dinboz'a kadar sürülen düşmanla yapılan ikinci çarpışmayı da I. Osman kazandı. Kestel ve Bednos tekfurları savaş alanında öldürüldü. Kete tekfurunun da esir alınarak kendi kalesi önünde öldürülmesi, kalenin hemen teslim edilmesini sağladı (Bazı kaynaklara göre bu savaş 1301'de yapılmıştır). Kısa zamanda Kestel ve Ulubat kaleleri de Osmanlıların eline geçti. Bu arada İznik çevresindeki Karahisar kalesi alındı.

KÖSE MİHAL, OSMAN GAZİ'NİN HİZMETİNE GİRİYOR

I. Osman, yıllar öncesine dayanan dostluklarından dolayı Harmankaya tekfuru Köse Miha'l'e Müslümanlığı kabul etmesini önerdi. Köse Miha'l, İslamı kabul ederek Abdullah Miha'l adını aldı. Harmankaya toprakları Osmanlı topraklarına katıldı. Köse Miha'l'in kılavuzluğuyla Löbliçe, Mekece ve Lefke (Osmaneli) elde edildi. Üç kalenin tekfuru da bağlılığı kabul ettiklerinden yerlerinde bırakıldı. I. Osman, komutanlarından Samsa Çavuş'a Sakarya kıyısında Hisarcık'ı vererek bu tekfurları gözetim altında tutuyordu. Geyve Akhisar (Pamukova) tekfuru, I. Osman'a karşı koyduğu için savaşıldı, tekfur genileyerek kaleye kapandı, daha sonra da Kara Cebesi kalesine kaçınca, Geyve'deki Akhisar Kalesi I. Osman'a kapılarını açtı. Tekirpınar kalesi kuşatması Aykut Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakıldı.

BURSA KUŞATMASI BAŞLIYOR

I. Osman, Bursa ile ilgilenmeye başladı. Yapılan savaş toplantılarında Bursa'nın kuşatmayla alınamayacağı anlaşıldığından, çevresine iki küçük kale yapılarak kuşatıldı. Bu kuşatma, Bursa'nın, iki kaleye konan küçük Osmanlı kuvvetleriyle fethine kadar on yıl sürdü. Bursa çevresindeki topraklar Osmanlıların eline geçtiği gibi Bursa'ya giriş çıkış ve yiyecek yardımına engel olundu.

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1321

■ Orhan Bey, Mudanya'yı fethetti.

1324

■ Küçük bir Türk Beyliği olan Umur-Han Beyliği elindeki Akyazı fethedildi.

■ İzmit yakınlarındaki Karamürsel, Kara Mürsel Bey tarafından fethedildi.

1325

■ Bursa'nın ele geçirilmesini engelleyen önemli kalelerden Orhaneli (Atranos) ele geçirildi.

Bağdat'tan bir aslancının getirdiği aslanın Osman Gazî'nin çizmesini yalaması

(Minyatur : Hunername)

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ Şeyh Edebâli öldü.

Ertuğrul Bey 1281 yılında, doksan yaşında vefat etti. Oğulları hâde vefat ettiği zaman oğlu Osman Gazi uzun bir zamandan beri ona hizmet etmekte bulunuyordu. Ertuğrul Bey'in ölümü üzerine önce kendi kabileleri ve sonra diğer kabile ve aşiretler onun reisliğini taşıdılar. Osman Gazi o sırada 23 yaşındaydı. Ertuğrul Bey'in başına geçişinden kısa bir süre sonra, Ahî reislerinden olup İslamı benimsemiş tekke bulunan Şeyh Edebâli'nin Bââ Hatun'a evleniştir. Şeyh Edebâli aynı zamanda devrin meşhur şairidir. Askeri Adanali olup, tahsini Suriye ve Mısır'da yapmıştır. Ahî o sırada Anadolu'da Evkâlâde nüfuzu ve yaygın bir erkânı Edebâli'nin istibâsı peşin buyulmuş ve pek azdır. Osman Gazi onun kızıyla evlenmiştir. Ahîk nüfuzundan istifade edenler ve Bursa'nı ele geçiren Nizâmî Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişiminde pek büyük hizmetleri vardır. Şeyh Marmur Gazi Ahî Şemseddinî'nin Ahî Hatun ve sonra kadrazan olan Çimşirli Çerkezler Kara Hacı Paşa hep Ahî'dir.

Eski Osmanlı tarihçileri ve devrim Osmanlı tarihçileri Edebâli'nin kızını yaşı olarak tanıma Mahsun'un kardeşidir. Halbuki, Orhan Gazi'nin annesi olan Mah Hatun, Ömer'un bir zâde kızıdır. Orhan Gazi'ye de 1324 tarihli bir vakfiyye bu hususta açık şâhîd tayin eder. Edebâli'nin kızı Bââ Hatun'dur. Şâhîd olan Ahîk'in annesi idi.

(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

■ Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu. Murat Bey, Yusuf Tekfir'unun kızı Nilifer Hatun'un, Halil Bey Bizans İmparatoru Kantakuzen'in kızı Prekes Tevfora'nın İbrahim Bey'in kızı Rumi prenseslerinden Akça Hatun'un doğumundan önce kızı Fatma Sultan da aynı zamanda doğdu. Bu nedenle, Orhan Bey'in ikinci oğlu Murat Hüdavendigâr doğdu.

I. Murat
(Hünername'deki
minyatüründen
detay).

1326'da Osmanlı topraklarına katılan Bursa (Gravür: Thomas Allom, 1839)

OSMAN GAZİ, YÖNETİMİ

OĞLU ORHAN BEY'E BIRAKIYOR

I. Osman bu sırada Orhan Bey aracılığıyla Gemniyanoğulları hizmetinde bulunan Çavdar aşiretinin bazı hareketlerini önledi. Orhan Bey bu olaydan sonra Sakarya boylarına bir sefer yaptı. I. Osman, 1320'de Nikris (gut) hastalığının artmasından dolayı tüm devlet adamlarını ve komutanlarını toplayarak, askerî hareketlerde oğlu Orhan Bey'i vekil olarak atadığını bildirdi. Ancak ölümüne kadar beyliğin başında gene kendisi bulundu, önemli kararlar gene kendisinden çıktı. I. Osman, Bizans'a karşı üç uç beyliği oluşturdu. Karadeniz'e kadar olan bölgeyi Konur Alp'e, İzmit ve çevresini Akça Koca'ya, İznik ve çevresinin ele geçirilmesi ve ülkeyi genişletme görevini de Samsa Çavuş'a verdi.

MUDANYA VE GEMLİK

OSMANLI TOPRAKLARINA KATILIYOR

Orhan Bey, 1321'de Mudanya'yı elde ederek Bursa'yı iskeleden yoksun bıraktı. Gemlik ve Karamürsel'in alınması, Osmanlıların, Marmara denizinin güneyine yerleş-

OSMAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve birinci hükümdarı Osman Gazi öldü.

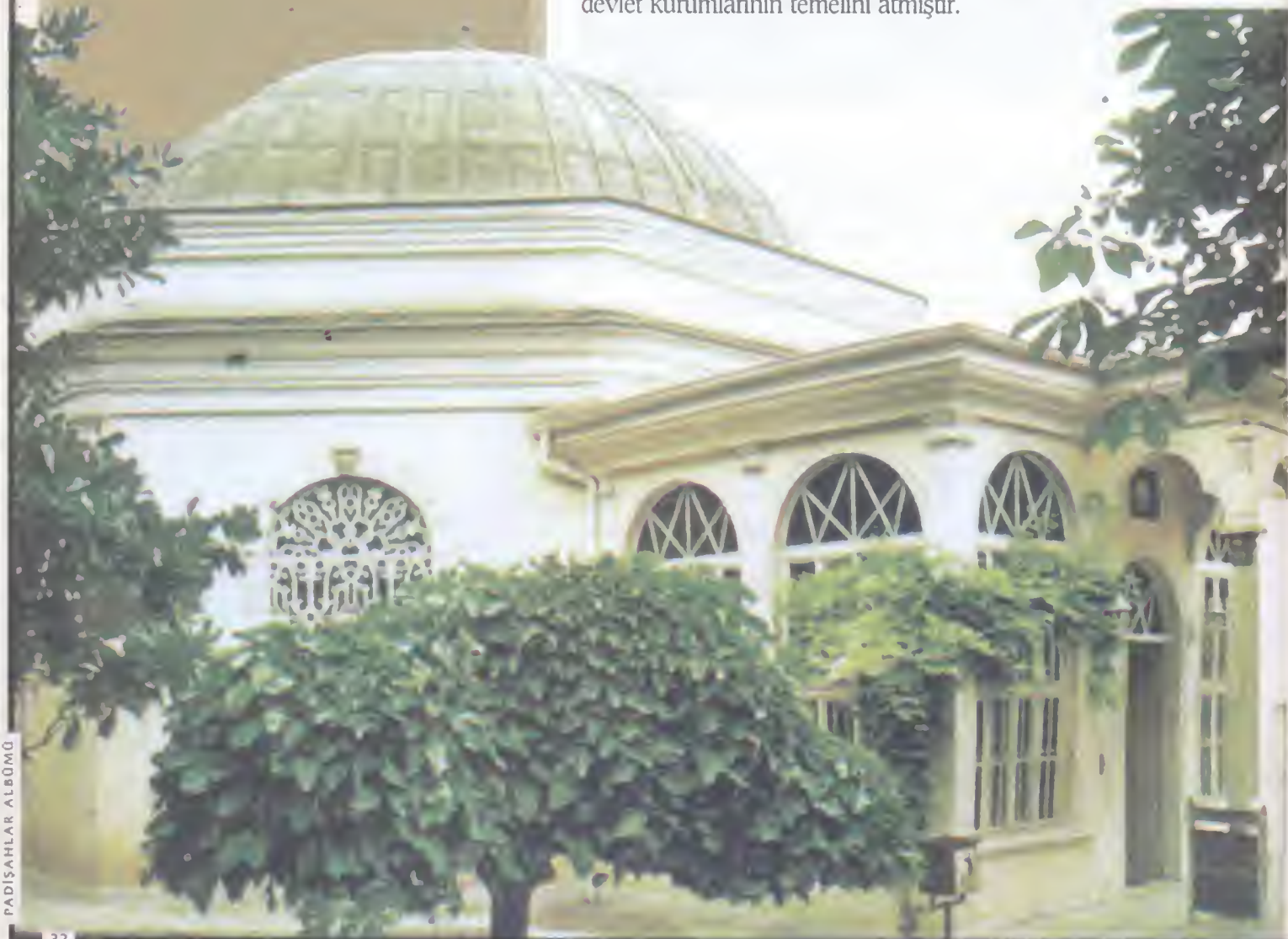
Osman Gazi, birinci padişahı olarak 1326'da tahtta oturmuştu. 1329'da Jüghruş'un ölümü üzerine kabiliyetli bir hükümdar olarak 68 yaşında öldü.

Yandaki resimde Osman Gazi'nin bir silsilenâmedeki minyatürü görülüyor.

CİHAN DEVLETİ KURUCUSU OSMAN GAZİ

Dünya tarihinin sayılı imparatorluklarından birinin temellerini atan I. Osman mertliği, cesareti, dürüstlüğüyle kendini kabul ettirmiş, üstün yetenekli bir önderdi. Aynı zamanda ileri görüşlü ve örgütçü bir karaktere sahip olan I. Osman, bir yandan düzenli olarak Bizans'ın zaranna ülkesini genişletip, topraklarındaki Müslüman ve öteki dinlerden uyruklan güvenlik içinde yönetirken, öte yandan da devlet kurumlarının temelinı atmıştır.

Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesi

Osman Gazi (Minyatür: Kıyafetül'î-İnsâniyye fi Şemâilî'î-Osmâniyye: İstanbul, 1987)

ORHAN GAZİ

SALTANAT SÜRESİ: 36 YIL (1326 - 1362)

İKİNCİ OSMANLI PADİŞAHIDIR. OSMANLI DEVLETİ'NİN KURUCUSU
I. OSMAN (GAZİ) İLE MAL (YA DA MALHUN) HATUN'UN OĞLUYDU.

ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ HAKKINDA KESİN BİLGİ YOKTUR.

KAYNAKLARDA VERİLEN DOĞUM TARİHİ DE 1277- 88 ARASINDA DEĞİŞİR.
OSMANLI BEYLİĞİNİN, BAĞIMSIZLIĞINI İLÂN EDEREK ÖZELLİKLE BİZANS'A KARŞI
GİRİŞTİĞİ FETİH HAREKETLERİNE DAHA İLK GENÇLİK YILLARINDA KATILDI.

Orhan Gazi'nin tuğrası...

Osman Bey'in sağlığında beyliğin askerlik ve yönetim işlerinde etkin biçimde görev alan Orhan Bey, Bilecik tekfurunun oğluna nişanlıyken Çakır Pınar'da gelin alayıyla birlikte tutsak edilen Nilüfer Hatun'la 1299'da evlendi (Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa ile Murat Hüdavendigâr'ın anneleri olan Nilüfer Hatun, Osmanlı hanedanına giren ilk yabancı hatundur).

Osman Bey, 1311'de Orhan Bey'e Sultanönü ve çevresinin yönetimini verdi. Bu görevin gerçek amacıysa Germiyanogullar beyliğinden gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı bölgeyi korumaktır. Nitekim bu bölgede Osmanlılara karşı düşmanca hareketlerde bulunan Çavdar aşiretinin hareketlerine Orhan Bey, Oynaş Hisar denen yerde yapılan çarpışmayla son verdi (1316). Aşiretin beyi Çavdaroglu da savaşta tutsak edildi.

ORHAN GAZİ

Doğum tarihi	: 1288
Doğum yeri	: Söğüt / Bilecik
Babası	: I. Osman
Annesi	: Mal Hatun (Türk)
Tahta çıktığı tarih	: 1326
Tahta çıktığında yaşı	: 38
Saltanatının sonu	: 1362
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 36 yıl
Ölüm tarihi	: 1362
Ölüm sebebi	: Depresyon - nikris (gut)
Öldüğü yer	: Bursa
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında Gümüşlü Kümbet yanındaki türbesinde
Valilikleri	: Sultanönü

ORHAN GAZI (1288-1362) (Tablo: Kapıdağı Konstanfin)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1326

■ 2. Osmanlı Padişahı Orhan Bey tahta çıktı.

Orhan Bey'in tahta çıkışı
(Minyatör : Hünernâme)

■ İstanbul Kartal yakınlarındaki Samandıra (Semendire) ve Aydos fethedildi.

1327

■ Orhan Gazi adına akçe, gümüş sikke olarak basıldı.

Osmanlı Devleti'nde uzun süre para birimi olarak kullanılan akçeyi ilk olarak Orhan Bey'in bastırıldığı kabul edilir. Ancak son zamanlarda Osman Gazi zamanında basılmış bir akçe de bulunmuştur.

Ağırlığı ve üzerindeki yazılar değiştirilerek her padişah zamanında akçe bastırılırdı. Gelir-gider dengesizliği söz konusu olduğunda ağırlığı ve ayarı düşürülürdü.

OSMAN GAZİ OĞLUNU VEKİL TAYİN EDİYOR

Bu savaştan sonra oğluna güveni daha da artan Osman Bey, Akça Koca, Gazi Abdurrahman, Konur Alp ve Köse Mihal gibi, Osmanlı beyliği kuruluş döneminin ünlü gazilerini Orhan Bey'in emrine vererek onu Sakarya ırmağı ile Karadeniz arasındaki Bizans topraklarının fethiyle görevlendirdi (1317). Orhan Bey, emrindeki gazilerle birlikte söz konusu bölgedeki kaleleri kısa zamanda teker teker fethetti (Bu bölgedeki birçok kasaba ve yerleşim birimi, fetheden gazilerin adlarıyla anılır). Orhan Bey, babasının yaşlanması ve giderek rahatsızlanmasından ötürü, 1320'den sonra devletin tüm işlerini vekil olarak yerine getirmeye başladı. Orhan Bey'in, üstlendiği işleri hızla sonuçlandırması, Osmanlı beyliğinin büyümesini, gelişmesini sağladı. Genç beyliğin bütün askerlik ve yönetim işlerinin Orhan Bey tarafından yürütülmesine karşın, hükümdarlığı, babasının 1326'da ölmesiyle başladı.

BURSA BAŞKENT OLUYOR

1315'ten beri abluka altında bulunan Bursa, Orhan Bey tarafından Mudanya'nın elde edilmesinden hemen sonra Yenişehir üzerinden sıkıştırılıp kuşatılarak 1326'da ele geçirildi. Orhan Bey, ertesi yıl Bursa'yı teslim alarak görkemli bir törenle kente girdi ve burayı başkent yaptı. Ama kent, ancak Nikaia (İznik) ile Nikomedeia'nın (İzmit) ele geçirilmesinden sonra devletin kalıcı merkezi oldu. Bu döneme değin Bursa'nın yönetimini beysancağı olarak Orhan Bey'in oğlu Murat (sonradan I. Murat) yürüttü. Bursa'nın fethi sırasında Osmanlı komutanları da fetihlerini sürdürdüler. Bu arada Akça Koca ve Konur Alp, Aydos ve Samandıra kalelerini ele geçirdiler.

İZNİK VE İZMİT FETHEDİLİYOR

Orhan Bey, Bizans'ın karşısında güçlü ve etkin olan beyliğini, 1327'de İlhanlıların Anadolu genel valisiyken Mısır'a kaçan ve orada öldürülen Emir Çobanoğlu Timurtaş'tan sonra daha da serbest yönetiyor, özellikle Bizans

Orhan Bey'in
çarşı ressamı
diye anılan halk
ressamlarınca
yapılmış bir
minyatürü

İmparatorluğu karşısındaki ba-
şansıyla Osmanlı beyliği devlet
olma durumuna geliyordu. Or-
han Bey, Bizans'ın elindeki yöre
ve kalelerin fethini sürdürerek
İznik ve İzmit'i kuşattı. Bu iki
merkezin kuşatılması, Bizans
İmparatoru III. Andronikos'u ha-
rekete geçmek zorunda bıraktı. Çün-
kü buraların yitilmesi, Bizans'ın Marmara'nın Doğusu
ile, dolayısıyla Anadolu ve Asya'yla bağlantılarının kesil-
mesi demekti. İznik kuşatması için biraz asker bırakan Or-
han Bey, küçük ama düzenli ordusuyla III. Andronikos'u
Bizans toprakları içinde Pelekanon denen yerde karşıladı
(1329). Yapılan savaşta yenilen imparator, yaralı olarak
İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı. Savunmasız kalan ve
yardım umudu ortadan kalkan İznik, Orhan Bey'in eline
geçti (1329). İzmit kuşatması sürdürülerek kent 1337'de
Osmanlı topraklarına katıldı. Bizans'ın Anadolu toprakla-
rında kalan son kalelerinden Gemlik, Kirmasti, Mihaliç,
Ulubat kaleleri de fethedildi.

Türklerin Rumeli'ye geçişi sırasında Balkan Yarımadasının siyasi durumu

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1329

■ **Pelekanon Savaşı:** Osmanlılara karşı harekete geçen Bizans İmparatoru Andronikos kumandasındaki Bizans kuvvetleri Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) Osmanlı ordusuna yenildi.

Burso'nun alınmasından sonra, Akça Koca, Kara Mursel ve Gazi Abdurrahman yönetimindeki kuvvetler, Kandıra, Karamürsel, Samandıra ve Aydos kalelerini ele geçirdiler. Türk kuvvetlerinin İstanbul Boğazı'na yaklaşmaları karşısında Bizans imparatoru, topladığı kuvvetlerle Osmanlılar üzerine yürüdü. Orhan Bey, bu sırada İznik'i kuşotmuş bulunuyordu. Bizans ordusunun Anadolu'ya geçtiği haberi üzerine Orhan Bey, kuşatmayı kaldırdı. Orhan Bey, Bizans ordusunu Pelekanon'da (bugünkü Danca ve Eskihisar arası) büyük bir yenilgiye uğrattı. Savaşta kaybeden imparator, güçlükle İstanbul'a kaçabildi.

■ Uzun süre kuşatma altında olan ve Bizans'tan yardım alma umudu kalmayan İznik (Nikea) Osmanlı kuvvetlerine teslim oldu.

■ Osmanlılar tarafından ele geçirilen İznik'teki Büyük Kilise (Ayasofya), camiye dönüştürüldü.

İznik'in 1810'da yapılmış bir resmi (Bozoklu Osman Şakir).

Orhan Gazî

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1332

■ Tasavvuf şairi Âşık Paşa, Kırşehir'de oldu.

Ailenin büyük erkek çocuğu aldığı için "ilk" anlamına gelen "paşa" adıyla anılan Âşık Paşa, Mevîânâ'nın etkisiyle yazdığı "Garîbname" (1329)adlı mesnevisi ile Mevlîd yazarı Süleyman Çelebi'yi etkiledi.

Âşık Paşa'nın Kırşehir'deki türbesi

Uzun bir süre kuşatma altında kalan ve 1329'da teslim olan İznik'teki Rama döneminden kalma Lefke Kapısı (Gravür: Charles Texler, Paris 1839)

BİZANS BARIŞ İSTİYOR

İzmit'in fethinden hemen sonra Hereke, Yalova ve Armutlu, Orhan Bey'in eline geçmiş, Bizans'ın, Anadolu yakasında Şile, Kadıköy ve Üsküdar'ın dışında toprağı kalmamıştı. Umutsuzluk içinde bulunan Bizans, taht kavgalannın da başgöstermesi nedeniyle Orhan Bey'den barış istemek zorunda kaldı.

OSMANLI BEYLİĞİ, MARMARA VE EGE KIYILARINA UZANIYOR

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalannı izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

Orhan Bey, Bizans'taki taht kavgalannı izlerken, Anadolu beyliklerinin durumu ile de ilgileniyordu. Bu sırada Karesi Bey'in ölümü, oğulları arasında beylik mücadelesinin çıkmasına yol açtı. Marmara denizinin güneyindeki Bizans topraklarını elde etmiş olan Orhan Bey, Karesi beyliği ile komşu oldu. Bu beylikteki iç kargaşadan yararlanarak, başta Balıkesir ve Biga yarımadası olmak üzere tüm Karesi beyliği topraklarını elde etti (1341-1345). Karesi beyliğinin ortadan kalkmasıyla Osmanlılar, Marmara'nın güney kıyılarını tamamen elde ettiler ve ilk kez Ege'de kıyı edindiler. Aynı zamanda donanmalarıyla birlikte değerli komutanları Hacı İl Bey, Evrenuz Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl beylerin Osmanlı hizmetine girmeleri sağlandı.

BİZANS İMPARATORU, KIZI THEODORA'YI ORHAN BEY'LE EVLENDİRİYOR

1341'de III. Andronikos'un ölümü Bizans'ı kanştırdı. İoannes Kantakuzenos, tahtı elde edebilmek için önce Aydınoğlu Gazi Umur Bey'den, daha sonra da Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey'in yardımıyla, V. İoannes Palaiologos'la ortak hükümdar olarak tahta geçen Kantakuzenos, karışıklanını ortadan kaldırmak ve Bizans'ı dış tehlikelerden korumak için bu yardımların sürmesini sağlamak amacıyla kızı Theodora'yı Orhan Bey'le evlendirdi.

ORHAN BEY, BİZANS'A YARDIM EDİYOR

Kantakuzenos, Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Dušan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırdı. İki akraba hükümdar Üsküdar'da buluşarak görüştüler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu, Selânik kentini ele geçirmek üzere olan Stefan Dušan'a karşı gönderecek kentin Sırların eline geçmesine engel oldu. Bizans tahtı için mücadelenin yoğunlaştığı bir dönemde Orhan Bey, gene Kantakuzenos'un yanında yer aldı ve oğlu Süleyman Paşa, Sırp ve Bulgarları Dimetoka'da yendi (1352). Osmanlı kuvvetleri Anadolu'ya dönerken Kantakuzenos bu yardım karşılığında Gelibolu yarımadasındaki Çimpe (ya da Çimbi) kalesini Osmanlılara bıraktı (1353). Ancak Kantakuzenos'un Osmanlı dostluğuna karşın ikiye bölünmüş bir siyaset izlemesi ve Venedik'le anlaşarak Papayı Osmanlılara karşı Haçlı seferine kışkırtması üzerine Orhan Bey, Kadıköy'ü ve Marmara adalarını Osmanlı topraklarına kattı.

Osmanlı egemenliğine giren İznik, zamanla en önemli çini üretim merkezi hâline geldi ve en güzel çini örnekleri burada üretildi. Yanda, İznik'te üretilmiş çini kandil

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1333

- Taraklı, Mudurnu ve Göynük Türk kasabaları, küçük derebeylerin elinden alınarak Osmanlı topraklarına katıldı.

1334

- Gemlik fethedildi.
- İznik'te Orhan Bey tarafından yaptırılan Hacı Özbek Camii'nin yapımı tamamlandı.

İznik'teki Hacı Özbek Camii

Hacı Özbek Camii, İznik'te çarşı içinde, 1333/34'te inşa edildi. Bilinen en eski yazıtlı Osmanlı yapısıdır. Camiyi yaptıran Hacı Özbek'in kim olduğu bilinmemektedir. Plânı yaklaşık 10 m. kenarlı bir kare biçimindedir. Üzeri kubbeye örtülüdür. Kubbeye geçiş bademlerle sağlanmıştır. Beden duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğlayla almalık olarak örülmüştür. Kubbesi kiremit kaplıdır. San cemaat yerinin iki yanı, cami beden duvarlarının uzatılmasıyla kapatılmış, ön yüzü iki sütunla üç gâze ayrılmıştır. Bu sütunlardan soldaki, bir kemerle canı beden duvarına bağlanır. Sağdaki iki gazün üzeri cami duvarına kaşuk tek bir beşik tonozla, soldaki gazün üzeri ise bir tekne tonozla (bazı kaynaklara göre aynalı tanöz) örtülüdür. San cemaat yeri özgün hâlinde caminin batı duvarına bitişikken, 1940'taki yal genişletme çalışma sırasında yıkılarak kuzey duvarı önüne, bugünkü yerine alınmıştır.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1337

- İzmit, Hereke, Yalova ve Armutlu çevresi fethedildi.

Izmit, 1331 yılında kuşatılmışsa da Bizans imparatorunun İzmit'in yardımına gelmesi üzerine Orhan Bey, imparatorla anlaşarak kuşatmayı kaldırmıştı. Orhan Bey, bundan altı yıl sonra İzmit'i tekrar kuşatı. Kuşatma sonunda açlık nedeniyle kent teslim oldu. Orhan Bey, şehir ve çevresinin idaresini oğlu Süleyman Paşa'ya verdi.

Izmit

(Minyatür : Matrakçı Nasuh, Beyan-ı Menzîl-i Sefer-i Irakayn, 1537)

1345

- Karesi Beyliği üzerine yapılan seferde Balıkesir, Manyas, Edincik, Kapıdağ ve çevresi Osmanlı topraklarına katıldı.

1346

- Orhan Bey, Bizans İmparatoru VI. Kantakuzenos'un kızı Theodora ile evlendi.

Osman Gazi'nin Bizans İmparatorunun kızı Theodora ile karşılaşması (Tablo : Münif Fehim)

OSMANLILARIN RUMELİ'YE GEÇİŞİ

Osmanlıların, zaman zaman Rumeli'ye geçiş için önemli bir köprübaşı olan Çimpe kalesini elde etmeleri, Rumeli'nin fethine zemin hazırladı. Orhan Bey tarafından görevlendirilen Süleyman Paşa, kuvvetleriyle Çimpe'den hareket ederek kısa zamanda Tüm Gelibolu yarımadasını, Bolayır ve Tekirdağ'a kadar fethetti. Osmanlıların Rume- li'ye geçişinin Bizans için ne kadar tehlikeli olduğunu se- zen Kantakuzenos, Osmanlıların Gelibolu'dan çekilmele- rini ve Çimpe'nin de büyük bir para karşılığı Bizans'a ge- ri verilmesini önerdiyse de, Orhan Bey buna yanaşmadı. Böylece Bizans, Avrupa yönünden de Osmanlı kışkacına girdi ve Osmanlı ordular Rumeli'ye akmaya başladı. Bi- zans şaşkınlık içinde Balkanlar'da Sırp ve Bulgarlarla bir- likte Osmanlılara karşı bazı girişimlerde bulundu. Orhan Bey, Avrupa'dan Bizans'a gelebilecek yardımları hesap- layarak, fethedilen yerlerin yerleşime açılmasını isteyin- ce, Rumeli harekâtını yöneten Süleyman Paşa, özellikle Karesi topraklarındaki Türkmenleri Rumeli'ye geçirerek yerleştirdi. Çorlu'nun da Osmanlılar tarafından alınması, Bizans'ın Rumeli'deki Osmanlı varlığını kabul etmesini sağladı. Orhan Bey'le iyi geçinme siyaseti izleyen İmpa- rator V. İoannes Palaiologos, Foça'daki Ceneviz korsan- ları tarafından kaçırılan Orhan Bey'in oğlu şehzade Ha- lil'in kurtarılması için aracı oldu.

RUMELİ FATİHİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Rumeli'ye yerleşmeleri Balkan devletleri- ni ve Avrupa'yı kaygılandırmış olmasına karşın, bunlar kendi aralarındaki mücadeleden dolayı Osmanlılarla ilgilenemediler. Ru- meli fatihi Süleyman Paşa'nın 1359'da avlanırken atından dü- şerek ölmesinden sonra Rumeli harekâtını kardeşi şehzade Mu- rat sürdürdü. Süleyman Paşa'nın ölümüne çok üzülen Orhan Bey de fazla yaşamadı ve 1362'de öldü, babası I. Osman'ın Bur- sa'daki türbesinin yanına gö- müldü.

ORHAN BEY VE DÖNEMİ

Orhan Bey dönemi sırasında, kabile geleneklerinden ve beylik törelerinden devlet düzenine geçmede önemli adımlar atıldı. Yönetime ilişkin yasalarda Selçuklu taşra yönetimini örnek alan Orhan Bey, bayındırlığa da önem vererek, Bursa'yı XIV. yy. Anadolu'su'nun ticaret, din ve kültür merkezlerinden biri durumuna getirdi. Orhan Bey'in 36 yıllık saltanat süresi üç döneme ayrılabilir.

Birinci dönem, Bursa'nın alınışı ile başlar 1345'e kadar sürer. Bu dönemde Orhan Bey dışarda dikkatini tamamen Bizans'a yöneltmiştir. İçerideyse Bursa ve İznik'in bayındırlaştırılarak birer Osmanlı kenti özelliğine kavuşturulması çalışmaları sürdürülürken, ilk Osmanlı akçesinin (sikke) bastırılması, Yaya adıyla ilk sürekli ordunun çekirdeğinin oluşturulması, ilk Osmanlı yasalarnın toplattırılması ve ilk Divan'ın toplanması gibi köklü devlet kurumlaşması sağlanmıştır.

İkinci dönemde Bizans'la daha yakından ilgilenilmiş, taht kavgalarına katılarak Bizans etki altına alınmış, siyasal ilişkiler artırılmış, Germiyanogullarıyla ilişki kurulduğu gibi Eretna beyliğiyle Karamanogulları'na karşı Germiyanogullarının yanında yer alınmıştır. Karesi topraklarının elde edilmesi, Osmanlıların Ege'ye çıkmalarını sağlamıştır. Rumeli'ye geçiş yıllarında Ankara, Ahilerin elinden alınarak Ege'den Orta Anadolu'ya kadar Osmanlı sınırları genişletilmiş, Osman Bey zamanında Osmanlılar, toprak ve nüfus olarak Anadolu beylikleri içinde en küçük bir uç beyliği durumundayken, 1353'te Rumeli'ye geçişle birlikte bir devlet niteliği kazanmıştır.

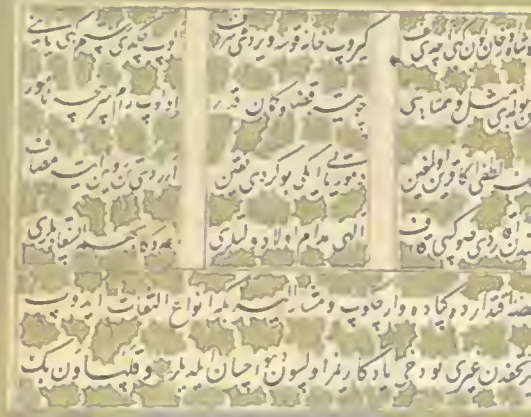
Üçüncü dönemde Osmanlılar, Orhan Bey'in yönetiminde Balkan devletlerinin olduğu kadar Türk-Müslüman devletlerin de dikkatlerini üzerine çekmiştir. Bu dönem, Rumeli'nin Türkleşmeye başlamasıyla birlikte Anadolu Türk birliğinin ilk hazırlık dönemidir.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1347

- Orhan Gazi ile kayınpederi İmparator VI. Kantakuzenos, Üsküdar'da bir görüşme yaptı. Bu buluşmada imparator, kendisini batıdan tehdit eden Sırp kralına karşı Türklerden 20.000 kişilik bir yardım sağladı. Türklerde, Rumeli topraklarına geçme fikri bu tarihten sonra yerleşti.

Kantakuzenos Balkanlar'da Bizans'ı tehdit eden Sırp Kralı Stefan Duşan'a karşı yardım sağlamak üzere Orhan Bey'i Bizans'a çağırarak Ekrabi hükümdarı Üsküdar'da buluşarak görüşmeler Orhan Bey oğlu Süleyman Paşa komutasındaki Osman ordusunu Seânk kenarına geçirmek üzere Orhan Bey Duşan'a karşı göndererek kralın Sırp'ların eline geçmesini engelledi.

Orhan Bey'in Bizans prensi Kalo-Yoannis'e kendi çektiği bir oku hediye etmesi

(Mûnâvîr : Hunernâme)

İlk Osmanlı parası...
(Osmanlıların kuruluş
döneminde bir tarihe
kadar Bizans parası ve
eski Selçuklu parası
kullanılmıştır)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1352

- Kadıköy ve Uskudar fethedildi.
- Gerede Türk beyliği toprakları Osmanlı ülkesine bağlandı.

1353

- Balayır yakınlarındaki Çimpe Kalesi, Orhan Bey'den yardım isteyen Kantakuzenos tarafından Osmanlılara askeri bir üs olarak verildi. Orhan Gazi'nin büyük oğlu Şehzade Süleyman Paşa büyük bir arduyla Çanokkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçti. Böylece Balkan fetihlerine başlanmış oldu.

Türklerin Rumeli'ye Geçışı

Orhan Bey'in güç gösterisi. Büyük bir güzü koldırıp dizlerinin üstünde bir müddet tuttuktan sonra yere indirmesi (Hünernâme)

Osmanlıların Rumeli'ye geçişini kanu edinen bir toblo.

ORHAN BEY DÖNEMİNDE YAPILAN MİMARİ ESERLER

Mimarî tarihi bakımından Orhan Gazi devri, erken Osmanlı mimarîsi üslûbunun ilk eserlerinin görülmeye başlandığı dönemdir. Bu dönemde yapılan başlıca mimarî eserler şunlardır:

Bursa'da: Alâeddinbey Mescidi, Gaziaktimur Mescidi, Ahîhasan Mescidi, Çobanbey Mescidi, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Mescidi, Lalaşahinpaşa Mescidi, İlerioğluahmedbey Mescidi, Süleymanpaşa Mescidi, Zarbhane Mescidi (Nilüferhatun Mescidi), Lalaşahinpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Orhangazi Mektebi, Orhan İmaret-Zaviyesi, Bezir Hanı, Emir Hanı, Nilüferhatun Tekkesi, Abdalmurad tekkesi, Abdalmusa Tekkesi, Orhanbey Türbesi, Osmangazi Hamamı, Eski-yeni Hamam, Alâeddinbey Hamamı, Bursa Hisarı, Bey Sarayı, Nilüferhatun Köprüsü.

İznik'te: Hacıözbek Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Hacıhamza Camii, Hacıhamza İmaret ve Türbesi, Kırızlar Türbesi, Orhangazi Mektebi, Süleymanpaşa Medresesi, Orhangazi Medresesi, Eceyakubzade Mahmud Çelebi Camii.

İzmit'te: Akçakoca Camii, Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi, Süleymanpaşa Hamamı.

Bilecik'te: Orhangazi Camii, Osmangazi Camii, Süleymanpaşa Camii, Şeyhede bâlî ve Malhatun türbeleri, Orhangazi İmaretî.

Kandıra'da: Orhangazi Camii, Akçakoca Camii, Akçakoca Türbesi.

Bolayır'da: Gazisüleymanpaşa Camii ve Türbesi.

Bolu'da: Alpagut köyünde Lalaşahinpaşa Zaviyesi.

1571'de yapıldığı tahmin edilen bu İznik çini kondil İstanbul Sakıllı Mehmet Paşa Camii'nde kullanılmış.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1354

- Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, Ankara'yı zaptetti.

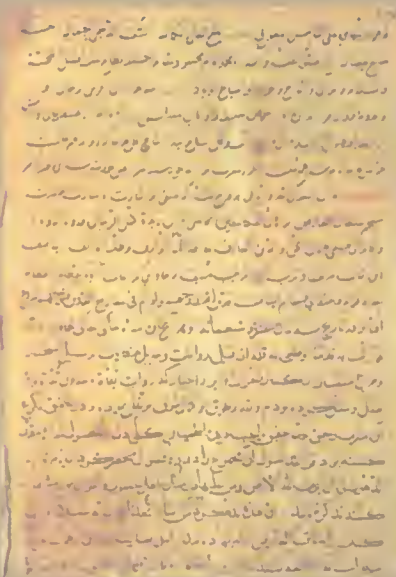
Ankara (Gravür : P. de Turnefort Paris, 1717)

1358

- Rumeli'ye geçen Türkler ilk hamlede Gelibolu, Balayır, Tekirdağ, Keşan ve Malkara'yı ele geçirdi. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa, avlanırken bir kaza sonucu öldü.

1360

- Mevlâvî ile ilgili Menakıbu'l-Arifin adlı eseriyle tanınan mutasavvıf-bilgin Ahmet Eflâkî, Konya'da öldü.

Tasavvuf şairi ve bilgin Ahmet Eflâkî'nin Mevlâvî ile ilgili ünlü eseri Menakıbu'l-Arifin'den bir sayfa (Süleymaniye Kütüphanesi)

ORHAN GAZİ DÖNEMİ OLAYLARI

1362

- Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı ve Osmanlı devlet teşkilâtının kurucusu Orhan Bey öldü. Ölüm tarihi bazı tarihçilerce 1360 yılı olarak belirtilirse de yapılan son araştırmalar 1362'de öldüğünü ortaya koymuştur.

Adapazarı'nda: Orhangazi Camii.

Karadeniz Ereğlisi'nde: Orhangazi Camii.

Gebze'de: Orhangazi Camii.

Ferecik'te: Gazisüleymanpaşa Camii.

Filibe'de: Lalaşahinpaşa Köprüsü.

Ezine'de: Abdurrahman Camii, Ahiyunus Zaviye ve Türbesi.

Geyve'de: Süleymanpaşa Camii.

Göynük'te: Süleymanpaşa Camii ve Hamamı.

Mustafakemalpaşa'da: Lalaşahinpaşa Camii, Medresesi, Zaviyesi, Hamamı ve Türbesi.

Orhangazi'de: Orhangazi Camii.

Vize'de: Gazisüleymanpaşa Camii.

Yenişehir'de: Orhangazi Camii, Süleymanpaşa Medresesi ve Türbesi, Postinpüşbaba Zaviyesi ve Hamamı.

Yarhisar'da: Orhangazi Camii ve Hamamı.

Bunlardan başka pek çok köy ve kasabada bu devir eserlerine rastlamak mümkündür. Bu eserlerin çoğu sonraki devirlerde değişikliğe uğramış, bir kısmı da ortadan kalkmıştır.

Bursa'daki Osman ve Orhan Gazi türbeleri (Tablo: Mînel Muhip, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

Orhan Gazi (Minyatür: Kıyafetül'-İnsânîyye fi Şemâill'-i Osmânîyye:)

I. MURAT

(Hüdavendigâr)

SALTANAT SÜRESİ: 27 yıl (1362-1389)

ÜÇÜNCÜ OSMANLI PADİŞAHIDIR. ORHAN BEY İLE NİLÜFER HATUN'UN OĞLUDUR. 1340'A DOĞRU BURSA SANCAKBEYİ OLDUĞU SANILAN I. MURAT, AĞABEYİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN İZMİT ÇEVRESİ SANCAKBEYLİĞİNE ATANMASINDAN SONRA BURSA SANCAKBEYİ OLDU. SÜLEYMAN PAŞA'NIN RUMELİ'YE GEÇEREK BAŞLATTIĞI FETİH HAREKETİNE KATILARAK ÇORLU VE LÜLEBURGAZ'I ELE GEÇİRDİ; 1359'DA AĞABEYİNİN ÖLÜMÜNDEN SONRA BÖLGEDEKİ BİRLİKLERİN KOMUTASINI ÜSTLENDİ.

I. Murat'ın tuğrası

Orhan Bey'in ölümü üzerine (1362), devleti ilgilendiren kararların alınmasında etkisi olan Bursa Ahileri tarafından Bursa'ya çağılarak bey ilân edilen I. Murat'ın savaş alanından ayrılmasını fırsat bilen Bizanslılar saldırıya geçerek Lüleburgaz, Çorlu ve Malkara'yı geri alıp, Türk kuvvetlerini çekilmek zorunda bıraktılar. Bu arada Ankara Ahileri, Eretnalıların kışkırtmasıyla Ankara'da Osmanlı muhafızlarını kovdular; Bizanslıların kışkırttığı Osmanlı şehzadeleri ve özellikle Şehzade Halil, Eskişehir'de ayaklandılar. I. Murat, önce Ankara üzerine yürüdü, Ahileri teslim aldıktan sonra Eskişehir'e yönelerek, burayı da Ahilerden geri aldı ve ağabeyi Halil ile kardeşlerini öldürttü.

I. MURAT

Doğum tarihi	: 1326
Doğum yeri	: Bursa
Babası	: Orhan
Annesi	: Nilüfer Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: 1362
Tahta çıktığında yaşı	: 36
Saltanatının sonu	: 1389
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 27 yıl
Ölüm tarihi	: 1389
Ölüm sebebi	: Şehit edildi
Öldüğü yer	: Kosova
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Çekirge, I. Murat Camii ve imareti karşısındaki türbesinde (İç uzuvları, şehit edildiği yerde gömülüdür: Meşhed-i Hüdavendigâr).
Valilikleri	: İzmit (1329); Sultanönü (1330); Bursa; Gelibolu (1359)

I. MURAT (1326 - 1389) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1362

- 3. Osmanlı Padişahı I. Murat tahta geçti. Babası Orhan Bey'in sağlığında ağabeyi Süleyman Paşa ile birlikte Trakya'nın fethinde görev alan I. Murat, Bursa'ya giderek idareyi ele aldı.
- I. Murat, Karamanağullarının teşvikiyle isyan edip Ankara'yı ele geçiren Ahiler üzerine yürüyerek Ankara'yı geri aldı.
- Rumeli'ye geçen I. Murat, Bizanslılar tarafından geri alınan Çorlu ve çevresini ikinci kez ele geçirdi.

1362

- "Pencik Kanunu" ile Yeniçeri Ocağı'nın temeli atıldı.

Pencik Kanunu: Osmanlı İmparatorluğunda savaşlara ya da akınlarda ele edilen esirlerden alınan devlet payını gösteren ve düzenlen kanun. Sözcük Farsça perç (beş) sözcüğüden gelir. Osmanlılar bu kanun, I. Murat zamanında uygulanmaya başladı. Bu kanuna göre, ele geçirilen her beş esirten birine devlet el koyardı. Bu tırtıklı Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan yetişen asker olarak yetiştirilirdi. Askerlik yetemi yadında da devlete katkı esirlerden de birer verirdi.

I. Murat'ın cülusu (Minyatür: Hünernâme)

Pencik Kanunu gereğince, tutsak edilen çocuklar Acemi Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'ndan arduya sürekli asker olarak yetiştirilirdi. Yanda, 19. yüzyılda yapılmış bir gravürde yeniçeriler görülüyor.

(Gravür: Brindesi)

RUMELİ'DEKİ FETİHLER

Çandarlı Kara Halil'i kazasker, lalası Şahin Bey'i (Paşa) de beylerbeyi olarak atadı. 1363'te Rumeli'ye geçerek Çorlu'yu ve Lüleburgaz'ı geri aldı. Buralara Anadolu'dan Türkleri getirip yerleştirdi. Akıncı komutanlarından Evrenos Bey Malkara, Keşan ve İpsala'yı; Hacı İl Bey ise Dedeğaç ile Dimetoka'yı ele geçirdi. Bundan sonra Edirne'yi almayı düşünen I. Murat, Lüleburgaz'da toplanan divanda alınan karar uyarınca, Bulgar yardımının Bizans'a ulaşmasını engellemek üzere Kırklareli yöresi ve Batı Dimetoka'da önlem aldı. Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere'de toplanmış olan Bulgar-Bizans birleşik kuvvetleriyle yapılan meydan savaşında düşman bozulduğu için, Edirne bir direniş göstermeden teslim oldu (1363). Rumeli fetihlerini sürdürmek için Dimetoka'yı merkez yapan I. Murat, Lala Şahin Paşa'yı Filibe'nin, Evrenos Bey'i Gümülcine'nin alınması için görevlendirdi (1364). Filibe'nin düşmesi üzerine Bizans İmparatoru İoannes, I. Murat ile anlaşmak zorunda kalarak, Türklerin elde ettiği yerlerde kalmasını kabul etti. Daha sonra Anadolu'ya dönen I. Murat, kazasker Çandarlı Kara Halil'i, Hayrettin Paşa unvanıyla vezir olarak atadı.

I. Murat'ın altınlı bir çamak ile kaplanı vurması (Minyatür: Hünername)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1363

- Babaeski ve Pınarhisar arasındaki Sazlıdere bölgesinde Rum ve Bulgar kuvvetleriyle yapılan meydan savaşı sonunda Edirne zaptedildi.

Osmanlı Devleti'nin yeni başkenti Edirne'de Eski Saray ve Cihannüma Kasrı (Gravür: Jouannin, Paris 1840)

- İpsala, Dedeğaç, Dimetoka, Lüleburgaz, Pınarhisar ve Babaeski fethedildi.

- Bursa'daki Hüdavendigâr Camii adıyla anılan I. Murat Camii'nin yapımı tamamlandı.

Bursa Çekirge'deki Murat Hüdavendigâr Camii

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1364

- Filibe, Lala Şahin Paşa kuvvetlerince ele geçirildi.
- Gümülcine ve çevresi Evrenas Bey tarafından fethedildi.
- Sırpsındığı Savaşı:

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa'dan yardım istediler. Papa, Macar Kralı Layaş'u, bir Haçlı seferi düzenlemekle görevlendirdi. Sırp- lar, Bulgarlar, Eflâklılar, Basnalılar, Macar- lar birleşerek büyük bir Haçlı ordusu meydana getirdiler. Amaçları, Edirne'yi almak ve Türkleri Rumeli'den atmak- tı. Bu sırada I. Murat, Bursa'da bulunuyordu. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa, durumu I. Murat'a bildire- rek yardım istedi. Ayrıca bir tedbir olarak, Hacı İlbey'i, Haçlıların durumunu öğrenmek için bir keşif yapınakla görevlendirdi. Haçlılar, düzensiz olarak ilerliyorlar ve tedbir almak gereğini bile duymuyorlardı. Haçlı ordusu- nun konakladığı yere, gece anı bir baskın düzenleyen Hacı İlbey, düşmanı yenilgiye uğrattı. Haçlıların çağı, Meriç nehrinde boğuldu. Macar Kralı Layaş, canını gu- çlülükle kurtardı. Meriç nehrinde yapılan bu savaşa Sırpsındığı Savaşı denir. Sırpsındığı zaferi ile, Balkan- lar'da hızla ilerleme imkânı sağlandı ve fetih yolları açıl- mış oldu. Ayrıca, Balkanlar'daki Macar nüfuzu kırıldı.

1365

- Karsan gemileriyle Osmanlıları tehdit eden Katalanların elindeki Biga fethedildi.
- Devlet merkezi, Bursa'dan Edirne'ye nakledildi.

1367

- Bulgarların elindeki Yanbalı (Diampalis), Kızılgaç ve İhtuman fethedildi.

1369

- Hayrabalu, Vize ve Kırkkilise (Kırklareli) fethedildi.

Sırp Sındığı Savaşı

ORDU TEŞKİLÂTININ YENİDEN DÜZENLENMESİ

Devletin büyümesiyle yaya ve müselleme asker örgütü yetersiz kaldığından, Vezir Hayrettin Paşa, genç Hristiyan tutsaklarından asker olarak ya- rarlanmak üzere Yeniçeri ocağı- nı örgütledi, padişahın onayıyla bir malî yönetim kurarak hazi- ne gelirini düzenledi. Bu düzen- lemeler yapılırken, Edirne'nin geri alınması için harekete ge- çen Sırp- lar ve Bulgarlar, Papa V. Urbanus'un kışkırtmasıyla Ulah, Macar ve Bosna hükümetleriyle anlaşma yaptılar. Macar kralının da katıldığı birleşik kuvvetler, Edirne'ye doğru yürümeye başladı (1365). Lala Şahin Paşa'nın I. Murat'tan istediği yardım gelmeden, Hacı İl Bey'in süva- rileri Meriç'in sol yakasına geçerek, Sırpsındığı denen yer- de düşmanı bozguna uğrattılar. Lala Şahin Paşa'ya yardım için kuvvetleriyle Rumeli'ye geçmek üzere Karabiga'ya gelen I. Murat, bu kenti ele geçirdiği sırada zafer haberini

Kırklareli

(Gravür: Jouannin, Paris, 1840)

alınca, Bursa'ya döndü. Ertesi yıl Rumeli'ye geçerek, önce bir süre Dimetoka'da kaldı, sonra Edime'yi kendine yeni başkent yaptı. 1367'de Kara Timurtaş Bey, Bulgarların elindeki Kızılağaç ve Yanbolu'yu, Lala Şahin Paşa da Samakov'u aldı. I. Murat, Bulgarların elindeki Aydos, Karınâbâd, Süzebolu kaleleriyle Bizans'ın elindeki Hayrabolu'yu aldı. Daha sonra Pınarhisar, Vize, Kırklareli ele geçirildi. Bu hızlı ilerleyiş karşısında, Bulgar Kralı İvan Şişman (Susmanus), Osmanlı egemenliğini kabul edip kız kardeşi Mara'yı I. Murat'a verdi. Ancak Bulgar kralı, Türklerin yeniden saldırısına geçeceğinden kuşkulanarak Makedonya-Sırp kralıyla birleşti (1371), ama bu birleşik ordu, Samakov'da Osmanlı kuvvetlerine yenildi. Sırlar, Çirmen'de aynı yıl yapılan ikinci savaşı da kaybedince Batı Trakya ile Makedonya tümüyle Türklerin oldu. Gümölcine, Kavala, Drama, Serez gibi kentlere, Anadolu'dan getirilen Türkler yerleştirildi. Selânik'in kuşatılması üzerine, Sırp Despotu Lazar, kendi sınırlarına gelip dayanan Osmanlılarla anlaşma yapmak zorunda kaldı (1374). Ertesi yıl, Ferecik, Çatalburgaz ve İnçeğiz kaleleri de alınarak, Rumeli'de Osmanlı egemenliği sağlandı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1371

- Bulgar Kralı Yuvan Şişman ve Makedonya Sırp kuvvetleriyle savaşan Lala Şahin Paşa, Safya'nın güneyindeki Samakov'u fethetti

1372

- Çirmen Savaşı : Sırsındığı zaferinden sonra, Rumeli'deki fetih hareketlerine hız verildi. Timurtaş Paşa, Lala Şahin Paşa ve bizzat I. Murat'ın idaresindeki kuvvetler, Rumeli'nin fethini tamamladılar. Türkler ile mücadele edemeyeceğini anlayan Bulgar Kralı Yuvan Şişman, Osmanlı hâkimiyetini kabul etmek zorunda kaldı. Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeler karşısında Sırp Kralı Vukaşin ile kardeşi Makedonya Sırp prensi, Türklerle karşı birleştiler. Birleşik Sırp kuvvetleri, Evrenos Bey tarafından Çirmen Savaşı'nda yenilgiye uğratıldılar. Çirmen zaferi sonrasında, Makedonya yolu Türklerle açıldı. Bu bölgedeki Sırp direnişinin çökertilmesi sonucu Kavala, Drama ve Serez alındı. Anadolu'dan getirilen Türkler, bu bölgelere yerleştirildiler
- Köstendil kuşatıldı. Sırp kralı, Osmanlı devletine vergi ve savaşlarda yardımcı kuvvet vermeyi kabul etti.

1373

- Vize'yi geri almaya çalışan Bizans imparatoru üzerine yürüyen Osmanlılar İnçeğiz, Çatalburgaz ve Ferecik kalelerini ele geçirdi. Yenilgiye uğrayan Bizanslılar barış anlaşması istedi.

I. Murat'ın Vize, İnçeğiz ve Çatalburgaz hisarlarının fethinden sonra bir kavak gölgesinde dinlenmesi
(Minyatür: Hünernâme)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1376

- Rumeli'de savaşa son veren I. Murat tarafından Anadolu'da timar ve zeamet teşkilatı kuruldu ve bazı askerî ıslahatlar yapıldı.

1378

- I. Murat'ın büyük oğlu Şehzade Bayezid (geleceğin Yıldırım Bayezid'i) Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'la evlendi. Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya, Simav ve Tavşanlı'yı Osmanlılara bıraktı.
- Sadrozam Çandarlı Halil Hayrettin Paşa tarafından İznik'te yaptırılan Yeşil Cami inşaatına başlandı. Mimar Hacı Musa'ya yaptırılan ve asıl adı Halil Hayrettin Paşa Camii olan bu eser, minaresindeki yeşil çınırları yüzünden Yeşil Cami adı ile tanındı.

İznik'teki Yeşil Cami

1380

- Arnavutluk'ta İşup fethedildi.

Bulgar Kralı Şişman'ın Türklerin himayesine sığınmak için kız kardeşi Tamara'yı da yanına alıp I. Murat'a gitmesi. (Tablo : Münif Fehim)

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERİN
OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMASI

I. Murat, 1376'da Bursa'ya döndü. Oğlu Bayezid'i (Yıldırım Bayezid) Germiyanoglu Şah Çelebi'nin (Süleyman Şah) kızı Sultan Hatun'la evlendirerek Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Eğri-göz'ü gelinin çeyizi olarak topraklarına kattı (1381). Hamidoğullarının elinden Akşehir, Yalvaç, Yenişehir, Seydişehir, Karaağaç gibi kentleri de altın karşılığı elde etti (1382). Babasına karşı ayaklanan Süleyman Paşa'yı destekleyerek, Candaroğullarını egemenliği altına aldı (1383). Bu arada Rumeli'de de Sofya, Niş, Manastır gibi merkezler ele geçirildi ve Kara Timur Paşa, Evrenos Bey ve Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, Rumeli'deki ilerlemeyi sürdürdüler. 1385'te, Edirne'de

vekil bıraktığı şehzade Savcı Bey, Bizans imparatorunun oğlu Andronikos ile birleşerek babasına başkaldırıysa da I. Murat'ın kuvvetlerine yenilerek öldürüldü. 1376'da I. Murat'ın kızı Melek Hatun ile evlenmiş bulunan Karamanoğlu Alaettin Bey, Osmanlıların kendi sınırına kadar genişlemesinden kaygılanarak Beyşehir'i işgal edince, I. Murat, Karamanoğlu topraklarına yürüdü. Alaettin Bey yenilerek Konya'ya sığındı. Melek Hatun'un bağış dilemesi üzerine I. Murat, Alaettin Bey'i bağışladı.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1382

- Manastır ve Pırlepe, Timurtaş Paşa kuvvetlerince fethedildi.

1385

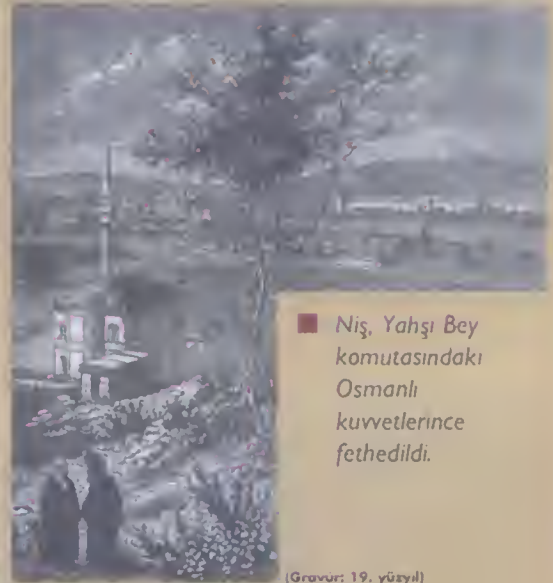
- Uzun süredir kuşatma altında olan Sofya teslim olarak Osmanlı ülkesine katıldı.

Sofya (Gravür: F. Kanitz, 1882)

- Arnavutluk'taki Ohri, Çandarlı Halil Paşa ve Evrenos Bey tarafından fethedildi.

1386

- Niş, Yahşi Bey komutasındaki Osmanlı kuvvetlerince fethedildi.

(Gravür: 19. yüzyıl)

- Karaman tahtına oturan Alâeddin Ali Bey'in Osmanlı topraklarına saldırısı üzerine Osmanlı - Karaman savaşı başladı. Konya önlerine kadar gelen I. Murat, Karamanlıların sulh teklifini kabul ederek geri çekildi.

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1387

- Vezir Çandarlı Halil Paşa öldü, yerine oğlu Çandarlı Ali Paşa getirildi.
- Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş bulunan Sırp Kralı Lazar'la Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri, Türklere karşı birleşerek harekete geçtiler. Akıncı kumandanlarından Şahin Paşa kumandasındaki Türk kuvvetleri Plaşnik'te pusuya düşürüldü.

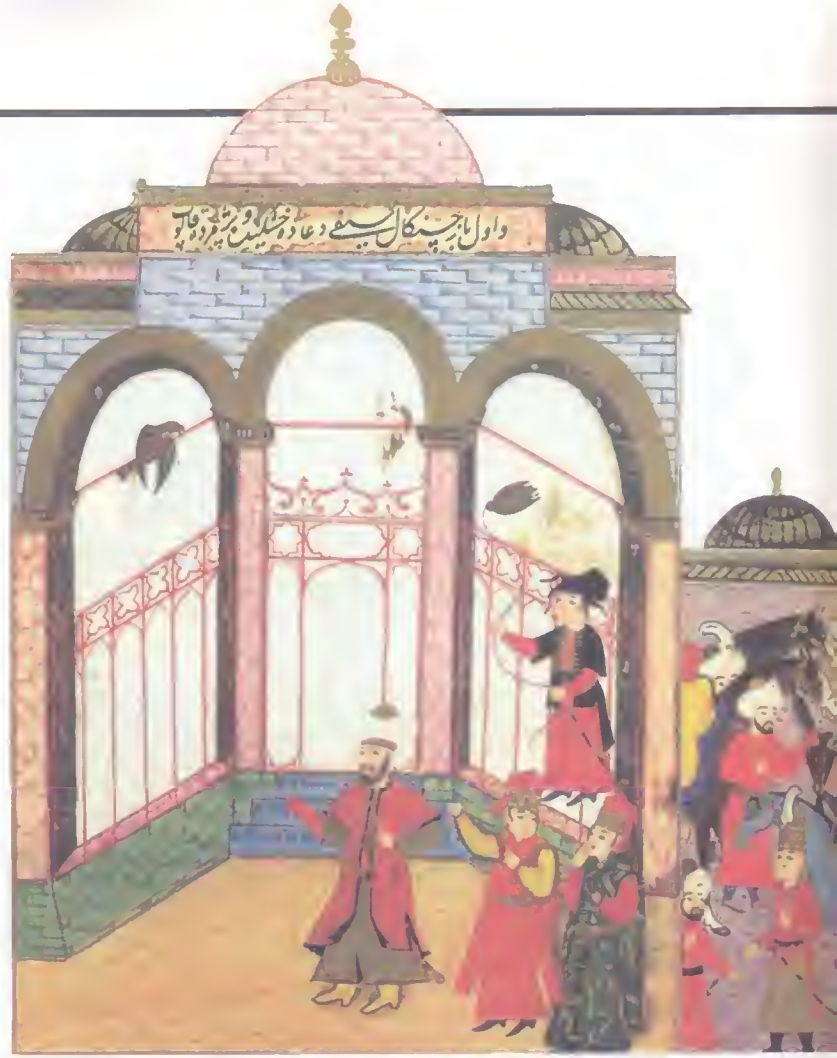

1388

- Balkanlar'daki ittifakı önlemek üzere harekete geçen I. Murat ve Çandarlı Ali Paşa idaresindeki Osmanlı ordusu, Bulgaristan'ın önemli kentlerinden Tırnova'yı zaptetti. Kayıtsız şartsız teslim alan Bulgaristan Kralı Yuwan Şişman affedilerek vergiye bağlandı.

Tırnova'nın 1850'lerde yapılmış bir grovü.

I. Murat'ın bir av dönüşünde Kaplıca İmaret'i'ne geldiği zaman elinde bulunan bir doğanın kaçmosı (Münayyeri; Hünernâme)

I. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Osmanlıların Anadolu ve Rumeli'de güçlenmeleri ve yerleşmeleri üzerine Sırlar, Arnavutlar, Hırvatlar ve Karmanoğulları arasında bir birlik oluşturuldu (1388). I. Murat, bu birleşik kuvvetlerin Balkanlar'da Osmanlı garnizonlarını basması ve Macarların, Eflâklının, Bulgarların da bu baskınla yüreklenmesi üzerine Rumeli'ye asker, malzeme ve erzak çıkararak, Çandarlı Ali Paşa'yı, Tırnova'yı almak için gönderdi. Ali Paşa'nın kuvvetleri Niğbolu'ya kadar dayanınca Bulgar Kralı Yuwan Şişman teslim oldu. I. Murat, kendisine yardımcı olan Gemmiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğlu kuvvetlerinden oluşan ordusuyla Rume-^{li}'ye geçti. Çandarlı Ali Paşa, kuvvetleriyle padişaha katıldı. Osmanlı ordusu, Üsküp ile Priştine arasındaki Kosova'da (ya da Karatavuk ovası) Hristiyan birleşik kuvvetleriyle karşılaştı. Osmanlı ordusunun savaş taktiklerini başarıyla uygulaması karşısında Hristiyan kuvvetleri bozuldu ve dağıldı. I. Murat, savaş alanını dolaşırken bir Sırp tarafından (Miloş Obiliç) şehit edildi. Bunun üzerine despot Lazar ve yanındakiler kılıçtan geçirildi. I. Murat'ın cenazesi Bursa'ya getirilerek Çekirge'deki türbesine gömüldü.

I. Murat'ın zırh giydirilmiş bir kurdu ciritle vurması (Minyatür : Hunername)

I. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1389

■ 1. Kosova Savaşı

1 Murat'ın Kosova'da öldürülmesi
(Tablo : Mufasssal Osmanlı Tarihi)

Türklerin Balkanlar'da hızla ilerlemeleri karşısında Sırp, Boşnak, Hırvat ve Arnavut prensleri Türklere karşı birleştiler. Türk kuvvetlerinin Plashnik'te yenilgiye uğratılması, Balkan devletlerini Osmanlılar aleyhine harekete geçirdi. Balkanlar'daki bu gelişime karşısında I. Murat karşı hücumu geçmeye karar verdi. Şumnu, Tırnava, Silistre ve Niğbalı'nun alınmasından sonra Bulgar Krallığı Yuvan Şişman teslim olmuş ve Bulgar Krallığı savaş dışı bırakılmıştı. I. Murat, Anadolu beylerinden de aldığı yardımcı kuvvetlerle Rumeli'ye geçti. Sırp Kralı Lazar'ın kumandasındaki düşman ordusu Sırp, Boşnak, Macar, Eflâk, Arnavut, Leh ve Çeklerden oluşmaktaydı. I. Murat, Kasova'ya vardığında, düşman kuvvetleriyle karşılaştı. Sekiz saatlik bir mücadele sonucu, kesin bir zafer kazanıldı (1389). Yıldırım Bayezid'in bu savaşta gasterdiği ustalık ve çabukluk, zaferin kazanılmasında önemli rol oynadı. I. Murat, savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından hançerlenerek şehit edildi. Yakalanan Kral Lazar idom edildi.

1. Murat'ın Sırp fedaisi:
Miloş tarafından
şehit edilmesi
(Münayyer : Hünernâme)

1. Murat'ın Kasava'daki türbesi

KÜLTÜR VE MEDENİYET

Osmanlı beyliği, I. Murat'ın döneminde, özellikle Rumeli'de büyüyecek yerini sağlamlaştırdı. I. Murat, Bursa'yı cami, medrese, imaret gibi yapılarla bayındır bir kent hâline getirdi. Ticarete, kültüre, sanata önem vererek yasal ve iktisadî ilerlemeyi sağladı. Yine bu dönemde devlet yönetimi kurumsal bir yapı kazanırken, askerlikte de yeni bir örgütlenmeye gidildi. Devşirme sistemi uygulanarak Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı kuruldu. Karamanlı Kara Rüstem Paşa'nın önerisiyle bir maliye örgütü oluşturuldu. Pençik akçesi ya da pençik resmi denen bir vergi kondu.

1. Murat tuğralı bir vakfiye
14 Mart 1366
(Tapkırı Sarayı Müzesi Arşivi)

(Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi)

[illegible]

I. Murat (Minyatür: Kıyafetü'l-İnsâniyye fi Şemâill-i Osmâniyye)

I. BAYEZİD

(Yıldırım)

SALTANAT SÜRESİ: 13 yıl (1389 - 1402)

YILDIRIM BAYEZİD, I. KOSOVA ZAFERİ'NİN KAZANILDIĞI, BABASI I. MURAT'IN BİR SIRP FEDAİSİ TARAFINDAN ŞEHİT EDİLDİĞİ GÜN (1389) TAHTA ÇIKTI. 29 YAŞINDA İDİ. KARDEŞİ YAKUP BEY, TAHT KAVGASININ ÖNLENMESİ İÇİN AYNI GÜN ORTADAN KALDIRILDI VE BAYEZİD, RAKİPSİZ OLARAK İDAREYİ ELE ALDI. SAVAŞTA GÖSTERDİĞİ BAŞARILARDAN ÖTÜRÜ KENDİSİNE YILDIRIM UNVANI VERİLDİ.

Yıldırım Bayezid

L Murat (Hüdavendigâr) ile Gülçiçek Hatun'un büyük oğludur. I. Bayezid, şehzadeliğinde Gemiyanoğlu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun ile evlendi (1381). Kardeşi Savcı Bey'in ayaklanmasını bastırdı (1385). Babası I. Murat'ın, Haçlı ordusuna karşı Kosova Meydan Savaşı'nda (1389), Rumeli askerlerini yöneterek Haçlı ordusunun bozguna uğratılmasında önemli rol oynadı. Savaştan sonra I. Murat bir Sırp tarafından şehit edilince, babasının vasiyeti uyarınca ordu komutanları tarafından tahta çıkarıldı. Bu arada kardeşi Yakup da boğduruldu.

Kosova Savaşı'nı fırsat bilen ve I. Murat'ın öldürüldüğünü öğrenen Anadolu beyleri, Karamanoğullarının önderliğinde, Yıldırım Bayezid'e karşı ayaklanma hazırlıklarına giriştiler. Karamanoğlu Ali Bey, Beyşe-

I. BAYEZİD

Doğum tarihi	: 1360
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Murat
Annesi	: Gülçiçek Hatun (Rum)
Tahta çıktığı tarih	: Haziran 1389
Tahta çıktığında yaşı	: 29
Saltanatının sonu	: 28 Temmuz 1402
Tahttan ayrılma sebebi	: Tutsaklık
Saltanat süresi	: 13 yıl 1 ay
Ölüm tarihi	: 9 Mart 1403
Ölüm sebebi	: İntihar
Öldüğü yer	: Akşehir
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yıldırım Bayezid Camii yanındaki türbesinde.

YILDIRIM BAYEZİD (1360 - 1403) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1389

- Şehzade Yıldırım Bayezid (I. Bayezid), devlet erkânı tarafından savaş meydanında Osmanlı hükümdarı ilân edildi.

Yıldırım Bayezid'in Kosova'da Culusu
(Minyatür : Hünernâme)

- Yıldırım Bayezid'in ağabeyi Şehzade Yakup, bir saltanat kavgasını önlemek amacıyla Kosova'da idam edildi.
- Yıldırım Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Sultan Mehmet (I. Mehmet) doğdu.
- Sırbistan, Osmanlı Devletine bağlandı: Kosova zaferinden sonra Sırp Kralı Lazar'ın oğlu Etiyen (Stefan), Yıldırım Bayezid tarafından Sırbistan tahtına oturtuldu ve dostluk anlaşması imzalandı. Kral Etiyen, kız kardeşini padişahla eş olarak takdim etti.
- Bulgaristan ve Bosna toprakları fethedildi.

hir'i aldıktan sonra Eskişehir'e kadar ilerledi; Kadı Burhaneddin de Kırşehir'i ele geçirdi. Yıldırım Bayezid bunun üzerine, öncelikle Rumeli'yi güvenlik altına almak için Sırlarla anlaştı; Sırp Prensi Lazar'ın kızı Despina'yla evlendi; sürekli bir ordunun da Macar sınırında kalmasını sağladı. Sırlar, yapılan anlaşmaya genellikle bağlı kaldılar; ama Priştine ve Üsküp dolaylarında Vuk Brankoviç, topraklarını genişletmeye kalkışınca, Paşa Yiğit komutasındaki Osmanlı ordusu Üsküp'ü aldı.

Yıldırım Bayezid Rumeli'de güvenliği sağladıktan sonra, 1390'da Anadolu beyliklerine yöneldi. Aydınoğlu, Saruhanolu, Menteşeoğlu, Germiyanolu, Hamidoğlu beyliklerine bağlı toprakları (bu arada Alaşehir ile Beyşehir'i) Osmanlı Devleti sınırları içine kattı; Karamanoğlu beyliğine karşı sefer hazırlığına girerek Konya'yı kuşattı. Ama Candaroğlu Süleyman Bey'in Kadı Burhaneddin'le birleşip Karamanoğlu beyliğine yardım etmeye kalkışması üzerine, Karamanoğullarıyla anlaşma yaparak, Çarşamba ırmağının batısında kalan toprakları aldı.

OSMANLI - KARAMAN SAVAŞI

Karamanoğulları, kendilerini Selçukluların mirasçısı olarak görmekteydiler. Bu nedenle Osmanlıların Anadolu'da genişlemeleri, Karamanoğullarının siyasetine uygun değildi. İki taraf arasındaki rekabete rağmen I. Murat, kızı Nefise Sultan'ı Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey ile evlendirdi. I. Murat'ın amacı, kurulacak bu akrabalık sayesinde Rumeli'de fetihlere devam ederken, Karamanoğulları'ndan bir saldırı gelmesini önlemektir. Ancak, bu akrabalık da, Karamanoğullarının Osmanlılara karşı olan düşmanlığını önleyemedi.

I. Murat'ın Rumeli'de meşgul olmasından yararlanan Alâeddin Ali Bey, 1386'da Osmanlı topraklarına saldırarak, bazı yerleri işgal etti. Bu durum üzerine I. Murat, Karamanoğulları üzerine sefere çıktı. Konya civarında yapılan savaşı Osmanlılar kazandı. Savaş kaybeden Alâeddin Ali Bey, af dileyince bağışlandı ve beyliğinin devamına izin verildi.

Yıldırım Bayezid

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

1391'de Candaroğullanna ve Kadı Burhaneddin'e karşı yeniden harekete geçen I. Bayezid, çeşitli tarihlerde yapılan çatışmalardan sonra, önce Candaroğlu beyliğini, sonra da Taceddinoğulları, Taşanoğulları ve Bafra beyliği topraklarını Osmanlı egemenliğine aldı.

Kosova Meydan Savaşı'nda kazanılan zaferden sonra, Osmanlı Devleti'nin Bizans üstündeki denetimi giderek artmış, hattâ Osmanlıların onayıyla tahta çıkan Bizans İmparatoru Manuel, Yıldırım Bayezid'in yaptığı seferlere katılmaya başlamıştı. Ama, Anadolu beyliklerine karşı girişilen hareket sırasında Rumeli'de Eflak voyvodası Mirçe'nin Tuna'yı geçip çevreyi yakıp yıktığını haber alan Yıldırım Bayezid, Rumeli'ye geçti; voyvoda tutsak alındı ve ağır bir fidye karşılığında yeniden topraklarına gönderildi. Ne var ki, I. Bayezid, Anadolu'ya döner dönmez, Venedikliler ile Macarlar anlaşarak Osmanlı Devleti'ne savaş açtılar (1393); bunlara Bulgar çarının da katılma olasılığı belirince, Şehzade Süleyman Çelebi, Bulgar Krallığının son parçasını da ortadan kaldırmakla görevlendirildi ve uzun bir kuşatmadan sonra, Bulgarların başkenti Tırnova'yı aldı. Sonraki yıllarda Rumeli'ye tam anlamıyla egemen olmaya çalışan I. Bayezid'in orduları Selânik, Tesalya ve Güney Arnavutluk'u ele geçirdiler. 1394'te İstanbul kuşatıldı. 1395'te Macaristan'a bir sefer düzenlendi, aynı yıl, yenilgiye uğratılan Eflak beyi Mircea'nın yerine Vlad geçirildi; Niğbolu alındı ve Bulgar çarı öldürüldü.

Yıldırım Bayezid yönetimindeki Osmanlı Devleti'nin hızla genişlediğini ve güçlendiğini gören Avrupalılar, özellikle Macarlar ile Venedikliler, 1394 yılında anlaşarak Osmanlılara karşı bir Haçlı seferi düzenlemeye giriştiler. Macar Kralı Sigismund komutasındaki bir Haçlı ordusu, Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u almaya çalıştığı 1396 yılında, Niğbolu'yu kuşattı. Ertesi yıl, Argos ve Atina ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1390

- Yıldırım Bayezid'in ilk Anadolu seferi: Osmanlılara karşı ittifak kuran Saruhan, Aydın, Germiyan, Menteşe, Hamit ve Teke beylikleri, Osmanlı hâkimiyeti alındı.

I. Bayezid

Batı Anadolu'daki Beyliklerin Ortadan Kaldırılması: I. Bayezid, Kosova'da şerh düşen haber, Anadolu'ya gelince, Anadolu beylikleri tarafından yaralanmak istedikleri Karaman, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beylikleri Osmanlı topraklarına saldırdılar. Yıldırım Bayezid, bu sırada Rumeli'de bu inuyordu Rumeli'deki surları alınıp alınıp Yıldırım Bayezid, Anadolu'ya geçti Candaroğulları, Osmanlılara sadık kalarak, Yıldırım Bayezid'in yanında yer aldı. Yıldırım Bayezid, önce Germiyanogulları üzerine yürüdü. Yusuf Bey, el geçilerek tutuldu ve beylik onun varisi Aydoğdu I. Bey, karşı koyan aydınlaştı. Bu birliktir. Menteşebeyleri ve Saruhan beyliği son verdi. Aynı yıl, Bizans'ın Anadolu'daki son şehri olan Alaşehir'de Osmanlı topraklarına katıldı.

- Anadolu'da tek Bizans kenti olarak kalan Alaşehir fethedildi.
- Yıldırım Bayezid, Sırp Prensesi Olivera ile evlendi.
- Çanakkale'deki Gelibolu kalesi yeniden yapılmaya ve çevreye askerî tesisler kurulmaya başlandı.

Gelibolu'yu gösteren bir gravür. (Bragar)

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1391

- İstanbul, Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatıldı. Bizansa gözdağı vermek için yapılan ve yedi ay süren kuşatma sonunda Bizanslılardan bazı imtiyazlar elde edildi.

Yıldırım Bayezid ve Karaman seferine katılan İmparator Manuel dönüştü, izin almadan İstanbul'u almıştı. İmparator'un Davranışından şüphelenen Yıldırım Bayezid, Edirne'de Ken, Manuel'in Macar Kralı Sigismund'a gönderdiği mektubu ele geçirdi. Bu durum düzenli Yıldırım Bayezid'i, İstanbul'un kuşatılmasına kışkırttı. 1391 yılında İstanbul, karaman'da Yıldırım'dan kuşatıldı.

İstanbul'u Bizans döneminde gösteren bir minyatür

- Mora yarımadası ve Macaristan çevrelerine çeşitli akınlar yapıldı.
- Karaman seferi: Karamanoğullarının başkenti Konya kuşatıldı. Aynı zamanda Yıldırım Bayezid'in eniştesi olan Karamanoğlu beyi Alâeddin Ali Bey'in barış isteği üzerine anlaşma imzalandı.
- Bizans İmparatoru V. Yüanis'in ölümü üzerine, Yıldırım Bayezid'in elinde rehine olarak bulunan oğlu II. Manuel Paleologos, Bursa'dan İstanbul'a kaçarak Bizans tahtına oturdu.

1392

- Kastamonu Beyliği fethedildi.
- Merkezi Sinop olan Candaroğulları Beyliği, Osmanlı hâkimiyeti altına girdi.

Niğbolu Savaşı

NİĞBOLU SAVAŞI VE SAVAŞA YOL AÇAN SEBEPLER

- Yıldırım Bayezid'in, Macar Kralı Sigismund'u yenilgiye uğrattıktan sonra, Bulgar Krallığı'nı ortadan kaldırması ve sınırlarını Tuna nehrine kadar genişletmesi,
- 1391 yılından itibaren İstanbul'un kuşatma altına alınmış olması ve Bizans'ın Avrupa'dan yardım isteği,
- Yıldırım Bayezid'in, Bosna ve Arnavutluk'a yaptığı akınlar sonunda, buralara yerleşmeye çalışması.

Bütün bu nedenler sonucu, 1394 yılında Papa IX. Bonifas, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesi için harekete geçti. Papa'nın bu konuda başvurduğu tüm Avrupa ülkeleri, olumlu cevap verdiler. Macar Kralı Sigismund'un idaresinde büyük bir ordu toplandı.

Yıldırım Bayezid, Avrupa'da bir Haçlı seferinin düzenlendiğini ve bu kuvvetlerin yola çıktığını duyunca, İstanbul kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye geldi. Aynı hızla Timova'ya gelen Yıldırım Bayezid, burada son hazırlıklarını tamamlayarak Niğbolu'ya ulaştı. Niğbolu, daha önceden Haçlılar tarafından nehir ve karadan kuşatılmış bulunuyordu. Niğbolu kalesi komutanı Doğan Bey, az bir kuvvetle kaleyi savunmaktaydı. Kendilerine son

derece güvenen Haçlılar, Yıldırım Bayezid'i, hiç beklemedikleri bir anda karşılarında görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü, Haçlı kuvvetleri, Niğbolu'yu kuşatmış durumda ve dağınık hâldeydiler. Düşmanın bu durumundan yararlanmayı düşünmeyen Yıldırım Bayezid onlarla mertçe bir meydan savaşı yapmak için toplanmalarına fırsat tanıdı.

Fransız şövalyelerinin saldırısıyla başlayan savaş, Türk ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı. Macar Kralı Sigismund, Tuna nehrindeki bir Venedik gemisine binerek kaçabildi. Avrupa'nın birçok ünlü şövalyesi tutsak edildi (25 Eylül 1396). Bu zaferden sonra, Haçlılar tarafından işgal edilmiş olan kaleler geri alındı. Macaristan içlerine kadar akınlar yapıldı.

Yıldırım Bayezid, esir alınan şövalyeleri, önce Gelibolu'ya, sonra Bursa'ya gönderdi. Daha sonra bu şövalyeler, kurtuluş parası (fidye) karşılığında serbest bırakıldılar. Savaş sırasında elde edilen ganimetle ülkenin birçok yerinde hayır kurumları yapıldı. Bursa'daki Ulucami, bunlardan biridir.

I. Bayezid

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1392

- Antalya alınarak Hamitoğulları Beyliği'ne son verildi.
- Bulgaristan topraklarına hücum eden Macarlar, Niğbolu ve çevresini ele geçirdi. Yıldırım Bayezid'in buraya büyük bir kuvvet göndermesi üzerine Sigismund yönetimindeki Macarlar her şeyi bırakarak kaçtı.
- Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu ile Sivas yöresini elinde tutan Kadı Burhanettin komutasındaki ordu arasında Çorum yakınlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenildi. Yıldırım Bayezid'in ağlu Ertuğrul çatışmada öldü.
- Arnavutluk'taki İşkodra kenti işgal edildi.

1393

- Şehzade Çelebi Mehmet komutasındaki Osmanlı kuvvetleri Amasya'yı işgal etti.
- Türklerin egemenliği altındaki Bulgar krallığının başkenti olan Tırnova kalesi ele geçirildi. Böylece siyasi anlamda devam eden Bulgar krallığı tümüyle kaldırılarak Bulgaristan'ın tamamı ele geçirildi.

Tırnova Kalesi

1394

- İstanbul kuşatması sırasında Bizanslılara yardım eden Avrupa ülkeleri gemilerinin Selânik'te demirlemesi üzerine Yıldırım Bayezid, Selânik'i kuşattı. Kuşatma sonunda Selânik ele geçirildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1394

- Selânik'ten sonra Kuzey Yunanistan'daki Yenişehir (Larisa) ve çevresi ele geçirildi.

یزدیلم بیایزید در این سال به یونان آمد و در این شهر که در آن زمان به یونانیان می‌گفتند «لاریسا» رسید و آن را فتح کرد.

Yıldırım Bayezid'in Yenişehir'de avlanması
(Minyatür: Hünernâme)

- İşkodra'nın güney bölgelerine hücum eden Osmanlı kuvvetleri, Arnavutluk'taki birçok bölgeyi ele geçirdi.

1395

- Yıldırım Bayezid, uzun süre abluka altında tuttuğu İstanbul'u ikinci kez kuşattı. Kış mevsiminin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verildi.
- Yıldırım Bayezid, Mısır'daki Abbâsî halifesine elçiler göndererek kendisine "sultan" unvanının verilmesini istedi.

MALATYA, ELBİSTAN, DİVRİĞİ VE BESNİ, OSMANLI EGEMENLİĞİNDE

Yeniden Anadolu'ya dönen Yıldırım Bayezid, Osmanlı Devleti'ni sürekli rahatsız eden Karamanoğulları beyini öldürttü; beyliğin topraklarını, Kadı Burhaneddin yönetimi-
mindeki bölgeyi, Malatya, Elbistan, Divriği ve Besni'yi Osmanlı Devleti sınırları içine aldı.

Yıldırım Bayezid, Anadolu beylikleriyle uğraşırken, Timur 1399 yılında Anadolu kapılarına dayandı ve Yıldırım Bayezid ile Timur'un orduları 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınlarındaki Çubuk ovasında karşı karşıya geldiler.

ANKARA SAVAŞI VE SEBEPLERİ

1370 yılında Belh şehrinde hükümdar ilân edilen Timur, kısa zamanda İran, Kafkasya, Irak ve Azerbaycan'ı alarak, Osmanlı Devleti'nin sınırlarına iyice yaklaşmıştı.

Yıldırım Bayezid'in, Anadolu Türk birliğini kurmak amacıyla beylikleri ortadan kaldırması, Kadı Burhaneddin Devleti topraklarıyla Malatya'yı alması, Osmanlılar ile Timur Devleti'ni komşu hâle getirmişti. Çin üzerine sefere

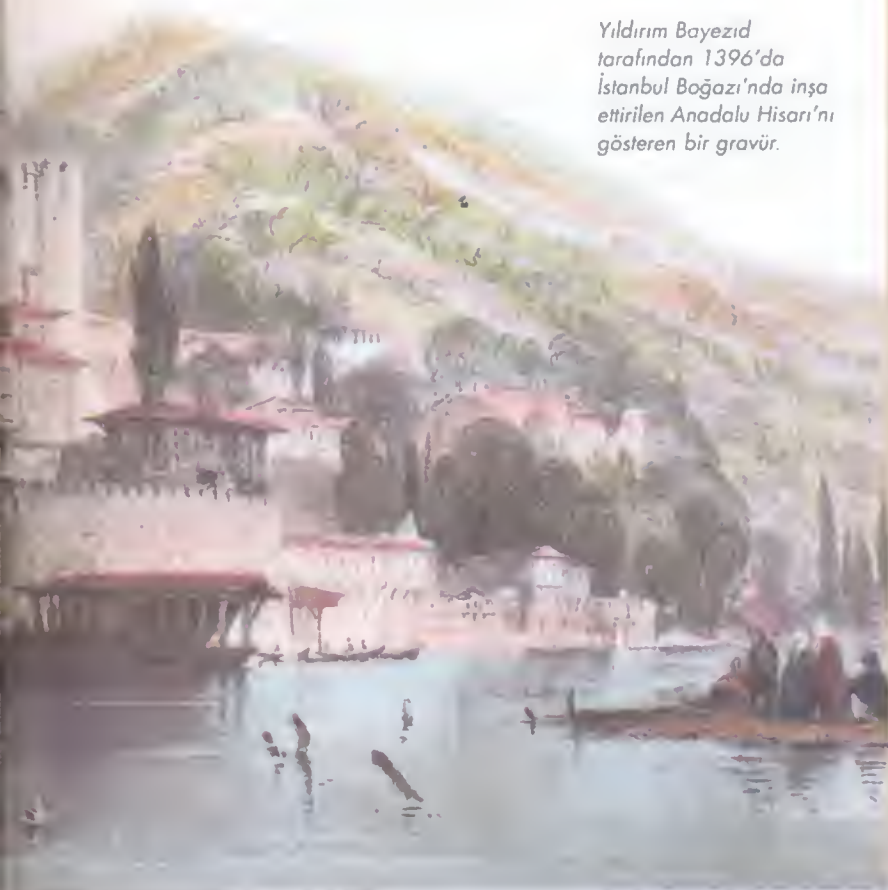

çıkmayı düşünen Timur, geride Osmanlılar ve Memlûkler gibi güçlü devletler bırakmak istemiyordu.

Timur, 1393-1394 yıllarında, Anadolu'nun doğusunda ve Irak'ta faaliyette bulunduğu sırada, Anadolu beylikleriyle temas kurarak, onları itaate çağırış ve çoğundan olumlu cevap almıştı. 1399 yılında Osmanlıların, Malatya ve Elbistan'ı almalan Memlûkler ile aralanın açılmasına sebep olmuştu. Bu durumu yakından izleyen Timur, her iki düşmanını ortadan kaldırmak için zamanın geldiğine karar verdi. 1400 yılında Azerbaycan'da kışlayan Timur'un yanına gelen Anadolu beyleri, bağlılıklarını bildirip, Anadolu'ya sefer için Timur'u kışkırtmaya başladılar. Bu arada Timur'un önünden kaçan Karakoyunlu hükümdar Kara Yusuf ile Celâyirli hükümdar Ahmet Celâyir de, Yıldırım Bayezid'e sığınmışlardı. Timur, bu iki hükümdarın kendisine teslim edilmesini istedi. Yıldırım Bayezid, bunu kabul etmedi. Bu olay, Yıldırım Bayezid ile savaşımak amacıyla olan Timur için yeterli bir sebep oldu. İki hükümdar arasında sert mektuplar yazıldı.

Yıldırım Bayezid tarafından 1396'da İstanbul Boğazı'nda inşa ettirilen Anadolu Hisarı'nı gösteren bir gravür.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1396

- Nigbolu Zaferi. Nigbolu'da Haçlılarla karşılaşan Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu, Haçlı ordusunu moplüp etti.

Nigbolu Savaşı
(Minyatür: Hunernama)

- Nigbolu Zaferi üzerine Mısır'daki Abbasi Halifesi I. Mutevekkil tarafından Yıldırım Bayezid'e "Sultan-ı İklim-ı Rum" unvanı verildi.
- Arnavutluk topraklarına yapılan yeni okınlarda İşkadro çevresi, Kesniye, Droç ve Berot gibi kentler ele geçirildi.
- Karadeniz Boğozu girişindeki Şile ele geçirildi.
- Boğozici'nde Göksu deresi oğzında Anadolu Hisarı'nın yopımına başlandı.
- İstanbul üçüncü kez kuşatıldı.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1397

- Yunanistan üzerine yapılan sefer sonunda Atina ve çevresi ele geçirildi.
- Yunanistan topraklarında ilerleyen Osmanlı kuvvetleri, Mora üzerine yaptığı akınlardan üçüncüsünde Argos kalesini ele geçirdi.
- Karaman hükümdarı Alâeddin Ali Bey'in yeniden Osmanlı topraklarına saldırması üzerine savaş açan Yıldırım Bayezid, bu savaşı kazandı ve Alâeddin Ali Bey'i idam ettirerek Karamanoğulları topraklarını ele geçirdi.

1398

- Karadeniz bölgesindeki Samsun, Ordu, Giresun, Çarşamba, Merzifon ve Havza'daki küçük Türk beylikleri ve ellerindeki topraklar Osmanlı yönetimine girdi.
- Sivas ve çevresini egemenliğinde bulunduran Kadı Burhanettin Ahmet, Karayülük diye tanınan Akkoyunlu hükümdarı Kara Osman Bey'le yaptığı savaşta öldürüldü. Yardım isteyen Sivaslıların çağrısı üzerine Akkoyunlu hükümdarını mağlûp eden Osmanlılar, tüm Sivas çevresini ele geçirdi.

1399

- Memlûklere ait olan Malatya, Kâhta, Divriği ve Dulkadiroğulları egemenliğindeki Elbistan, Osmanlı kuvvetlerince ele geçirildi. Böylece Osmanlı toprakları, Fırat boylarına kadar yayılmış oldu.
- Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos, Türklere karşı yeni bir Haçlı seferi hazırlamak amacıyla İtalya, Fransa ve İngiltere'ye gitti.
- Irak ve Azerbaycan'ı işgal ederek Osmanlı Devleti'yle komşu olan Timur ile Yıldırım Bayezid arasında, Timur'dan kaçarak Osmanlılara sığınan hükümdarlar nedeniyle ortaya çıkan anlaşmazlık giderek düşmanlığa dönüştü.

TİMUR'UN İSTEKLERİ

Timur 1400 yılında Anadolu'ya girdi ve Sivas'ı aldı. Timur'un Sivas'a geldiğini öğrenen Yıldırım Bayezid, hazırlıksız olduğundan karşılık veremedi. Kayseri'ye gelerek durumu inceledi ve savaşı kendi topraklarında kabul etmeyi uygun gördü. Yıldırım Bayezid bu seferi sırasında Sivas'a karşılık, Timur'un elinde bulunan Erzincan ve Kemah'ı aldı. Erzincan valisi Mutaharten'i rehin alarak Bursa'ya götürdü. Böylece iki Türk hükümdarının arası iyice açıldı.

Başta, Sadrazam Çandarlızade Ali Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çoğu savaşa karşıydılar. Bunlar, Yıldırım Bayezid'i, anlaşma ortamı yaratacak bir mektup göndermeye ikna ettiler. Ancak, Timur'un anlaşmaya niyeti yoktu. Son olarak Yıldırım Bayezid'den şu isteklerde bulundu:

- 1- Kemah Kalesi'nin Mutaharten'e verilmesi,
- 2- Şehzadelerden birinin kendi yanına gönderilmesi,
- 3- Bağlılık işareti olarak kendisine gönderilecek olan külâh ile kemerin kabul edilmesi,
- 4- Anadolu beylerinden alınan yerlerin eski sahiplerine verilmesi,
- 5- Kara Yusuf'un ve Ahmet Celâyir'in teslim edilmesi,
- 6- Timur adına hutbe okutulması ve para bastırılması.

Görüldüğü gibi, savaşa sebep olan olayların başında, Timur'un anlaşma kabul etmez tutumu gelmektedir. Timur'un çocukları arasında, Yıldırım Bayezid'in hayranları olduğu gibi, Hristiyan dünyası ile sürekli savaşan böyle bir hükümdarla savaşılmasını istemeyenler de vardı.

YILDIRIM BAYEZİD İLE TİMUR'UN ANKARA ÇUBUK OVASINDA KARŞILAŞMASI

1402 yılında Timur, Anadolu'ya girince, Yıldırım Bayezid harekete geçti. Osmanlı orduları Ankara önlerine geldiğinde, Timur da Sivas'a yürüdü. Yıldırım Bayezid, Timur'un Sivas'ta olduğunu öğrenince, savaşı Akdağmadeni yöresinde yapmak istedi. Burada, genellikle ağır süvariye sahip olan Timur'un başarılı olma şansı azdı.

Timur, Sivas ve Tokat yöresinde savaşmanın tehlikeli olduğunu görünce, Kayseri'ye geldi.

Rahatça savaş yapabilecek meydan bulması gerekiyordu. Orta Anadolu'da ilerleyerek, Ankara'ya geldi ve şehri kuşattı.

Yıldırım Bayezid, Timur'u zor bir durumda yakaladı. Şahzadeler ve kumandanlar, hemen hücumu geçilmesini istedilerse de, Yıldırım Bayezid, mertçe savaşmak istedi ve Timur'un bu güç durumundan yararlanmak istemedi.

İki ordu, Ankara'nın Çubuk ovasında karşılaştı. Savaşın ilk anlarında Osmanlı kuvvetleri duruma hâkindiler. Timur, zor anlar geçirmeye başlamıştı. Ancak savaşın ilerleyen saatlerinde, Karatatarlar ile Anadolu umarlı sipahilerinin ihanet etmesi sonucu, Osmanlı ordusu çözülmeye başladı. Yıldırım Bayezid, geri çekilme önerisini kabul etmedi. Çandarlızade Ali Paşa, Şehzade Süleyman Çelebi ile birlikte savaş meydanını terk ederek Bursa'ya geldi. Mehmet Çelebi de, kuvvetleriyle savaştan çekildi.

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

■ Bursa'da Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan Ulu Cami inşaatı bitti.

[illegible]

I. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1400

- Dördüncü İstanbul kuşatması. Bizans imparatorunun Avrupa ülkelerini yeni bir Haçlı seferi için örgütlemeye çalışması üzerine Yıldırım Bayezid, İstanbul'u dördüncü kez işgal etti. Timur'un Anadolu'ya girmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.

- Timur'un Anadolu'ya ilk hucumu: Sivas kalesini kuşatan Timur, şehri ele geçirdikten sonra yaptığı katliamda binlerce Osmanlı askerini öldürerek Sivas kalesini yerle bir etti.

1401

- Sivas katliamı üzerine, Timur'un himayesindeki Erzincan'a yuruyen Yıldırım Bayezid, Erzincan Beyliğini ele geçirdi ve Kemal Kalesi'ni aldı.

Yıldırım Bayezid tarafından fethedilen Erzincan
(Minyatür: Beyan-ı Menazil-i Irakayn)

1402

- Yıldırım Bayezid ile Timur arasında yapılan Ankara Meydan Savaşı'nda Osmanlı ordusunu yenen Timur, Yıldırım Bayezid'i esir aldı.

Yıldırım Bayezid, Akşehir'de hasta yatağında
(Mufasssal Osmanlı Tarihi)

maya başladı. Bu sırada atı bir taşa çarparak yuvarlandı. Arkadan gelen Timur'un askerleri Yıldırım Bayezid'i yakalayarak esir aldılar.

ESARETE DAYANAMAYAN YILDIRIM BAYEZİD'İN ÖLÜMÜ

Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Kütahya'ya geldi. Karaman, Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğulları beyliklerini yeniden kurdu. Kütahya'dan sonra Ege sahillerine inip İzmir'i aldı. Sekiz ay Anadolu'da kalan Timur, gittiği her yere Yıldırım Bayezid'i de götürdü. Son derece gururlu bir insan olan Yıldırım Bayezid, esarete dayanamadı. Bazı kaynaklara göre yenilgiyi kabul edemeyerek, yüzüğünün içinde taşıdığı zehiri içip kendini öldürdü, bazı kaynaklara göre de hastalanarak öldü (8 Mart 1403).

ANKARA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

Ankara Savaşı, Osmanlılar için yıkım olmuş ve çok acı sonuçlar vermiştir. Bu savaşın sonunda,

- 1- Balkanlarda toprak kaybedildi ve savunma durumuna geçildi. Amavutluk boşaltıldı.
- 2- Yıldırım Bayezid zamanında çökmesi beklenen Bizans, bu savaştan sonra biraz daha yaşama şansı buldu.
- 3- Timur'un geri çekilmesinden sonra, Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında taht kavgaları başladı.
- 4- Karesioğulları ve Eşrefioğulları hanç olmak üzere, Anadolu beyliklerinin yeniden kurulmasıyla, Anadolu Türk birliği bozuldu.
- 5- Timur'un çekilmesinden sonra, Anadolu'nun doğusunda güçlenen Akkoyunlular, Osmanlıları tehdit etmeye başladılar.

Bayezid'e ait kitabe ve vakfiyelerde kendisinin ve babasının isimlerinin başına "sultan" unvanı, sonlarına da "han" unvanlarının konduğu görülmektedir. Bayezid, Bursa'da Kâzrunî dervişlere ait dergâh, imaret, medrese, han, köprü, darüşşifa, zaviyeler ve ünlü Ulucami'yi yap-

Yıldırım Bayezid (Minyatür: Kıyafetül'î-İnsânîyye fi Şemâilî'î- Osmâniyye)

FETRET DEVRİ

KARDEŞLER ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI

(1402 - 1413)

OSMANLI TARİHİNDE, 1402 - 1413 YILLARINI KAPSAYAN DÖNEME

TARİHÇİLERCE FETRET DEVRİ ADI VERİLMİŞTİR.

"DEVLET OTORİTESİNİN KURULMASINA KADAR GEÇEN SÜRE"

ANLAMINA GELEN BU SÖZCÜK, YILDIRIM BAYEZİD'İN

OĞULLARI ARASINDAKİ TAHT KAVGALARI DÖNEMİNİ SİMGELER.

Yıldırım Bayezid'in
temsili bir resmi...

Timur ve Yıldırım Bayezid arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı'nda Osmanlı ordusu yenilmiş, Anadolu beyleri, eski topraklarına sahip olmuşlardı. Osmanlı şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelesinin devam ettiği Fetret Devri 11 yıl sürmüştür.

YILDIRIM BAYEZİD SONRASI OSMANLI DEVLETİ

Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı'na giderken, çocukları Süleyman, İsa, Mehmet, Musa ve Mustafa Çelebi'yi de yanına almıştı. Bunlardan Süleyman Çelebi, savaşın kaybedildiğini anlayınca, önce Bursa'ya, daha sonra da Edirne'ye geldi. İsa Çelebi önce Balıkesir taraflarında saklanmış; Timur'un çekilmesinden sonra Bursa'ya gelerek padişahlığını ilân etmişti. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilmişti. Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi, Timur'a esir düşmüştü. Timur, daha sonra Musa Çelebi'yi serbest bırakmış, Mustafa Çelebi'yi ise, beraberinde Semerkant'a götürmüştü.

KARDEŞLER ARASINDA MÜCADELE BAŞLIYOR

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra, kardeşler arasındaki ilk mücadele, İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında oldu. Musa Çelebi, Timur'un yanından ayrıldıktan sonra, Bursa'ya gelip, kardeşi İsa Çelebi'yi buradan uzaklaştırarak hükümdarlığını ilân etti. Ancak, hükümdarlığı uzun sürmedi. İsa Çelebi, tekrar geri gelerek, Musa Çelebi'yi Bursa'dan uzaklaştırdı. Musa Çelebi, Germiyanogullarına sığındı.

Süleyman Çelebi

MEHMET ÇELEBİ BURSA'DA, SÜLEYMAN ÇELEBİ RUMELİ'DE HÜKÜMDARLIĞINI İLÂN EDİYOR

Mehmet Çelebi, Bursa ve yöresine hâkim olan kardeşi İsa Çelebi'ye, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi teklif etti.

Mehmet Çelebi, red cevabı alınca, Bursa üzerine yürüdü. Ulubat Savaşı'nda yenilen İsa Çelebi, İstanbul'a kaçtı.

Bursa ve İznik'i alan Mehmet Çelebi, hükümdarlığını ilân etti. Kardeşi Musa Çelebi'yi yanına getirtti. Rumeli'de hükümdarlığını ilân etmiş olan Süleyman Çelebi de, İsa Çelebi'yi yanına aldı.

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1402

- Yıldırım Bayezid'in ağullarından Şehzade Süleyman Çelebi Edirne'de; Mehmet Çelebi Arnasya'da ve İsa Çelebi Balıkesir ve Bursa yöresinde padişahlığını ilân etti. Böylece Osmanlı toprakları üç hükümetli bir idare altına girmiş oldu.
- Timur kuvvetleri, ele geçirdiği Bursa ve İznik'i yağma ederek ateşe verdi ve buradaki halkın büyük bir kısmını kılıçtan geçirdi.
- Timur, Osmanlıların ele geçirdiği Anadolu beyliklerinin topraklarını eski sahiplerine ve vârislerine iade etti.
- Radas şövalyelerinin elinde bulunan İznik kalesi ve limanı Timur tarafından fethedilerek Aydınogulları'na verildi.

1403

- Timur tarafından tutsak edilen Yıldırım Bayezid, Akşehir'de öldü.

1403 yılında, Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı. Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı. Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı.

Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı. Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı. Timur'un Anadolu'da hükümdarlığını ilân etmesiyle, Osmanlı Devleti'nin toprakları üç bölgeye ayrıldı.

Batılı bir ressam tarafından yapılan ve Timur'un esir aldığı Yıldırım Bayezid'i kafes içinde gezdirmesini bekleyen bir tablo (Claf des Connaissances, Cilt 5, 1968)

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1403

- Timur ve ordusu, her yeri yağmalayarak ve yakıp yıkarak Anadolu'dan çekildi.
- Amasya'da hükümdar olan Yıldırım Bayezid'in küçük oğlu Mehmet Çelebi, yandaşları Timur tarafından Türkmen beylerine bırakılan Niksar, Tokat, Şarkikarahisar ve Sivas'ı kendi topraklarına kattı.
- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi (Emir Süleyman) ile Bizans İmparatoru Manuel Paleologos arasında İstanbul Antlaşması imzalandı. Buna göre; İstanbul önlerinden Selânik'e kadar uzanan Ege sahil bölgesi ile Varna'ya kadar uzanan Karadeniz sahil bölgesi, Bizans İmparatorluğu'na bırakıldı. Amasya'da hükümdarlığını ilân etmiş bulunan Mehmet Çelebi, Sivas yöresini ele geçirdikten sonra Bursa, Balıkesir ve çevresini kendi topraklarına kattı.

1405

- Mehmet Çelebi, kendisine hucum eden büyük kardeşi İsa Çelebi'yi Ulubat'ta yapılan savaşta mağlûp edip öldürttü.

İsa Çelebi

- Saruhan ve çevresi Mehmet Çelebi tarafından ele geçirildi.
- Timurlenk aldı

1406

- Edirne'de hükümdarlığını ilân eden Süleyman Çelebi, kuvvetleriyle birlikte Bursa'ya geldi ve şehri ele geçirdi. Bursa'ya sahip olan, ancak ağabeyinin ardusuna karşı kayacak gücü olmayan Mehmet Çelebi, Bursa'yı terk ederek şehri ve hükümdarlığı büyük kardeşi Süleyman Çelebi'ye bıraktı.
- Süleyman Çelebi'nin sadrazamı Çandarlı Ali Paşa aldı. Babası Çandarlı Hayrettin Paşa'nın 1387'de ölümünden sonra I. Murat, Yıldırım Bayezid ve Fetret Devri'nde de Süleyman Çelebi'ye sadrazamlık yapan Çandarlı Ali Paşa, İznik'e gömüldü.

Timur'un bir minyatürü

SÜLEYMAN ÇELEBİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Süleyman Çelebi, kardeşi İsa Çelebi'ye kuvvet vererek, onu Bursa üzerine gönderdi. İsa Çelebi, Anadolu beyleriyle anlaştı. Ancak Mehmet Çelebi ile yaptığı savaşları kaybetti ve yakalanarak öldürüldü (1405). Bu olaydan sonra Süleyman Çelebi, Anadolu'ya geçti ve Bursa'yı aldı. Mehmet Çelebi ise, Amasya'ya çekilip, Süleyman Çelebi'nin Anadolu'dan çekilmesini sağlamak için Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Bunu haber alan Süleyman Çelebi de, Edirne'ye geldi. Rumeli'de, Süleyman ve Musa Çelebi arasındaki mücadeleden, Musa Çelebi galip çıktı ve Süleyman Çelebi öldürüldü (1411).

FETRET DÖNEMİ OLAYLARI

1410

- Emir Süleyman (Süleyman Çelebi) vefat etti. Yıldırım Bayezid'in en büyük oğlu Süleyman Çelebi, yirmi yaşlarında Süleyman diye de adlandırılır. Babasının padişahlığı sırasında Balkan savaşlarında yararlıklar gösterir. Ankara Savaşı'na katılır. Timur Rume'nin yönetimini ona bırakır. Edirne'yi başkent yaptı. Bizans imparatoruna bir antlaşma yapıp ona Selânik yarımadasını Varna'ya dek Karadeniz kıyılarını bıraktı. Venedik ve Cenevizlilere de ticaret ayrıcalıklar tanıdı. Rumeli'deki hükümdarlığı yedi yıl sürdü. Bu süre içinde uç kardeşi, İsa, Mehmet ve Musa Çelebilerle çatıştı. Anadolu topraklarına geçip Aydın'ı, Cüneyt Bey'le savaşa kalkıştı ama Kararlıanoğlu ve Germiyanoglu beylikleri ona karşı birleşince bundan caydı. Musa ve Mehmet Çelebi, bir birlik olup Emir Süleyman'a saldırır ve İstanbul'u kaçarlar. İstanbul'u geri alıp öldürür.

1411

- Rumeli'de Osmanlı tahtına Musa Çelebi çıktı.
- Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin kadiaskerliğe tayin edildi.
- Musa Çelebi'nin, Bizans İmparatoru Manuel'e bir elçi göndererek 1402'den beri verilmemiş haraçları istemesi üzerine Bizans ile Emir Süleyman Çelebi zamanında imzalanan antlaşma bozuldu.
- Mehmet Çelebi ile Bizans imparatoru arasında ittifak antlaşması imzalandı. İmparator, Mehmet Çelebi kuvvetlerini İstanbul Boğazı'ndan Rumeli'ye geçirmeyi taahhüt etti.

1412

- İstanbul'u kuşatan Musa Çelebi, Mehmet Çelebi'nin Rumeli'ye geçmesi üzerine kuşatmayı kaldırdı.

1413

- Kardeşini tahttan indirmek üzere Rumeli'ye geçen Mehmet Çelebi kuvvetleriyle Musa Çelebi kuvvetleri, Çamurluova bölgesinde karşılaştı. Yapılan savaşta mağlûp olan Musa Çelebi öldürüldü. Çelebi Mehmet'in yönetimi ele geçirmesiyle 11 yıl süren Fetret Devri sona erdi. Böylece Mehmet Çelebi, Anadolu ve Rumeli'deki bütün Osmanlı topraklarını egemenliği altına aldı.

İKTİDAR MÜCADELESİNİ

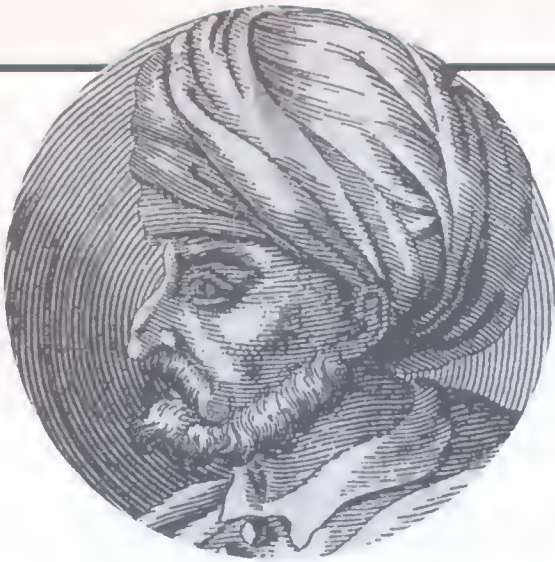
MEHMET ÇELEBİ KAZANIYOR

Rumeli'de yaklaşık üç yıl kadar hükümdarlığını sürdüren Musa Çelebi'nin, Mehmet Çelebi kuvvetlerince öldürülmesiyle on bir yıl süren kanşıklık dönemi sona erdi. Osmanlı Devleti, yeniden bir yönetim altında toplanmış oldu.

Ancak bu süre içinde Osmanlı Devleti topraklarının pek çoğunu kaybetmişti. Mehmet Çelebi, duruma hâkim ol-

Mehmet Çelebi

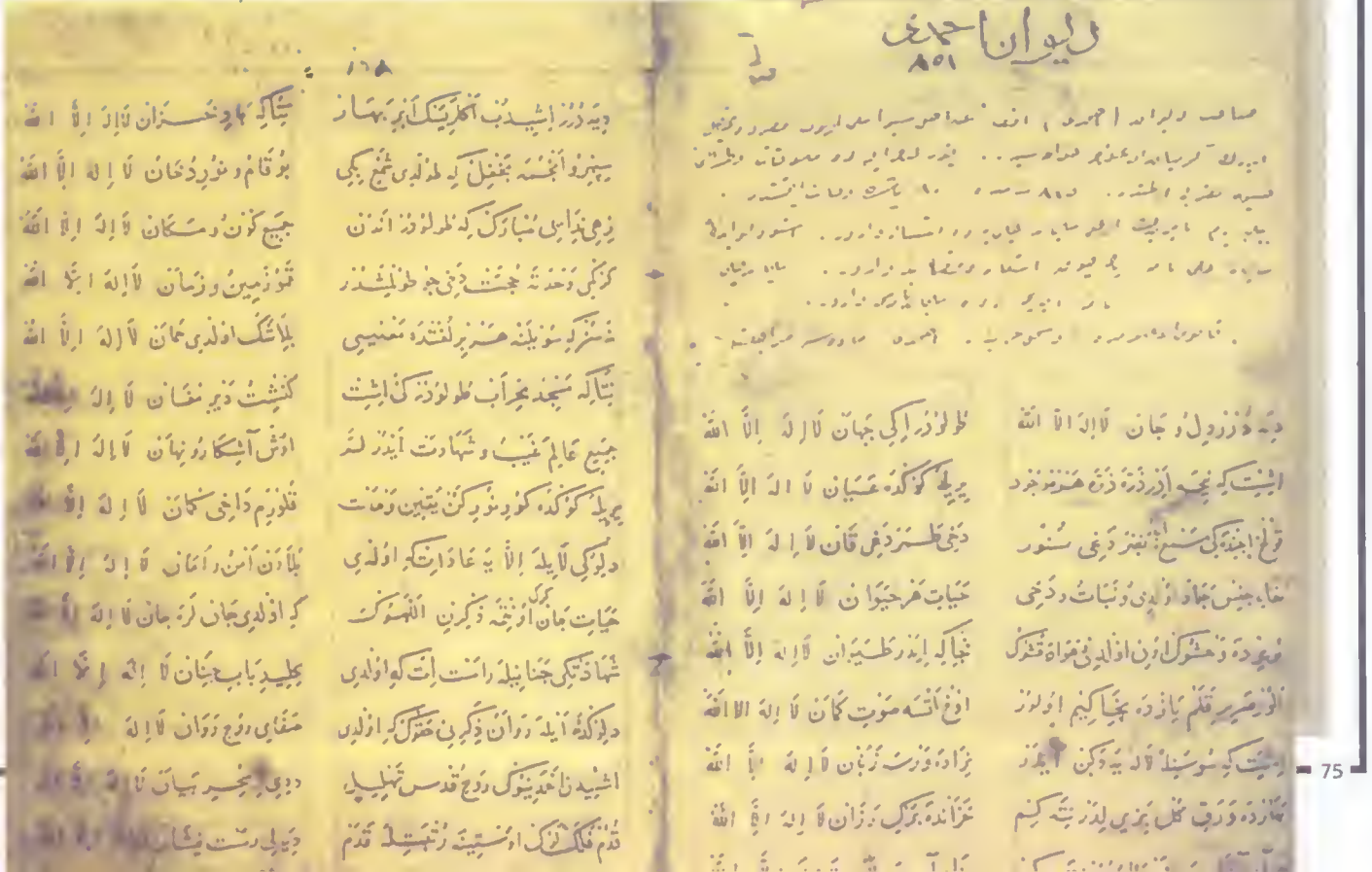
Musa Çelebi

duktan sonra kaybedilen yerleri geri almaya yöneldi. Tarihimizde Mehmet Çelebi'ye, Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu da denir.

Musa Çelebi'nin ölümü ile Çelebi Mehmet'in karşısında rakip kalmadığından bütün Osmanlı tarihi yazarlarının çoğunlukla Fetret Devri veya Fasıla-i Saltanat adını verdikleri devir bu suretle sona ermişti.

Yıldırım'ın oğullarından İsa, Musa ve Süleyman Çelebi'ler Osmanlı mülkünün tamamına sahip olamadıklarından padişah sayılmamışlardır. Fetret devrinin sona ermesiyle Çelebi Mehmet Osmanlı topraklarının tamamına hükmetmeye başladığından, kendisi Yıldırım'dan sonraki padişah, yâni beşinci hükümdar kabul edilmiştir.

Ahmedî divanından iki sayfa

I. MEHMET

(Çelebi)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1413 - 1421)

ÇOCUK DENECEK YAŞTA HÜKÜMDAR OLDU. HAYATI ZORLU MÜCADELELERLE GEÇTİ. TAHT KAVGALARI, İSYANLAR, BİRLİĞİ SAĞLAMAK VE ANKARA SAVAŞI'NDAKİ YENİLGİNİN YARALARINI SARMAK İÇİN BİR ÖMÜR HARCADI VE 4 MAYIS 1421 GÜNÜ, HENÜZ 42 YAŞINDAYKEN ÖLDÜ.

I. Mehmet'in Edirne'de bastırıldığı gümüş akçe

Beşinci Osmanlı padişahıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1379 olarak kabul edilir. I. Bayezid'in (Yıldırım) oğludur. 1391'de Amasya sancakbeyi oldu. 1402'de Ankara Savaşı'na katıldı. Savaşın yitirilmesi üzerine Amasya'ya çekildi. Amasya, Canik, Tokat, Niksar ve Sivas yörelerini tümüyle egemenliği altına aldı. Timur'la anlaşarak, onun üstün egemenliğini tanıdı ve ortaklaşa para bastırdı. Bursa yöresinde bulunan kardeşi İsa'ya haber göndererek, Anadolu'yu aralarında bölüşmeyi önerdiyse de, İsa Çelebi kabul etmedi. Bunu üzerine iki kardeş arasında çatışmalar başladı. Ulubat Savaşı'nda İsa Çelebi yenilerek kaçtı. Savaştan galibiyetle çıkan Çelebi Mehmet, 1404'te Bursa'ya girdi ve hükümdarlığını ilân etti.

I. MEHMET

Doğum tarihi	: 1379
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: I. Bayezid
Annesi	: Devletşah Valide Sultan
Amasya'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: Ağustos, 1402
Amasya ve Bursa'da hükümdarlığını ilân ettiği tarih	: 1404 (806)
Edirne'de tahta çıktığı tarih (Fetret devrinin sonu)	: 5 Temmuz 1413
Tahta çıktığında yaşı	: 26
Saltanatının sonu	: 26 Mayıs 1421
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 7 yıl, 11 ay
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1421
Ölüm sebebi	: Dizanteri - zehir (?) - felç (?)
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Yeşil türbe
Vallikleri	: Amasya (1393 - ?)

I. MEHMET (1379-1421) (Tablo: Kapıdağlı Konstantin)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1413

- İktidar mücadelesini kazanan Mehmet Çelebi (I. Mehmet), Edirne'de tahta çıktı.

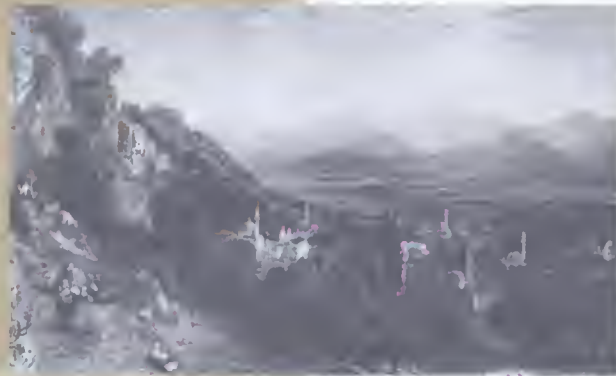

I. Mehmet'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hunername)

- Büyük bir alım olmasına rağmen fikirleri ile Anadolu'daki Türk ve Müslüman camiası için tehlikeli görülen Kadıasker Simavnalı Şeyh Bedreddin Mahmut azledildi ve İznik'te sürgün olarak oturmaya mahkûm edildi.

1414

- Karamanoğlu Mehmet Bey, Bursa'yı kuşattı. İvaz Paşa tarafından savunulan kenti ele geçiremeyen Karamanoğlu Mehmet Bey, şehrin kenar mahallelerini yakarak geri çekildi.
- Karamanoğlu tarafından kışkırtılan Aydınoğlu Cüneyt Bey isyan etti. Çelebi Sultan Mehmet, üzerine asker gönderince aman dileyip affedildi. Böylece İzmir kenti dışında bütün İzmir ve Aydın bölgesi Osmanlı topraklarına katılmış oldu.

Aydın'ın
19. yüzyılda
yapılmış bir
gravürü

I. Mehmet'in
başlattığı
akçe

MEHMET ÇELEBİ VE
SÜLEYMAN ÇELEBİ
MÜCADELESİ

Aydınoğlu, Mentеше ve Germiyan beylerini ege-menliği altına alan Mehmet Çelebi, durumunu giderek güçlendirdi. İsa Çelebi'nin öldürülmesi üzerine Anadolu'da yalnız kalan Mehmet Çelebi'nin daha da güçlenmesinden çekinen Süleyman Çelebi, 1405'te Edirne'den yola çıkarak Anadolu'ya geçti. Bursa ve Ankara'yı aldı.

Mehmet Çelebi, Süleyman Çelebi'nin Rumeli'ye dönmesini sağlamak amacıyla, 1409'da kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye gönderdi. Süleyman Çelebi, Musa Çelebi'nin ardından Rumeli'ye dönünce Çelebi Mehmet, Bursa'ya girerek, yönetimi yeniden ele geçirdi. Musa Çelebi, 1410'da Edirne tahtına geçti ve ertesi yıl İstanbul'u kuşattı. 1413'te Mehmet Çelebi, Rumeli'ye geçerek Sofya'nın güneyinde Samakar kasabası yakınında Çamurlu Derbend'deki savaşta Musa Çelebi'yi yendi ve öldürttü. Edirne'de, tüm devletin hükümdarı olduğunu ilân ederek 1402-1413 arasındaki Fetret Dönemi'ne son verdi.

AVRUPA'YA HÂKİM OLAN I. MEHMET
DEVLETİN SINIRLARINI GENİŞLETİYOR

Anadolu'da Aydınoğulları'ndan Çandarlı, Mene-men, Kayacık, Niş ve İzmir'i aldı. Karamanoğulları'ndan Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Otlukhisar alındıktan sonra Konya kuşatıldı. Çelebi Mehmet, Konya kuşatması başarılı olmayınca 1414'te Karamanoğlu Mehmet Bey'le ba-

nış yaptı. 1415 ve 1416'da Bosna ve Eflâk'a seferler yapıldı. Dobruca'da Osmanlı egemenliği kesinleşti. Çalı Bey yönetimindeki donanma, Venedik'in elindeki Kiklat ve Eğriboz adalanna saldırdı. Bunun üzerine 1416'da Pietro Loredano kumandasındaki Venedik donanması saldırıya geçti. Marmara adası ve Gelibolu arasındaki savaşta Osmanlı donanması yenildi. 1417'de Bizans İmparatoru II.Manuel'in aracılığıyla iki taraf anlaştı. Aynı yıl Candaroğlu Beyliği'nden Tosya, Çankun ve Kalecik alındı. 1419'da Bafra ve Samsun ele geçirildi. İlk kez Tuna deltasının kuzeyine geçilerek Besarabya'ya girildi ve Akkerman kuşatıldı. 1420'de Şeyh Bedreddin ve yandaşlarının Aydın, Manisa ve Edime çevresinde başlattıkları ayaklanma bastırıldı; Şeyh Bedrettin ve öteki müntleri idam edildi.

1. Mehmet tarafından bir yılda iki sefer alması sebebiyle askere bahşiş dağıtılmasını gösteren bir minyatür (Hünernâme)

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1415

- Çelebi Sultan Mehmet, Karaman seferine çıktı. Konya ele geçirildi ve esir düşen Karamanağlu Mehmet Bey'le ağıl Mustafa Bey affedildi. Yapılan antlaşmayla Akşehir ve Ilgın, Karamanağullarından alınarak Çelebi Sultan Mehmet'in dastu ve müttetfiki Germiyanaglu Yakup Bey'in tapraklarına katıldı.

Çelebi Sultan Mehmet'in Karaman Seferine niyet ettiği sırada Kızılırmak kenarında avlanması (Minyatür:Hünernâme)

- Karamanağlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in Rumeli'de Musa Çelebi ile savaşmasını fırsat bilerek, Osmanlı tapraklarına saldırmıştı. Çelebi Mehmet, Rumeli'de duruma hâkim alduktan sonra Anadalu'ya geçti. Cüneytağullarından İzmir'i aldıktan sonra, Karamanağulları üzerine yürüdü. Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir alındı. Karamanağlu Mehmet, yaptığı üç savaşı da kaybettikten sonra barış istedi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

- Osmanlılarla Venedikliler arasında ilk deniz savaşı: Gelibolu'da yapılan bu savaş sonunda Osmanlıların 27 gemisi Venediklilerin eline geçti. Yürekli Başvezir Mehmet'in kurduğu yeni Gelibolu'daki Çelebi Mehmet zafında padişah da gelip çıktı. Burada toz tozlanan bir donanma, 1412'de Çelebi Mehmet'in Ege Denizi'ne üsüdü Venediklilerin Tuzla'da gelip deniz zorlamasını karşılık olarak bir kaç Venedikli gemi esir alarak geri döndü. 1413'de Marmara Akademi Gelibolu'arasında, Venediklilerle bir deniz taasis yapıldı. Bu savaşta Osmanlı donanması yenilgiye uğradı Çelebi Mehmet'in.

- ### ■ Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk Seferi:

Çelebi Sultan Mehmet'in Eflâk seferine giderken
Tuna Nehri kenarında Rusçuk'ta kovandan bal
çalanları cezalandırması (Minyatür:Hünernâme)

MUSTAFA ÇELEBİ OLAYI

Sultan Yıldırım Bayezid'in oğullarından olup saltanat iddiasına başladığı için Osmanlı tarihinde "Düzmece Mustafa" adıyla belirtilen Mustafa Çelebi, babasıyla birlikte Ankara Savaşı'na katılmıştı. Bayezid, tutsak alındıktan sonra kendisiyle birlikte merkez hattında bulunan Musa ve Mustafa, Timur'a ricada bulunarak kardeşiyle beraber kalmak istemişti. Bunun üzerine iki kardeş aranmaya başlanmış, Musa Çelebi bulunmuş ise de Mustafa bulunamamış, dolayısıyla kaybolduğu kanısına varılmıştı. Halbuki Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra komşu hükümdarlara göndermiş olduğu fetihnamelerde, "Bayezid'in iki oğlu ile birlikte tutsak alındığını" bildirmesi, Musa ile Mustafa'nın tutsak alınmış olduğunu gösteriyor. Nitekim Mustafa Çelebi, tutsaklıktan birkaç yıl sonra kurtularak geri geldi.

MUSTAFA ÇELEBİ TUTSAKLIKTAN KURTULUYOR

Timur'la birlikte Semerkant'a götürölmüş olan Mustafa Çelebi, Timur'un ölümlü üzerine tutsaklıktan kurtuldu; Anadolu'ya gelerek bir süre Karamanoğullarının elinde bulunan Niğde'de kaldı. Daha sonra Manuel'in yanına gidip, kardeşi Çelebi Mehmet'e karşı kendisinden yardım talebinde bulundu. Mustafa Çelebi'nin, Yıldırım'ın oğlu olduğunu tespit ettiren Manuel, onun da Osmanlı ülkesinde hisse sahibi olması için iki Bizans generalini Çelebi Mehmet'e gönderdiyse de önerisi reddedilmiştir. Esasen kendi çıkarını ön plânda tutan imparator Manuel, Çelebi Mehmet'e dost olma hususunda güvence vermişti; fakat bu güvence, çikarıyla ilgiliydi. Gerçekten daha önce imparator, Çelebi Mehmet'in Musa Çelebi ile mücadelesinde ona yardımcı olmuştu; çünkü Musa Çelebi, İstanbul'u kuşattıktan başka Selânik'i de almak istemişti; bunun üzerine Manuel, Çelebi Mehmet'le pazarlı-

ğa girişerek yaptığı anlaşma sonucunda, bazı yerleri alma karşılığında ona yardım etmişti. Bu kez de Mustafa Çelebi'nin kendisine, Osmanlı ülkelerinden daha çok menfaat sağlayacağını vadetmesi üzerine Manuel, onunla sıkı ilişkilere girişti. Bu amaçla 1419 yılında onu Rumeli'ye gönderdi. Mustafa Çelebi, önce Eflâk'a gönderildi; orada Eflâk prensi tarafından çok iyi karşılandı ve ondan yardım gördü; bu sırada Niğbolu Sancakbeyi Aydınoğlu Cüneyt Bey, derhal Eflâk'a giderek kendisine katıldı. Birleşik kuvvetler, kendilerine katılan diğer kuvvetlerle birlikte süratle Tesalya ve Selânik'te faaliyetlere giriştiler (1419); böylece başarısız oldukları takdirde de Selânik Kalesi'ne sığınabilme imkanı sağlamış oldular.

MUSTAFA ÇELEBİ YENİLİYOR

Öte yandan Çelebi Mehmet, bu faaliyetleri haber alınca derhal harekete geçti ve Selânik yörelerinde onlarla giriştiği savaşta, Mustafa Çelebi'yi yenilgiye uğrattı, fakat yakalayamadı. Çünkü Mustafa Çelebi, Cüneyt ve bazı yakınlarıyla birlikte Selânik Kalesi'ne çekilmişti. Çelebi Mehmet, Selânik Valisi Laskaris Leontarius'dan "Mustafa Çelebi'nin teslim edilmesini" istediye de vali, bu teslim önerisini reddetti, ayrıca Selânik valisine "Mustafa ile Cüneyt'in derhal kendisine gönderilmesini" emretti. Bunun üzerine Sultan Mehmet, daha ileri gitmeyerek imparatorun önerisini kabul ile Selânik kuşatmasını kaldırarak Edirne'ye döndü. İmparator, İstanbul'a getirilen Mustafa Çelebi, Cüneyt ve beraberindekileri Limni adasına gönderdi. Yapılan anlaşmaya göre, Osmanlı Devleti bunların masrafları için her yıl 300 bin akçe vermeyi, imparator da Çelebi Mehmet sağ oldukça Mustafa'yı serbest bırakmamayı ve Mehmet'in haleflerinin Bizans'a karşı takınacakları tavra göre hareket etmeyi kabul etmişti. Bundan sonra Çelebi Mehmet, Mustafa Çelebi'ye askerî yardımda bulunan Eflâk topraklarına akınlar yaptırmak suretiyle öç aldı. Daha sonra Sultan Çelebi Mehmet, 1420'de Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'a geldi.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1416

■ Aydınoğlu Cüneyt Bey, Niğbolu beyliğine atandı.

■ Çankırı, Tosya ve Kalecik dolayları Candaroğullarından alındı.

Candaroğullarından İsfendiyar Bey, kardeşler mücadelesinde Çelebi Mehmet'in rakiplerini desteklemiş, Osmanlılara ait bazı yerleri almıştı. Bu durum, aradaki ilişkilerin bazulmasına neden olmuşsa da, daha sonra ilişkiler düzelmişti. İsfendiyar Bey, Karaman ve Eflâk seferlerinde Çelebi Mehmet'e, oğlu Kasım Bey idaresinde kuvvetler göndererek yardım etmişti. Kasım Bey, Eflâk seferi dönüşünde babası İsfendiyar Bey'den bazı yerleri istemiş, isteği kabul edilmeyince de Osmanlılara sığınmıştı. Kasım Bey, Çelebi Mehmet'ten, bu yerlerin kendisine verilmesi konusunda yardımcı olmasını istedi. Çelebi Mehmet, İsfendiyar Bey'e bir mektup göndererek, Kastamanu, Küre, Tosya ve Çankırı'nın Kasım Bey'e verilmesini istedi. Bu isteğin kabul edilmemesi üzerine Osmanlı kuvvetleri, Sinop'u kuşattı. İsfendiyar Bey, karşı koyamayacağını anlayarak, Osmanlı hâkimiyetini tanımak zarfında kaldı.

1417

■ Arnavutluk'taki Avlonya kenti fethedildi.

Oğlunu Osmanlı sarayına gönderen Jan Kastriyot Osmanlılarla birlikte görüldüğü halde Venediklilerle de anlaşmayada çalıştığından 1415'te Akçehisar'ın işgalinden bir sene sonra, üzerine ordu gönderilerek Avlonya kenti fethedildi.

Avlonya

■ Çelebi Sultan Mehmet, 14 yaşındaki büyük oğlu Şehzade Murat'ı (geleceğin II. Murat'ı) Amasya valiliğine tayin etti.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1418

- Samsun Seferi: Bir kısmı Ceneviz kolonisinin bir kısmı da İsfendiyaroğlu Hızır Bey'in elinde olan Samsun, Osmanlı topraklarına katıldı.

1419

- Bursa'da Yeşil Camii adıyla anılan Çelebi Sultan Mehmet Camii'nin yapımı tamamlandı.

Yeşil Camii: Bursa'da Mimar Hacı İvaz tarafından, Çelebi Sultan Mehmet'in emri üzerine yapımına başlandı. Yanmı kalmış bazı süslemelerden ötürü tam olarak bitirilemeden hizmete açıldığı sanılır. Planı ters "T" biçiminde olup, ilk dönemi Osmanlı mimarisinin en güzel örneğidir. Esas yerleşim yennin ortasında şadırvan bulunur. Camideki mahfiller büyük bir ozenle süslenmiştir. Caminin gerçek ünü, çini kaplamalarından gelmektedir. Tavan, ayrıca zengin motiflerle süslenmiştir. Kesme taş ve mermerden yapılan caminin sağ ve solundaki iki minare, son yüzyıllarda eklenmiştir.

Yeşil Türbe: Bursa'da Yeşil Camii'nin yanında bulunan bu türbe Çelebi Sultan Mehmet'e aittir. Hacı İvaz Paşa tarafından yapıldı. Yapı sekiz köşelidir, yüksek bir kasnak üzerine oturan, 6.60m. yüksekliğinde dik bir kubbeye örtülüdür. Kapı kanatları ceviz ağacına oyulmuş geometrik motiflerle süsli. Türbenin içi ve dışı baştan başa çinilerle kaplıdır. Çelebi Sultan Mehmet'in sandukası türbenin tam ortasında bulunur. Sandukanın üzerinde altın yıldızlarla yazılmış kitabe vardır.

- Timur'un saldırıları sırasında Bizanslılar tarafından ele geçirilen Darica, Hereke, Gebze, Pendik ve Kartal gibi sahil kasaba ve kaleleri ikinci defa fethedildi.

■ Düzmece Mustafa Olayı:

Timur'la yapılan Ankara Savaşı sırasında ortadan kaybolan Yıldırım Bayezid'in oğullarından Şehzade Mustafa, daha sonra ortaya çıkarak tahtta hak iddia etti. Bunun üzerine kendisine yardım eden Aydınoğlu Cüneyt Bey'le birlikte Bizans topraklarında hapsedildiler.

BİZANS'IN ELE GEÇİRDİĞİ YERLER GERİ ALINIYOR

Sultan I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami, medrese, imaret ve türbesini yaptırdığı sırada, devlet adamlarının tavsiyeleri üzerine, bunlara vakıf yapmak amacıyla daha önce Osmanlılara ait iken Ankara Savaşı'ndan sonra Bizans'a geçen Hereke, Gebze, Danca, Kartal ve Pendik'i, Umur Bey'i göndererek yeniden ele geçirdi (1420).

ÇELEBİ MEHMET'İN ÖLÜMÜ VE ÖLÜMÜNÜN GİZLENMESİ

Çelebi Mehmet, kışı Bursa'da geçirdikten sonra 1421 ilkbaharında, Gelibolu üzerinden Edirne'ye geldi. Sultanın Edirne'ye geldiğini haber alan imparator, onun kendi hakkındaki fikir ve düşüncelerini tespit için Leontarius'u elçi olarak Edirne'ye gönderdi. Çelebi, elçiyi iyi bir biçimde karşıladı ve "hastalığı sebebiyle kendisiyle daha sonra görüşeceğini" bildirdi. Esasen kendisine felç gelmişti. Sultan, iyileşemeyeceğini anladığı için vezirleri Bayezid, Çandarlızâde İbrahim ve Hacı İvaz paşaları çağırarak; Limni adasında hapiste bulunan kardeşi Mustafa Çelebi'nin durumu, kendi yaşamına bağlı olduğundan, ölü-

Yeşil Türbe'de dua (Tablo: Osman Hamdi)

münden sonra imparator, Mustafa'yı serbest bırakabilirdi. Bu sebeple sultan, "büyük oğlu Amasya Sancakbeyi Murat, Amasya'dan gelinceye kadar ölümünün gizli tutulmasını ve onun davet edilmesini" vasiyet etti. Bunun üzerine Murat'ı davet için Çaşnigirbaşı Elvan Bey, Amasya'ya gönderildi. Fakat sultan, Murat gelmeden önce hayata gözlerini yumdu (Mayıs 1421). Alınan önlemlerle İstanbul'a ve diğer yerlere giden yollar tutuldu. Hacı İvaz Paşa'nın tavsiyesiyle, "Padişahın, Karamanoğlu üzerine seferi vardır. Kapıkulu askerleri, Anadolu askeriyle Biga'da toplansınlar" şeklindeki, hayattaymış gibi sultanın buyruğu bildirildi. Anadolu Beylerbeyi'ne ferman gönderilerek askerleriyle Biga'ya gelmesi emredildi. Divan kurularak timar ve sancak verilip işler yürütülüyordu, böylece hiç kimse, Sultan Mehmet'in ölümünden haberdar değildi. Sultanın daima yanında olan silâhtarlar, onun ortalıkta görünmemesinden şüphelenerek "Efendimize ne oldu" diye vezirlere saldırdılar; fakat vezirler, "hekimler çıkmasına izin vermiyor" diyerek cevap verdiler ve birtakım önlemlerle sultanı görmek isteyenleri aldattılar. Edirne'ye gelmiş olan Bizans elçisi, sultanın kendisini kabul etmesini bekliyordu. Esasen onun gelişinden üç gün sonra Sultan Mehmet ölmüştü.

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1420

- Şeyh Bedreddin'in onderliğinde Borkluce Mustafa ile Torlak Kemal kuvvetleri, toprak ve vergi düzeninin bozukluğu sebebiyle ayaklandı. Anadolu'daki ilk toplumsal içerikli bu ayaklanma güçlkle bastırılabilirdi ve Şeyh Bedreddin, Serez'de asıldı.

Şeyh Bedreddin İsyanı:

Çelebi Mehmet döneminin en önemli olaylarından biri de Şeyh Bedreddin ve taraftarlarının çıkarmış oldukları isyandır. Edirne yakınlarında Samona'da (Samavna ya da Simavna) doğan Şeyh Bedreddin; Konya, Mekke ve Kahire gibi önemli din merkezlerinde okumuş ve devrinin önemli bilgünlerinden biri olmuştu. Musa Çelebi, Edirne'de hükümdarlığını ilân etüğünde, Şeyh Bedreddin'i kazasker tayin etmişti. Şeyh Bedreddin, bu arada İslâm dinine aykırı olan görüşlerini yaymaya başladı.

Çelebi Mehmet, padişahı olduktan sonra Şeyh Bedreddin'i kazaskerlikten aldı. İlmine saygı göstererek, bin akçe aylıkla İznik'te oturmaya mecbur etti. İznik'te serbest olarak yaşayan Şeyh Bedreddin, adamları vasıtasıyla propagandasını sürdürmeye devam etti. Müritlerinden Börklüce Mustafa'nın, Karaburun yöresinde faaliyetini ilerlettiğini haber alınca, Rumeli'ye geçti. Silistre, Dobruca ve Deliorman taraflarında bir hayli taraftar topladı. Ayaklanma bölgesi olarak, Deliorman'ı seçti. Bu arada müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in, Karaburun ve Manisa taraflarında faaliyetleri hızla geliyordu. İlk isyan Karaburun'da Börklüce Mustafa tarafından başlatıldı. Sadrazam Bayezid Paşa, ayaklanmayı bastırdı. Börklüce Mustafa, yakalanarak idam edildi. Bunu takiben yakalanan Torlak Kemal ve adamları da öldürüldü. Rumeli'ye geçen Bayezid Paşa, küçük bir çarpışmadan sonra Şeyh Bedreddin'i ele geçirdi. Serez'de yapılan yargılamada sonunda idam edildi.

Şeyh Bedreddin'i gösteren bir minyatur

I. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1421

- Edirne'de katıldığı bir av sırasında kalp krizi geçiren Çelebi Sultan Mehmet öldü. Çelebi Sultan Mehmet'in ölümü, halk ve asker arasında karışıklık çıkmaması için duyurulmadı. Şehzade Murat'ın Amasya'dan gelmesine değin yaklaşık 40 gün ölümü herkesten gizlendi.

Çelebi Sultan Mehmet'in ölümünün askerden gizlenmesi
(Minyatür:Hünernâme)

Edirne'de kardeşi
Süleyman Çelebi
tarafından yapımına
başlanan Eski Camı'yı
I. Mehmet tamamlamıştır.

Sonunda Leontarius, Sultan Mehmet'in öldüğünü öğrendi ve derhal imparatora birkaç ulak gönderdi, fakat yollar tutulmuş olduğu için onlar, İstanbul'a gidemediler. Birkaç gün sonra elçi, haberi Mora yoluyla İstanbul'a bildirmeyi başardı. Böylece sultanın ölümü, Murat'ın Bursa'ya gelmesine kadar kırk gün gizlenmiş oldu. I. Mehmet Bursa'da Yeşil Türbe'ye gömüldü.

KİŞİLİĞİ VE HİZMETLERİ

Çelebi Mehmet, azimli, sabırlı, yüksek ahlâkı ve erdemliliği, verdiği sözü yerine getirmesi, nezaketi ve siyasî görüşleri, devlet siyasetine ait işlerde aşırılığa gitmeyerek durumu değerlendirmesi, plânlı ve programlı hareketi sayesinde parçalanmış olan Osmanlı Devleti'ni bir yönetim altında toplamayı başardı. Ankara Savaşı'ndan sonra kaybedilen yerleri yeniden ele geçirdi. Mehmet Çelebi'nin en büyüğü Murat (II. Murat) olmak üzere Mustafa, Kasım, Ahmet, Yusuf ve Mahmut adlarında altı oğlu ve yedi kızı oldu. Mehmet Çelebi; Fetret devri (1402-1413) denilen en tehlikeli bir zamanda devleti bölmek isteyen kardeşlerini ortadan kaldırarak Osmanlı Devleti'ni yeniden kurdu. Onun usta bir siyaset adamı ve iyi bir asker olarak Osmanlı Devleti'ni ikinci defa kurduğu Doğu ve Batı kaynaklarınca kabul edilir.

DÖNEMİNDE YAPILAN ESERLER

I. Mehmet, Bursa'da Yeşilcami medresesi, imaret ve türbesini yaptırdı. Edirne'de de Emir Süleyman tarafından başlatılan Eski Cami'yi 1414'te tamamladı ve Eski Bedesten'i ona vakıf yaptı. 1419'da bitirilen bu binaların mimarı, Hacı İvaz Paşadır. Türbesinin karşısında bulunan medresesi bugün müzedir. Cami ve türbesindeki çiniler ve ağaç oymalar değerli sanat eserleridir. Ayrıca, Edirne'de de bir cami (Camii Atik) ve bu camiye vakıf olmak üzere bir bedesten kurdurdu. Amasya'daki Şehzade türbesini yaptırdı (1410).

I. Mehmet (Minyatür: Kiyâfetü'l-İnsânîyye fi Şemâill-i Osmâniyye:)

II. MURAT

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 23 yıl (1421 - 1444)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ : 5 yıl (1446 - 1451)

HAMMER'İN DE BELİRTTİĞİ GİBİ, "MEMLEKETİNİ ŞEREFLİ VE DOSDOĞRU YÖNETEREK MİLLETİNİN HÂTIRASINDA DİNDAR, LÜTUFKÂR, ADİL VE METİN BİR HÜKÜMDAR ÜNÜ BIRAKTI. SAVAŞTA OLDUĞU GİBİ BARIŞTA DA SÖZÜNÜN SADIK ERİYDİ. O, BİLİMSEL SOHBETLERİ SEVER, MUSİKİ, ŞİİR VE EDEBİYATA DÜŞKÜNLÜĞÜ İLE TANINIRDI."

II. Murat tuğralı bir ilâm, 1430
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Altıncı Osmanlı padişahı olan II. Murat, I. Mehmet'in (Çelebi) oğludur. Çocukluk yıllarını Amasya'da geçirdi ve iyi bir öğrenim gördü. Daha sonra babasıyla Bursa'ya ve Edirne'ye gitti. 1415'te Osmanlıların en önemli Doğu sınır vilâyeti olan ve Amasya, Çorum, Sivas, Tokat, Osmancık bölgelerinden oluşan Danişmendiye beylerbeyliğiyle Amasya'ya döndü. Kendisine yardımcı olmak için lalası Yörgüç Bey (Paşa) da yanındaydı. 1416'da babasının Selânik'te Düzmece Mustafa ile uğraştığı sırada, Saruhan ve İzmir bölgesine giderek Börklüce Mustafa ayaklanmasını bastırdı. Karatatarların, kendisinin Amasya'dan ayrılmasından yararlanarak ayaklanması üzerine geri döndü.

II. MURAT

Doğum tarihi	: 1404
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: I. Mehmet
Annesi	: Emine Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 5 Temmuz 1421
Tahta çıktığında yaşı	: 17 yaş, 1 ay
Saltanatının sonu	: 1 Aralık 1444
Tahttan ayrılma sebebi	: II. Mehmet lehine feragat
Saltanat süresi	: 23 yıl, 5 ay
İkinci defa tahta çıktığı tarih	: 1446
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş, 3 ay
Saltanatının sonu	: 3 Şubat 1451
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 4 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 3 Şubat 1451
Ölüm sebebi	: Felç
Öldüğü yer	: Edirne
Gömülü olduğu yer	: Bursa, Muradiye Camii yanında kubbесinin üzeri açık olan türbesinde.
Valilikleri	: Amasya

II. MURAT (1404 -1451) (Tabla: Kapıdağlı Konstantin)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1421

■ İkinci Murat, Bursa'da tahta çıktı.

II. Murat'ın Bursa'da cülusu
(Minyatür: Hunername)

■ Şehzade Mustafa Çelebi Olayı:

II. Murat, 1421 yılında padişahlığı için Bizans imparatoru Manuel kendisini kullarından Mustafa'ya tahtı teslim ediyordu. İmparator I. Murat'a, eğer kardeşi I. İsmail'i göndermesini, aksi halde Mustafa Çelebi'yi serbest bırakacağını bildiriyordu. Bu olayın sonucunda bu durumu Mustafa Çelebi'ye ve Adınoğlu Cüneyt Bey'e serbest bıraktı.

Çelebi Mehmet Döneminde yaşanan olayları kayıtlara Mustafa Çelebi, II. Murat döneminde Bizans imparatorunun yardım ve teşvikiyle yer den çatları mücadele etmekteydi. Gelibolu'ya çıkan Mustafa Çelebi Rumeli'deki hak ve o kullar tarafından destekleniyordu. Bu arada Karamanlılar, Germiyanlılar, Aenteşoğulları, Candaroğulları ve Osmanoğulları karşılaştırmaya geçti.

Mustafa
Çelebi'nin
bastırdığı akçeŞEHZADELİĞİNDE BABASIYLA
BİRLİKTE SAVAŞLARA
KATILİYOR

Danışmendiye, o sırada beyliklerin hem birbiriyle hem de Osmanlı Devleti'yle çekiştiği bölgelerden biriydi; II. Murat babasının bu beyliklerle yaptığı savaşlara katıldı. İsfendiyaroğlu Hamza'nın elinden Samsun yöresini aldı (1421). Daha sonra, ölmek üzere olan babası tarafından Bursa'ya çağıldı, ama kente vardığında babası ölmüştü. Bunun üzerine Yeniçenilerin ve devlet büyüklerinin desteğiyle Osmanlı tahtına çıktı (25 Haziran 1421). Ama I. Mehmet ölmeden önce öteki oğullarının öldürülmesini engellemek için vasiyetinde bazı önlemler almıştı. Buna göre, II. Murat Edirne'de tahta çıkacak, Anadolu'nun yönetimi Mustafa'da olacak, Yusuf ve Mahmut, Bizans imparatorunun yanında kalacaklar, Bizans imparatoru da Çelebi Mehmet'in kardeşi Düzmece Mustafa Çelebi'yi serbest bırakmayacak ve II. Murat da Bizans'a bu konudaki masraflar karşılığı para ödeyecekti.

II. MURAT'IN TAHTA ÇIKIŞI

Ama II. Murat tahta çıkınca Yusuf ve Mahmut'u Bizans'a vermeyerek, Tokat'a gönderdi. Buna kızan Bizans İmparatoru II. Manuel Palaiologos, Limni'de sürgün yaşayan Düzmece Mustafa'yı serbest bırakarak, yanına kattığı kuvvetlerle Gelibolu'da bağımsızlık kurması için kışkırttı.

II. Murat

II. Murat, Bizans İmparatoru Manuel'i cezalandırmak amacıyla İstanbul'u kuşattı. İstanbul'un 1491'de yapılmış bir gravürü.

Bizans, gerçek padişah olarak II. Murat'ı değil, Mustafa'yı tanıdığını ilân etti. II. Murat'a karşı beylikler de ayaklanmış ve Osmanlı Devleti çözülme durumuna gelmişti. Germiyanoglu Yakup Bey de II. Murat'ın padişahlığını tanımıyor, yanında bulunan I. Mehmet'in küçük oğlu Mustafa Çelebi'yi destekliyordu. Karamanoğullarının Göller yöresini işgal etmesini, Menteşeoğullarının bağımsızlık ilânını, Aydınoğulları ve Saruhanogullarının topraklarını geri almasını, İsfendiyarogullarının da Osmanlıları tutan Kasım'ı kovmasını II. Murat kabul etmek zorunda kaldı.

Mevlid yazarı Süleyman Çelebi'nin
Bursa'daki türbesi
(Tablo: Şefik Bursalı, İstanbul Belediyesi
Resim Koleksiyonu)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1422

■ II. Murat'la amcası Şehzade Mustafa Çelebi arasındaki Ulubat Savaşı:

II. Murat, Şehzade Mustafa'nın Edirne'de padişah olarak tahtınas, üzerine amcası Mustafa Çelebiye karşı harekete geçti. Rumeli Beylerbeyi Bayezid Paşa, Mustafa Çelebi'nin üzerine gönderdi. Rumeli askerlerinin Mustafa Çelebiye katılması üzerine Bayezid Paşa da Mustafa Çelebi'nin yanında yer aldı. Edirne'de padişahın ilân eden Mustafa Çelebi, daha sonra Afyon'da kaçtı. Bursa'ya doğru ilerledi. Ulubat civarında yapılan savaş kaybeden Mustafa Çelebi, Rumeliye kaçtı. Edirne'de yakalandı ve kale burcuna atılarak idam edildi.

■ İstanbul Kuşatması:

II. Murat, Mustafa Çelebi olayı nedeniyle İmparator Manuel'i cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı (1422). İmparator Manuel, bu kuşatmadan kurtulmak amacıyla II. Murat'ın karış Küçük Mustafa Çelebi'yi isyanı kışkırttı. Küçük Mustafa Çelebi, Karamanoğulları ve Germiyanoglu'larından aldığı kuvvetlerle Bursa'yı kuşattı. Hakkın nica'nc hed'ilen sonunda Bursa'yı almaktan vazgeçen Küçük Mustafa Çelebi, İzmir'e gitti ve şehri aldı. II. Murat, bu olay üzerine İstanbul kuşatmasını kaldırarak Bursa'ya bir kez daha amirine ulaşmış oluyordu. İzmir üzerine yürüyerek II. Murat, şehzadeyi yerini adamı ile öldürmek, kârdışını yaradık ve namı ettirmek.

■ Dinî edebiyatımızın şaheserlerinden "Mevlid" manzumesinin yazarı Süleyman Çelebi, Bursa'da öldü.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1423

- Osmanlı topraklarına akınlar yapan ve çeşitli huzursuzlukların kaynağı hâline gelen Eflâk, Arnavutluk ve Moro üzerine seferler düzenlendi.

1424

- Condoroğlu İsfendiyar Bey'in Osmanlı hâkimiyetini kabulü.

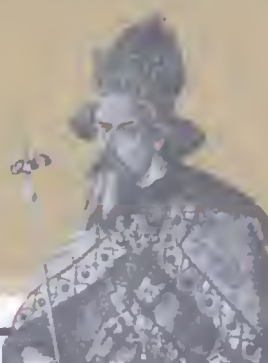
II. Murat, şahlıca ve diğer olayların sonu, Anadolu Türk birliğini yeniden kurmak amacıyla harekete geçti. Önce, Condoroğlu'ları üzerine gönderdi. İlk taraf Arslanbey'i yendi. Arslanbey, kaybeden İsfendiyar Bey kaçarak Sinop kalesine sığındı. Bu yerlerden sonra Condoroğlu Bey, bir işte ve torununu II. Murat'a eş olarak yetiştirilmedi. Karamanlık kurdu.

Sinop (Görüntü: Bertrand 1875)

1425

- Almonya ve Macaristan'la iki yıl için mütareke imzalandı. 1411'de Almonya imparatorluğuna seçilen Macar Kralı Sigismund, on dört yıl sonra tebrik edildi. Kendisine hediye olarak kıymetli Türk halıları ve kumaşları gönderildi; imparator da altın kabızlı bir kılıç, atlar ve kumaşlar yolladı.

Macar Kralı Sigismund

TAHT KAVGALARI

Gelibolu'ya çıkan II. Murat'ın amcası Düzmece Mustafa Çelebi'ye kale dışında, kimse direnemedi. Mustafa Çelebi, hisanın ele geçirilmesini İzmiroğlu Cüneyt'e bırakarak Edirne'yi almak üzere yola çıktı, veziriazam Bayezid Paşa'yı Sazlıdere'de yenerek Edirne'ye girdi ve tahta oturdu. Bu arada Gelibolu hisan alınmış, Mustafa'nın kuvvetleri boğaza egemen olmuştu. II. Murat, amcasına karşı harekete geçmeden önce Sırpları, Macarların desteğini sağladı (1421). Mustafa Çelebi, 20 Ocak 1422'de kalabalık bir süvari ve piyade ordusuyla Gelibolu'dan Anadolu'ya geçince, II. Murat ilk önlem olarak Ulubat köprüsünü yıktırarak Bursa yolunu kapadı. Yeniçeriler de Ulubat ırmağı kıyısında başarılı bir savunma yaptılar. Bu arada kimi uç beyleri de II. Murat'ın tarafına geçince, ordusu Hacı İvaz Paşa tarafından ordusu kılıçtan geçirilen Mustafa Çelebi, Gelibolu'ya çekilmek zorunda kaldı, ama Cenevizlilerin gemileriyle karşı kıyıya geçen II. Murat tarafın-

dan yakalanarak Kızılağaç Yenicesi'nde idam edildi (1422).

İSTANBUL KUŞATMASI

II. Murat bu gelişmelerden sorumlu saydığı Bizans imparatoru II. Manuel Palaiologos'u cezalandırmak için 50 gün süreyle İstanbul'u kuşattıysa da bir sonuç alamadı (Haziran 1422). Bundan sonra da kanışıklıklar sürdü. Venedik, Osmanlı-

lara karşı cephe alarak güçlü bir donanma hazırlamaya başladı ve Anadolu'daki beylikler ayaklandılar. Bu arada, II. Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa da, Karaman ve Germiyan beylerinin yardımıyla Bursa'yı kuşattı (Ağustos 1422).

ANADOLU'DAKİ BEYLİKLERLE MÜCADELE

Bunun üzerine II. Murat, Edirne'ye döndü ve Mihailoğlu ile kuvvetlerini Bursa'yı kurtarmaya gönderdi. Küçük Mustafa, önce İstanbul'a sonra İzmit'e sığındıysa da İzmit'i kuşatan II. Murat, onu yakalayarak idam ettirdi (1423). Daha sonra, Anadolu'da egemenliği sağlamak için Taraklı ve Borlu'ya kadar ilerleyen İsfendiyar Bey'i yendi. Sinop kalesine sığınan İsfendiyar Bey ile anlaşarak bağlılığını sağladı. Karamanoğlu II. Mehmet, Antalya'yı kuşattığı sırada ölmüştü. II. Murat, Karamanoğulları ara-

sındaki taht kavgalarından yararlanarak tahta çıkardığı İbrahim Bey ile anlaşış Hamidili'ni ve Kayseri yöresini geri aldı. Öte yandan, Bizanslılar yapılan anlaşmayla Selânik'i, Venedik'e bırakmışlardı (1423). Ama bu durumu kabul etmeyerek Selânik'i kuşattılar; Venedik Selânik'e karşılık her yıl vergi vermeyi önerdi. II. Murat, İstanbul'un Venedik'in eline geçebileceğini düşünerek Cenevizliler aracılığıyla Bizans imparatoru II. Manuel ile anlaştı (1424). Bu sırada İzmir beyliğini ve Aydıneli'ni alan Cüneyt'in ardından, Anadolu'da öteki beyler de başkaldırıya yeniden kanışıklık doğdu. 1425'te Anadolu beylerbeyi Hamza Bey'in kuvvetleri Cüneyt Bey'i İpsala kalesinde kuşatıp öldürdü. İzmir ve Aydıneli ile Antalya ve Korkuteli'ni ellerinde tutan Tekeoğullarının toprakları da ele geçirildi.

VENEDİK SEFERİ VE OSMANLI-MACAR SAVAŞI

1426'da Türk denizcileri Venedik topraklarına sefer yapmaya başladılar. Drac'ı kuşattılar, ancak savaşa Macarlar da kanışınca, II. Murat, Tuna'yı, aşarak, Macarları yendi. Sırp toprakları yağma edildi. Sırp despotu Stefan Lazaroviç anlaşmak zorunda kaldı. II. Murat, Lazaroviç'in ölümünden sonra, yerine geçen Georgi Vulkoviç'i tanımayınca Osmanlı-Macar savaşı yeniden başladı. Macar kralı Sigismond yenilerek kaçtı. Yeni despot Georgi Vulkoviç eski anlaşmaları yeniledi. Eflak beyi de Osmanlılara bağlandığını ilân etti. Venedikliler, Osmanlılara yeniden başvurarak, yıllık vergiyi artırıp Selânik'i elde tutmak istediler. Ama bu istekleri kabul edilmedi. Bu arada Venedik ile anlaşan Karamanoğulları, Hamidili'ni ele geçirdiler. Herat hükümdarı Timuroğlu Şahruh'un ilerlemesinden yararlanan Venedik, Gelibolu limanına saldırdı, ama bir başarı elde edemeyince geri çekilmek zorunda kaldı. II. Murat, Şahruh'a saldırmaktan çekinmişti; ama Şahruh, Karakoyunluların yendikten sonra daha fazla ilerlemeyerek Herat'a çekildi (1429).

II. Murat, 1430'da Selânik'i Venedik'ten alarak bir anlaşma imzaladı (Temmuz 1430). Buna göre Venedik, Selânik üstündeki Osmanlı egemenliğini tanıyor, Arnavutluk ve İnebahtı egemenliği için de haraç vermeyi kabul ediyordu.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1425

- **Aydınolu Cüneyt Bey yakalandı ve idam edildi.** Şahzade Mustafa Çelebi'nin ölümü üzerine, kızı ile evlenmek için, Aydınolu Cüneyt Bey, İyğün'e kaçmıştı. Bu sırada, Bursa sultanı, Cüneyt'i, Osmanlılar için teslim etmeye, bu sırada, II. Murat, Cüneyt Bey'i, İpsala kalesinde, kuşatmıştı. Bu sırada, Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey, Cüneyt Bey'i, İpsala kalesinde, öldürdü. İzmir ve Aydıneli ile Antalya ve Korkuteli'ni ellerinde tutan Tekeoğullarının toprakları da ele geçirildi.

Aydınolu Cüneyt Bey'in öldürülmesinden sonra tüm İzmir, Osmanlı topraklarına katıldı (Gravür: Morchebeas, Paris, 1839)

- **II. Murat tarafından varlığına son verilen Menteşe Beyliği toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti.**

1426

- **Teke Beyliği işgal edildi.** Arnavutluk, İzmir ve Gelibolu toprakları, Anadolu Beyi, İbrahim Bey tarafından işgal edildi. Bu sırada, Anadolu Beyi, İbrahim Bey, Karamanoğulları ile, Antalya topraklarını, işgal etti.

1427

- **Germiyanolu beyi II. Yakup öldü. Bırakığı vasiyetname gereği, ülke toprakları, vâris olarak gösterdiği II. Murat'a verilerek Osmanlı hâkimiyetine girdi.**

Germiyanolu beyi, II. Yakup'un ölümü üzerine, ülkeyi, 1427 yılında, II. Murat'a teslim etti. Bu sırada, II. Murat, Germiyanolu beyi, II. Yakup'un vârisi olarak, II. Murat'a teslim etti. Bu sırada, II. Murat, Germiyanolu beyi, II. Yakup'un vârisi olarak, II. Murat'a teslim etti. Bu sırada, II. Murat, Germiyanolu beyi, II. Yakup'un vârisi olarak, II. Murat'a teslim etti.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1429

■ Bayramiğin kurucusu Mutasavvıf Hacı Bayram Veli, Ankara'da öldü.

Hacı
Bayram
Veli

II. Murat'ın san dönemlerinde Osmanlı Devleti

EFLÂK SEFERİ

Rumeli beylerbeyi Sinan'ın Yanya'yı fethettiği sırada çıkan Arnavut beyleri ayaklanması, II. Murat tarafından bastırıldı (1433). Bu beylerin Macaristan ile ilişkileri kurması üstüne Macar kralı Sigismund, II. Murat'a elçi gönderip, Bosna, Sırbistan, Eflak ve Bulgaristan üstünde hak ileri sürdü. Bosna kralı ve Sırp despotu, Sigismund'u destekliyordu. Macarlar, ölen Eflak beyi yerine I. Vlad Drakul'u Eflak beyi yaptılar. Bu arada Karamanoğlu II. İbrahim, Osmanlı topraklarına saldırdı, II. Murat Anadolu'ya geçerek Akşehir, Konya, Beyşehir ve Hamideli'ni aldı; İbrahim Bey banış isteyerek Osmanlılara bağlandı. II. Murat daha sonra Rumeli'ye geçti. Sırp despotluğunu ortadan kaldırarak Eflak beyi I. Vlad Drakul'u Osmanlı Devleti'ne bağladı (1437).

II. Murat, 1438'de yeniden Macaristan üstüne sefer açarak Eflâk'ı aldı. 1440'ta Belgrad'ı kuşattı. 6 aylık kuşatmadan sonuç alınamayınca, Macarlar Hunyadi Yanoş komutasında saldırıya geçerek Osmanlıları Bosna'dan çıkardılar. 1442'de Şahabettin Paşa'nın ordusu da Eflak'ta başan sağlayamadı. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Akşehir ve Beyşehir üstüne yürümesi (1443). II. Murat'ın Karaman iline gelerek Konya ve Larende'yi

yağmalamasına yol açtı. II. Murat, İbrahim Bey ile anlaştıktan sonra Edirne'ye döndü; onun bu yokluğu sırasında da Hunyadi Yanoş, Sırp despotu ve yeni Macar kralı Ladislas'ın desteğiyle Tuna'yı geçerek, Rumeli'deki Osmanlı kuvvetlerini yendi ve Sofya ile Niş'i ele geçirdi. Bu başan, başta Papa IV. Eugenius olmak üzere bütün Hristiyan dünyasında yeni bir Haçlı seferi umudu yarattı.

SEGEDİN ANTLAŞMASI

Arnavutluk ayaklanması ve Karamanoğullarının Akşehir ve Beyşehir'i ele geçirmeleri üstüne, II. Murat, Macarlarla Segedin Anlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı (1444). Buna göre, Sırp despotluğu yeniden kuruluyor. Tuna sınır

oluyor, Bulgaristan Osmanlılara bağlı kalıyordu. II. Murat, Karamanoğlu beyliği ile de Beyşehir, Akşehir ve Seydişehir'i Karamanoğullanna bırakan anlaşmayı imzaladı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1429

■ Sadrazam Çandarlı İbrahim Paşa oldu.

■ Din alimlerinden Mutasavvıf Emîr Sultan, Bursa'da öldü.

Emir Sultan: 1368 Buhara-1429 Bursa. Anadolu Sıyikli Şemseddin Muharrem bin Ali el-Hafizi, Buharalıdır. Halk arasında Emir Sıyikli ya da Emir Sultan diye anılır. Babası çölekkendi Öğün. Bursa'da yaptı Ta'vülf alimlerinin ittifakı ile Kırarevî tekkesine girdi. Biri Karaman, diğeri Bursa'da emirlik yaptı. Bağda, Hacı Bektaş-ı Rumi, M. İsmaili'den sonra Bursa'ya geldi. Emir Sultan, emirliği için Gökdeniz'i ziyaret etti. Sıyikli reddi Konak'ta Miftahî Şeybânî Buharî'nin Aidiyetini okuyarak Molla Fâzılî'nin yazdığı Kısas zamandaki kışkırtıcıları öldürdü. Bayezid'in Hind Hatun'le evlenmesi üzerine Bursa'ya geçerek itisaf edip seyahatleri sona erdirdi. Serbest bırakıldı. Murat'ın İtalya'ya seferi sırasında katli (1422). Emir Sultan birçok edip ve hakikîyatın anılmış bir kişidir. Tarihî eserleri çoktur. Yaşadığı Enderûn'da Mevlânâ Cema'atı'nın ilk meclisi Emir Sultan'ın Senâ'at-ı Kışın'dır. Hıvamî'nin Zîl'de yazdığı Emir Sultan vaptında Emir Sultan'ın yaşadığı ve vefat ettiği kütüphanesi bildirilmektedir.

Emir Sultan adına ölümünden sonra karısı Hundi Fatma Hatun'un yaptırdığı cami (Grafî Thomas Allom)

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1430

- Venediklilerin eline geçmiş bulunan Selânik, üçüncü kez ele geçirildi

1431

- Divan edebiyatının önemli şairlerinden Şeyhî öldü.

- *İtalyan beylerinin hâkimiyeti altındaki Yanya halkı, II. Murat'a başvurarak özgürlüklerine dökülmeması koşuluyla kenti Osmanlı idaresine teslim ettiler.*

Yargun düşen ve topraklarının bir bölümünü kaybedince üzüntüye kapılarak tahlî oğlu II. Mehmet'e bırakan II. Murat, düzenlenen Haçlı Seferi üzerine ordunun başına geçerek Varna'da büyük bir zafer kazandı.

VARNA SAVAŞI

Yaşamının hareketli geçmesi nedeniyle yorgun düşen ve topraklarının bir bölümünü yitirmesi nedeniyle üzüntüye kapılan II. Murat, tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi. Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuğun geçtiğini gören Bizans, Venedik ve Papalık ile Hunyadi Yanoş,

anlaşmayı bozmak için Macar kralına baskı yaparak yeni bir Haçlı seferi düzenlediler. Bu arada, II. Mehmet'in adamları Zağanos ve Şahabettin paşalar ile Çandarlı Halil Paşa iktidar savaşımına girmişti. İşte böyle bir ortamda Macar ve Eflâk orduları Varna'ya ulaştı. Venedik donanması Gelibolu boğazını kapadı. II. Murat, Edirne'ye geleerek ordunun yönetimini üstlendi. Varna'da yapılan savaşta haçlılar yenildi ve Ladislas öldürüldü (1444).

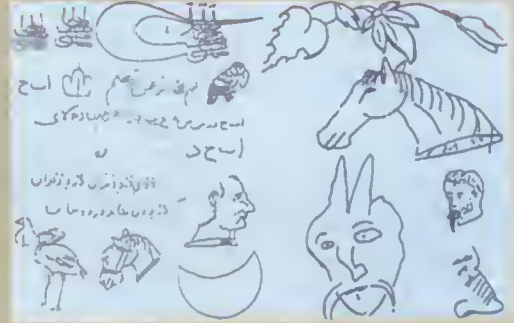

II. Murat

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1432

- Geleceğin İstanbul Fatihi Şehzade Mehmet (Fatih Sultan Mehmet), Edirne'de doğdu.

II. Mehmet'in çocukluk defterindeki yazı ve desenler (Topkapı Sarayı Müzesi).

1435

- Osmanlılar aleyhine Macaristan ve Eflâk hükûmetleriyle işbirliği yapan ve Osmanlı topraklarına saldıran Karamanoğlu İbrahim Bey, Konya'da mağlûp edildi. Yenilen İbrahim Bey, İçel'in dağlık bölgelerine kaçtı.
- Sırp Kralı Yargı Brankaviç, güzelliğiyle meşhur kızı Prenses Mara'yı II. Murat'a eş olarak sundu ve Sırp Krallığı, Osmanlı Devleti'ne bağlandı.

1436

- Edirne'de Muradiye Camii yapıldı.

1437

- Evrenasoğlu Ali Bey'in kumandasında Macaristan'a bir akın düzenleyen Türk akıncıları, Transilvanya'ya kadar ilerlediler.

1439

- II. Murat, Macar kralı ile ittifak yapan Sırp Kralı Jarg Brankaviç'in aturduğu başkent Semendire'yi fethetti. Kızı Mara'yı II. Murat'a vererek akraba olan Brankaviç ise yenilgi üzerine Macaristan'a kaçtı.

1441

- Belgrad kuşatması: Osmanlı ordusu ile Sırp ordusu arasında yapılan savaşlarda bir netice alınamadı ve altı ay süren kuşatma, bir sonuç alınmadan kaldırıldı.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1442

■ Transilvanya prensi ve Macar
ardusu Başkumandanı Jan Hunya
(Hunyadı Yanoş), Mezid Bey
kumandasında Transilvanya'ya
giren Türk akıncılarını
Hermanstad (Erdel) önünde
mağlûp etti. Mezid Bey ve
ağlıyla birlikte 20.000 Türk
akıncısı öldürüldü.

■ Jan Hunyat (Hunyadi
Yanoş), Hermanstad (Erdel)
yenilgisinin intikamını almak için sefer
düzenleyen Hadım Lala Şahabetün
Şahin Paşa kamutasındaki 40.000
kışılık Osmanlı ordusunu Vasag'da
yapılan savaşta ikinci kez mağlûp etti.

Jan Hunyat (Hunyadi Yanoş)

1443

■ *Karamanağlu Seferi:*

Karaman'ı oğlu Mehmet Bey, şelâzade'lerden olduğundan yararlanarak, bir kısmı Osmanlı toprakları, şelâzade Mehmet Bey'in ölümünden sonra, çocukları arasında talih kavgası çıktı. Osmanlılara sığınan İbrahim Bey II. Murat'ın yardımıyla Karaman topraklarını elde etti. II. Murat, Kız kağıdaş'ı da Karaman'ı İbrahim Bey'e verdi. İbrahim Bey kendi ne yapacağını düşünürken, rahmetli Osmanlılara karşı düşmanca tutumunu sürdürmeyi devam ettirdi. Osmanlılar acıya ve Macarlarla tükenecekti. II. Murat, 1413'te Karaman'ı aldı. sonra 1413'te Karaman'ın toprakları üzerine bir talim sefer yaptı. Her iki savaşta kaybeden İbrahim Bey, aldığı toprakların başında rakıdı.

Karamanoğullarının başkenti Karaman
(Grevür: E. J. Davis, 1879 Londra)

1444

■ Avrupa ülkelerini harekete geçirip Türklerle karşı yeni bir Haçlı seferi düzenleyen Jan Hunyat (Hunyadi Yanaş), Sofya yakınlarındaki İzladı Derbendi ve Niş yakınlarındaki Marova'da yapılan savaşlarda Osmanlı ordusunu mağlûp etti.

Varna Meydan Savaşı (Tablo: Chelebowsky, İstanbul Askeri Müzesi)

Zaferden sonra II. Murat, yeniden Manisa'ya çekildi. Bir buçuk yıl sonra Edirne'deki Yeniçeri ayaklanması üzerine Edirne'ye döndü. Yeniden tahta geçti (1446). Hemen sefere çıkarak Amavutluk ayaklanmasını bastırdı. Mora ve Eflâk'ı kendine bağladı. Bu arada padişahla anlaşmak isteyen Eflâk beyi I. Vlad Drakul, I. Hunyadi Yanoş tarafından öldürüldü.

Arnavutluk seferinden sonra II. Murat'ın Sofya'ya geçmesi, Hunyadi Yanoş'u yeniden harekete geçirdi.

II. Murat

VARNA SAVAŞI (10 Kasım 1444)

Balkanlarda uğranılan başsuzluklar sonucu II. Murat, Karaman sefen dönüşünde Edime'ye gitmedi.

II. Mehmet (Fâthî), tahta geçtiği zaman 12 yaşındaydı. Haçlılar, bu durumdan yararlanmak istedi. Segedin Antlaşması'nı zaten bir oyalama olarak imzalamışlardı. Amaçları, önce hazırlandıktan sonra tekrar saldına geçmekti. Kardinal Sezanni, Papa'nın anayı alınmadan yapılan antlaşmanın geçerli olamayacağını ilen sürerek, antlaşmayı geçersiz saydığını ilân etti. Tuna nehrini geçen Haçlılar, Osmanlı topraklarını istilâya başladılar.

Balkanlar'daki bu beklenmeyen gelişme karşısında, başta Sadrazam Çandarlızade Halil Paşa olmak üzere, devlet adamlarının çağı, II. Murat'ın yeniden tahta geçmesini istediler. Bu amaçla, II. Murat'ı Edime'ye çağırdılar. Ancak, bu konuda paşalar arasında görüş ayrılığı ortaya çıktı. II. Mehmet'in yakın adamı, düşmanın karşılanması için hemen harekete geçilmesi düşüncesindeydiler. Başlanılan Halil Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet adamları ise, II. Mehmet'in sefere çıkmasını doğru bulmadılar ve engel oldular. Sonunda, II. Mehmet'in Edime'de kalması ve babasının çağırılması kararlaştırıldı. Bu çağrı karşısında II. Murat, Edime'ye geldi.

1444'te, Varna'da 8-9 saat süren savaşın sonunda Haçlılar yenilgiye uğradıldı. Macaristan Kralı Ladislas öldürüldü. Jan Hunyat, kuvvetlerini dağıtıp toplayamadan savaş alanından kaçtı.

Haçlılann, Avrupa'nın güneydoğusunu ve İstanbul'u Osmanlılardan kurtarmak amacıyla yaptıkları saldırı, Varna'da yenilgiye uğramalarıyla sonuçlandı. Balkanlarda 500 yıl sürecek olan Osmanlı hâkimiyeti kesinleşti.

*Marin ismindeki kâfir elçisi ve maiyeti huzurunda,
II. Murat'ın bir hedefe üç defa ak atışı.
(Minyatür: Hünernâme)*

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1444

■ Edirne-Segedin Antlaşması

■ **II. Murat padişahlıktan çekildi.**

■ Varna Savaşı kazanıldı (10 Kasım 1444).

1445

■ Yeniçerilerin başlattığı Buğuktepe İsyanı üzerine II. Mehmet tahttan çekildi ve babası II. Murat yeniden tahta çıktı.

1446

■ İkinci kez tahta çıkan II. Murat, Mara şehirlerini geri alan Prens Constanias'a karşı Mara seferine çıktı. Savaşta yenilen Mara despotu haraca bağlandı ve Mara kentleri tekrar Osmanlı egemenliği altına girdi.

II. MURAT DÖNEMİ OLAYLARI

1447

- II. Murat, Arnavutluk kraliyet ailesinden Iskender Bey'in isyan etmesi üzerine Arnavutluk'a bir sefer düzenledi. Kroya (Akçahisar) Kalesi kuşatıldı ve yeni bir Haçlı seferi tehlikesi üzerine kuşatma yarım bırakıldı.

1448

- İkinci Kosova Savaşı:

Macar kahramanı ve kral nâibi Hunyadi Yanoş'un çel'k miğferinin II. Murat tarafından kılıç darbesiyle parçalanması
(Minyatür: Hunemame)

1450

- Arnavutluk'ta isyan eden Iskender Bey'e karşı ikinci bir Arnavut seferi düzenlendi. Berat kenü ele geçirildi. Kroya (Akçahisar) Kalesi ikinci kez kuşatıldıysa da alınamadı.

- Bir felç geçiren II. Murat, Edirne'de öldü Bursa'ya nakledilen cenazesi, kendisinin yapurduğu Büyük Cami'nin yanındaki türbesine defnedildi.

Kosova Savaşı'nı gösteren bir tablo

İKİNCİ KOSOVA SAVAŞI (1448):

Varna'da uğradığı yenilginin izlerini silmek isteyen Hunyadi Yanoş (Jan Hunyat), 1448'de kalabalık bir ordu ile yeniden saldırıya geçti. II. Murat, Haçlıları Kosova'da savaşa mecbur etti. Üç gün süren bu savaş, kesin bir Türk zaferiyle sonuçlandı. Hunyat, kurtuluşu yine kaçmakta buldu.

İkinci Kosova zaferi sonucu Orta Avrupa ülkeleri, uzun süre savunma durumuna geçmek zorunda kaldılar. Türkleri, Tuna'nın güneyinden değil atmak, ellerindeki toprakları koruyabilme çabasına düştüler. Bu zafer, Türklerin Balkanlarda kesin olarak yerleşmesini sağladı.

II. MURAT'IN ÖLÜMÜ

Macaristan'a yaptığı akınlarla zaferini pekiştiren II. Murat 1451'de Edirne'de öldü ve Bursa'da gömüldü.

II. Murat'ın dönemi, savaşlar ve ayaklanmalar nedeniyle devletin oldukça sarsıldığı bir dönemdir. Vergilerin artması, toprak düzeninin bozulmasına yol açtı. Bu dönemde bayındırlık işlerinde ileri gidildi, çeşitli yerlerden gelen bilim ve sanat adamları Bursa ve Edirne'ye yerleştiler.

II. Murat'ın Büyük Cami yakınındaki türbesi
(Tablo: Ali Avni Çelebi, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu)

II. Murat (Minyatür: Kıyafetül'l-İnsâniyye fi Şemâill'l-Osmâniyye)

II. MEHMET

(Fatih)

I. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 2 YIL (1444 -1446)

II. DÖNEM SALTANAT SÜRESİ: 30 yıl (1451-1481)

FATİH SULTAN MEHMET, ÇOK YÖNLÜ, İLERİ GÖRÜŞLÜ BİR PADİŞAHTI. İSTANBUL'UN FETHİ, ONUN İÇİN ÖNEMLİ BİR HEDEFTİ AMA, SADECE SURLARI YIKIP ŞEHİRLER ALMAKLA BİR YENİ ÇAĞ AÇILAMAZ, CİHANA NİZAM VERİLEMEZDİ. ÖNCE HRİSTİYAN DÜNYASININ KENDİSİNE KARŞI BİRLEŞMESİNİ ÖNLEMeye ÇALIŞTI. ANADOLU'DAKİ TÜRK BİRLİĞİNİ KURMAK İÇİN GAYRET GÖSTERDİ. O, BAŞARILI BİR KUMANDAN, BİR FİKİR ADAMI OLDUĞU KADAR BÜYÜK BİR DEVLET ADAMIYDI DA...

II. Mehmet'in tuğrası.

Yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet, II. Murat'ın oğludur. Dönemin ünlü eğitimcilerinden Molla Gürani ve Molla Hürev'den ders aldı. Siyaset ve yönetim bilgisini artırmak için şehzade sancağı olan Manisa'ya gönderildi. Burada da sıkı bir öğrenim görerek geleneksel Doğu ve İslâm bilimlerinin yanısıra, Rumca ve Lâtince de öğrendi. Yoğun iç ve dış sorunlar karşısında II. Murat, yorulduğunu belirterek 1444'te tahtını II. Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekildi.

II. MEHMET (FATİH)

Doğum tarihi	: 30 Mart 1432
Doğum yeri	: Edirne
Babası	: II. Murat
Annesi	: Hümâ Hatun
Birinci kez tahta çıktığı tarih	: 1 Aralık 1444
Tahta çıktığında yaşı	: 12 yaş, 8 ay
Saltanatının sonu	: 1446
Tahttan ayrılma sebebi	: Babası lehine terk
Saltanat süresi	: 1 yıl, 9 ay
İkinci kez tahta çıktığı tarih	: 18 Şubat 1451
Tahta çıktığında yaşı	: 18 yaş, 11 ay
Saltanatının sonu	: 3 Mayıs 1481
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 30 yıl, 3 ay
Ölüm tarihi	: 3 Mayıs 1481
Ölüm sebebi	: Nikris - şeker - zehir (?)
Öldüğü yer	: Gebze, Hünkâr çayırı.
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Fatih Camii mihrabı önündeki türbesinde.
Valilikleri	: Amasya (1437-1439); Manisa (1439-1444, 1446-1451)

FATİH SULTAN MEHMET (1432 - 1481)

(Portre: Gentile Bellini)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1451

- Geleceğin Fatih Sultan Mehmet'i II. Mehmet, babası II. Murat'ın öümü üzerine Edirne'de tahta çıktı.

II. Mehmet'in Edirne'de culûsu
(Minyatür: Hünernâme)

- II. Murat'ın cenazesi Bursa'ya nakledilerek kendisinin yaptırdığı Muradiye Camii'nin yanındaki türbesine gömüldü.
- II. Mehmet'in çok küçük yaşta ki kardeşi Şehzade Ahmet, "Nizam-ı Âlem" için bağularak öldürüldü. Bu tarihten sonra Kanunname-i Âli Osman'a, şehzadelerin saltanat kavgalarına son vermek amacıyla öldürülmesinin yasalara uygun olduğunu belirten bir madde kundu.
- Dinî edebiyatın Mevlid gibi bestelenerek okunan eserlerinden biri olan Muhammediye yazan Yazıcıoğlu Mehmet Efendi, Gelibolu'da öldü.
- Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlı topraklarına saldırması üzerine II. Mehmet, Karaman seferine çıktı. Barış isteyen Karamanoğlu İbrahim Bey'in teklifi kabul edildi.

12 YAŞINDAKİ GENÇ PADİŞAH

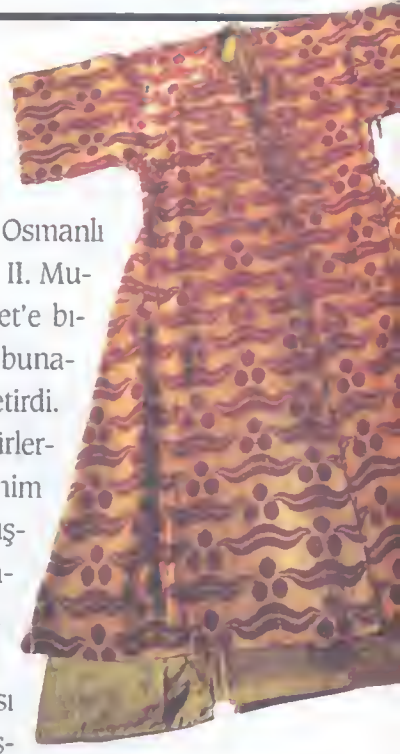
Böylece o sırada Edirne'de babasının yerine kaymakamlık görevini sürdüren II. Mehmet, Osmanlı tahtına çıktı. Bununla birlikte, II. Murat'ın, tahtı 12 yaşındaki Mehmet'e bırakması, devleti kısmen zor ve bunalımlı sorunlarla karşı karşıya getirdi. Çandarlı Halil Paşa ile öbür vezirlerden Şehabettin, Zağanos ve İbrahim paşaların kendi aralarında sürtüşmeleri içte derin yaralar açtı; ayrıca bu taht değişikliğini fırsat bilen Avrupa'nın, yeniden Haçlı ordusu kurma girişiminde bulunması dışta da tehlikenin belirdiğini göstermekteydi. Nitekim, Macar kralı, Segedin Anlaşması'nın koşullarına uymayarak, hazırlanan Haçlı ordusunun başına getirildi (4 Ağustos 1444).

II. MURAT, YENİDEN DEVLETİN BAŞINA GEÇİYOR

II. Mehmet, ilerleyen Haçlılara karşı alınacak önlemleri Divan'da konuşurken, özellikle Veziriazam Çandarlı Halil Paşa'nın isteğine uyup, babası II. Murat'a, "Hünkâr iseniz siz payitahta gelesiz ve ordunun başına geçesiz; yok eğer biz hünkâr isek emrediyorum, acele fermanım yerine gele" biçiminde bir ferman gönderdi. Bunun üzerine Edirne'ye gelen II. Murat, kurulacak ordunun başına II. Mehmet'i geçirmek istediye de, Çandarlı buna karşı çıkarak başkomutanlığı ele almasını rica etti. Böylece II. Mehmet, resmen padişahlığını korumuş oluyordu. Kısacası II. Mehmet'in padişahlığı kimi kaynaklarda değinildiği gibi bitmemiştir. İstanbul'da hazırlanan ordunun başına geçen II. Murat, Haçlıları Varna'da yenmeyi başardıktan sonra (10-11 Kasım 1444) Edirne'de çok kısa bir süre kalmış, sonra oğlunun durumunu sarsmamak için Manisa'ya dönmüştür. Ancak Varna zaferine karşın Haçlı zorlamasının kökü kazınmamıştı.

İÇ KARIŞIKLIKLAR VE BUÇUKTEPE VAK'ASI

Bu arada Haçlı donanması Karadeniz'de yeni savaş hazırlıkları yaparken, Bizans da elinde rehlin tuttuğu şehzade Orhan Çelebi'yi Rumeli'ye

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul Bağazı'nda yaptırdığı Rumeli Hisarı
(Resim: Süheyl Ünver)

geçirmeyi plânlıyordu. Aynı yıl, klasik tarihlerde Buçuk-tepe olayı olarak yer alan bir ayaklanma başgösterdi. Edirne'deki Yeniçerilerin ulufe sorununu ortaya atarak başlatılan ayaklanma güçlükle bastırıldı. İkinci Kosova Savaşı'nda ve 1450 Haziranında yapılan Amavutluk seferinde de, II. Murat'ın yanından ayrılmayan II. Mehmet, aynı yıl Dulkadiroğlu Süleyman Şah'ın kızı Sitti Hatun'la evlendirildi. 3 Şubat 1451'de aniden rahatsızlanarak ölen babasının yerine geçmek üzere Çandarlı'nın çağrısıyla Manisa'dan Edirne'ye geldi.

Fatih'in "Şahi" adlı top ve ordusu ile İstanbul'a yürüyüşü
(Tablo: Hasan Rıza, Deniz Müzesi - İstanbul)

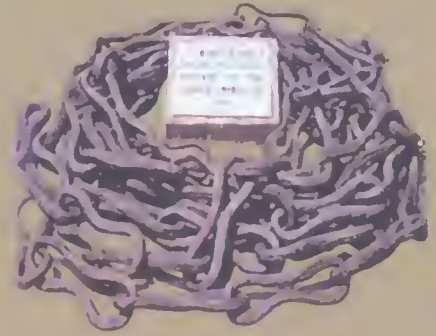
II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1452

- II. Mehmet, Bizans'a gelecek yardımları önlemek ve İstanbul'u kuşatmada üs olarak kullanacağı Rumeli Hisarı'nın yapımına başladı.
- Rumeli Hisarı'nın yapımına engel olamayan Bizans imparatoru, Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti ve sur kapılarını ördürerek kapattı.

1453

- 2 Nisan: II. Mehmet'in, Edirne'de döktürdüğü ve şubat ayında yola çıkan "Şahi" adı verilen büyük top İstanbul önlerine getirildi.
- 5 Nisan: Bizanslılar, gemilerin girmesini önlemek amacıyla İstanbul halicine zincir gerdiler.

Bizanslıların, Osmanlı gemilerinin girmesini önlemek amacıyla Halic'e gerdikleri zincir
(Deniz Müzesi - İstanbul)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

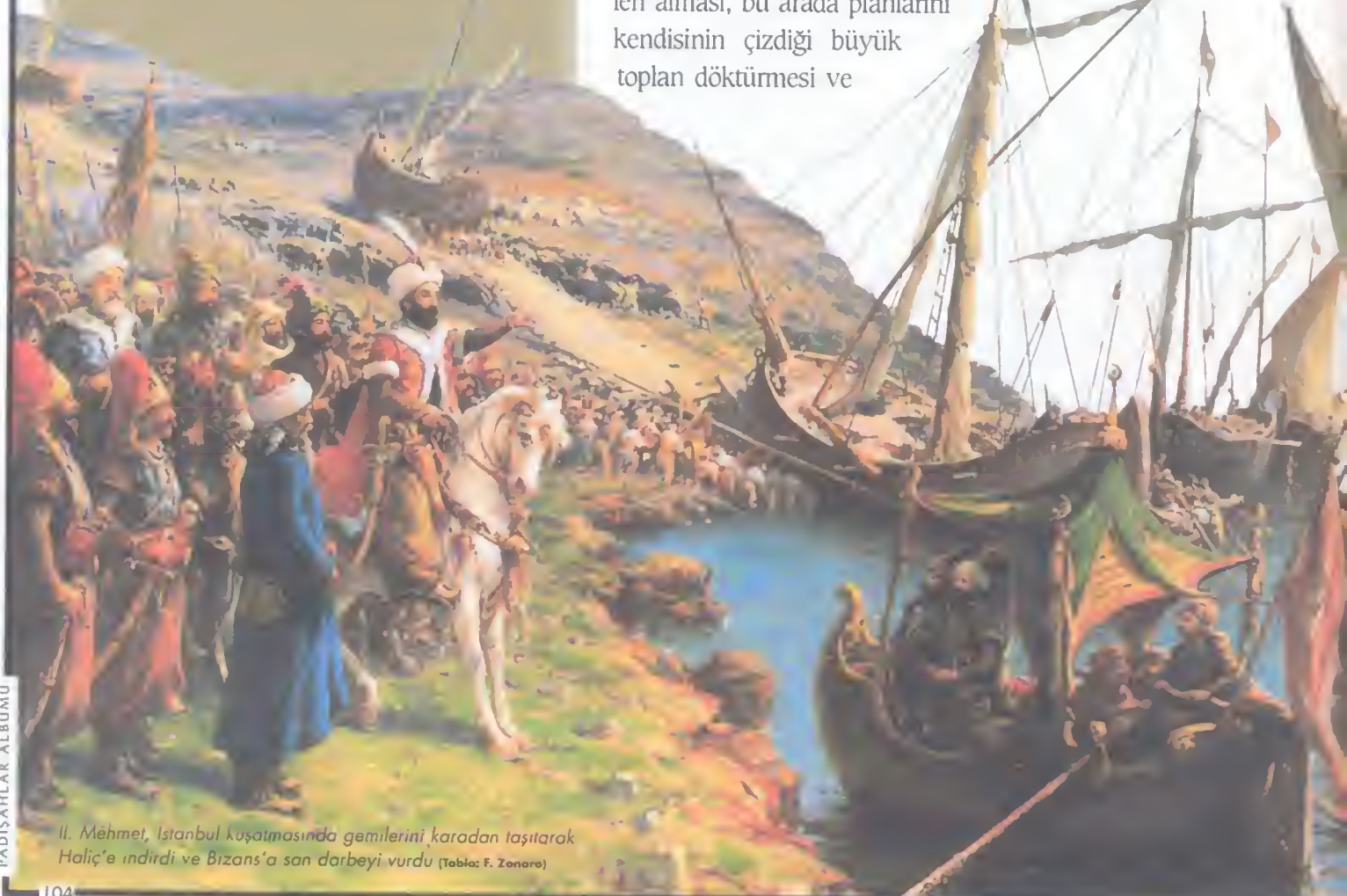
- 6 Nisan: İstanbul kuşatması başladı.
- 12 Nisan: Osmanlı donanması Dalmabahçe önlerine demirledi.
- 18 Nisan: İstanbul çevresindeki Adalar fethedildi.
- 20 Nisan: Bizans'ın yardımına gelen 5 gerni Osmanlı donanmasından kurtulup Haliç'e girdi.
- 22 Nisan: Osmanlı donanmasına ait gemiler karadan taşınarak Haliç'e indirildi.
- 23 Nisan: Osmanlı askerleri Haliç'te köprü kurdu. Bizans imparatoru, II. Mehmet'e barış teklifinde bulundu.
- 18 Mayıs: Kuşatmada önemli rol oynayan tekerlekli kule, surların önünde kullanıldı.
- 28 Mayıs: II. Mehmet, genel saldırıdan önce Bizans imparatoruna, teslim alması teklifinde bulundu.

II. Mehmet, 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı'nın inşaatını sık sık denetlerdi (Resim: Münif Fehim)

FETİH HAZIRLIKLARI VE İSTANBUL'UN FETHİ

II. Mehmet'in tahta ilk çıktığı günlerde Karamanoğulları bu saltanat değişikliğini fırsat bilerek harekete geçtiler de başarı kazanamayınca anlaşma yapmak zorunda kaldılar. Öte yandan, Balkan devletleri krallarıyla da barış anlaşmaları imzalayan II. Mehmet'in asıl hedefinin İstanbul'u fethetmek olduğu, daha o zaman anlaşılmıştı. Nitekim, 21 Mart 1452'de yapımına başlanan Rumeli Hisarı, İstanbul kuşatmasının ilk temel hazırlığı oldu. Daha henüz 20 yaşında bir genç olan II. Mehmet'in kuşatma için gereken bütün önlemleri alması, bu arada planlarını kendisinin çizdiği büyük toplan döktürmesi ve

II. Mehmet, İstanbul kuşatmasında gemilerini karadan taşıtarak Haliç'e indirdi ve Bizans'a son darbeyi vurdu (Tablo: F. Zonaro)

Fetih öncesi, İstanbul'un bilinen en eski haritalarından biri olarak kabul edilen gravür (H. Schedel, 1493)

özellikle kuşatma sırasında gemileri karadan (Humbaracı yokuşu-Asmalımescit-Tepebaşı ve Kasımpaşa) Haliç'e indirmesi, onun fetih için gerekli tüm yeteneklere sahip olduğunu gösterir. 23 Mart 1453'te, ordusuyla birlikte Edirne'den yola çıkarak 5 Nisan'da Topkapı önüne gelen II. Mehmet, kuvvetlerini zekice hazırladığı plâna uygun olarak yerleştirdikten sonra 6 Nisanda top ateşiyle kentin fethedilmesi hareketini başlattı. 29 Mayıs'a dek süren kuşatmadan sonra Bizans düştü. İyi bir komutan ve padişah olan II. Mehmet, İstanbul'u fethederek tüm dünya ve Türk tarihinin akışını değiştirdi, Ortaçağ'ı kapatıp Yeniçağ'ı başlattı. Bu büyük fetih sonrasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki yayılması hızlandı.

Fatih Sultan Mehmet'in çarşı ressamlarınınca yapılmış bir minyatürü

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1453

- 29 Mayıs: Genel saldırıya geçen Türk kuvvetleri, sabah saatlerinde İstanbul'u fethetti. Fethi gerçekleştiren ve bundan böyle Fatih Sultan Mehmet olarak anılacak olan II. Mehmet, İstanbul'a girdi. İstanbul başkent oldu.

Fatih, Ayasofya anında (Tablonun aslı Askeri Müzededir)

- 1 Haziran: Bizans'ın en önemli eserlerinden Ayasofya Kilisesi, camiye dönüştürüldü. Bizanslılarla anlaşılmış öne sürülerek azledilen Sadrazam Çandarlı Halil Paşa idam edildi. Yerine Mahmut Paşa getirildi.
- Fatih Sultan Mehmet, yeni bir Rum Ortodoks patrik tayin etti.

Fatih Sultan Mehmet'in Gennadias Sholarias'a patriklik berahını verişini betimleyen mazaik pano (Fener Patrikhanesi - İstanbul)

İstanbul'u
fetheden
II. Mehmet, tüm
dünya ve Türk
tarihinin akışını
değiştirdi

6 Nisan 1453'te başlayan İstanbul kuşatması 53 gün gibi kısa bir sürede tamamlanarak 29 Mayıs 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girmesiyle son buldu.

BALKANLARDAKİ FETİHLER

İstanbul'un fethinden hemen sonra, daha babasının sağlığında kendisini istemediğini belli eden Çandarlı Halil Paşa'yı önce Yedikule'ye hapsedtiren Fatih Sultan Mehmet daha sonra da öldürttü. Aynı zamanda yeni seferlere çıkmak için orduyu hazırlayarak ilk Sırbistan seferine çıktı (1454). Bu sefer sırasında alınan kalelerin Firuz Bey tarafından Macar Hunyadi Yanoş'a karşı korunamaması nedeniyle Sırbistan'a yeniden sefer açan Fatih, yalnız kalan Sırp despotu ile, alınan kalelerin Osmanlılarda kalması ve yılda otuz bin florin verilmesi koşuluyla anlaşma yaptı. Ancak bir sınır sorunundan ötürü çıkan anlaşmazlık üzerine Fatih bir kez daha Sırbistan seferine çıkarak Noboberda'yı aldı (1455). Firuz Bey'e karşı başarılı olan Hunyadi Yanoş'un koruduğu Belgrad üzerine de sefer yapan Fatih, kaleyi kuşatmasına karşın çok sayıda asker şehit olduğu ve kendisi de yaralandığı için kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (1456). Bununla birlikte, Mora seferine çıkan Fatih, Mahmut Paşa komutasında gönderdiği bir kuvvete Sırbistan'ın kesin olarak fethedilmesini emretti ve Mahmut Paşa, başta Semendire olmak üzere bütün Sırbistan'ı alarak burasını Osmanlılara bağlı bir sancak hâline getirdi. Öte yandan, Bizans İmparatorunun kardeşlerinin (Thomas ve Dimitrios) elinde bulunan Mora'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Fatih, Dimitrios'un da yardım istemesi üzerine Mora seferini düzenledi ve başta Tesalya olmak üzere bütün Mora'yı ülkesi sınırları içine kattı (1458). Balkanlardaki bu fetihler sürerken Ege denizinde de üstünlük kurmak isteyen Fatih'in ele geçirdiği başta Enez olmak üzere İmroz, Taşoz ve Semadirek Limni, Midilli ve Eğriboz gibi adaların alınması izledi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1454

- İstanbul Beyazıt'ta şimdiki üniversite binasının bulunduğu yerdeki Eski Saray'ın yapımı tamamlandı.
- Birinci Sırbistan Seferi:
Sıf'ların Macar ve Ulatlarla işbirliği kurması üzerine Fatih Sultan Mehmet komutasındaki 20 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı bu ilk seferde Sıvri Lissar resmini alırsa da Semendire'ye geçiremedi. Bu ilk seferde Osmanlılar bir sonuç alamadı ve Fatih Sultan Mehmet, Evrenos'a döndü.

Fatih Sultan Mehmet'in kılıcı
(Topkapı Sarayı Müzesi)

1455

- İkinci Sırbistan Seferi:
Fatih Sultan Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı ikinci seferde madenleri ile tanınan Kirovalos ele geçirildi. Sırbistan'ın yağmasıyla Karaca Bey karlı oldu ve bir süre bırakıldı. Fatih Sultan Mehmet, Seferik yolu ile İstanbul'a döndü.
- Arnavutluk'ta Berat zaferi:
Evrenos'un İsa Bey komutasındaki Osmanlı kuvveti İtalyanlarla işbirliği yapan Arnavutluk hükümdarı İskender Bey kuvvetlerini Arnavutluk'un Berat kenti önlerinde mağlup etti.

Fatih Sultan Mehmet
(Minyatür:
Nakkas
Sinan Bey,
Topkapı Sarayı
Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1456

- **Üçüncü Sırbistan Seferi ve Belgrad Kuşatması:** Fatih Sultan Mehmet'in komutasındaki 50 bin kişilik Osmanlı ordusunun Sırbistan'a yaptığı üçüncü seferdi. Grivaç'ta denizden toplanan Tuna nehri yolu ile erzakları taşıyan 200 gemiye bindirildi. Belgrad'da Macar komutanı Jan Hunyad komutasındaki 60 bin kişilik Hağlı ordusu ile kanlı çarpışmalar oldu. Belgrad'a girmeye olan Osmanlı ordusu, ağır sarı oşları yüzünden kaleye giren askerlerini boş yere kaybetti. Durum kötüleşirken Macarlar bozula uğratıldı. Bir ay süren bu savaşta Osmanlı ordusu 24 bin şehit ve 300 top kaybetti. Dayı Karaca Bey ve yerleşen ağası Hasar Ağa şehit oldu. Jan Hunyad yaralandı. Bu savaşta Belgrad ikinci kez kuşatıldığı halde alınmadı.

- Belgrad kuşatmasında yaralanan Sırp Hükümdarı Hunyadi Yanoş öldü (11 Ağustos).
- Cenevizlilere ait olan Enez ve Ege adalarından Semadirek ve Taşaz fethedildi.

1458

- **Birinci Mara Seferi ve Atina'nın fethi:** Fatih Sultan Mehmet'in komutasındaki Osmanlı ordusunun Mara despotunu üzerine yaptığı ilk seferdir. 4500 altın karşılığı barış tekliflerini Fatih Sultan Mehmet kabul etmedi. Kuzey Moravya, Korint, Tırsos, Filyaz, Akbı, Roşpet, Mohilar ve Patrus, Osmanlıların eline geçti. Fatih Sultan Mehmet, Atina'yı da fıldıktan sonra Üsküp'e geçti.
- Sırbistan'da çıkan karışıklıklar üzerine bu ülkeye sefer yapıldı ve Semendire kuşatıldıysa da alınmadı.
- İstanbul surlarının Yedikule kısmında iki yeni sur ve kulelerin inşaatı tamamlandı.

Yedikule surlarının 19 yüzyılda yapılmış bir gravürü

Fatih Sultan Mehmet'in Belgrad Kalesine hücumu (Minyatür: Hünernâme)

KARADENİZ KIYILARI DÜŞMANDAN TEMİZLENİYOR

Ege'deki bu başarı sonrası Karadeniz'i bir Türk gölü haline getirmeyi amaçlayan Fatih, Karadeniz kıyılarındaki kentlerin fethi için şaşırtıcı bir plân hazırladı. Buna göre Amasra, Sinop ve Trabzon üzerine yapılacak olan üç sefer birbiri ardından bir mevsimde gerçekleştirilecek ve plân gizli tutulacaktı. Nitekim, Zonguldak'ın batısında küçük bir yarımada üstünde kurulan Amasra, Cenevizlilerin elindeydi. Osmanlı Devleti'ne vergi vermekle birlikte gemileriyle çevreyi tedirgin eden Cenevizliler üzerine 150 parçalık bir donanma gönderdiği gibi, kendisi de karadan Amasra üzerine yürüdü. Ceneviz beyine yapılan teslim önerisi olumlu

karşılandığı için kale, savaşıl-
madan ele geçirildi. bu sefer
sırasında Çandaroğlu İsmail
Bey'in elinde bulunan Bakır-
küresi'nin gelini istendi ama
bey bu isteğe uymayınca, Fatih
bunu yeterli bir savaş nedeni sayarak

Mahmut Paşa'ya Sinop'un alınması emrini verdi (1461).
Bu sırada, dördüncü Haçlı seferi sonrası İstanbul'u ele ge-
çiren Lâtinlerin elinden kaçarak Trabzon'da bir imparator-
luk kurmuş olan IV. Aleksios Komnenos'un soyundan ge-
len II. Davit Komnenos, imparator olarak bulunmaktaydı.
Fatih'in Karadeniz'de izlediği fetih siyasetinden kuşkula-
nan Davit, bir yandan akrabası Uzun Hasan Bey'e, bir
yandan da Papa'ya başvurarak yardım istedi. Durumu
tehlikeli gören Fatih, bu imparatorluğa son vermek ama-
cıyla kara ve denizden Trabzon üstüne yürüyerek, kaleyi
kuşattı. Beklediği yardımın gelmemesi üzerine, ileri sürü-
len barış koşullarına uyan David'e, Serez taraflarında bir
has verildi ve böylece 158 yıl süren imparatorluk da Os-
manlıların eline geçmiş oldu (26 Ekim 1461).

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1459

■ Semendire Savaşı:

Bu savaş, Fatih Sultan Mehmet ve Mahmut Paşa'nın İtalya'daki Osmanlı ordusu ile Sırp, Bulgar ve Macar ordusu arasında Tuna nehri kıyısında Semendire kalesinde yapıldı. Düşman kuvvetleri ve önce Semendire ve diğer Sırp kaleleri Osmanlıların eline geçti. Böylelikle Sırbistanı fetih tarihinin annisi olan Semendire sınır bölgesi genişledi. Macaristan'a yapılan seferin Semendire kuşatmasıyla sonuçlandı.

■ Eyüp Camii ve türbesinin inşaatı tamamlandı.

■ Din bilgini ve Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin öldü.

Akşemsettin (1389 Osmanlı - 1459 Gümüş)

muhtavvî ve kâ-
rîrî Asîlî Şerî-
settin bir Hacı
zâdır. Öğrenme-
bir dâkikâsında
Osman'da muhter-
ris olan ve Hacı
Bayram Velî'nin
menturîsine na-
katlı Dahîsine
Mehmet'in hocası
olan Akşemsettin
İstanbul'un etnik
teferruatı hakkında

mora niyâk selâhi konuşmaları yapıp. Fetih'in son-
ra Eyüp Sultan mezarını bulduğu sonuncu Haçlı
Bayramı Velî'nin ölümünden sonra Bayramîk tar-
katını yurdu Tıbbi ve tıbbiye ile ilgili yaptığı ara-
sında "Maddetü'l-Hayat", "Hall-ü'l-Muşevve" ve "Ri-
salet-ü'l-Nuriyye" sayılabılır.

Fatih'in Birinci Mara Seferi sonunda Atina fethedildi (Table: Carl Rottman, Greek Pointing. 1974)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1460

■ İkinci Mora Seferi:

Mora'da güçlü ayanların bir üzerine Zafinos Paşa koymuştu. İkinci Osmanlı ordusu Mora'ya ikinci bir sefer düzenledi. Fatih Sultan Mehmet de Mora'ya gelerek eline katıldı. Mora'da sığıp Demetrios İstaita'yı Osmanlılara teslim ederek padişahın kızı İzzetü'l-Malek'i Sırtlı Mora'da Madon Konağı'na nakletti. Osmanlıların eline geçti.

1461

■ Cenevizlilerin egemenliğindeki Amasra fethedildi.

Amasra

■ Sinop ve çevresine egemen olan İsfendiyaroğulları Beyliği, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Trabzon Rum İmparatorluğu fethedildi.

Trabzon seferi, Fatih Sultan Mehmet'in kızıdır. İlk Osmanlı ordusu Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı düzenledi. Trabzon Rum İmparatorluğu, bu seferde Trabzon kalesini, yapılmış savaşa, Mehmet Paşa'nın tasindaki Osmanlı ordusu tarafından Trabzon kalesi denizden kuşatıldı. Son Trabzon Rum İmparatorluğu David Komnenin başta gelen kızı ile David Komnenin 257 yıl Trabzon Rum İmparatorluğu ortadan kaldırdı. Fatih Sultan Mehmet de David Komnenin kızı Anna ile evlendiği aynı yıl boşandı.

Fatih Sultan Mehmet (Tablo: Costanzo de Ferrara)

BALKAN KRALLIKLARI ORTADAN KALDIRILIYOR

Fatih, tıpkı İskender Bey gibi Osmanlı sarayında yetişen ve ilk zamanlar dostça bir siyaset izleyen III. Vlad Çepeş'in daha sonraları düşmanca hareketlere başlaması ve hattâ Osmanlı kuvvetlerine karşı ani tuzaklar kurarak askerleri tutsak ettikten sonra kazığa oturtması ve Macarlarla, Osmanlılar aleyhinde gizli anlaşmalar yapması üzerine artık Kazıklı Voyvoda adını alan III. Vlad üstüne sefer düzenlemeye karar verdi. Kazıklı Voyvoda'nın direnmesine karşın sefer başarılı geçti; Kazıklı Voyvoda, Macaristan'a kaçmak zorunda kaldı ve bölgede yeniden baskı sağlandı (1462).

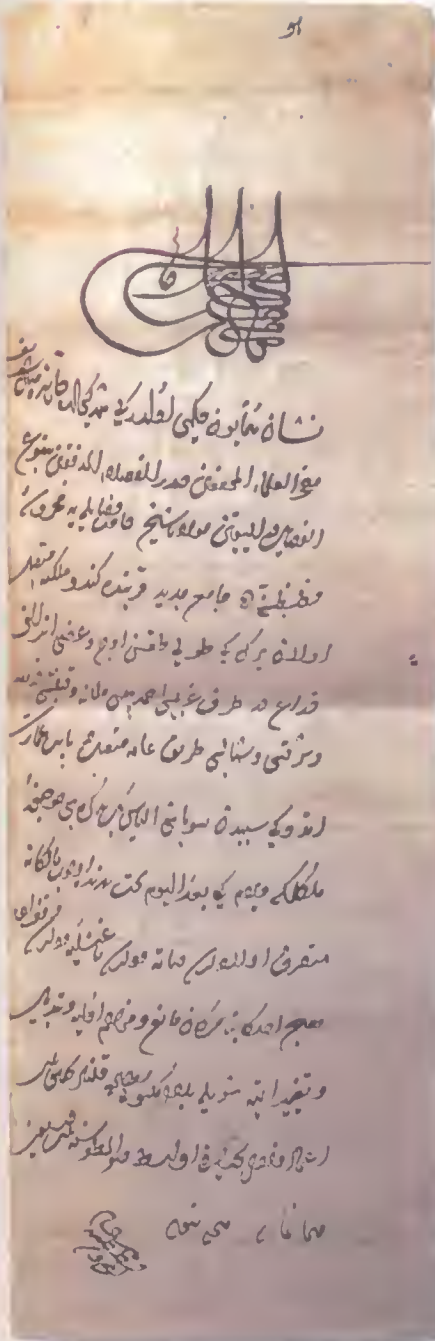
Osmanlı sarayında yetişen ama ülkesine döndükten sonra Osmanlılara vergi vermeyen İskender Bey'in, Bala-

Trabzon kalesi (Gravür: Jouanin, Paris, 1840)

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'nın 19. yüzyıldaki görünümü

ban Bey ile Arnaut Yakup Bey'i yenmesi üzerine Fatih, Arnautluk seferine çıkmaya karar verdi (1465). Arnautluk'a girdikten sonra bölgeyi daha da iyi denetlemek için Elbasan Kalesi'ni yaptırdı. Fatih'in çekilmesinden sonra Papa ve Napoli Krallığı'ndan yardım alarak Elbasan'ı kuşatan İskender Bey üzerine ikinci bir sefere çıkıldı (1467). Bir yıl sonra, İskender Bey ölünce, Arnautluk sorununun kolay çözümlenir bir duruma gelmesine karşın başta İşkodra olmak üzere, önemli kaleler 1479'a kadar kendilerini korudular. Bu tarihte Fatih'e teslim olan İşkodra, önemli bir üs hâline getirildi.

Fatih Sultan Mehmet tuğralı mülkname, 1468
(Topkapı Sarayı Müzesi)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1462

■ Midilli Adası fethedildi.

■ Eflâk prensliği, Osmanlılara bağlı bir eyalet hâline getirildi.

Eflâk Seferi: Eflâk kralı Vuyvoda II. Vlad'ın Bugan tina'na pavyanması ile Yunus ve Hanza bey'in şerit olması yüzünden Fatih Sultan Mehmet'in Eflâk'a açtığı sefer sonucu Eflâk Osmanlıya girdi. II. Vlad da Musistan'a açtı.

1463

■ İstanbul'daki Fatih Camii'nin inşaatına başlandı.

■ Bosna ve Hersek krallığı fethedildi.

Sırbistan'ın fethinden sonra Bosna ve Hersek'te Osmanlılara vergi vermeyi kabul etmişti. Osmanlıların Venediklilerle savaşması ile bu bölgeyi göndermed. Bunun üzerine bizzat Fatih sefer etti. Bu sefer sonucu önce Bosna, daha sonra Hersek fethedildi. Bosna ve Hersek'te bir yıl sonra Musmanlığı kabul ettiler. Bosna ve Hersek biraradan sonra, Hakk'ın yaşantısından sonra yaptırma kadar İslami bir eğitim kızırdı. Bosna ve Hersek'in Musman olması geniş bir nüfusa kadar Sırp ve Bulgar hâline gelmesine sebep olmuştur.

■ Karada ve denizde 16 yıl sürecek Osmanlı-Venedik savaşı başladı.

1464

■ Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölmesi üzerine çocukları arasında taht mücadelesi başladı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1466

- Arnavutluk üzerine sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Elbasan kalesini yaptırdı ve Akçahisar hariç tüm Arnavutluk'u ele geçirdi.
- Karamanoğlu toprakları Osmanlılara katıldı.
1466'te Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümüyle sonlu çöküşü arasında taht mücadelesi başladı. İbrahim Bey'in büyüğü oğlu İshak Bey, Akköyünü Hüsamîdî'nin Uzun Hasan'ın yardımıyla beyliği ele geçirdi. Bunun üzerine kardeşi Pir Ahmet Bey de Fatih'in yardım istedi. Pir Ahmet Bey, Fatih'in gönderdiği kuvvetlerle İshak Bey'i yenilgiye uğattı. Karamanoğlu'nun Beyliği ele geçen Pir Ahmet Bey, Osmanlı hâkimiyetini kabul etti. Ancak, Pir Ahmet Bey bu süre sonra, Osmanlıları yardımlarıyla yenilgiye uğatmak istedi ve Buğurmacı Venedikli İsmail Paşa, Karamanoğlu'na yeni Venediklilerle anlaşma yaptı. Fatih sefere çıktı ve Konya'da Karamanoğlu Osmanlı topraklarına katıldı. Pir Ahmet Bey Akköyü Hüsamîdî'nin Uzun Hasan'a verdi. Bu cık Osmanlılar ile Akköyü'nün arasında açılmasında önemli rolü.

- Sadrazam Mahmut Paşa azledildi ve yerine Mehmet Paşa sadrazam oldu.

1468

- Arnavutluk hükümdarı İskender Kastrioti öldü.
Arnavutluk'un beylik ailelerinden Kastriotiler'in en ünlü olan Gerg, Osmanlı Padişası II. Murat zamanında geçmişi altına giran bu ilked-n Topraklar Eline Sarayına götürülmüştü. On'da Musulman toprakları İskender ad verilen Gergi, Osmanlı'ya girmişti. Zamanla, Osmanlı kuvvetleri bazı savaşlara da katılarak başarılar kazanmış İskender Bey 1443'te emniyetli Arnavutluk'ta birlikte Arnavutluk'a kaçarak ayaklanmış, 20 yıl süren Osmanlı kuvvetleri karşı getiren savaşları içinde etmişti.

- Fatih Sultan Mehmet'in 9 yaşındaki oğlu Şehzade Cem, Kastamanu valiliğine tayin edildi.

1469

- Karamanoğullarının İçel'deki kuvvetlerine karşı sefere çıkan Rum Mehmet Paşa, Ermenek, Aksaray ve İçel'i aldıktan sonra Silifke civarında yenilgiye uğrayınca sadrazamlıktan azledildi. Yerine İshak Paşa getirildi.

İstanbul'daki ilçeye adını veren Fatih Camii

BOĞDAN, OSMANLI TOPRAKLARINA BAĞLANIYOR

Tıpkı öteki Balkan prenslikleri gibi, Boğdan da Osmanlılara vergi vermek koşuluyla yan bağımlı durumunu 1455'ten beri koruyordu. Ancak daha sonraları iş başına geçen Stefan Cel Mare, İşkodra'nın fethiyle görevlendirilen Hadım Süleyman Paşa'nın kuvvetlerine karşı harekete geçerek bozguna uğratmıştı. Durumu haber alan Fatih, kuvvetli bir ordunun başında sefere çıkınca, Stefan Cel Mare, Papa'dan ve Avrupa krallarıyla yardım istedi. Osmanlı ordusunun Fatih yönetiminde sınırların geçtiğini haber alan Boğdan prensi, Osmanlılara karşı çıkmayarak savunma önlemleri aldı. Ancak Fatih'in komutasındaki Türk kuvvetleri, prensin kuvvetlerini dağıttıkları gibi, kendisini esir aldılar ve Boğdan, Osmanlılara bağlı bir sancak durumuna getirildi.

Bosna Kralı Stefan Tomaseviç de vergisini vermediği için aynı biçimde Osmanlı ordusu tarafından cezalandırılarak, toprakları iki kez yapılan sefer sonrası Osmanlılara katıldı. Fatih gerek Bosna, gerekse Boğdan işlerini çözüm-

ledikten sonra Stefan Kosaroviç yönetimindeki Hersek üstüne yürüdü, kralın dayanamayarak Osmanlı egemenliğini kabul etmesi üzerine Hersek de alındı.

ANADOLU'DAKİ TÜRK BEYLİKLERİ

Fatih'in Balkanlar'da sürdürdüğü bu başarılı seferler sırasında, Anadolu'da Osmanlılara bağlanmayan Karamanoğulları üstüne de sefer düzenlendi. Buraya gönderilen Mahmut Paşa'dan sonra, Rum Mehmet ve Gedik Ahmet paşalar, Karaman ülkesini tamamen Osmanlı topraklarına katmayı başardılar ve böylece Anadolu'da Fatih'e bağlı olmayan beylik kalmadı (1471).

Fatih Sultan Mehmet

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1470

- Venediklilerin egemenliğindeki Eğriboz adası fethedildi. Mahmut Paşa komutasında 200 gemiyle Osmanlı donanması ile Venedik donanması arasında Eğriboz adasında yapılan karlı savaşta Venedikler yerli Türk kuvvetine yenildi. Eğriboz adası Osmanlı topraklarına geçti.

- Fatih Camii inşaatı tamamlandı.

Fatih Camii ve külliyesi
(Minyatür: Matrakçı Nasuh 1537)

- Sadrazam İshak Paşa, Karamanoğulları beyliğine karşı sefere çıktı. Niğde, Üçhisar ve Ortahisar kaleleri ele geçirildi.

1471

- Gedik Ahmet Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerince kuşatılan Alâiyye (Alanya) beyliği ele geçirildi.

1472

- Venediklilerle yaptığı anlaşmaya güvenen Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, yegeni Yusufça Mirza komutasındaki askerleriyle Karamanağlı topraklarını eski sahiplerine geri vermek amacıyla Osmanlı ordusuna saldırdı. Yapılan savaşta Gedik Ahmet Paşa kuvvetleri yenildi.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1472

■ Fatih Sultan Mehmet, Konya'da valilik yapan Şehzade Mustafa'yı Yusufça Mirza kuvvetleri üzerine göndererek yenilginin acünü almasını istedi. Beyşehir Gölü yakınlarındaki Kireli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, Yusufça Mirza'yı yendi ve esir aldı.

■ Tapkapı Sarayı'nın (o zamanki adıyla Yeni Saray) yapımına başlandı.

■ Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Tapkapı Sarayı çevresindeki Çinili Köşk inşaatı bitti.

■ Murat Paşa tarafından yaptırılan İstanbul Aksaray'daki Murat Paşa Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

İstanbul Aksaray'da Fatih dönemi camilerinden Murat Paşa Camii

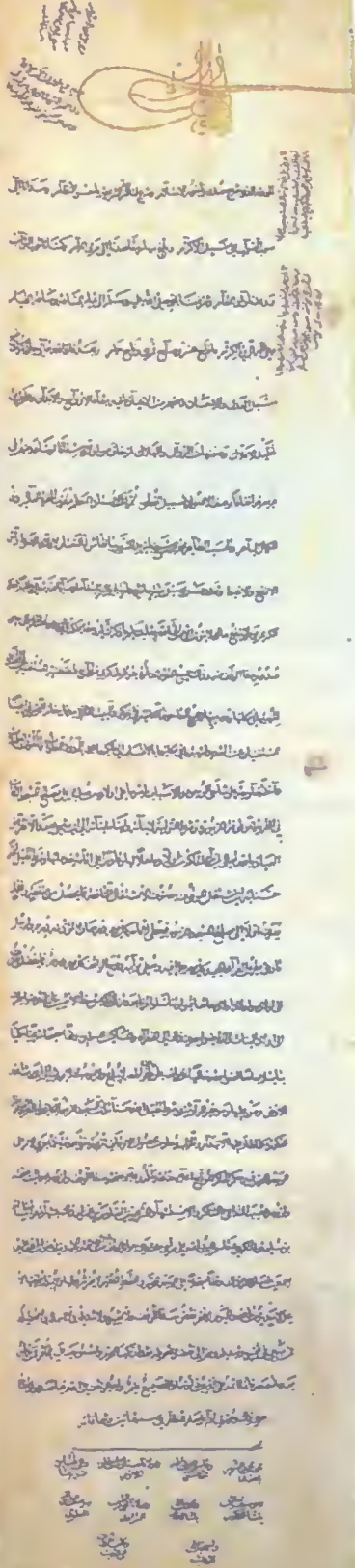
OTLUKBELİ SAVAŞI

Bu başarılarından sonra Fatih, doğuya dönük bir fetih siyaseti izlemeye koyuldu. Doğuda Karakoyunluların yerine kurulmuş olan Uzun Hasan Bey yönetimindeki Akkoyunlular, zaman zaman Fatih'in fetih siyasetine ters düşen bir siyaset gütmeyi, bu arada gerek Anadolu beylikleri, gerekse Hristiyan krallıklarıyla ittifak kurmayı sürdürmekteydiler. Tutumu ve kazandığı bazı başarıları Fatih tarafından izlenen ve huzursuzluğu giderek artan Uzun Hasan Bey, sonunda kendisini en büyük Asya sultanı sayarak 1471'de Osmanlı topraklarına kuvvet gönderip, Tokat'ı yağmaladı ve Karamanoğullarının topraklarını ele geçirdi.

Onun bu tutumuna karşın Fatih, 10 Mart 1473'te hazırladığı orduyla Üsküdar'dan yola çıktı. Cem Sultan ile Bayezid'in de kuvvetleriyle katıl-

Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Çinili Köşk

dığı Osmanlı ordusu, Tercan'da Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerinin yaklaşması üzerine, özellikle Has Murat Paşa'nın kuvvetlerinin harekete geçmesiyle öncü savaşını başlattıysa da, paşa şehit düştü ve askerleri yenilgiye uğratıldı. Bu durum üzerine hareket emrini veren Fatih, Uzun Hasan ile savaşı Otlukbeli denen yerde yapmayı kabul etti. Osmanlı tarihlerine "Şehzadeler Savaşı" olarak da geçen bu savaşta, Osmanlı ordusunun merkezinde Fatih, sağ kanadında Şehzade Bayezid, sol kanadında Şehzade Mustafa'nın yönetiminde kuvvetler bulunmaktaydı. Buna karşın Uzun Hasan Bey'in merkezdeki kuvvetleri yönettiği, Akkoyunlu ordusunun sağ kanadında oğlu Zeynel Bey, sol kanadında ikinci oğlu Uğurlu Mehmet Bey yer almışlardı. 11 Ağustos 1473'te başlayan savaşta Akkoyunluların merkezine saldıran Fatih, kısa zamanda Uzun Hasan Bey'in kuvvetlerini dağıtmayı başardı; böylece Fatih, kendisinden başka güçlü bir sultan bulunmadığını, bu savaşı kazanarak bir kez daha kanıtlanmış oluyordu.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1473

■ Otlukbeli Savaşı (11 Ağustos).

XV yüzyılın başlarında Doğu Anadolu'da bir devlet kuran Akkoyunlular, Uzun Hasan zamanında çok güçlendiler. Uzun Hasan, kısa zamanda ülkesinin sınırlarını genişleterek, büyük bir devlet kurdu. Uzun Hasan kazandığı başarılarıdan sonra, kendin Timur gibi görünmeyi başlattı. Yavna sığınan Pir Ahmet Bey, destanledi Venedikliler Osmanlı'da aleyhine ittifak yaptı.

Uzun Hasan'ın Osmanlı'da aleyhine ittifaklar da bulunması üzerine Fatih, 1473'te Akkoyunlular ile savaşa karar verdi. Uzun Hasan'ın tahtı atlı birliklerden oluşan ordusuna güveniyor ve Osmanlı'nın bir kısmı kuvvetlerini Rumeli'de bırakarak ana düşüncesinden cesaret alıyordu. Erzincan yakınlarında Otlukbeli'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu, ateşli silâhların yardımıyla Akkoyunlu ordusunu birkaç saat içinde yenilgiye uğrattı. Bu yenilginin sonu bir dalıya kendini atıp ölmeyen Akkoyunlu Devleti Uzun Hasan'ın ölümünden sonra dağıldı.

Uğurlu Mehmet Bey Otlukbeli Savaşı'nda yenilen babası uzun Hasan'a ait eşyaları ve beylik alemlerini seyrederken
(Minyatür Hünernâme)

■ Akkoyunlularla ittifak yapan Venedik, Papalık ve Rodos şövalyelerinin gemilerinden oluşan bir donanmayla Antalya, İzmir ve Mıdilli limanlarına saldırarak her tarafı yakıp yıktılar.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1474

- Kastamonu valiliği yapmakta olan Şehzade Cem, Şehzade Mustafa'nın ölümü nedeniyle boşalan Karaman (Kanya) valiliğine tayin edildi.
- Osmanlı ordusu, Venediklilerin elinde bulunan İşkodra'yı kuşattı. Uç buçuk ay süren kuşatma sonunda çak kayıp verildiği için kent ele geçirilemedi ve kuşatma kaldırıldı.
- Otlukbeli Savaşı'ndan sonra azledilen Sadrazam Mehmet Paşa idam edildi, yerine Gedik Ahmet Paşa tekrar sadrazam oldu.
- Fatih döneminin ünlü astronomi ve matematikçisi bilgin Ali Kuşçu, İstanbul'da öldü (16 Aralık).

Ali Kuşçu : Değerli yer ve tarih bilginimizdir. Bütün Türkistan ve Maveraünnehâr Emiri Uluğ Bey'in doğan başıydı. Uluğ Bey'in Semerkant'ta doğduğu, Uluğ Bey'in matematiği ve astronomiyi öğrendiği, Dulkarnaiye Şehr-i Kirman'da doğduğu ve Semerkant'da döndü. Uluğ Bey'in Semerkant'ta kurduğu rahatların başında geçti (1421). Uluğ Bey'in ölümünden sonra Semerkant'ta kaldı (1450). Bir süre Akkoyunlu Hanı Uzun Hasan'ın yanında Tebriz'de kaldı (1474?). Uzun Hasan Osmanlılarla barış konuşmaları için İstanbul'a geldiği sırada Fatih'e Mehmet'i yolcu. Ünlü bilgin hayran olan Fatih'i Kır (İsra) İstanbul'a çağırdı. O da ilçik görevi için İstanbul'a yerleşti. Ayasofya Müzesi'nde müdirlilik yaptı. Din, astronomi ve matematik bilime yapıları verdi.

Başta yapıları *Unvan-ı Zevahir* ile *Mevzuat-ı Zevahir* (Münferiden Diniyyat-ı Zevahir) *Sakıyye Risale-i İli-Hayat* (Astronomi Risale-i İli-Hayat) *İlham-ı Keşf-i Mesâ* (Mesâ'nın Keşfide Teyyid-i Ma'bulu)

Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet'e eserini sunarken
(Minyatür: Kütüphane Sakıyye
Numaniye Topkapı Sarayı Müzesi)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Fatih'in Akkoyunlu, Karaman, Amavutluk, Bosna, Hersek, Boğdan, Mora ve adalardaki başarıları yanında Candaroğulları ile Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı elde ettiği başarılar özellikle Batı

tarafından kuşkuyla izleniyordu; ayrıca yeni yeni ittifaklar da ortaya çıkmıştı. Fatih'in kurmuş olduğu gizli haberalma örgütleri, durumu günü gününe kendisine haber vererek onun hazırlıklı olmasına yardım ediyorlardı. Başta Papalık olmak üzere Venedikliler, Rodos Şövalyeleri ve Macaristan, birbirleriyle yardımlaşmaya dayalı ittifaklar yapmışlardı. Bosna seferi sırasında Macar ilerleyişi durdurulmakla birlikte, Venediklilerin deniz kuvvetleri Taşoz, İmroz ve Semadirek adalarını alarak Atina'yı işgal ettiler, ancak daha sonra Türk ilerleyişi karşısında geri çekildiler.

Bununla birlikte Fatih, 1475'te Venediklilerle anlaşma yapmayı, devletin çıkarına daha uygun buldu. Buna göre, iki taraf da birbirlerine saldırmayacaklardı. Ancak verilen üç yıllık süre tamamlanmadan Venedikliler Anadolu kıyılarına karşı saldırıya geçtiler. Bunun üzerine Fatih, Osmanlı donanmasını da harekete geçirerek Kroya'yı aldı (1478). Fatih'in bu başarısından sonra İstanbul'a gelen Venedik elçisi, Venedik Cumhuriyeti'nin barış isteğinde bulunduğunu bildirdi, fethedilen yerler Osmanlılarda kalmak üzere 16 yıllık bir anlaşma imzalandı (1479). Venediklilerin savaşı başlatmalarının asıl nedeni Kınm Hanlığı'nın Osmanlılara bağlanmasıydı. Müslüman tacirlere yardım istemesi üzerine Gedik Ahmet Paşa komutasında gönderilen bir Osmanlı donanması Kınm'ı alarak Osmanlı topraklarına katmıştı. Venediklilerle yapılan anlaşma sonrası boş kalan Osmanlı donanması, Gedik Ahmet Paşa komutasında İtalya seferi için görevlendirildi. Bunda, Roma'nın fethedilmesi için bir hazırlık planı da sezilmek olasıdır. Nitekim Fatih, yaşamının sonuna dek bu planının gerçekleşmesi için çalışacaktır (25 Temmuz 1480'de Otranto'yı kuşatan Gedik Ahmet Paşa,

11 Ağustos 1480'de bu liman kentini fethederek kuzeyden İtalya'ya sarmak için Fatih'in emirlerini beklemeye başladı. Ancak Fatih'in Mayıs 1481'de ölümü üzerine yerine geçen II. Bayezit tarafından geri

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1478

- Tutuklanarak Rumeli Hisarı'na hapsedilen eski sadrazam Gedik Ahmet Paşa affedilerek Selânik'e tayin edildi.

1479

- **Osmanlı-Venedik barışı:**
Karada ve denizde 16 yıldır devanı eden Osmanlı-Venedik savaşına son veren İstanbul Baş Antlaşması imzalandı. Amavutluk takı Osmanlı egemenliğini kabul eden Venedikliler, İşkodrayı ve Limur adasını Osmanlı Devletine bıraktı ve savaş tazminatı ödemesi kabul etti. Buna karşılık Venedik, İstanbul'da balyos (elçi) bulundurma ve Osmanlı yarımadesindeki yerlerde ticaret yapma haklarını elde etti.
- Yunanistan'ın batı sahilindeki Levkas (Aya Mavri), Kefalonya ve Zenta adaları Gedik Ahmet Paşa yönetimindeki Osmanlı donanması tarafından zaptedildi.
- Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten bir ressam gönderilmesini istemesi üzerine seçilen ünlü İtalyan ressam Gentile Bellini İstanbul'a geldi. Gentile Bellini (1429-1507), Portreleri ve Venedik manzaralarıyla tanınan Bellini, Rönesans döneminin ünlü bir sanatçı ailesine mensuptur. Babası Jacopo ve kardeşi Giovanni de ressamdı. Fatih Sultan Mehmet'in Venedik'ten usta bir ressam istemesi üzerine Eylül 1479'da İstanbul'a gönderildi. Fatih tarafından ıktinlikle karşılanan Bellini, Aralık 1480'değin İstanbul'da kaldı. Bellini, 1480 yılında da Fatih'in bir portresini yaptı. Şu anda Londra'daki Ulusal Galeride bu ünlü bu resmin daha büyük boyda bir kopyası İtalyan ressam Fausto Zonaro tarafından yapıldı ve Topkapı Sarayı'na kondu.

Fatih Sultan Mehmet

MISIR SORUNU VE II. MEHMET'İN ÖLÜMÜ

Fatih'in fetih tasansı içinde olmakla birlikte uygulama alanına koyamadığı bir başka iş de Hicaz su yolları sorunundan kaynaklanan Mısır (Memlûk) sorunudur. Bu sorunun zaman zaman ortaya çıkmasında hiç kuşkusuz Maraş ve Elbistan taraflarında egemenlik süren Dulkadir Beyliğinin büyük payı vardı. Çünkü bu beylik, çıkarları gereği, bir yandan Osmanlılara yakın görünmeye çalışırken, öte yandan da Mısır'a yakın bir siyaset izlemekteydi. Bunu bilen Fatih, Mısır ve Dulkadir sorununu birlikte düşünmüş olmasına karşın kansının Dulkadir Beyi'nin kızı olması nedeniyle kendisine yandaş Dulkadir beylerini işbaşına getirerek istediklerini gerçekleştirme olanağı elde etmiştir. Nitekim Mısır'a yandaş olan Şahbudak Bey'e karşı Fatih'in Alaüddeve Bozkurt'u tutması, bunun en açık bir kanıtıdır. Savaş meydanlarında yıpranan ama başandan başanya koştugu için rahatsızlığını bile düşünecek zamanı olmayan Fatih, kimi kaynaklara göre Mısır, kimilerine göreyse (oğlu Cem'i Suriye sınırına göndermesine karşın) İtalya seferinin hazırlıklarını titizlikle sürdürdü ve her zaman olduğu gibi yalnız kendisinin bildiği sefere çıkmak üzere 1481'in baharında Kapıkulu askerleriyle birlikte Üsküdar'a geçti. Uzun zamandan beri belirtileri görülen damla (gut) hastalığının yeniden etkisini göstermesi üzerine Üsküdar'daki karargâhta dinlenen Fatih, biraz düzelince orduya hareket emrini verdi. Üsküdar'dan kalkan ordu yoluna devam ederken, Fatih de araba içinde orduyu izliyordu. Gebze yakınlarında Tekfurçayın'na (Hünkârçayın) indiği sırada rahatsızlığı artan Fatih birden fenalaştı ve burada 3 Mayıs 1481'de öldü.

Levkas Adası'nın adı bilinmeyen bir ressam tarafından yapılmış tablası (XIX. yüzyıl)

Eyüp Camii (Gravür: Bartlett)

HİZMETLERİ

Güçlü bir asker ve devlet adamı olduğu kadar geniş görüşlü bir fikir adamı olarak da tanınan Fatih Sultan Mehmet, edebiyat, din felsefesi meselelerine, coğrafya, matematik ve astronomiye özel bir ilgi duydu. Bu yüzden fetih-ten sonra sekiz manastır ve kiliseyi medrese hâline getirdi. Zeyrek ve Ayasofya medreselerini açtı. 1470'te bitirilen ve kendi adıyla bilinen caminin çevresine sekizli medreselerini (Semaniye), sonra da gerilerine tamamlayıcı tetimimleri yaptırarak bir imaret, bir dârüşşifa ilâve ederek bunları vakıflara bağladı. Ayrıca bugün Vefa adı verilen semtte Şeyh Ebul Vefâ için bir cami yaptırdı; Eyüp'te Ebu Eyyubi'l-Ensârî'nin mezarı yanına bir cami bina ettirerek, buna sonra medrese ve imaret ilâve etti. Devrinin en büyük bilginleri; fıkıhta Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürânî, Molla Yegân, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi, metamatikte Ali Kuşçu ve özellikle sevdiği kelâm bilgini Hocazade'dir. Türk Sultanının isteği üzerine Gentile Bellini, İstanbul'a gelerek (Eylül 1479-Ocak 1481) Fatih Sultan Mehmet'in resmini yaptı ve Yeni Saray'ın (Topkapı Sarayı) duvarlarını Rönesans üslûbu fresklerle süsledi. Fatih Sultan Mehmet, şair bir hükümdar olarak Avnî mahlasıyla şiirler yazdı.

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

■ İtalya seferi ve Otranto limanının fethi.

Gedik Ahmed Paşa komutasındaki Osmanlı donanması ile Napoli Kralı'nın elinde bulunan Otranto'da yapılan ve 15 gün süren çarpışın ardından sonra Napoli kralının ordusu Otranto'ya geçirdi.

■ Rodos kuşatması:

60 gemilik Osmanlı donanması ile Rodos şovalyelerinin arasındaki bu savaşta Rodos adasını ve Eghien dağı kıyılarında Osmanlı donanması tarafından yapılmış idetti top atışını rahatsızlayan uç gemiler tarafından zorunlu olarak bırakıldı. Bu savaşta 3000 kişi öldü (Ağustos).

Rodos adasının Piri Reis tarafından yapılan haritası

Rodos kuşatmasını gösteren gravür (Gravür: Russo Turkish War)

II. MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

1480

- Osmanlı Devleti'nde adalet işlerine bakan kazaskerlik makamı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği adıyla ikiye ayrıldı.

Fatih'in kaftanı
(Topkapı Sarayı)

1481

- Doğuya doğru bir sefere çıkan Fatih Sultan Mehmet, Maltepe yakınlarındaki Hünkâr çayırında hastalanarak öldü (3 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet'in ölümünde Osmanlı Devleti sınırları (1481)

1457'de İstanbul'u merkez yapan Fatih; bir iç kale olarak Yedikule'yi inşa ettirip burayı devlet hazinesi olarak kullandı; 1454'te, bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu yerde Eski Saray'ı; 1478'de de Sarayburnu gerisinde Zeytinlik adı verilen Yeni Saray'ı (Topkapı) yaptırdı; 1472'de Çinili Köşkü yaptıran Fatih, İstanbul'un savunması için Çanakkale Boğazı'nda Kilitbahir ve Sultaniye kalelerini yaptırdı; tersaneyi Gelibolu'dan alıp 1462'de Kadirga limanına getirdi.

Fatih'in zehirlendiği ile ilgili sürüldüyse de bunun doğru olmadığı ve bütün Türk padişahlannın geçirdiği damla (gut-nikris) hastalığından öldüğü bilinir. Fatih, yeni bir çığır açan hükümdardır. Onu tamamen bir hümanist ve Rönesans hükümdarı saymak doğru değildir. Ancak, onun hoşgörüsünü çocukları ve torunları devam ettiremeyerek devletin gittikçe genişlemesine sebep oldular. Fatih'in öldükten sonra tahdit edilen cesedi, 3 Mayıs'tan 22 Mayıs'a kadar Yeni Saray'da (Topkapı Sarayı'nda) kaldı ve 22 Mayıs'ta, Amasya'dan İstanbul'a gelerek tahta geçen oğlu Beyazid'in Türk geleneğine uygun olarak hazırlattığı bir törenle 1470'te tamamlanan ve kendi adıyla anılan Fatih Külüyesi'ndeki türbesine gömüldü.

Fatih Sultan Mehmet

Fatih Türbesi iç görünüm (Jovanin, Paris 1840)

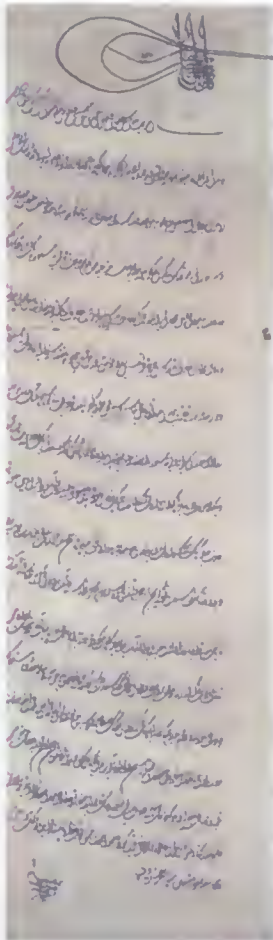
Fatih Sultan Mehmet (Minyatür: Kıyafetü'l-İnsânîyye fi Şemâilî'l-Osmâniyye:)

II. BAYEZİD

SALTANAT SÜRESİ: 31 yıl (1481 - 1512)

SULTAN II. BAYEZİD DÖNEMİNDE BÜYÜK FETİHLER PEK YOKTUR. FAKAT BU DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN SINIRLARI KORUNMUŞ, ORDUNUN GÜCÜ ARTIRILMIŞ VE DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE BÜYÜK FETİHLERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN UYGUN ORTAM HAZIRLANMIŞTIR. OSMANLI TARİHİNİN YAZILMASINI EMREDEN İLK PADİŞAH OLMUŞ, ÜNLÜ TARİHÇİLER NEŞRİ VE BİTLİSİ'NİN ESERLERİ ONUN DÖNEMİNDE YAZILMIŞTIR.

II. Bayezid'in tuğralı berati,
1508
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Sekizinci Osmanlı padişahı II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmet'in oğludur. Amasya'da sancakbeyliği yaptı. Akkoyunlu beyi Uzun Hasan ile yapılan Otlukbeli Savaşı'nda (1473) Osmanlı ordusunun sağ kanadına komuta etti. 1481'de Fatih'in ölümü üzerine kendisini destekleyen devlet adamları ve yenicileriyle tahta çıktı. Kardeşi şehzade Cem ile taht kavgaları yüzünden hep tedirgin yaşadı.

II. BAYEZİD

Doğum tarihi	: Ocak 1448
Doğum yeri	: İstanbul
Babası	: II. Mehmet
Annesi	: Gülbahar Valide Sultan (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 4 Mayıs 1481
Tahta çıktığında yaşı	: 33 yaş 4 ay
Saltanatının sonu	: 24 Nisan 1512
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 22 yıl
Ölüm tarihi	: 26 Mayıs 1512
Ölüm sebebi	: İntihar (rivayet)
Öldüğü yer	: Çarlu dolayında, Dimetaka'ya giderken
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Bayezid Camii mihrabı önündeki türbesi

II. BAYEZİD (1448 - 1512)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1481

- Fatih Sultan Mehmet'in ölünü üzerine agulları II. Bayezid ve Cem Sultan arasında iküdar mücadelesi başladı.

Istanbul'da çıkan olaylarda Cem taraftan Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa öldürüldü ve tahta, II. Bayezid Amasya'dan gelene dek oğlu Şehzade Korkut vekâletini çıkardı (4 Mayıs).

- II. Bayezid, valilik yapmakta olduğu Amasya'dan İstanbul'a gelip tahta çıktı (21 Mayıs).

Fatih Sultan Mehmet öldüğü zaman, büyük oğlu Bayezid Amasya, küçük oğlu Cem, Konya valisi idi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa, Fatih'in ölümünü askarın gizliken, aynı zamanda Bayezid ve Cem'e haberi gönderdi. Sadrazam Karamanî Mehmet Paşa Cem'in paşaları ile görüşüyor, bu amaçla bazı tedbirler alıyordu. Bayezid'den önce Cem'i İstanbul'a getirmeye çalıştı. Ancak Karamanî Mehmet Paşa'nın rakibi, Cem'i önderinin halefliği için adını ve askerî kişiliğiyle Ayıkkanar Yençinler Karamanî Mehmet Paşa'yı Münter Yençinler Bayezid'in 11 yaşındaki oğlu Korkut'u, babasına vekâleten tahta çıkardı. Bir süre sonra İstanbul'a gelen Bayezid, oğlu Korkut'tan saltanatı resmen teslim aldı.

II. Bayezid'in cülusu (Minyatür; Hünernâme)

- II. Bayezid kuvvetlerini Bursa'da yenen Şehzade Cem de Bursa'da tahta çıktı (28 Mayıs).

Cem Sultan (Âşık Çelebi'nin Meşairü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

CEM SULTAN OLAYI

Şehzade Cem, 1481 Haziranında Yenişehir'de yenilgiye uğratılınca Suriye'ye, oradan da Mısır'a kaçtı. Mısır sultanı Kayıtbay'ın yardımıyla birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra 1482 Temmuz ayında Rodos şövalyelerine sığındı. Aynı yılın Eylülünde Fransa'ya götürüldü. Osmanlı Devleti, Cem'in Napoli'de öldürülmesine kadar (1495) Hristiyan ülkelerince devletin parçalanmasına alet edilmesi ihtimali ile karşı karşıya kaldı. Cem hayatta oldukça Bayezid, durumunu emniyette görmedi ve büyük teşebbüslere girişemedi. Fakat bu süre içinde Hersek, Osmanlı idaresi altına sokuldu (1483). 1484'te yapılan Boğdan seferiyle Tuna ağzındaki Kili ve Kuzey Besarabya bölgesindeki Akkerman kaleleri alındı.

OSMANLI-MISIR SAVAŞI

Mısır Kölemen Devletiyle yapılan savaşlar Bayezid devrinin en önemli siyasî olayıdır. Harbin sebebi, Kölemen hükümdan Kayıtbay'ın Cem'i bir hükümdar gibi karşılaması, Karamanoğlu Kasım Bey'in eski beyliğini ele geçirme isteğine taraftar olması, ayrıca Adana-Tarsus bölgesindeki Ramazanoğulları beyliğinin iç işlerine kanşmasıdır.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1482

- II. Bayezid, Cem Sultan'la mücadelesinde kendi yanında alan, ancak Cem'den yana olduğundan kuşkulandığı Sadrazam Gedik Ahmet Paşa'yı idam ettirdi (18 Kasım).

- Osmanlı-Venedik barış antlaşması yenilendi.

1483

- II. Bayezid Marova seferine çıktı.
- Cem Sultan olayları nedeniyle ihmal edilen Hersek'te başlayan karışıklıklar üzerine Hersek yeniden işgal edildi.
- Karamanoğlu Kasım Bey'in ölümü üzerine yönetimindeki İçel Beyliği'ne Mahmut Bey getirildi.

1484

- II. Bayezid, Boğdan (Moldova) üzerine sefere çıktı. Tuna üzerindeki Kilya (Kili) kalesi ve Akkerman kaleleri fethedildi. Bu seferde Kırım ordusu, Osmanlı ordusu yanında yer aldı. Boğdan'ın fethi ile Kardeniz'in kuzeybatı ve güney kıyıları Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu.

Kırım Hanı Mengli Giray Han sefere katılmak üzere II. Bayezid huzurunda
(Minyatür: Hünernâme)

DENİZLERDEKİ BAŞARILAR

Ege ve Adriyatik denizinde çeşitli yerlerde yaptırdığı gemilerle de donanmanın gücünü artırdı. Bütün bu hazırlıklar Venedik ile muhtemel bir savaş içindi;

çok geçmeden Venediklilerin Mora, Arnavutluk ve Dalmaçya sahillerinde, aradaki anlaşmayı ihlâl eder mahiyet-teki hareketleri savaşın başlamasına sebep oldu. Karadan padişahın emrindeki ordu, denizden de donanmanın baskısı sonucunda İnebahtı (Aynabahtı: Lepanto) 1499 Ağustos'unda Osmanlıların eline geçti; bundan evvel Osmanlı donanması, Brodano (Zensiyio) deniz savaşında Venedik donanmasını geri çekilmeye mecbur etti. Bosna gazileri, Friuli bölgesine büyük bir akın yaptılar; İnebahtı'nın zaptından sonra Vicenza'ya kadar Venedik topraklarını tahrip ettiler. Modon, Koron ve Navarin 1500 yılında, Adriyatik sahilindeki Draç (Durazzo) 1501'de Osmanlıların

II. Bayezid döneminde Osmanlı Donanması

(Matrakçı Nasuh "Tarih-i Sultan Bayezid"den çizim Ülker Erke, Kültür Bakanlığı, 1998)

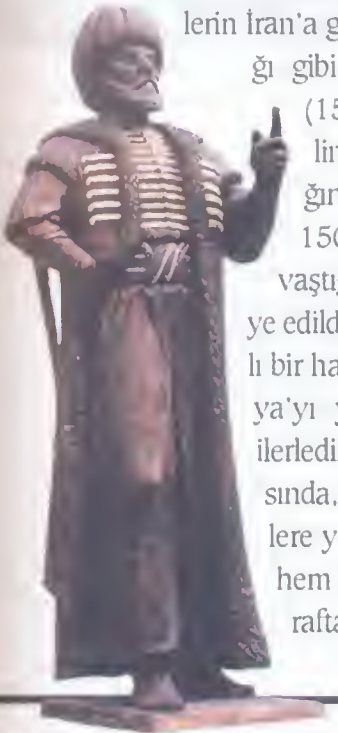
1486 yılında II. Bayezid tarafından yaptırılan Amasya'daki II. Bayezid Külliyesi

eline geçti. Aynı yıl bir haçlı donanmasının Midilli adasını kuşatma teşebbüsleri, Saruhan valisi şehzade Korkut ve donanma ile gelen Hersekzade Ahmet Paşa'nın gayretlerine rağmen başarılı olmadı (1501). Venedik 1502'de banş istedi; bunun için son anlaşma 1503'te tamamlandı.

SÜNNİ-Şİİ ÇATIŞMASI

1503 ile 1512 yılları arasında Osmanlı Devleti doğuda gittikçe büyüyen bir kriz ile karşı karşıya kaldı. Şii mezhebinin başı olarak ortaya çıkan İsmail Safevî, 1499'da faaliyete geçerek kısa zamanda bütün İran'ı idaresi altına aldı. Şii mezhebi adına yapılan şiddetli propaganda faaliyeti, Anadolu'daki Türkmen aşiretler arasında etkili oldu. Sünnî Müslümanlığı temsil eden Osmanlılar, toprakları içinde Şii mezhebinin yayılma tehlikesine ilgisiz kalırlarsa ileride bir kısım bölgelerin Safevîler idaresine geçmesi ihtimaline dayanarak dikkatli olma zorunluluğunu hissettiler. Anadolu'da Şah İsmail taraftarlığını önlemek amacıyla Alevî-

lerin İran'a gitmeleri Bayezid tarafından yasaklandığı gibi, yakalananlar da Rumeli'ye sürüldü (1502). Trabzon valisi olan Şehzade Selim, Şah İsmail'in maksadını iyi anladığından ilk darbeyi oradayken vurmuştu. 1508'de Şah İsmail, Alâüddevle Bey ile savaştığı sırada Osmanlı doğu hudutları takviye edildi. 1511'de Teke bölgesinde Şahkulu adlı bir halife idaresinde isyan çıktı. Asiler Kütahya'yı yağmaladıktan sonra Bursa'ya doğru ilerlediler. 1511 yazında Kayseri ve Sivas arasında, Sadrazam Ali Paşa emrindeki kuvvetlere yenildiler; fakat bu savaşta hem Ali Paşa hem de Şahkulu öldürüldü; Şahkulu'nun taraftarları İran'a gitti.

II. Bayezid'in, heykeltıraş Yavuz Gürey tarafından yapılan heykeli.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1485

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûkler arasında altı yıl sürecek olan savaş başladı. Fatih'in son zamanları ile bozulmaya başlayan Osmanlı-Memlûk ilişkileri II. Bayezid döneminde daha da gerginleşti. İlk üfle a.s.nadaki ilişkilerin bozulmasının neticesi şunlardı:
 - 1- Fatih'in hilaz su yollarının onarılması ve hakımı konularında Memlûklerin Mısır'daki memurların kabileci tutumları.
 - 2- Memlûk Sultanı Kayırbay'ın, Çar Süleyman'a, bir hükümdarın davranması ve Karamanoğlu Karam Bey desteklenmesi.
 - 3- Memlûklerin Dukaklıoğlu'nun Beyliği'ne işlenmesi, karışmaları ve Ramazanoğlu Beyliğini eleme için altına atarak saldırması.
 - 4- Hindistan hükümdarları ve I. Mahmud Şah tarafından Fatih'e gönderilen eşya, Cenedi engellenerek, hediye olarak Memlûklerin Çar valisi tarafından Sultan Kayırbaya gönderilmesi. Osmanlıların giderek güçlenmesi ve İslâm dünyasının lider durumuna girmekte olması. Memlûklerin hâtsiz bir şekilde 1485'te başlayan savaşta 1491'e kadar devam etti.

- İstanbul'daki Davut Paşa Külliyesinin yapımı tamamlandı.

1486

- Osmanlılarla Memlûkler arasında Adana'da yapılan savaşta Osmanlı ardusu yenildi. Kamutan Hersekzade Ahmet Paşa esir alınarak Kahire'ye götürüldü. Tarsus ve Adana, Memlûklerin eline geçti.
- Tanrısal aşkı dile getiren Tazarrunname yazarı, matematikçi, bilgin ve sadrazam Sinan Paşa öldü.
- II. Bayezid tarafından Amasya'da yaptırılan II. Bayezid Camii inşaatı tamamlandı.
- İstanbul Yedikule'deki Studios Manastırı'nın bir parçası olan Ayios Ioannes Prodromos (Vafizci Yahya) Kilisesi, kiliseden camiye çevrilerek İmrâhor Camii adıyla ibadete açıldı.

İmrâhor Camii
(Görüntü: 19. yüzyıl)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1487

- II. Bayezid tarafından Edirne'de yaptırılan II. Bayezid Camii ve külliyesi inşaatı tamamlandı.

1488

- Memlük kuvvetleriyle Osmanlı ordusunun Tarsus-Adana arasındaki Ağaçayın'nda yapıkları savaşta Osmanlı ordusu mağlup oldu.
- Rodas şövalyeleri tarafından Papalık makamına satılan Cem Sultan, Fransa'dan Rama'ya gönderildi.
- Osmanlı şeyhülislâmlarından, Fatih'in hocası Molla Gürani İstanbul'da öldü.

1489

- İstanbul'daki ilk büyük şiddetli depreminde birçok ev yıkıldı (16 Ocak).

1509 yılı depreminde İstanbul yerle bir oldu
(Resim: Münif Fehim)

II. Bayezid'i İtalya'da Borgio'nun sorayında gösteren bir tablo (Tablo: Vatikan Müzesi)

MOLLA GÜRANI (1416-1488): Asıl adı Şemseddin Ahmet Bin İsmail olmakla birlikte Gürani'de doğması nedeniyle Molla Gürani olarak anılır. Öğrenimini Bağdat, Diyarbakır ve Hasankeyf'te ünlü bilginlerden ders alarak tamamladı. Kahire'ye giderek (1434) ünlü bilgin Asakalani'nın derslerini izledikten sonra Mısır'da Berkukiyi Medresesi'nde fıkıh dersleri verdi. Gururu ve geçimsizliği yüzünden Mısır'dan kovulunca Osmanlı bilginlerinden Malla Yegân tarafından II. Murat'a takdim edildi. Bursa'da Kaplıca Medresesi müderrisliğine atandı. Bir yıl sonra Manisa'da sancakbeyi olan Şehzade Mehmet'e (Fatih) hoca oldu. Şehzade Mehmet padişah olunca kazaskerliğe getirildi. Keyfi uygulamaları nedeniyle bu görevden alınarak Bursa kadılığına gönderildi. Ancak kısa bir süre sonra bu görevden de alınınca, hac bahanesiyle ülke dışına gitti. 1457'de İstanbul'a döndü. Yeniden Bursa kadılığına atandı. Burada Kur'an tefsirini tamamlayarak Fatih'e sundu. Bunun üzerine 1480'de, ölünceye dek yürüteceği Şeyhülislâmlık görevine getirildi. Daha çok ilâhiyatçı olarak tanınan Malla Gürani, gazeller de yazdı. Bugün adıyla anılan mahallede yaptırdığı caminin avlusuna gömüldü.

Başlıca eserleri: Gayetü'l-Mesani fi Tefsiri Kelâmü'r-Rabbani (Tann Kelâmının Açıklanması Yalunda Tekrann Amacı), Keşfü'l-Esrar an Kıraatı Emmeti'l-Ahyar (Hayırlı İmamların Okuyuşu Konusundaki Sırların Açıklanması)

Molla Gürani'ye oit El-keşşerül cöri ilö riyözî'l - Buhârî odli eserinin ilk iki sayfası
(Murat Molla Kürüphanesi)

BABA-OĞUL ÇATIŞMASI

Gençliğinde eğlenceli bir hayat süren Bayezid, yaşlandığında yalnızlığı ve ibadeti tercih etti. İlerlemiş yaşı, devlet işlerine bakmasına engel olduğundan idareyi vezirlere bıraktı. Oğullarından Ahmet Amasya'da, Selim Trabzon'da, Korkut Antalya'da, Şehinşah Karaman'da bulunuyordu. Selim ve Ahmet arasında bir taht rekabeti başlamıştı. Selim, 1511'de Kının'daki Kefe'ye gitti, Kının hanının desteğini sağladı ve Tuna'dan geçerek ilerlemeye başladı. Bir yandan da kendisine Rumeli'de bir yer verilmesini istedi. Bayezid, oğlu ile çarpışmaktan çekinerek onu Semendire'ye tayin etti.

II. Bayezid'in altın sikkesi.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1489

- Memlükler tarafından kuşatılan Adana teslim oldu.
- II. Bayezid tarafından Çorum-Osmanlık arasında yaptırılan II. Bayezid köprüsü inşaatı tamamlandı.

II. Bayezid'in kılıcı

1490

- Osmanlı Devleti ile Lelüstan (Polonya) arasında barış antlaşması imzalandı.
- Dulkadiroğlu Beyliği'nin de Memlükler yanına geçmesiyle oluşan ordu ile Osmanlı kuvvetleri arasında Kayseri'de yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlûp oldu.
- II. Bayezid'in hazinedarbaşısı tarafından İstanbul Divanyolu'nda yaptırılan Firuzağa Canı inşaatı tamamlandı.

1491

- Osmanlı Devleti ile Mısır'daki Memlûk Devleti arasında altı yıl devam eden savaş, Kahire'de yapılan barış antlaşmasıyla son buldu. Her iki taraf için de büyük kayıplara neden olan bu savaşlar, Tunus beyinin aracılığı ile sona erdi. Osmanlılar, bu savaşlarda ele geçirmiş oldukları Çukurova yöresini (Mekke ve Medine evkafına ait olması nedeniyle) Memlûklere bıraktılar.

II. Bayezid huzurunda Tunus Sultanı'nın hediye ettiği bir arslan ile su sığırının mücadelesi ve II. Bayezid'in su sığırını öldürmesi (Minyatür: Hünemano)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1491

- İstanbul Tunel'de Galip Dede Dergâhı olarak da anılan Galata Mevlevihanesi inşaatı bitti.

Galata Mevlevihanesi
(Gravür, 18. yy. Divan Edebiyatı Müzesi)

1492

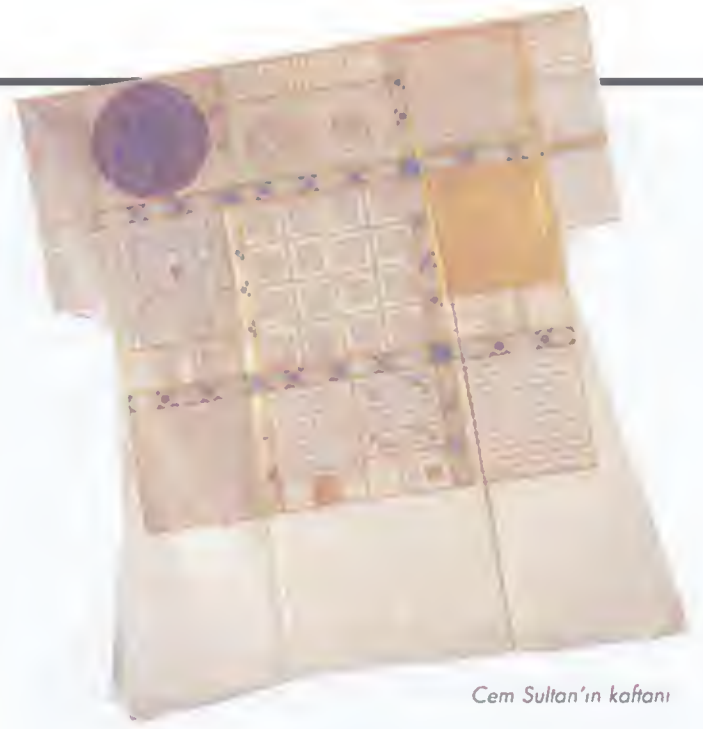
- Macaristan seferi ve Belgrad kuşatması: Macaristan'ın uzun süfere çıkan Hadım Süleyman Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusunun Erdel'de Armanyaya yakınlarına kadar ulaşan Osmanlı ordusu Mihaloğlu Ali Bey kumandasındaki Türk alaylarının da Almanlara yenilmesi ve büyük kayıplar olması üzerine Osmanlılar geri çekildiler.

1493

- Basna Beylerbeyi Yakup Paşa kamutasındaki Osmanlı ordusu, Hırvatistan'ın Kırbağa (Adbina) bölgesinde Macarlarla yaptığı savaşta Macar ordusunu mağlûp etti ve büyük kayıp verdirdi.

1495

- Napoli'ye getirilirken hastalanan Cem Sultan öldü (25 Şubat). Ağabeyi II. Bayezid ile girdiği kırdar mücadelesinde yenilen Cem, Rodos şövalyelerine sığınmış, ancak II. Bayezid ile anlaşılan şövalyelerce serbest bırakılmayarak Fransa'ya yollanmıştı. Fransa'ya iç vekalet kullanan Cem, daha sonra Papa VII. İnnosent'e teslim edildi. Bu sırada Fransa Kralı VIII. Şarl, İtalya'ya girdi. VIII. Şarl'ın amacı, Cem'i alarak İstanbul ve Kudus üzerindeki Haçlı seferini düzenlemekti. VIII. Şarl, bazı şartlarla Cem'i Papa'dan aldı. Cem Napoli'ye geldiği zaman hayatlandı. 1495'te ölen Cem'in cenazesi Bursa'ya getirildi. Cem'in, II. Bayezid'in parçası Papa tarafından zehirlendiği de ileri sürülürken, İlyas Hırşar'ın Cem Sultan'ın Türkçe ve Farsçe el yazmaları üzerine Divanı vardır.

Cem Sultan'ın kaftanı

ŞEHZADE SELİM YENİLİYOR

Sadrazam Ali Paşa, Şehzade Ahmet lehine çalışıyordu. Selim, babasının ikamet ettiği Edime üzerine yürümeye devam etti; İstanbul'a doğru çekilen Bayezid, Çorlu yakınlarındaki Uğraş deresinde konakladı. 3 Ağustos 1511'de burada yapılan savaşta Selim yenildi, kaçarak Kınım'a iltica etti.

II. BAYEZİD TAHTTAN FERAGAT EDİYOR

Bu sırada Ali Paşa, Şahkulu üzerine sefere gönderilmişti. Şehzade Ahmet, Şahkulu vak'asından sonra İstanbul'a yürüyerek isteklerini gerçekleştirmek için teşebbüste bulundu. Maltepe yakınlarına gelince yeniçeriler ayaklanarak Selim lehine gösterilerde bulundular. Ahmet'i istemediklerini bildirdiler. Bu sonuç karşısında Bayezid, Şehzade Selim'i, Kefe'den çağırarak Semendire'yi ona vermeye razı oldu. İstanbul'da Şehzade Ahmet'in Safevîlerle bir anlaşma yapacağı hakkında bir endişe vardı; bu endişe ve yeniçerilerin Selim'i hükümdar olarak istemeleri Şehzade Ahmet'e karşı şiddetli bir çarpışmanın kaçınılmazlığını ortaya çıkardı. Bayezid bunun üzerine 1512 Nisanında Şehzade Selim lehine tahttan feragat etti. Bayezid, ikamet yeri olarak Dimetoka'yı seçti; fakat oraya giderken yolda öldü (10 Haziran 1512).

II. Bayezid

AHMET PAŞA (? Edirne-1497 Bursa)

II. Murat'ın kazaskerlerinden Veliyiddin bin İlyas'ın oğludur. Yaşamının çoğunu Bursa'da geçirdiği için Bursalı Ahmet Paşa diye tanınır. Güçlü bir medrese eğitimi görerek ilmiye sınıfına geçti; Bursa Muradiye Medresesi'ne müderris olarak atandı. Bir süre sonra Edirne kadısı oldu. Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkmasından sonra, padişahın güvenini kazanarak, kazasker, müşahip ve hoca, sonra da vezir oldu. İstanbul kuşatmasında bulundu. Sarayda önemli bir yer edindi. Ancak, saray nedimelerinden birine aşın ilgi duyması nedeniyle vezirlikten alındı, idam edilmek üzere tutuklandı. Ancak, yazdığı "kerem" redifli kasidesini padişaha sunarak ölümden kurtuldu. Bunun üzerine Bursa'da Orhon ve Muradiye Medresesi mütevelliliğine atandı. II. Bayezid'in tahta çıkmasıyla (1481) Bursa Sancakbeyi oldu. Ahmet Paşa, XV yüzyılın en önemli divan şairlerinden sayılmış, divan şiirine getirdiği olanaklar ve kusursuz, uyumlu söyleyişiyle Baki'ye kadar olan dönemi etkilediği kabul edilmiştir. Çok önemli kasideler yazmasına karşın, İran şairlerinin kullandığı sözcük ve terkiplere fazlaca yer verdiği için eleştirilmiştir "Divan"ı, 1966'da Ali Nihat Tarkan tarafından derlenerek yayımlanmıştır.

1497'de ölen divan şairi

Ahmet Paşa

(Âşık Çelebi'nin Me-Sa'irü's şu'ara adlı eserinden minyatür)

Ahmet Paşa Divanı'nın
ilk sayfası

(Süleymaniye Kütüphanesi)

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1495

- İlk Rus elçisi İstanbul'a geldi. Ancak Mihail Pleçsef adındaki bu elçi, "görgü kurallarını bilmeyen kaba bir adam" olduğu gerekçesiyle padişah tarafından kabul edilmeden ülkesine geri gönderildi.

1497

- Venediklilere bağlı bulunan Karadağ Beyliği, Osmanlı karuması altına alındı.
- XV. yüzyılın en önemli divan şairlerinden Ahmet Paşa, Bursa'da öldü.
- II. Bayezid'e 15 yıl sadrazamlık yapan Davut Paşa azledildi. İstanbul'un bir semtine de adı verilen Davut Paşa, camı, medrese ve birçok çeşme yaptırmıştı.
- Azledilen Davut Paşa'nın yerine Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1498

- Lehistan (Polanya) Kralı Jean Albert'in, Boğdan'a saldırması üzerine Silistre Sancakbeyi Balı Bey komutasındaki Türk akıncıları Lehistan'daki birçok kaleyi ele geçirip Varşova yakınlarına kadar sokuldular ve pek çok ganimet ele geçirdiler.
- Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa azledildi, yerine Çandarlı İbrahim Paşa tayin edildi.

II. Bayezid'in Trabzon'da bastırıldığı sikke

1499

- II. Bayezid'in Yunan Seferi:
Venediklilerin Mirna kıyılarında bir Türk gemisini yakarak batırması üzerine II. Bayezid kılınadığında Osmanlı ordusu Mora kıyılarında Venediklilere karşı bir deniz savaşına karıştı ve denizden sakınyo geçti.
- Burak Reis'in Sapienza Zaferi (28 Temmuz):
İnebahtı'ya girmekte olan Osmanlı donanması ile Sapienza adası önünde sahillerden bir bölgeyi ele geçiren bir Rus savaş gemisi arasında kaldı. Burak Reis, Rus savaş gemileriyle birlikte venedik donanmasını ele geçirdi. Burak Reis ve 500 yakın Türk denizcisi aynı komutanlar da galya, baltık, yun, alban, venedik donanmasını yaktı.

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1499

- Cem Sultan'ın İtalya'dan getirilen cenazesi Bursa'daki Muradiye türbesine gömüldü.
- Karadan ve denizden kuşatılan İnebahtı fethedildi (30 Ağustos).

1500

- Venediklilere ait olan Mora yarımadasının güneyindeki Modon kenti, II. Bayezid tarafından fethedildi. Donanmanın da denizden saldırması ile Madon'dan başka Koron ve Navarin kentleri de Osmanlıların eline geçti.

1501

- İstanbul'daki Bayezid Camii'nin temel atma töreni yapıldı.
- Midilli adasını ele geçiren Fransız donanmasına karşı saldırıya geçen Osmanlı kuvvetleri Fransızları mağlûp etti. Yenilen Fransız donanması kaçtı.
- Arnavutluk kıyısındaki Dıraç limanı ve kenti fethedildi.
- Avarız vergisi alınmaya başlandı: Avrupa'daki Hristiyan ittifakına karşı açılan seferlerin masraflarını karşılamak amacıyla her evden 10 akçe alınmasıyla başlayan bu vergi Tanzimat dönemine kadar devam etti.

1502

- Osmanlı-Venedik Barışı imzalandı.

1503

- Osmanlılarla Macarlar arasında barış anlaşması yapıldı.
- Sadrazam Hadım Ali Paşa azledildi; yerine ise tekrar Hersekzade Ahmet Paşa getirildi.

1505

- 1501 yılında temeli atılan Bayezid Camii'nin yapımı tamamlandı.

1506

- İlk kez sadrazam olan Hersekzade Ahmet Paşa azledildi ve yerine tekrar Hadım Ali Paşa tayin edildi.
- Divan şairlerinden Mihn Hatun, Amasya'da öldü.

İnşaatına 1501 yılında başlanan ve 4 yılda tamamlanarak ibadete açılan İstanbul'daki Bayezid Camii'nin 19. yüzyılda yapılmış bir gravürü (Bartlett)

HİZMETLERİ

II. Bayezid, âlim ve şair Osmanlı hükümdarlarındanndandır. Sakin bir hayatı ve okumayı severdi; mecbur olmadıkça mücadeleye girmeyen bir tabiata sahipti. İstanbul'da adına bir külliye, Edirne'de de Tunca kenarında Bayezid külliyesi (1486), Amasya'da cami, medrese, mektep, imaret ve zaviye kütüphanesi (1487) yaptırdı.

II. Bayezid, İspanya'yı terke zorlanan Yahudileri ülkeye kabul edip göçmen olarak İstanbul, Edirne ve Selânik'e yerleştirdi. Resim, İspanya'dan gelen Yahudilerin II. Bayezid'e hediye vermesini betimliyor

II. Bayezid, şiiirlerinde Adlî mahlâsını kullanmış ve küçük bir divan teşkil edecek kadar şiir söylemişti. Daha Amasya'daki valilik hayatından başlayarak, etrafına âlim, şair ve sanat adamlarını toplamış, böyle bir çevre içinde yetişmişti. Hükümdarlığı zamanında 30'dan fazla âlim ve şaire maaş bağlatmış, asnn büyük âlimi Molla Camî'ye her yıl 1000 altın göndermiştir. Şiirleri genellikle rindane ve sofiyâne söyleyişlerdir. Bu şiirler sade ve tabîî bir dille yazılmıştır. 124 şiirini toplayan Divan'ı, 1890'da Matbaa-i Osmaniyye'de basıldı. Divanının Yavuz Sultan Selim'in emriyle yazıldığı rivayet edilmektedir. II. Bayezid hat sanatına da çalışmıştı. Kendisinin 6 peşrevle 3 saz semaîsi bestelediği söylenir.

II. Bayezid'in
Edirne'de
yaptırdığı
II. Bayezid
Camii ve
Külliyesi

II. BAYEZİD DÖNEMİ OLAYLARI

1507

- Bayezid Camii külliyesine bağlı olan Bayezid Medresesi açıldı.

1508

- Divan şairi Necati öldü.
- Yusuf ile Züleyha yazarı divan şairi Hamdullah Çelebi öldü.

1509

- Şehzade Korkut, Manisa'ya tayin isteğinin kabul edilmemesi üzerine Mısır'a iltica etti.
- İstanbul'da deprem: "Küçük Kıyamet" adı verilen deprem sonunda İstanbul yerle bir oldu (22 Ağustos).

1510

- Deprem sonucu yıkılan İstanbul; Anadolu ve Rumeli'den getirilen seksen bin kişiyle yeniden inşa edildi.

1511

- Rumeli sancaklarından birine naklini isteyen geleceğin Yavuz Sultan Selim'i Şehzade Selim, bu isteği reddedilince, kardeşi Şehzade Ahmet'in padişah olmaması için Edirne'ye gelerek saltanatını ilân etti. 40 bin kişilik bir orduya sahip olan Şehzade Selim, Çorlu'da babası II. Bayezid ile yaptığı savaşta mağlûp oldu ve Kefe'ye kaçtı.
- İstanbul hükûmeti tarafından tahta çağrılan Şehzade Ahmet'in yala çıkması üzerine Selim taraf-tarı yenîçeriler isyan etti.

1512

- Saray önünde toplanan yeniçerilerin, Şehzade Selim'in başa geçmesini istenileri üzerine Selim, tahta çağrıldı ve İstanbul'da büyük bir merasimle karşılandı.
- Şehzade Selim'in ve yeniçerilerin baskılarına dayanamayan II. Bayezid, tahttan çekildi ve yerine, gelecekte Yavuz Sultan Selim olarak anılacak I. Selim tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim

I. SELİM

(Yavuz)

SALTANAT SÜRESİ: 8 yıl (1512 – 1520)

ÜÇ MEYDAN SAVAŞI KAZANDI. ANADOLU'DA TÜRK BİRLİĞİNİ KURDU.
OSMANLI TOPRAKLARI ONUN ZAMANINDA ÜÇ MİSLİ GENİŞLEDİ VE YİNE ONUN
DÖNEMİNDE HALİFELİK, ABBASİLERDEN OSMANOĞULLARINA GEÇTİ.

Yavuz Sultan Selim tuğralı hüküm, 1518
(Topkapı Sarayı Müzesi)

Dokuzuncu Osmanlı padişahı I. Selim (Yavuz), II. Bayezid'in oğludur. Amasya'da yetişti. Farsça öğrendi. Şiirle ve sporla ilgilendi. Babası padişah olunca Trabzon sancakbeyliğine atandı (1494). Valiliği sırasında Trabzonlular rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. Bu seferlerde bugün Türkiye toprakları içinde bulunan Kars, Erzurum, Artvin ve çevresini fethederek Osmanlı topraklarına kattı. Buralarda yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldu. Diğer taraftan İran'da Safevî Devleti'nin başına geçen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni yıkmak istiyordu. Şah İsmail'in Osmanlı topraklarından geçerek Dulkadiroğulları topraklarına girmesi üzerine Şehzade Selim de emrindeki az bir kuvvetle harekete geçti. Akkoyunlu topraklarından Bayburt, Erzincan, Kemah, İspir, Gümüşhane ve Çemişgezek çevresini ele geçirdi. Fakat bütün Akkoyunlu mirasına sahip olduğunu iddia eden Şah İsmail, bu toprakları geri almak için kardeşi İbrahim Mirza'yı bölgeye gönderdi. Şehzade Selim ise, hızla hareket ederek Erzincan yakınlarında Safevî ordusunu perişan etti ve İbrahim Mirza'yı esir aldı. Şah'a karşı bu başarıları, Şehzade Selim'e büyük prestij kazandırdı.

I. SELİM

Doğum tarihi	: 1470
Doğum yeri	: Amasya
Babası	: II. Bayezid
Annesi	: Ayşe Hatun (Dulkadirli)
Tahta çıktığı tarih	: 24.4.1512
Tahta çıktığında yaşı	: 42 yaş
Saltanatının sonu	: 22.9.1520
Tahttan ayrılma sebebi	: Ölüm
Saltanat süresi	: 8 yıl, 5 ay
Ölüm tarihi	: 22.9.1520
Ölüm sebebi	: Kanser
Öldüğü yer	: Çorlu
Gömülü olduğu yer	: İstanbul, Sultan Selim Camii mihrabı önündeki türbesinde
Valilikleri	: Trabzon (1494-1510); Semendire (1511)

I. SELİM (1470 - 1520) (Tablo: Topkapı Sarayı Müzesi)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in tahtı bırakmak zarurunda kalarak ayrılmaları üzerine başa geçen Şehzade I. Selim (Yavuz Sultan Selim) İstanbul'da tahta çıktı.

Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışı
(Minyatür: Hünemname)

[illegible]

ŞAH İSMAIL ÖZÜR DİLİYOR

Şehzadenin bu faaliyetlerinden telâşa kapılan Şah İsmail, II. Bayezid'e bir mektup göndererek yaptıklarından dolayı özür diledi ve Şehzade Selim'den şikâyetçi oldu. Nitekim II. Bayezid'in emri üzerine Şehzade Selim, Şah'ın kardeşini serbest bıraktığı gibi; Erzincan, Kemal, Bayburt ve İspir'i Safevîlere geri verdi.

SALTANAT MÜCADELESİ

Bu duruma rağmen Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ni içerden çö-kertmeye çalışıyordu. Öte yandan Mısır Memlûkleri-ni de, rakibi Osmanlılar aleyhine daimî olarak kışkırtıyordu. Şah'ın bu faaliyetleri sonucunda Anadolu'da ortaya çıkan Şahkulu, Baba Tekeli ve Nur Halife isyanları binlerce masum kişinin ölme-sine sebep oldu. Şehzade Ah-met ve Veziriazam Hadım Ali Pa-şa kumandasındaki kuvvetler, asi

karşısında bozguna uğradı ve Osmanlı ülkesinde bir otomite boşluğunun doğmasına sebep oldu. Neticede II. Bayezid'in üç şehzadesi arasında saltanat mücadelesi başgösterdi. Şehzade Ahmet'in Şahkulu karşısındaki başansızlığı, Şehzade Korkut'un ise yumuşak tabiatlı olması dolayısıyla yeniçeriler Selim taraftandı.

Ancak II. Bayezid'in vezirleri, Şehzade Ahmet'in padişah olmasını istiyorlardı. Şehzade Ahmet, padişah olursa yine vezir olabileceklerini, azledilmeyeceklerini biliyorlardı. Padişahın meyli de, yaşının büyüklüğü sebebiyle Şehzade Ahmet'e idi. Bu sırada Selim'in, ziyaret maksadı ile Kınık'a gitmesi, aleyhindeki devlet adamlarını harekete geçirdi. Bunlar Selim'in saltanat için hazırlandığını ileri sürerek, üzerine Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın gönderilmesini sağladılar. Hasan Paşa muharebeye girmeyecek geri çekildi. Bunun üzerine padişahın bizzat Selim'e karşı harekete geçmesi sağlandı. Ancak Rumeli akıncı ve sancakbeyleri muharebeden vazgeçti.

Bu arada vezirler, Şehzade Ahmet'e acele İstanbul'a gelmesi için haber gönderdiler. Şehzade Ahmet, Maltepe'ye kadar geldiyse de ordu, veliahtın İstanbul'a girmesini istemedi. Divan, veliahtın sancağına dönmesini emretti. Öte yandan Şehzade Ahmet'in İstanbul'a çağırılması, Şehzade Selim taraftarlarını harekete geçirdi. İstan-

Yavuz Sultan Selim
(Minyatür: Suhatul Ahbar)

Yavuz Sultan Selim, tahttan indirdiği babası II. Bayezid'i Edirne kapısından Dimetoka'ya uğurlarken (Resim: Nezih)

bul'da ordu açıkça Şehzade Selim lehine büyük gösteri yaptı (6 Mart 1512). Büyük oğlunu desteklemekle kan döküleceğini anlayan II. Bayezid, oğlu Selim'i İstanbul'a davet etti. Şehzade Korkut çok seviliyorsa da, erkek evlâdı olmadığından ikinci plânda kalmıştı. Şehzade Selim, 19 Nisan'da İstanbul'a geldi. Üç yaş büyük olan ağabeyi Korkut, kendisini karşılayarak tebrik etti. Bundan sonra Selim, Yenibahçe'de kendisi için kurulan çadıra geldi. 24 Nisan 1512'de babası II. Bayezid, saltanatı kendisine teslim etti.

I. Selim (Yavuz), tahta geçtikten sonra, önce devletin iç işlerini yoluna koymaya çalıştı. İsyan çıkarmak için harekete geçen, Anadolu'da kendilerine pek çok taraftar toplayan Şehzade Ahmet ve Şehzade Korkut, etraflarına asker toplamaya devam ettiler. Yavuz Sultan Selim, memleketin birlik ve beraberliğini sağlamak, isyanı bastırmak için, kardeşleri ile mücadele etmeye mecbur kaldı. İstemeyerek, üzülmekle, yaptığı bir mücadelelerde galip gelerek isyanları bastırdı. Elebaşlarını öldürttü. İsyanı kışkırtan, kendisini istemeyen Sadrazam Mustafa Paşa'yı da idam ettirdi.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1512

- II. Bayezid'in ölümü:
İstanbul'dan ayrılp Dimetoka'ya yerleşmeye karar veren II. Bayezid oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından uğurlandıktan üç gün sonra da öldü. II. Bayezid'in eceliyle ölmeyip oğlu Yavuz Sultan Selim tarafından zehirlenerek öldürüldüğü de bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir.
- Anadolu'da isyan eden Şehzade Ahmet, Amasya'ya saldırdı ve kenti ele geçirerek padişahlığını ilân etti.
- Sadrazam Koca Mustafa Paşa idam edildi.
- Yavuz Sultan Selim, babaları daha önce ölmüş olan 5 yeğenini idam ettirdi.

Yavuz Sultan Selim bir sefer sırasında

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1513

- Yavuz Sultan Selim, yeniden iktidar mücadelesine başlayacağını haber aldığı kardeşi Manisa Valisi Şehzade Karkut'u idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'e karşı taht mücadelesine başlayan âteki kardeşi Şehzade Ahmet, Mudanya'da yapılan savaşta yenildi ve idam edilerek aldırıldı.

1514

- Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıktı (26 Mayıs).
- Çaldıran Savaşı: İran Hükümdarı Şah İsmail kuvvetleriyle Van Gölü'nün kuzeyindeki Çaldıran'da karşılaşan Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail kuvvetlerini mağlûp etti.
Yavuz Sultan Selim, Trabzon valisiyken, İran'daki Tuğ-ı Safevî ile fetret hükümdarı Şah İsmail'in armasını anıyordu. Padişah olduktan sonra, ülke içindeki huzursuzları giderip, Şahzadeler sorununu hallettikten sonra İran konusuna geçmeye başladı. 1514'te İran üzerine hareket eden Yavuz Sultan Selim, Azerbaycan'daki Çaldıran ovasında Şah İsmail'i yenilgiye uğrattı. Şah İsmail, savaş alanından güçlüğüle kaçabildi. Bu savaşta Osmanlı ordusunun ateşli silâhlara sahip olması, savaşta kısa sürede sonuçlandırmış ve kesin zafere ulaşmıştır.
Çaldıran zaferi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da geçirdi. Dikkadîrî an Beyliği'nin son valilerle, toprakları, Osmanlı ülkesine katıldı. Bu zaferin ekonomik yönden önemli sonucu ise, Tebriz-Halep ve Tebriz-Bursa pek yolunur durum altına alınmasıdır. Çaldıran zaferi, bu kazanılan toprakları Osmanlı ile Memlûklerin kimsi ülkeler durumuna getirdi. Yavuz Sultan Selim İran'dan dönüşünde bine yokuş, sanatçı, bilgini ve şairi İstanbul'a getirdi.

Şah İsmail'i savaşta gasteren bir duvar resmi
(İsfahan)

Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Küskün deresi kenarında atağ kurduğu yerde kaplan avlaması (Minyatür: Hünernâme)

ÇALDIRAN SAVAŞI

I. Selim, Trabzon valiliği sırasında Şah İsmail'in Osmanlılara olan düşmanca davranışını çok iyi değerlendirmiş, bir kez de İran topraklarına girmişti. Şahkulu ayaklanmasının da Şah İsmail'in kıskırtmasıyla çıkartıldığı biliniyordu. Şah İsmail'in amacı, Osmanlı Devleti'ni içten çökertmek ve Anadolu'ya egemen olmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmek için daha II. Bayezid döneminde Memlûklerle ve Venediklilerle çeşitli anlaşmalar yapmıştı.

Yavuz Sultan Selim hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 1514'te Üsküdar'a geçerek İran seferine çıktı. İzmit'e vardığında, Şah İsmail'e bir mektup göndererek, savaşmak istediğini resmen bildirdi. Ordu, Yenişehir'e geldiğinde Anadolu ve Rumeli beylerbeyleri kuvvetleri ile orduya katıldı. 20 bin tımarlı sipahiden meydana gelen öncü ordusuna vezir Dukakinzade Ahmet Paşa tayin edildi. 2 Haziran'da Sivas'a varan Sultan, 140 bin asker, 5 bin zahireci ve 60 bin deveye yüklenen orduyu yoklamaya tâbi tutup, yiyecek sağlamak üzere İskender Paşa kumandasındaki 40 bin askeri burada bıraktı.

Koçhisar (Hafik) kazasına gelince savaş düzeni alındı ve bundan sonra bu tertip üzere gidildi. Akşehir ve İran'la hudut olan Suşehri'nden itibaren Safevî Devleti'nin topraklarına girildi. Bundan sonra Safevîlerin, geçiş yollarını tahrip etmelerinden dolayı ordunun durumu güç-

leşmeye başladı. Osmanlı hükümdan, bu sefere giderken Dulkadir beyi Alaüddевle'ye mektup yollayarak kendisini savaşa katılmaya davet ettiyse de, Alaüddевle bu teklife yanaşmadığı gibi, zahire kollannı da vurmak suretiyle orduyu sıkıntıya soktu.

Ordunun bu güç şartlar altında ilerlemesi Şah İsmail ile savaş aleyhtarlarına fırsat verdi ve yavaş yavaş askeri tahrik ettiler. Fırat kenanna ve Erzincan'a gelindiği zaman asker, kumandanlar ve vezirler, düşmanın meydanda olmasından dolayı daha ileri gidemeyeceklerini, geri dönme-leri gerektiğini söyleyince, I. Selim bunu şiddetle reddetti.

I. Selim, ordusuyla Kazlıgöl mevkiine geldiğinde, Şah İsmail'in Çaldıran'da olduğu haberi geldi. Osmanlı ordusu, 22 Ağustos günü Çaldıran'ın Akçay vadisi tepelerinde konakladı. Osmanlı ordusu savaş düzeni aldı. Ordunun sağ kanadını Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa ile Zeynel Paşa'nın emrindeki Anadolu ve Karaman kuvvetleri, sol kanadını ise Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa kumandasındaki Rumeli askerleri teşkil ediyordu. Sultan merkezde olup, yanında Sadrazam Hersekzade Ahmet Paşa, vezir Dukakinoğlu Ahmet Paşa, vezir Mustafa Paşa, Ferhat Paşa, Karaca Paşa bulunuyordu.

Yavuz Sultan Selim, ordusunu son bir kez gözden geçirdikten sonra hücum emrini verdi. Osmanlı ordusunun ustaca manevraları sayesinde İran ordusu kısa zamanda dağılmaya başladı. Askerinin dağıldığını gören Şah, durumun kendisi için çok tehlikeli olduğunu anlayınca, yaralı bir vaziyette taht ve hanımını savaş meydanında bırakarak kaçmak zorunda kaldı.

Yavuz Sultan Selim'in İran seferinden dönüşü (Minyatür: Hünernâme)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1515

- Kış Amasya'da geçiren ve tekrar İran'a yürümek isteyen Yavuz Sultan Selim'e karşı çıkan yeniçeriler isyan etti. Yavuz Sultan Selim, askeri bu isyana teşvik eden Sadrazam Ahmet Paşa'yı idam ettirdi.
- Amasya'dan Kemah üzerine yürüyen Yavuz Sultan Selim, Kemah'ı ve tüm Dulkadirâğulları ülkesini Osmanlı topraklarına kattı.
- İran seferini tamamlayan Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a dündü ve İran seferinde askeri kışkırtmakla suçladığı kazasker ve tarihçi Tacizade Cafer Çelebi ile Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi.
- Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a dönmesini fırsat bilen Şah İsmail yanlısı Kara Han kuvvetleri Diyarbakır'ı ele geçirdi. Bunun üzerine bu kente büyük kuvvetler gönderilmesi kararlaşıldı. Bıyıklı Mehmet Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu, durumun kötüye gittiğini gören Kara Han'ın kaçmasıyla Diyarbakır'ı olaysız ele geçirdi.

Bıyıklı Mehmet Paşa'nın Şah İsmail kuvvetlerini yendiği Mardin yakınlarındaki Koçhisar (Minyatür: Matrakçı Nasuh)

1516

- Diyarbakır'ı ele geçiren Bıyıklı Mehmet Paşa, Mardin yakınlarındaki Koçhisar'da yaptığı savaşta Şah İsmail kuvvetlerini yendi. Böylece Güneydoğu Anadolu toprakları Osmanlı Devleti'ne geçti ve Mısır'ın fethi yolu açılmış oldu (26 Nisan).

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

■ Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ve Mercidabık Savaşı.

Osmanlı ile Mamluklar arasında Fatih döneminden beri varlığını sürdürmüş olan anlaşmazlıklar birleşiyordu. II. Bayezid döneminde, Anadolu'da çıkan ve altı yıl süren savaşların sonunda, anlaşmaya varılmıştı. Ancak bu durum, Mamlukların meclis anlaşmazlıklarını ortadan kaldırmamıştı.

Yavuz Sultan Selim döneminde, Dulkadiroğlu Beyliği'nin son verilmesi Osmanlı ile Mamluklar arasında mevcut gerilimi daha da artırdı.

Mamluklarca kutatı sayılan Mekke ve Medine'nin Mamluklara bırakılması, Müslümanların din başkanı olarak kabul edilen Abbasi halifesi'nin Mısırda oturması, Mamlukların İslâm'da üstünlük sağlıyor, İran'ın Şii propaganda'sı da, gerekçe Osmanlı Devleti'nin çıkarttığı tehdit edebirdi.

Ayrıca, Mısır'da bulunan önemli yönlerin de Osmanlılar için önemliydi. Çünkü Mısır'dan buradan geçen ticaret yolları (Baharat Yolu)

ele geçecek ve bu sayede Avrupalı ülkeler ekonomilerinden Osmanlılara bağımlı olacaklardı. Yavuz Sultan Selim Mısır seferi ile komünist sosyalizm'in ekonomisi faktörünü ele geçirmek için harekete geçti.

Süleyman Paşa, Sadrazam Hadım Sinan Paşa komutasında Osmanlı ordusunu Suriye'den geçmesini Mamlukların izlemesi için, Yavuz Sultan Selim seferi için, Hama yakınında Mercidabık'ta karşılaştı. Toprak ve atış gücü olarak donatılmış Osmanlı ordusu, Mamluk ordusunu büyük yenilgiye uğrattı. Mamluk Sultanı İsmail Gıvrı savaş alanında öldü. Halife ve Şam'ın egemeni, Suriye, Osmanlı topraklarına katıldı.

■ Yavuz Sultan Selim Halîp'e girdi (28 Ağustos).

■ Şam'a doğru harekete geçen Yavuz Sultan Selim, teslim olan Hama kentine girdi (19 Eylül).

■ Yavuz Sultan Selim, Şam kentine girdi (27 Eylül).

YENİ YERLER, YENİ ZAFERLER KAZANILIYOR

Çaldıran zaferinden sonra Yavuz Sultan Selim ordusu ile Tebriz'e girdi. 15 Eylül'de Tebriz'den ayrılarak Karabağ'a, oradan Amasya'ya geldi. Kışı burada geçiren I. Selim, ilkbaharda tekrar İran seferine çıkacağı için top ve cephaneyi Şarkî Karahisar'da bırakmıştı. Ancak 1515 Şubatı'nda I. Selim'i İran seferinden alıkoymak isteyen bazı devlet adamları tarafından yeniçeniler tekrar ayaklandırıldı. Ayaklanma sebebini araştıran Yavuz Selim, Sadrazam Dukakinzade Ahmet Paşa'nın bu olayda parmağı olduğunu anlayıp onu idam ettirdi ve bir müddet sadarete kimseyi tayin etmedi.

Kışı Amasya'da geçiren Yavuz Sultan Selim, askerinin vaziyeti sebebiyle İran üzerine tekrar sefer yapılamayacağını anladıktan sonra, doğu ve güney sınırlarına ait bazı yerleri ele geçirmedikçe emniyet sağlanamayacağı için

Kemah seferine çıktı ve kaleyi fethetti. Sultan'ın niyeti bütün Anadolu'yu düşmandan temizlemektir. İran seferi sırasında Dulkadiroğlu Alaüddin Şah'a karşı savaşa katılması istenmişti. O bunu kabul etmediği gibi kendisine

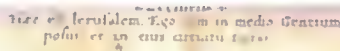

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında ele geçirilen bir Mamluk kılıcı (Harbiye Askerî Müzesi)

bağlı bazı aşiret reisleri de Osmanlı zahire kollarını vurmuştu. Ayrıca Alaüddin, Safevîlere ve Mısır Mamluklarına yardımda bulunuyordu. Halbuki Dulkadiroğlu Alaüddin Şah'ın ablası Yavuz Sultan Selim'in babaannesi idi. Buna rağmen Alaüddin, Sultan Selim'e karşı düşmanca hareketlerden geri durmadı. Sultan Selim, Dulkadiroğlu'nun üzerine Şehsüvaroğlu Ali Bey'i gönderdi. Ali Bey, kısa zamanda Dulkadiroğullarına ait toprakları Osmanlı Devleti'ne kattı.

Safevî Devleti'nin batı sınırındaki şehir ve kalelerden en önemlisi Diyarbakır idi. Sultan Selim, Diyarbakır'ın alınmasına karar verip, Osmanlı Devleti'ne gelmiş olan bilim adamı İdris-i Bitlisî vasıtasıyla bu şehri sulh yoluyla almaya çalıştı ve bunda başarılı oldu. Diğer taraftan yine İdris-i Bitlisî'nin yardımıyla Mardin de Osmanlı topraklarına katıldı. Böylelikle Urmiye, İtak, İmadiye, Siirt, Eğil, Hasankeyf, Palu, Bitlis, Hizran, Meyyafarîkin, Cizre, Osmanlı hâkimiyetine girdi.

Temmuz başlarında ordu ile İstanbul'a dönen Yavuz Sultan Selim, ilk iş olarak, yeniçeri ordusunda ıslâhat yaptı. Çaldıran Savaşı'nda yeniçeri isyana sevkeden vezir İskender Paşa'yı, Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'yı idam ettirdi. Sultan, bu hadiseden sonra askerî tahrik edeceklerini göz önüne alarak ocaktan yetişenlerden yeniçe-

1516 yılında fethedilen Kudüs'ü gösteren bir gravür

ri ağası olma usulünü kaldırdı ve saraydan yetişme, güvenilir kişilerden ağalığa atama usulünü getirdi. Fitneyi yatıştırdıktan, sonra askerin itaatinden emin olduktan sonra, tekrar doğu seferine çıkmak için hazırlıklara girişti. Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki hâkimiyetinin genişlemesi, Suriye, Filistin, Arabistan yanmadası, Mısır ve Kuzey Afrika'nın doğusuna hâkim Menlûklü sultanı Kansu Gavri'yi harekete geçirip tedbir almaya sevketmişti.

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1516

- Sadrazam Sinan Paşa, Memlük komutanı Canberdi Gazali kamutasındaki arduyu Gazze yakınlarındaki Han Yunus'ta mağlûp etti (21 Aralık).
- Yavuz Sultan Selim, Kudüs'e girdi (30 Aralık).

- Yavuz Sultan Selim, Kudüs'e girdi (30 Aralık).

1517

- Yavuz Sultan Selim, Gazze'ye girdi (2 Ocak).

- Mısır seferine karşı çıkan ve orduyu Sina çölünden geçirmenin imkânsız olduğunu ileri süren Sadrazam Hüseyin Paşa idam edildi.

- **Ridaniye Savaşı (22 Ocak):**

Yavuz Sultan Selim, Moğazzeni'yi vurdu. Kırım
Garin'in yeni hükümdarı olan Tomanbay Kul
re yakalarında Rıdvan'dı göçtü. Moğavizine
hatırlaştırdı. Yavuz Sultan Selim Rıdvanı se-
vur na hatırlı yandan göçtü. Moğavizine vurdu
arkadan kuşulup sadıq göçtü. Moğavizine vurdu
nı kuşulup atıştı. Sâhilatı şerhine yazdı. Ma-
galdı. Karşı saldı. Ya göçtü. Osmalı ordusu Moğ-
lûker yığı. Uğurlu. Osmalı ordusu Kahir-
e'di. Tomanbay yakalarında. Mağavizine.

- *Kahire'nin Fethi (29 Ocak)* .

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1517

- Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" Yavuz Sultan'a teslim edildi.

Mısır seferi sırasında Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'daki "Kutsal Emanetler" İstanbul Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmektedir

- Osmanlı donanması İstanbul'a döndü.
- Yavuz Sultan Selim, Mısır'dan ayrılarak Suriye'ye geçti.

1518

- Mısır seferine ve fethedilen Mısır'a Çerkez Hayır Bey'in tayin edilmesine sitem eden Sadrazam Yunus Paşa'nın idam edilmesi üzerine sadrazamlığa Pırı Mehmet Paşa getirildi.

- İki yılı aşkın bir süredir devam eden Mısır seferini başarıyla bitiren Yavuz Sultan Selim, İstanbul'a döndü. Bir süre İstanbul'da kalan padişah daha sonra Edirne'ye gitti.

MERCİDABIK ZAFERİ

I. Selim, sıranın Memlûklere geldiğini plânlayarak 1516'da Mısır seferine çıktı. Memlûk sultanı Kansu Gavri, Osmanlı ordusunu Halep yakınlarındaki Mercidabık ovasında karşıladı. Osmanlı ordusu ateş üstünlüğü ve I. Selim'in başanlı yönetimiyle Memlûk ordusunu kısa zamanda bozguna uğrattı. Kansu Gavri öldü, yerine genç Tomanbay, Mısır sultanı oldu (1516). Memlûk ordu hazine-si ve pek çok ganimet ele geçti. Birçok Memlûk komutanı tutsak alındı ya da I. Selim'e bağlılıklar sağlandı.

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde Nil nehri kıyısında kılıcı ile bir timsahı kesmesi (Minyatür: Hünername)

I. SELİM DÖNEMİ OLAYLARI

1519

■ Anadolu'da ilk Celâli İsyanı:

Şii olduğu söylenen Bozoklu Şeyh Celâl, bir yandan Şah İsmail casuslarının yoğun propagandası, bir yandan da içinde bulundukları ağır ıktısadî koşulları nedeniyle Osmanlı Devleti'ne başkaldırıya hazır durumdaki Türkmen toplulukları ayaklandırdı. Tokat, Bozok (Yozgat) ve Amasya yörelerini denetimlen altına alan ayaklanmacılar Osmanlı yönetiminin bölgedeki sancaqbeyleriyle görevlerini de kendilerine katılmak zorunda bıraktılar. Yavuz Sultan Selim, ayaklanmanın bastırılması için Rumeli Beylerbeyi Ferhat Paşa'yı görevlendirirken, Dulkadir beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'i de onun yardımcılığına atadı. Ferhat Paşa, İstanbul'dan yola çıkarken, Şehsuvaroğlu da Elbistan'dan çıkıp ayaklanmacıların üstüne yürüdü. Osmanlı kuvvetlerine karşı koyamayacağını anlayan Şeyh Celâl, İran'a sığınmak amacıyla Sivas'a doğru çıkmaya başladı. Ferhat Paşa'yı beklemek için sadr-ı aya geçiren Şehsuvaroğlu, ayaklanmacıları bozguna uğratarak dağıttı ve kaçan aya çalışan Şeyh Celâl'i öldürüp kesik başını İstanbul'a gönderdi. Bu olayı 1519'dan XVII. yy. sonlarına kadar Anadolu'da devlete karşı başgöstere dinsel ve dinsel olmayan türün ayaklanmalara katılanlar Bozoklu Celâlîler, adıyla "Celâlî" diye anılmıştır.

■ Cezayir beyi Barbaros Hayrettin, Yavuz Sultan Selim'e başvurarak Osmanlılara bağlanmak istediğini bildirdi. Teklifi kabul edilen Barbaros Hayrettin'e Cezayir Beylerbeyliği verildi.

■ Yavuz Sultan Selim, büyük bir donanma yapımına karar verdi ve görevlendirdiği Piri Mehmet Paşa'dan, Haliç'te yeni bir tersane yapılmasını istedi.

1520

■ İstanbul'dan Edirne'ye gitmek üzere yala çıkan Yavuz Sultan Selim, sırunda çıkan çabandan dalayı oluşturan hastalığı nedeniyle Çarlu yakınlarında öldü.

Yavuz Sultan Selim'in türbesi

Akdeniz'de sefere çıkma niyetinde olan Yavuz Sultan Selim, Haliç'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti (Grafvür: Brindesi)

RİDANİYE SAVAŞI

I. Selim, yeni Memlûk sultanı Tomanbay'a önerdiği anlaşmanın kabul edilmemesi üzerine, gönderilen Memlûk öncü birliklerini yenerek, Sina çölünü geçti. Bu arada Memlûk ordusu Ridaniye'de toplanmış, Kahire'yi savunmak üzere topçu birlikleri oluşturulmuştu. I. Selim, cepheden saldırıya geçmek üzere büyük bölümünü Memlûk cephesinin sağından, El Mukaddem dağı'nın güneyinden geçirerek, Memlûk ordusunun genisine kaydırıldı. Yapılan meydan savaşında (1517) Memlûk ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Tomanbay, zırhlı süvari birliğinin başında, önce Osmanlı hatlarını yararak I. Selim'in otağına kadar gelip, Sadrazam Sinan Paşa ile birlikte birçok kişiyi kılıçtan geçirmesine ve bir baskınla Kahire kalesini elde etmesine karşın, Osmanlıların Kahire'ye girmesiyle burada tutunamayarak yakalanıp idam edildi ve Mısır, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir eyaleti durumuna geldi.

Yavuz Sultan Selim'in bir aynaya bakışı (Minyatür: Hünername)

Yavuz Sultan Selim dönemindeki Osmanlı Devleti sınırları

KUTSAL EMANETLER TESLİM ALINDI

Osmanlı donanması da Suriye, Filistin ve Mısır kıyılarındaydı. I. Selim Mısır'ın yönetimini yeniden düzenledi. Bu arada Mekke şerifi, oğlunu göndererek Osmanlılara bağlılığını bildirdi. Mekke ve Medine kentlerinin anahtarlarıyla kutsal emanetler padişaha teslim edildi (1517).

Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm, 1904 yılında Türk-Alman dostluğu nişanesi olarak bastırıldığı Yavuz Sultan Selim Divanı (Süleymaniye Kütüphanesi)

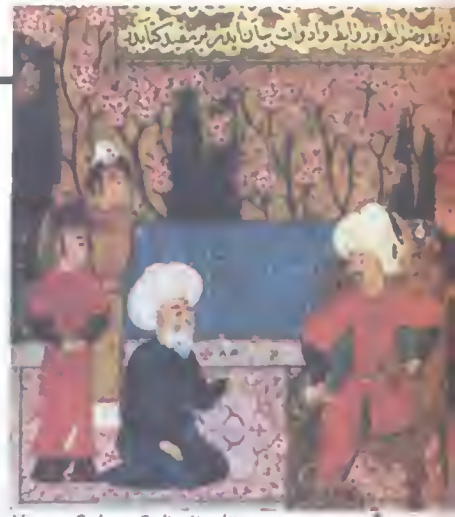
HALİFELİK, OSMANOĞULLARINA GEÇİYOR

Kutsal emanetleri alarak İstanbul'a dönen I. Selim, daha sonra Halife III. Mütevekkil'i de İstanbul'a getirtti. Böylece halifelik, Abbasi soyundan Osmanoğullarına geçmiş oldu. I. Selim, İran'la herhangi bir bağış gişiminde bulunmadığı gibi, bu ülkeyle yapılan ipek ticaretine de yasak koydu.

HİZMETLERİ VE ÖLÜMÜ

I. Selim, Mısır dönüşünden sonra özellikle donanma ile ilgilendi. Doğu ticaretinin önemini anladığından Filistin ve Mısır kıyılarını İstanbul'a denizyoluyla bağlamayı düşündü. Mısır'da bulunduğu sırada bu iş için Memlük denizcisi Selman Reis'i İstanbul'a gönderdi. Halic'teki eski Bizans tersanesinin yerine yenisinin yapılmasını emretti. Selim'in amacı Rodos'a, Kıbrıs'a veya Sicilya'ya bir sefer yapmaktı. Sadrazam Piri Paşa'yı kapıkulu askeriyile Edirne'ye yolladı. Arkadan

kendi de hareket etti (1520). Ancak sırtındaki şirpence çibanından rahatsız olduğundan Çorlu'da bir süre dinlendi; yapılan tedaviden sonuç alınamayacağını anladığı için vezirlerini çağırttı. Oğlu Süleyman'a, gelmesi için haber gönderdi ve bu sırada öldü (22 Eylül 1520). Ölümü, oğlu Süleyman gelinceye kadar gizli tutuldu. Sonra İstanbul'da Mirza Sarayı denilen bugünkü Sultan Selim Camii yanına gömüldü. I. Selim kısa süren saltanatında daha çok savaşlar ve savaş hazırlıklarıyla uğraştığından büyük imar hareketlerine giremedi. Sadece Şam'da Muhiddin Arabi için türbe, cami ve imaretle, Konya'da Mevlânâ dergâhında su tesisleri yaptırdı. Edebiyatla da ilgilenen Yavuz Sultan Selim'in Farsça bir Divan'ı, birkaç tane Türkçe şiiri vardır.

Yavuz Sultan Selim'i, dönemin şairlerinden Halimî Çelebi ile gösteren bir minyatür (Âşık Çelebi, Me-pa'irü's-su'ara)

ADIM ADIM OSMANLI TARİHİ VE

PADİŞAHLAR ALBÜMÜ,

ÜÇ KİT'AYA YAYILARAK EVRENSEL BİR

İMPARATORLUK KURAN OSMANLI DEVLETİ'NİN TARİHİNİ,

OSMAN GAZİ'DEN VAHDETTİN'E,

KRONOLOJİK BİR SIRA İÇİNDE VERMEYİ AMAÇLIYOR.

ALBÜMDE, HER PADİŞAHIN HAYATI VE

O DÖNEM İÇİNDEKİ OLAYLAR RESİM,

HARİTA VE TABLOLAR EŞLİĞİNDE

ELE ALINIYOR.